

Dostupné na: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/z/vyuka/reg-ucebnice/>

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA, KATEDRA GEOGRAFIE**

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE AMERIKY PRO STUDENTY UČITELSTVÍ ZEMĚPISU PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

**Mgr. Karolína Mičková
Lenka Filipová
Mgr. Michal Vančura, Ph.D.**

studijní materiál vznikl jako výstup z projektu FRVŠ 616/2007/F5/d

OBSAH

(jednotlivé kapitoly v PDF)

[stáhnout celou učebnici](#) (všechny soubory PDF v archivu ZIP, 17 MB)

[01 Úvodní slovo](#)

[02 Poloha, rozloha, vymezení kontinentu](#)

[03 Geologická a geomorfologická charakteristika kontinentu](#)

[04 Klimatologická a klimatogeografická charakteristika kontinentu](#)

[05 Hydrologická a hydrogeografická charakteristika kontinentu](#)

[06 Pedologická a pedogeografická charakteristika kontinentu](#)

[07 Biogeografická charakteristika kontinentu](#)

[07-1 Fauna](#)

[07-2 Flóra](#)

[08 Charakteristika ochrany přírody a krajiny kontinentu](#)

[09 Fyzickogeografické regiony kontinentu a jejich charakteristika](#)

[10 Sociogeografické regiony kontinentu, politické poměry](#)

[11 Charakteristika obyvatelstva kontinentu](#)

[12 Charakteristika hospodářství kontinentu](#)

[12-1 Zemědělství, lesnictví, rybolov](#)

[12-2 Nerostné suroviny, průmysl](#)

[12-3 Služby, doprava, cestovní ruch, zahraniční obchod](#)

[13 Regionální charakteristiky států Severní Ameriky](#)

[13-1 Kanada](#)

[13-2 Spojené státy americké](#)

[14 Regionální charakteristiky států pevninské Střední Ameriky](#)

[14-1 Belize](#)

[14-2 Guatemala](#)

[14-3 Honduras](#)

[14-4 Kostarika](#)

[14-5 Mexiko](#)

[14-6 Nikaragua](#)

[14-7 Panama](#)

[14-8 Salvador](#)

[15 Regionální charakteristiky států Karibské oblasti](#)

[15-1 Antigua a Barbuda](#)

[15-2 Bahamy](#)

[15-3 Barbados](#)

[15-4 Dominika](#)

[15-5 Dominikánská republika](#)

[15-6 Grenada](#)

[15-7 Haiti](#)

[15-8 Jamajka](#)

[15-9 Kuba](#)

[15-10 Svatá Lucie](#)

[15-11 Svatý Kryštof a Nevis](#)

[15-12 Svatý Vincent a Grenadiny](#)

[15-13 Trinidad a Tobago](#)

[16 Regionální charakteristiky států Jižní Ameriky](#)

[16-1 Argentina](#)

[16-2 Bolívie](#)

[16-3 Brazílie](#)
[16-4 Ekvádor](#)
[16-5 Guyana](#)
[16-6 Chile](#)
[16-7 Kolumbie](#)
[16-8 Paraguay](#)
[16-9 Peru](#)
[16-10 Surinam](#)
[16-11 Uruguay](#)
[16-12 Venezuela](#)

17 Regionální charakteristiky nesamostatných území kontinentu

[17-1 Severní Amerika](#)
[17-2 Střední Amerika a Karibská oblast](#)
[17-3 Jižní Amerika](#)

[18 Literatura, zdroje dat, další studijní materiál](#)

ÚVODNÍ SLOVO

Při výuce předmětu „Regionální geografie Ameriky“, který je ve studijním plánu oboru zeměpis na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích povinným předmětem pro třetí ročník magisterského učitelského studia, je stále častěji naráženo na problém s nedostatkem základního studijního materiálu, s jeho malou dostupností pro všechny studenty a hlavně s jeho neaktuálností. Pro předmět regionální geografie Ameriky neexistují vysokoškolská skripta vydaná na naší fakultě a „šitá na míru“ požadavkům tematického plánu a sylabu dotčeného předmětu.

Výuka dosud probíhala podle materiálů z jiných fakult, hlavně podle starších skript z konce 90. let 20. století, v nichž je mnoho údajů ze socioekonomické geografie dávno zastaralých. Novější skripta pak nepojednávají o celém kontinentu, ale jen o jednotlivých subkontinentech. Data si proto museli studenti složitě dohledávat na internetu v různých mezinárodních a národních statistických databázích a encyklopediích, ovšem údaje často nejsou ve srovnatelné podobě (liší se např. rok statistického zjišťování, metodika zjišťování, spočítané indexy, aj.). Studenti narážejí na problém s jazykovými (ne)znalostmi, když informace z oficiálních stránek úřadů v zemích Latinské Ameriky jsou ve španělštině, portugalštině, francouzštině.

K dalším učebním materiálům patří zeměpisné encyklopedie a lexikony, které jsou většinou stručné, heslovité, nedosahující patřičné odborné úrovně, jelikož jsou obvykle spíše populárně-naučného zaměření, určené pro širší okruh uživatelů, nejen pro vysokoškolské studenty. Jejich výhodou ale jsou barevné grafické komponenty.

Tento studijní materiál vznikl s finanční podporou MŠMT v rámci řešení grantu FRVŠ 616/2007/F5/d, jehož cílem bylo sestavení odborné a podrobné vysokoškolské učebnice multimediálního charakteru pro výuku předmětu „Regionální geografie Ameriky“. V současné době, při boomu e-learningu, rozvoji počítačových technologií, zdokonalení techniky pro prezentaci a přednášení (text, obrázky, film a hudba přes PC a dataprojektor), objemu zveřejňovaných dat a informací na internetu, množství dokumentárních filmů a cestopisů apod., již není možné vyučovat na vysoké škole popisnou regionální geografii. Ovšem nutné faktografické a encyklopedické znalosti studentů jsou stále bezpodmínečné pro přenos výuky do roviny aplikované, činnostní, názorné, řešící nejen regionální problémy, ale z nich vycházející problémy globální. Proto má tato učebnice sloužit k překonání problému

s nedostatkem vysokoškolského studijního materiálu pro jmenovaný předmět, s jeho malou dostupností většímu počtu studentů (není v elektronické podobě), roztržitostí, neaktuálností, nejednotností pro všechny dotčené regiony / státy v Americe, neinterdisciplinaritou, nemultimediálností, atp.

Učebnice je rozdělena do 19 kapitol, které pokrývají veškeré okruhy učiva dle tématického plánu a sylabu předmětu „Regionální geografie Ameriky“ na KGE PF JCU. Jedná se o první verzi zpracování textů využívaných dříve při přednáškách, o doplnění a zaktualizování informací a o propojení textů s grafikou a internetovými odkazy. Předpokládá se následné větší zinteraktivnění a multimedializování tohoto materiálu, jeho průběžné aktualizování a hlavně doplňování o zajímavé skutečnosti vztahující se ke kontinentu, jednotlivým regionům, státům, územím, místům. K tomuto bychom rádi využili i materiály od studentů, hlavně z jejich úspěšně obhájených seminárních a diplomových prací. Velice by nás potěšilo, kdyby studenti absolvující předmět sami navrhovali další vylepšení učebnice.

Při jejím studiu je důležité seznámit se a využívat i kapitolu 18 („Literatura, zdroje dat, další studijní materiál“), kde jsou vedle publikací, z nichž bylo čerpáno při sestavování této učebnice, též informace o filmech, reportážích, cestopisech (mnohé jsou přístupné on-line). Jiné materiály, ze kterých byly také čerpány informace pro tento text, ale nemohly být vzhledem k autorským právům v textu přímo použity, je možné získat v knihovnách na CD či DVD. Záležitost copyrightu byla největším problémem při sestavování těchto skript, proto je v textu mnohde uváděn jen internetový odkaz na příslušnou stránku s obrázky, mapami, hudbou a není použit uvedený materiál přímo.

Autoři

POLOHA, ROZLOHA, VYMEZENÍ KONTINENTU

- západní polokoule
- po obou stranách rovníku
- protáhlý tvar ve směru poledníku
- od Arktidy až téměř po Antarktidu
- 2. největší světadíl (po Asii, 43 400 000 km²)
- **rozloha 42 203 000 km²**, tzn. více jak čtvrtina souše celého světa (cca 28 %)
- tvořen dvěma subkontinenty, Severní Amerikou (24 360 000 km²) a Jižní Amerikou (17 843 000 km²), které jsou spojeny úzkou pevninskou šíjí (Střední Amerika, pevninská a karibská oblast, v rozloze zahrnuto k Severní Americe)
- z politického hlediska probíhá hranice mezi Severní a Jižní Amerikou po souši, je identická se státní hranicí mezi Panamou a Kolumbií
- z přírodního hlediska je hranice mezi subkontinenty vedena Panamským průplavem
- nejzazší místa celého kontinentu:
 - nejsevernější bod: **Kap Morris Jesup** v Grónsku (83° 40' s.š.)
 - nejjižnější bod: **ostrov Diego Ramírez** v Ohňové zemi (56° 32' j.š.)
 - nejvýchodnější bod: **Kap Nordostrundingen** v Grónsku (11° 39' z.d.)
 - nejzápadnější bod: **Cape Wrangell** na ostrově Attu v Aleutách (172° 27' v.d.)
- nejzazší místa, je-li brána v úvahu pouze pevnina:
 - nejsevernější bod: **Cape Murchison** na poloostrově Boothia (71° 50' s.š.)
 - nejjižnější bod: **Cape Froward** v Ohňové zemi (53° 54' j.š.)
 - nejvýchodnější bod: **Cabo Branco** v Brazílii (34° 54' z.d.)
 - nejzápadnější bod: **Cape Prince of Wales** na poloostrově Steward (168° 05' z.d.)
- celý kontinent měří ve směru sever-jih 16 050 km, maximální šířka je 5 950 km, minimální šířka je 48 km
- Severní Amerika je ve směru sever-jih dlouhá 8 700 km, maximální šířka je 5 950 km
- Jižní Amerika je ve směru sever-jih dlouhá 7 350 km, maximální šířka je 5 170 km
- kontinent je obklopen vodami (resp. zmrzlými plochami) na severu Severního ledového oceánu a jeho okrajových moří (Labradorské, Baffinovo, Beringovo, Beaufortovo, Čukotské), na východě je to Atlantský oceán (okrajové Karibské moře) a na západě Tichý oceán
- nejkratší vzdálenost od jiného kontinentu (Asie) je na severozápadě, kde Beringův průliv měří v nejužším místě 86 km
- délka pobřežní čáry je 104 300 km (nejdelší ze všech kontinentů), z toho Severní Amerika 75 600 km, Jižní Amerika 28 700 km
- pobřeží Severní Ameriky je značně členité, na rozdíl od pobřeží Jižní Ameriky
- v Severní Americe plocha ostrovů a poloostrovů dosahuje 25,4 % rozlohy subkontinentu
 - největší ostrovy: Grónsko (největší ostrov světa 2 175 600 km²), Baffinův ostrov, Viktoriin ostrov, Ellesmerův ostrov, Newfoundland, Kuba
 - největší poloostrovy: Labrador, Ungava, Yucatán, Kalifornský poloostrov, Florida
- v Jižní Americe připadá na ostrovy jen asi 1 % celkové rozlohy subkontinentu
 - největší ostrovy: Isla Grande de Tierra del Fuego, Isla de Marajó, Chiloé, Wellington
 - největší poloostrov: Península de la Guajira
- největší zálivy jsou v Severní Americe: Hudsonův, Sv. Vavřince, Mexický, Kalifornský

Lokace uváděných geografických míst viz např. mapy na:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:North_america.svg

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:South_america.jpg

GEOLOGICKÁ A GEOMORFOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA KONTINENTU

- z geologického hlediska je celý kontinent tvořen **severoamerickou litosférickou deskou** (Severní Amerika a Grónsko) a **jihoamerickou litosférickou deskou** (Jižní Amerika), které jsou spojeny **karibskou deskou** (Střední Amerika a karibská oblast)

SEVERNÍ AMERIKA

<http://esp.cr.usgs.gov/info/gmna/> (geologická mapa Severní Ameriky)

- jádrem Severní Ameriky a Grónska je **laurentinská platforma**, jejíž část na území Kanady a USA se nazývá **kanadský štít**
- **paleozoická pásečná vrásná horstva**, která platformu obklopují dělíme podle toho, jaké vrásnění bylo v jejich vývoji poslední a rozhodující; **východogrónské kaledonidy**, **franklinské hercynidy (franklinidy)**, **apalačské hercynidy**, **severoamerické alpidy**
- hercynidy (hercynské vrásové struktury) jsou doplněny třetihorními zlomy omezujícími hrást'ové a příkopové struktury
- alpidy (**Severoamerické Kordillery**) jsou součástí souvislého cirkumpacifického horstva a představují nejvýraznější horskou pásečnou strukturu Severní Ameriky
- dále rozlišujeme rozsáhlé **pánevní a plošinné jednotky** (na severu **arktické nížiny**, mezi Skalnatými horami a kanadským štítem **vnitřní plošiny**, kolem Mexického zálivu **atlantské pobřežní plošiny**) a **vulkanické oblasti**

1. Laurentinská platforma

- přes 7 mil. km²
- sever, střed, východ Kanady, část kanadských arktických ostrovů, celé Grónsko
- konsolidovaná oblast tvořená z předkambrických hornin, které vystupují na povrch v Grónsku a v kanadském štítu
- tyto dvě části jsou odděleny strukturou riftového typu založenou koncem křídý a během třetihor
- dnešní povrch platformy snížen denudací, která trvala přes celá geologická období, a zabroušen opakovaným zaledněním ve čtvrtohorách

2. Paleozoická pásečná vrásná horstva

- již svým názvem dobře charakterizují finální etapy jejich vzniku

a) východogrónské kaledonidy

- vrásově-zlomové pásmo vyvrásněné v několika fázích (hlavní fáze kaledonská, druhá fáze devonská, třetí fáze karbonská)
- svrchní karbon je obdobím platformního epikontinentálního vývoje, v něm došlo i k poklesu Grónska
- během spodních třetihor nastupuje výzdvih oblastí, silná eroze, zlomová tektonika, bazaltový vulkanismus

b) apalačské hercynidy (apalačidy)

- několik 1 000 km dlouhé pásečné horstvo lemující kontinent podél jihovýchodního pobřeží
- komplikovaný orogen, který vznikl v několika geotektonických cyklech

- hlavní paleozoické cykly navázaly na starší svrchnoproterozoický cyklus
- ke kulminaci tektonogeneze došlo ve spodním ordoviku, koncem devonu a karbonu

c) **franklinské hercynidy (franklinidy)**

- tvoří dlouhé horstvo od Melvillova poloostrova přes Ellesmerův ostrov až k severnímu okraji Grónska
- hlavní orogeneze proběhla koncem devonu až v nejstarším karbonu a vytvořila dvě pásemná pohoří (jihovýchodní a severozápadní)
- charakteristické jsou symetrické antiklinální a synklinální struktury porušené směrnými přesmyky a nedostatek metamorfických přeměn, pouze ojediněle intruze granodioritů a dioritů
- v oblasti franklinid má Sverdrupova pánev (arktické mladoalpidy) zvláštní postavení, byla postižena středotřetihorním vrásněním a stlačena v jednoduché synklinorium; nahcází se zde svrchnopaleozoické a křídové bazalty, žíly gaber; pánev by mohla představovat zárodek riftové zóny s nedokončeným vývojem

d) **severoamerické alpidy (Kordillery)**

- jsou součástí cirkumpacifického horstva
- počátek na západě v aleutickém ostrovním oblouku a v délce 9 500 km pokračují do oblasti jižního Mexika
- šířka pohoří kolísá od 650 do 1 600 km
- pestrá mozaika pohoří, střídají se jednotlivá horstva (např. Skalnaté hory, Brooksovo pohoří, Mackenzieovo pohoří, Kaskádové pohoří, Sierra Nevada, aj.) s podélnými údolími, popř. plošinami (Velké kalifornské údolí, Mexická plošina)
- ráz jednotlivých úseků významně ovlivňují náhorní plošiny vulkanického původu (Kolumbijská plošina, Kolorádská plošina) a deprese (Velká pánev)
- prošly řadou geotektonických cyklů, ale hlavní vrásné pohyby proběhly až ve druhohorách a třetihorách; fáze nevadská (jura – křída), laramijská (křída – paleogén), alpinská (paleogén – neogén)
- tři pásma: Tichooceánské (Pobřežní pásmo), Vnitřní údolí a roviny, Skalnaté hory
- konec horského systému Kordiller tvoří Sierra Madre Occidental, Sierra Madre Oriental, Sierra Madre del Sur (Popocatepetl, Citlaltepetl)
- ukončení Kordiller představuje Tehuantepecká šíje
- začátkem čtvrtohor vznikají na několika místech **aleutidy**, nejmladší horský systém
- doprovodným členem jsou stejně staré a na mnoha místech dosud činné vulkány, které završují vývoj alpidního orogenu
- informace o Kordillerách (Andách) včetně odkazů na popis a obrázky jednotlivých dílčích horských systémů viz též na http://en.wikipedia.org/wiki/American_cordillera

3. **Velké pánevní a plošinné jednotky a vulkanické oblasti**

- na povrchu Severní Ameriky jsou mnohdy společné laurentinské platformě i paleozoickým orogenům
- největší oblasti pánví a plošin jsou mezi úpatími Skalnatých hor a výchozy laurentinské platformy, další jsou v oblasti kanadského arktického souostroví
- základní dělení je na **vnitřní plošiny** (patří sem **vlastní vnitřní plošiny** a **arktické vnitřní plošiny**) a **pobřežní plošiny** (dále rozdělovány na **arktické pobřežní plošiny** a **plošiny Mexického zálivu, atlantská nížina**)
- vnitřní plošiny:
 - jsou vyplněny sedimenty svrchního proterozoika, paleozoika, křídý, třetihor

- vlastní vnitřní plošiny
 - začínají na severu u Beaufortova moře a pokračují k jihu až do Mississippské nížiny
 - výplň tvoří prakticky neporušené sedimenty stáří od svrchního proterozoika až do křídý
 - relativně samostatná jednotka je Apalačské plató, které je stejného stáří jako apalačidy (paleozoikum); horniny jsou vodorovně uloženy zvláště v oblasti Velkých kanadských jezer, klasický profil Niagarských vodopádů
- arktické vnitřní plošiny
 - lemují severní okraj kanadského štítu a přiléhají až k jižnímu okraji franklinid
 - neporušená sedimentární souvrství (sedimenty kambrického a devonského stáří) spočívají na předkambrickém podloží
 - v zálivu Boothia jsou navíc i sedimenty křídý a spodních třetihor, mocnost pokryvu až 3 000 m
- pobřežní plošiny:
 - různého typu a stáří, jsou vyvinuty při pobřeží Severního ledového oceánu na Aljašce, na některých ostrovech kanadského arktického souostroví (ostrovy Banks a Perry) a na značné ploše při pobřeží Mexického zálivu
 - arktické pobřežní plošiny:
 - pokryty sedimenty pliocenního až pleistocenního stáří a značně porušeny zlomy, které jsou paralelní s pobřežím
 - pobřežní plošiny Mexického zálivu:
 - nacházejí se okolo celého zálivu od Yucatánu až k Floridě
 - stejné postavení má i Atlantská nížina
 - podkladem jsou paleozoické formace, na kterých spočívají triasové kontinentální sedimenty (pískovce, jílovce)
- vulkanická oblast: k ní patří při východním a západním pobřeží Grónska a na pobřeží Baffinova ostrova thulská vulkanická provincie s výstupy mocných výlevů a žil bazaltů třetihorního stáří

STŘEDNÍ AMERIKA, KARIBSKÁ OBLAST

- samostatná a specifická **karibská deska**, malé rozměry
- poloha mezi dvěma dílčími americkými deskami
- pevninská Střední Amerika, ostrovní i „oceánská“ oblast jsou součástí alpidní cirkumpacifické zóny, která anomálně obloukovitě vybíhá daleko k východu do Atlantského oceánu
- v obou oblastech se kříží nevadské a laramijské struktury s riftovými strukturami a transformními zlomy
- pevninské spojení mezi Severní a Jižní Amerikou nastalo až během třetihor (miocén, pliocén), do té doby byl poloostrov Yucatan výběžkem Severní Ameriky a Panamský poloostrov výběžkem Jižní Ameriky
- ještě ve třetihorách zde ležely **ostrovní oblast pacifická**, která zmizela pod hladinou moře, a **ostrovní oblast antilská**, která pokračuje ve svém vývoji ostrovního oblouku do dnešní doby

1. Morfologické rysy Střední Ameriky

- jsou odrazem geologického a strukturního vývoje jednotlivých částí

- na poloostrově Yucatan převládá **plošinný charakter s křídovou tabulí**, pohoří Maya a Alto Cuchumatanes (1 000 – 3 500 m n.m.) lemují yucatánskou plošinu
- od hranice Mexika až na území Kostariky se táhne morfologicky nápadný **příbřežní středoamerický horský řetězec vulkanického původu**; dominují v něm vulkanické fenomény, např. vyhaslé a činné stratovulkány, lávové příkrovy, vulkanotektonické deprese, kaldery, maary, apod., které mu vtiskují specifický morfologický ráz
- v jižní části středoamerické pevninské oblasti jsou opět **vrásová a zlomová pohoří**

2. oblast Antil

- Velké Antily jsou tvořeny zbytky vrásových a zlomových pohoří, jejichž osy probíhají diagonálně vůči omezení ostrovů
- v západní části Malých Antil probíhala během třetihor vulkanická činnost, množství ostrovů; naopak východní část je vápencová a má tabulovitý ráz

3. ostrovy karibské Jižní Ameriky

- vyznačují se zarovnanými strukturami původních pásemných horstev místy překrytých tabulemi mladočetihorních vápenců

JIŽNÍ AMERIKA

- spojena geologicky prostřednictvím Střední Ameriky se Severní Amerikou
- na jihu alpské struktury Ohňové země navazují scotijským obloukem na alpidy Grahamovy země v Antarktidě
- západní hranice kontinentu je současně hranicí mezi oceánskou pacifickou a pevninskou jihoamerickou deskou
- západní okraj jihoamerického kontinentu je příkladem aktivního okraje s kordillerovou tektonikou; vedle hlubokomořského příkopu má zónu pobřežních teras s mocnými sedimenty a elevační zónu v podobě And s intenzivním magmatizmem a vulkanizmem
- východní okraj kontinentu je dokladem složitého geologického vývoje jižní části Atlantického oceánu jako mladého riftového oceánu
- základní geologické jednotky jihoamerického kontinentu byly formovány za různých geotektonických cyklů, z nichž nejstarší proběhly v **brazilské platformě** a nejmladší v **Andách**
- význačným rysem v geologickém vývoji Jižní Ameriky je nedostatek samostatných vrásových orogenů paleozoického stáří, paleozoické orogeny jsou nepochybně zabudovány do podkladu jihoamerických alpid
- určitou samostatnost mají paleozoické orogeny ve střední a východní části **patagonské quatziplatformy** (gondwanidy)
- **jihoamerické alpidy (Andy)** jsou součástí cirkumpacifického horstva, byly vytvořeny v konečných fázích mladoalpidního cyklu

1. Brazilská platforma

- je jádrem kontinentu, náleží k ní předkambrický krystalinický podklad a jeho platformní pokryv
- podkladem platformy jsou silně přeměněné krystalické břidlice – ruly, slídnaté a maskové břidlice, žulové masivy; podklad vychází na povrch pouze ve třech oblastech, a to **guayanské, západobrazilské a východobrazilské**
- při starohorním (huronském) vrásnění byla západobrazilská a východobrazilská oblast stmelena v jeden celek, který odolával vrásnění a byl je zprohýbán a tektonicky rozlámán

- tyto nejstarší části pevniny zaujímá severně od rovníku **Guayanská vysočina** a jižně od rovníku **Brazilská vysočina**
- zbývající části platformy jsou pokryty sedimenty v pánvích amazonské, parnaíbské, paranáské a v jejich výběžcích do oblasti Mato Grosso, dále v pobřežních plošinách a v četných dalších menších pánvích

2. Patagonská quatziplatforma

- její rozsah se shoduje s rozsahem geograficky definované **Patagonské plošiny** a **Falklandské plošiny**
- základní struktury jsou předkambrického a paleozoického stáří
- platformní charakter (není ekvivalentem s brazilské platformy) získala až počátkem mezozoika a později (z oblasti se stává konsolidovaný blok při východním okraji And)
- základní struktury jsou předkambrického a paleozoického stáří, podklad vystupuje na povrch mj. v severopatagonském masivu a na Falklandských ostrovech
- **Patagonská plošina (tabule)** odpovídá pásnu předhlubní bývalé andinské geosynklinály a je pokryta slabě zvrásněnými nebo nezvrásněnými sedimenty (největší plochy zabírají sedimenty třetihorní a čtvrtohorní)

3. Jihoamerické alpidy (Andy)

- výrazný horský systém lemující celé západní pobřeží Jižní Ameriky
- na severu navazují středoamerickou šíjí a antilským obloukem na podobné struktury Severní Ameriky
- na jihu se scotijským obloukem napojují na antarktické alpidy
- představují jednotný horský systém o délce asi 8 000 km a šířce 100 – 750 km
- počátek vývoje ve spodním mezozoiku, konec vývoje koncem třetihor a počátkem čtvrtohor
- při laramijské (křídové) horotvorné fázi vzniklo hlavní západní pásmo And
- z několika třetihorních fází bylo nejsilnější poslední, které začalo v pliocénu a doznívá dodnes
- mladšími horotvornými procesy byla postižena zejména východní pásma And, vrásné pohyby byly doprovázeny sopečnou činností
- nyní existují tři oblasti činných sopek: **jihochilská** (52° - 33° j.š.), **chilsko-peruánská** (29° - 13° j.š.), **ekvádorsko-kolumbijská** (4° j.š. - 6° s.š.)
- častá zemětřesení v celém pásmu And ukazují na dosud trvající tektonický neklid
- zlomový systém rozděluje Andy na řadu paralelních jednotek, v nichž se elevace (kordillery) střídají s paralelními depresiemi a údolími, popř. příkopovými propadlinami, a s náhorními plošinami
- geografické členění Kordiller je někdy ve shodě s jejich vymezením jako geologických jednotek (např. **Západní** a **Východní Kordillera** v Kolumbii), v jiných případech se liší (např. **peruánské, argentinské, chilské Andy**)
- další směrné geologické jednotky And jsou např. pobřežní kordillera, centrální kordillera, exokordillera, předkordillera, čelní kordillera, apod.; deprese mezi nimi bývají obvykle označovány podle názvů řek (deprese řeky Magdaleny, Cauca, aj.)
- příčné rozdělení And je odrazem průběhu oceánských struktur, které rozdělují andskou orogenní oblast na jednotlivé segmenty označované také jako kordillery; tak můžeme Andy rozdělit na **kordilleru karibskou, severoandskou, centrální andskou, jihoandskou, Magalhaesovu** a **scotijský oblouk**
- množství informací a zajímavostí o Andách včetně historie jejich dobývání a fotek z expedic je na <http://www.andes.org.uk/andes-information-files/6000m-peaks.asp>

- informace o jednotlivých dílčích horských systémech And a obrázky pohoří i jednotlivých vrcholů jsou dostupné na http://en.wikipedia.org/wiki/Andes_Mountains
- obrázky andských vrcholů (odkazy i na další zajímavé lokality) jsou na <http://www.index-site.com/Peruweb/Andes/Andes.html>

4. **Plošiny (andská předhlubeň)**

- mezi úpatím And a okrajem brazilské platformy
- morfologicky jednotné
- příčná segmentace And se projevuje v různém vývoji a náplni jednotlivých plošin, které tvoří dlouhou zónu mezi Venezuelskou pánví a plošinou La Plata
- Venezuelská pánev:
 - spojená s karibským segmentem
 - na krystaliniku guyanského bloku jsou uloženy svrchní triasové uloženiny a svrchokřídová až třetihorní molasa mořského i kontinentálního typu
- deprese řek Barquisimeto a Guárico:
 - odděluje Venezuelskou pánev od Llanoských plošin
 - uložené sedimenty flyšového typu
- Llanoské plošiny:
 - v severoandském segmentu mají na krystaliniku guyanského bloku nepatrně vyvinuté paleozoikum
 - hlavní náplň patří smíšeným kontinentálním a mořským karbonátovým a klastickým sedimentům křídového a spodnětřetihorního stáří
- plošina Chaco:
 - má mocné geosynklinální sedimenty staršího paleozoika, kontinentální perm, svrchní juru a spodní křídou a přechodně i marinně-kontinentální sedimentární formaci svrchní křídou a celých třetihor
 - větších mocností dosahují i formace čtvrtohorního stáří
- plošina La Plata:
 - má v nejstarším podkladu krystalinikum, na němž spočívá flyšový komplex (ordovik – devon) a mořské a kontinentální facie svrchního paleozoika
 - nejmladší výplně jsou křídového, třetihorního a též čtvrtohorního stáří

Georeliéf Jižní Ameriky

- velmi rozmanitý, Andy se táhnou od tropů až po subpolární oblasti
- uplatňuje se modelace zvětřávání (je extrémně vyvinutá v tropech a subpolárních oblastech)
- vlivem klimatu jsou zde četné bezodtoké oblasti typu bolsonů a tvarovým vývojem zcela odlišným od okolních pohoří
- kontinentální zalednění nebylo příliš rozsáhlé, více byly zaledněny jen jižní Andy a dnešní zalednění je značně omezené a málo rozvinuté
- ledovcová modelace vytvořila hojné fjordy, trogy a drobnou modelaci ostrovů a zálivů
- velmi mohutná je říční eroze, především hloubková (pohoří prodělalo v krátké geologické době rychlý zdvih a výškový vývoj)
- oblast jihoamerické platformy má především výraznou modelaci zvětřávací s odnosem zvětřalin hustou údolní sítí
- zvláště příznačná je modelace tzv. **cukrových homolů** v oblasti starých vyvěřelin; druhým význačným modelačním prvkem této oblasti jsou tzv. **chapady**, rovné i skloněné tabule ohraničené zlomovými srázy pozměněnými zvětřáváním a erozí

- rozsáhlá povodí veletoků vytvořila **rozsáhlé terasové a nivní roviny**, které jsou třetím nejčastějším morfologickým prvkem jihoamerické krajiny (další dva viz shora)

KLIMATOLOGICKÁ A KLIMATO GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA KONTINENTU

http://en.wikipedia.org/wiki/Image:World_Koppen_Map.png (Köppenova klasifikace – mapa)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Climatemapusa2.PNG> (klimatická mapa USA)

<http://www.blueplanetbiomes.org/climate.htm> (mapa a popis klimatických zón světa)

- nejdůležitější činitelé, kteří ovlivňují rozdílnost klimatických poměrů obou kontinentů:
 - a) geografická poloha: značný šířkový rozsah způsobuje zastoupení všech základních klimatických pásů
 - b) značná vertikální členitost reliéfu a extrémně na západ umístěná hradba pohoří Kordiller, resp. And ve směru poledníku
 - c) rozložení polárních i tropických vzdušných mas a jejich tlakových center
 - d) vliv mořských proudů

SEVERNÍ AMERIKA

- průnik tropických a arktických vzdušných mas do nitra kontinentu umožňuje poledníkový směr hlavních horských systémů a hluboce do pevniny se zařezávající Hudsonův a Mexický záliv, mezi nimiž jsou rozsáhlé nížiny
- s tím je spojen i rozvoj cyklonálních procesů a značná proměnlivost počasí
- Kordillery izolují severoamerický kontinent od vlivu Tichého oceánu, jeho vliv se tak projevuje jen v úzkém pásu krajního západu
- uzavřené mezihorské plošiny a pánve umožňují rozvoj extrémně kontinentálního klimatu
- naopak na východě Appalače nepředstavují bariéru pro atlantské vzdušné masy, pod jejichž vlivem je celý jihovýchod kontinentu
- ARKTICKÉ KLIMA se projevuje na severu kontinentu, který je pod vlivem arktických vzdušných mas
- **oblast kanadského arktického souostroví a Grónsko (kromě jeho jižní části)**
- studené podnebí s nízkými teplotami (v nejteplejším měsíci není teplota vyšší než +10 °C) a malým množstvím srážek (200 – 250 mm/rok)

SUBPOLÁRNÍ KLIMA

- subpolární kontinentální klima:
 - **plošina Yukon na Aljašce a střední Kanada**
 - drsná a suchá zima, krátké a teplé léto, v jehož průběhu vyprší většina srážek v podobě prudkých lijáků (roční úhrn srážek je 400 – 450 mm/rok)
- subpolární oceánské klima:
 - **směrem na východ k Atlantickému oceánu** (s blízkostí Atlantského oceánu) se klima (hlavně **Kanady**) mění na velmi vlhké, srážky dosahují přes 1 000 mm/rok
 - studený Hudsonův záliv a průnik arktických vzdušných mas s převládajícími severozápadními větry způsobují značný pokles teplot, a to především v zimě
 - Montreal a Lyon leží ve stejné zeměpisné šířce, roční průměrné teploty jsou v létě srovnatelné (průměrná červencová teplota +20 °C pro Montreal a +21 °C pro Lyon), v zimě (průměrné lednové teploty) Montreal –10,6 °C, Lyon +1,7 °C; Montreal v průměru o 10 °C nižší teploty, mrazy zde mohou dosahovat až –33 °C
- **východní přímořské oblasti Kanady a Newfoundlandu** se vyznačují CHLADNÝM PODNEBÍM, což je způsobené ochlazujícím vlivem studeného Labradorského proudu

- v zimě vanou větry z kontinentu a udržují průměrnou lednovou teplotu na úrovni -4 až -6 °C (někdy však teploty klesají až na -20 °C)
- léto je chladné vlivem studených vod oceánu, teploty od $+12$ °C do $+15$ °C, časté mlhy a srážky, ročně spadne až 1 400 mm srážek (odpovídá v průměru 150 deštivým dnům v roce)
- relativní vlhkost vzduchu 82 % a průměrná měsíční oblačnost 64 %
- ochlazující vliv západního proudění a Labradorského proudu (v zimě zasahuje po 38° s.š.) se projevuje i na **severovýchodním pobřeží USA**, v porovnání mají New York a Neapol v létě srovnatelné průměrné teploty ($+23$ °C, resp. $+24$ °C), ale v zimě rozdílné, New York $-0,6$ °C, Neapol $+9,3$ °C
- vodní plocha **Velkých jezer** zmírňuje podnebí **přílehlé oblasti**, což se projevuje vyššími srážkami, chladným pozdním létem a teplou zimou ve srovnání se sousedními oblastmi
- pro **centrální roviny USA** je charakteristický rychlý růst kontinentality od východu k západu a nárůst teplot (oteplování) od severu k jihu
- v létě vanou jihovýchodní a jihozápadní větry, které jsou teplé a vlhké na východě a suché a horké na západě
- v zimě do oblasti zasahují masy chladného vzduchu od severu a způsobují pokles teplot až na -37 °C (na stejné zeměpisné šířce jako leží Barcelona a Neapol), a to při průměrné lednové teplotě -5 až -6 °C a průměrné červencové teplotě $+22$ až $+24$ °C
- srážky dosahují maxima 1 000 až 1 200 mm/rok na východě, ale na prériích (prérijních plošinách) klesají na 300 mm/rok
- **jih centrálních rovin a jihovýchod USA** již patří k SUBTROPICKÉMU KLIMATU, které je na východě vlhké (1 500 mm/rok), na západě extrémně suché; s teplou zimou ($+12$ až $+15$ °C) a horkým létem ($+27$ až $+28$ °C)
- v **jižní části Floridy** se již projevuje VLHKÉ TROPICKÉ KLIMA
- na **jihovýchodě** vliv oteplujícího Golského proudu; vlny chladu ze severu někdy dosáhnou až jižního pobřeží USA a Floridy, kde způsobují rychlý pokles teplot a často i sněžení
- v oblasti **Skalnatých hor** je klima suché, kontinentální se srážkami rostoucími s nadmořskou výškou, úhrny od 200 do 700 mm/rok
- extrémní suchost a kontinentalitou podnebí se vyznačují **vnitřní plošiny Kordiller**
- **Kolumbijská a Kolorádská plošina** nevykazuje průměrné roční úhrny srážek vyšší 400 – až 500 mm; **Velká pánev a jižní pouště** 100 – 200 mm/rok, někdy i méně než 50 mm
- velké mrazy bývají až do 35° s.š., průměrná letní teplota na severu dosahuje $+17$ °C, na jihu $+30$ až $+35$ °C
- v **Údolí smrti** byla naměřena nejvyšší teplota na západní polokouli $+57$ °C
- vliv Tichého oceánu se projevuje v celém **horském pásu Kordiller** (Aljašské hory, západ Kaskádového pohoří a Sierry Nevady), větry vanoucí z oceánu přinášejí vláhu celé pobřežní zóně až po 40° s.š.

- západní svahy hor tak mají až 5 000 mm/rok srážek, ostatní oblasti od 1 500 do 3 000 mm/rok
- MÍRNÉ PODNEBÍ OCEÁNICKÉHO CHARAKTERU se projevuje hustými mlhami, opožděním nástupu jednotlivých sezón a vyrovnáním teplot jak mezi zimou a létem, tak mezi severem a jihem
- zima je mírná, průměrná teplota nejchladnějšího měsíce je od $-2\text{ }^{\circ}\text{C}$ (**poloostrov Aljaška**) do $+7\text{ }^{\circ}\text{C}$ (**pobřeží Oregonu**)
- léta jsou chladnější, průměrná červencová teplota se pohybuje srovnatelně mezi $+11,5$ až $14,5\text{ }^{\circ}\text{C}$
- SUBTROPICKÉ PODNEBÍ na **tichomořském pobřeží USA** na jih od 40° s.š. je charakteristické vlhkou zimou a suchým létem
- srážky rychle klesají směrem k jihu (560 – 390 mm/rok)
- teploty naopak rostou jen velmi pomalu (zimní $+10\text{ }^{\circ}\text{C}$, letní $+16$ až $+17\text{ }^{\circ}\text{C}$)
- v létě se silně projevuje vliv studeného Kalifornského proudu, letní teploty jsou zde až o $10\text{ }^{\circ}\text{C}$ nižší než na východním pobřeží
- **na vnitřních svazích hor a ve Velkém kalifornském údolí** se projevuje kontinentálnější charakter klimatu, letní teploty $+28\text{ }^{\circ}\text{C}$, zimní $+8\text{ }^{\circ}\text{C}$
- **poloostrov Kalifornie, severozápad Mexika a jeho západní pobřeží** mají TROPICKÉ ARIDNÍ, VELMI HORKÉ A SUCHÉ PODNEBÍ
- **náhorní plošina** na jih od obratníku Raka se vyznačuje HORSKÝM TROPICKÝM PODNEBÍM s průměrnými teplotami od $+12$ do $+18\text{ }^{\circ}\text{C}$, deštivým létem a suchou zimou (srážky 500 – 600 mm/rok); tzv. podnebí věčného jara
- **na jižním okraji Mexické náhorní plošiny** se projevuje řada klimatických typů od vlhkého tropického klimatu při úpatí až po chladný typ na sněhovém pokryvu vrcholu vulkánů

PEVNINSKÁ A OSTROVNÍ STŘEDNÍ AMERIKA

- spadá do zóny TROPICKÉHO PODNEBÍ
- charakteristické vysoké teploty a trvalý vliv severovýchodního pasátu
- průměrná roční teploty v nížinách se pohybuje od $+22$ do $+26\text{ }^{\circ}\text{C}$, v platu (plató, náhorní plošiny) pak od $+14$ do $+18\text{ }^{\circ}\text{C}$
- srážky s letními maximy (květen – říjen) přinášené pasáty dosahují na návětrných svazích hor 2 000 – 6 500 mm/rok, ale v tichomořské oblasti jsou úhrny 2x až 4x menší a na náhorních plošinách naprší pouze 700 – 900 mm/rok

JIŽNÍ AMERIKA

- převládá ROVNÍKOVÉ A TROPICKÉ KLIMA, SUBTROPICKÉ je rozvinuto na malé části území, MÍRNÉ KLIMA jen v zúžené jižní části kontinentu
- stejně jako v Severní Americe je okraj západního pobřeží subkontinentu a západní svahy And pod vlivem Tichého oceánu
- vlivu Atlantiku (atlantských vzdušných mas) je vystavena celá rovinná a nížinná oblast na východě
- velké amplitudy nadmořských výšek v Andách a rozmanitost reliéfu způsobují vertikální klimatickou zonalitu a výskyt kontinentálního vysokohorského klimatu v oblastech uzavřených plošin

- na západě Jižní Ameriky se opakuje klima západní části Severní Ameriky od vyšších k nižším zeměpisným šířkám
- **na jihu Chile, do 37° j.š.**, jde o oblast VELMI VLNKÉHO PODNEBÍ s velkým množstvím srážek (3 000 – 6 000 mm/rok), které přinášejí na západní svahy And převládající západní větry
- sezónní rozdíly teplot jsou velmi nízké, průměrné teploty v lednu +14 až +8,5 °C (léto), v srpnu +7 až +4 °C (zima)
- podnebí shodné s klimatem pobřežní zóny jižní Aljašky a severní Kanady
- SUBTROPICKÉ STŘEDOMOŘSKÉ PODNEBÍ **mezi 37° a 30° j.š.** se vyznačuje deštivou zimou, kdy cyklonální procesy přinášejí srážky, a suchým létem ovlivňovaným tlakovou výší
- obdoba kalifornské oblasti Severní Ameriky
- Peruánský (Humboldtův) proud způsobuje na pobřeží abnormálně nízké letní teploty (Valparaíso v lednu +17,6 °C) a vyrovnávání jejich ročního chodu (průměrná červencová teplota +11,3 °C)
- **východně od Pobřežní Kordillery** (jde o oblast Chilského podélného údolí) se projevuje silná kontinentalita a různorodost subtropického středomořského podnebí (Santiago v lednu +20,4 °C, v červenci +7,9 °C)
- srážky v oblasti Valparaíso 490 mm/rok, v oblasti Santiaga 350 mm/rok
- TROPICKÉ ARIDNÍ KLIMA se projevuje velmi ostře **na západním pobřeží**
- mezi 30° až 5° j.š. pás zcela bez srážek, jejich úhrn 1 až 4 mm/rok, což je způsobeno suchými a chladnými větry jižních směrů, vysokým tlakem vzduchu a chladným prouděním neumožňujícím vznik srážek
- vysoká relativní vlhkost (82 %) mořského tropického vzduchu, která se objevuje v zimě a na jaře v podobě rosy (garua)
- chladné větry a proudění snižují teploty a vyrovnávají jejich roční chod (Iquique na 20° j.š. má průměrnou lednovou teplotu +21 °C a červencovou +15,6 °C)
- mezi 28° a 20° j.š. se nachází poušť Atacama
- TROPICKÉ KLIMA SAVAN v rozmezí 5° j.š. až po rovník, oblast **západního Ekvádoru**
- vlhké léto a suchá zima
- VLNKÉ ROVNÍKOVÉ KLIMA
- srážky až 10 000 mm/rok, pravidelný jihozápadní monzun z oceánu
- teploty v průběhu celého roku jsou vysoké (+26 °C)
- oblast **západní Kolumbie** (stejně je tomu i v **Amazonii**)
- **na vnější svazích And** je klimatický režim shodný se sousedními **rovinnými územími**
- liší se pouze poklesem teplot s rostoucí nadmořskou výškou
- **vnitřní snahy And** mají VELMI SUCHÉ KONTINENTÁLNÍ KLIMA
- podnebí vysoko položených mezihorských plošin můžeme rozdělit do dvou typů:
- **a) na plošinách Kolumbie a Ekvádoru:** HORSKÉ ROVNÍKOVÉ KLIMA, neobvykle malé roční teplotní amplitudy (0,5 až 1 °C), denní amplitudy od 5 do 7 °C, srážky 1 000 až 1 500 mm/rok s jarními a podzimními maximy
- **b) plošiny Peru a Bolívie:** mnohem sušší (400 až 500 mm/rok), **severozápad Argentiny** jen 150 až 200 mm/rok

- srážky především od listopadu do dubna a teplotní amplitudy jsou větší (zvláště denní až 20 °C)
- počasí je velmi proměnlivé, během jasného a teplého dne náhle přicházejí vánice a bouře
- na východě kontinentu se projevují následující typy klimatu:
- 1. **VLHKÉ A HORKÉ ROVNÍKOVÉ KLIMA**
 - **v Amazonské a Orinocké nížině**
 - průměrné měsíční teploty +26 až +28 °C
 - amplitudy 2 °C
 - každodenní lijáky přicházejí po poledni
 - roční úhrn srážek 1 500 až 3 200 mm/rok
- 2. **TROPICKÉ PODNEBÍ**
 - **na sever i na jih od Amazonie, severní Kolumbie, Gran Chaco, Brazilská vysočina až po obratník Kozoroha**
 - střídání suchých (zima) a deštivých (léto) sezón
 - roční úhrn srážek 500 – 1 500 mm
 - zvláště suchý je **severovýchod Brazilské vysočiny**
 - v centrální části dosahují amplitudy denních teplot zvláště extrémních hodnot (až +40 °C)
 - v nížinách jsou amplitudy průměrných teplot 5 až 10 °C
 - nejvyšší průměrná roční teplota byla naměřena v Maracaibské depresi (+28 °C)
 - v oblasti Gran Chaco byla naměřena nejvyšší teplota na celém kontinentu +47 °C
- 3. **SUBTROPICKÉ PODNEBÍ**
 - od 25° do 40° j.š.
 - vlhké a teplé podnebí po celý rok na východě, velmi suché na západě
 - množství srážek klesá od východu k západu, a to od 1 000 do 400 mm/rok; charakteristická letní maxima
 - letní teploty na západě mírně stoupají (+23 °C), zimní klesají (+10 °C)
 - charakteristické jsou vpády chladných větrů z jihu (tzv. pamperos), jež přinášejí mrazy a deště
- 4. **PATAGONIE**
 - drsné aridní klima, protože Andy nepropouštějí vlhké západní větry, které jsou charakteristické v těchto zeměpisných šířkách
 - na pobřeží Atlantiku srážky méně než 150 mm/rok
 - průměrná letní teplota +18 °C, zimní +3,5 °C
 - častý je vpád vzdušných mas z jihu, což vyvolává mrazy až –30 °C a zámrazy v průběhu 6 – 7 měsíců v roce, na vysoko položených plošinách i v létě

Vertikální klimatická zonalita

- nápadný klimatický jev
- projevuje se především v oblasti pevninské část Střední Ameriky (včetně Mexika)
- tzv. „tierra caliente“ (horké pásmo) do výšek 600 – 800 m n.m. s průměrnou roční teplotou +23° až +28 °C
- tzv. „tierra templada“ (mírné pásmo) do výšky 1 700 m n.m. s průměrnou roční teplotou +16° až +23 °C
- tzv. „tierra fría“ (chladné pásmo) končící s hranicí vegetačního krytu ve výšce 2 500 – 4 000 m n.m. s průměrnou roční teplotou +10° až +17 °C
- tzv. „tierra helada“ (mrazivé pásmo) s průměrnou roční teplotou 0° až +10 °C

HYDROLOGICKÁ A HYDROGEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA KONTINENTU

- hlavní pevninské rozvodí tvoří Kordillery, resp. Andy
- rozvodí probíhá nedaleko tichomořského pobřeží, což určuje říční odtok převážně oceánu Atlantickému (75 % povodí), Tichý oceán 10 % povodí, Severní ledový oceán 5 %, bezodtoké oblasti tvoří 10 %
- celkový roční odtok obou kontinentů je 15 000 km³, z toho Jižní Amerika 7 904 km³, Severní Amerika 7 130 km³ (jsou na prvním místě na světě)
- vodnatost toků je závislá na množství srážek, jejich časovém rozložení, na charakteru reliéfu, klimatických, půdních a vegetačních poměrech
- informace o srážkových poměrech (včetně animace průběhu srážek během roku), říčních profilech, měrných stanicích podle jednotlivých kontinentů a v užším výběru i podle regionů jsou na <http://www.grdc.sr.unh.edu/index.html>

SEVERNÍ AMERIKA

- vývoj říční sítě a vznik množství jezer výrazně ovlivnilo čtvrtohorní zalednění
- říční síť rozmístěna nepravidelně, což souvisí převážně s klimatickými a orografickými podmínkami
- třetí nejdelší říční soustava na světě Mississippi – Missouri
- velký rezervoár sladké vody v podobě Velkých jezer (jejich plocha téměř 246 000 km²)
- nejhustější říční síť je na **jihovýchodě**, i když Appalače neumožnily vytvoření dlouhých a dobře rozvinutých říčních systémů; z tohoto hlediska je příznivější reliéf Centrálních rovin
- množství srážek ostře klesá od východu na západ, proto levé přítoky Mississippi mají větší hustotu a vodnatost než přítoky pravé
- největší množství srážek naprší na **severozápadě** kontinentu, kde vysoké hřebeny Kordiller spadají až k pobřeží Tichého oceánu, jsou zde proto krátké řeky s velkým spádem
- extrémně slabý rozvoj říční sítě je na pouštním a polopouštním **jihozápadě**
- většina jezer Severní Ameriky vznikala v oblasti bývalého zalednění (Velká jezera jsou ledovcového a tektonického původu)
- krasová jezera jsou ve vápencových oblastech Floridy
- reliktní slaná jezera v pouštních oblastech jihozápadu, kde bylo dříve vlhké klima
- rozvodí Tichý oceán a Atlantský oceán vede po hřebenu Skalnatých hor a Sierra Madre Occidental
- rozvodí mezi Severním ledovým oceánem a Atlantským oceánem je nevýrazné a prochází po nevysokých hřebenech
- **severozápad Kanady** patří k povodí řeky **MACKENZIE**, která ústí do Severního ledového oceánu
 - roční (maximální) odtok dosahuje 190 km³ a její délka je (i s **ATHABASKOU**) je 4 600 km
 - napájena vodou ze tří velkých jezer (**VELKÉ MEDVĚDÍ, VELKÉ OTROČÍ, ATHABASCA**) a množstvím malých ledovcových jezer

- je největší kanadskou řekou s povodím o rozloze 1,7 mil. km², středním průtokem u ústí 15 000 m³/s
- protéká málo osídleným územím a zamrzá na 9 měsíců v roce, proto je její hospodářský význam malý (nalezení ropných zásob)
- **zbývající část Kanady** (kromě nejzazšího jihovýchodu, poloostrov Labrador) patří k pánvi Hudsonova zálivu
- nachází se zde mnoho řek, které protékají množstvím ledovcových jezer
- největší význam má systém řek **SASKATCHEWAN – NELSON** s jezerem **WINNIPEG, WINIPEGOSIS, LAKE OF THE WOODS** (LESNÍ JEZERO); poblíž další velké jezero **MANITOBA**
- do Hudsonova zálivu dále ústí řeky **CHURCHILL, SEVERN, ALBANY**
- na poloostrově Labrador je největší jezero **MICHIKAMAU**
- **VELKÁ JEZERA: SUPERIOR** (82 214 km²), **MICHIGAN** (58 016 km²), **HURON** (59 596 km²), **ERIE** (25 745 km²), **ONTARIO** (19 553 km²) jsou tektonicko-ledovcového původu a s výjimkou Erijského jsou kryptodepresemi
 - nejhlubší je Superior (397 m)
 - vzájemně spojena řekami a kanály, které je spojují s Mississippi, Ohiem, Hudsonem, v jeden říční systém
 - též jsou důležitým zdrojem hydroenergie (**NIAGARA** mezi Erie a Ontario)
- z jezera Ontario vytéká **ŘEKA SV. VAVŘINCE**, která má důležitý dopravní a hospodářský význam; její povodí má rozlohu 1,26 mil. km², roční odtok dosahuje 305 km³, střední průtok u ústí 10 000 m³/s, největším přítokem je **OTTAVA**; většina řek v jejím povodí je od prosince do dubna zamrzlá
- **v oblasti Appalačského pohoří**, je dostatečně srážek, pramení zde krátké řeky odtékající do pánve řeky Ohio nebo přímo na východ do Atlantiku; jejich vyživování se mění směrem k jihu ze sněhově-dešťového na dešťové; řeky mají obdobný vodní režim jako většina evropských řek; nejdůležitější jsou **CONNENTICUT, HUDSON, DELEWARE, POTOMAC**
- pánev řeky **MISSISSIPPI** zabírá 1/3 rozlohy USA, plocha povodí 3,25 mil. km², délka toku včetně **MISSOURI** 6 212 km, ústí do Mexického zálivu, třetí nejdelší řeka světa, střední průtok u ústí 19 800 m³/s, maximální 55 000 m³/s, ročně odnáší okolo 400 mil. t splavenin
 - velmi složitý vodní režim
 - z levých přítoků jsou největší **OHIO** a **TENNESSEE**, které mají dostatek vody po celý rok s maximy na jaře
 - pravé přítoky **MISSOURI** s **YELOWSTONEM**, **PLATTE** s **KANSASEM**, **ARKANSAS**, **RED RIVER**, aj., mají nevyrovnaný vodní režim s maximy na jaře a v létě (díky tání sněhu) a s nízkými vodními stavy v ostatních ročních obdobích (stejný vodní režim má i řeka **RÍO GRANDE**, v Mexiku zvaná **RÍO BRANCO DEL NORTE**, která ústí do Mexického zálivu)
 - nevyrovnané vodní stavy řek během roku způsobují jejich omezený dopravní a energetický význam, řeky jsou využívány především pro závlahy
- **v Kordillerách Aljašky a Kanady** je poměrně hustá síť divokých horských řek odtékajících do Tichého oceánu

- řeky často zamrzají i na dlouhou dobu, mají sněhově-ledovcově-dešťové vyživování
- největší z nich je **YUKON** s povodím 855 000 km², střední průtok 2 500 m³/s, od října do května zamrzá; další významná řeka je **FRASER** s povodím o rozloze 233 000 km² a průtokem 2 720 m³/s
- většina horských řek **na západě USA** – kromě hlavních řek **COLUMBIA** (s rozlohou povodí 770 000 km² a průtokem 5 340 m³/s) s přítokem **SNAKE**, **COLORADO**, **SACRAMENTO** – a řeky **na severozápadě** koncem léta vysychá a vodu mají jen z občasných lijáků
- **Velká pánev** (Great Basin) je pouštní bezodtoká oblast s epizodickými řekami a reliktními slanými jezery (**VELKÉ SOLNÉ JEZERO, UTAH, SEVIR, MALUR**) – Velké solné jezero má délku 100 km, hloubku 5 m, šířku 50 km; zmenšuje se, dříve byla jeho rozloha až 50 000 km², od 50. let 20. st. Se zde těží sůl, vytěží se až 150 000 t/rok, část jezera je zkušební oblast pro vojenská vozidla + závodní dráha Bonneville speedway pro testování automobilů
- obdobný ráz jako Velká pánev má i **severní, suchá část Mexické náhorní plošiny**, kde jsou na jihu nevelké říčky a jezera sopečného původu

STŘEDNÍ AMERIKA

- krátké toky s dostatkem vody a režimem pasátových dešťů na atlantských svazích a řeky s občasným průtokem na tichomořské straně
- **RIO GRANDE DE SANTIAGO** tvoří nejdůležitější zavodňovací systém Mexika, v tomto státu je důležitá ještě hraniční řeka s USA Río Bravo del Norte (ze strany USA název Río Grande); významnější i **RÍO BALSAS** a jezero **CHAPALA**
- velká jezera tektonického původu jsou **NICARAGUA** (8 430 km²) a **MANAGUA** (1 134 km²)

JIŽNÍ AMERIKA

- k oceánu otevřené roviny a k nim přiléhající vysočiny vlhkého východu vedly k rozvoji velkých říčních systémů
- téměř celý kontinent je odvodňován do Atlantského oceánu
- k úmoří Tichého oceánu patří pouze krátké řeky krajního severu a jihu s dostatkem vody
- rozvodí mezi oceány prochází po Západní (Hlavní) Kordilléře, ale na jihu, vodou bohaté řeky Chile přebírají odtok východních svahů velkých ledovcových jezer Patagonie (**NAHUEL HUAPI, BUENOS AIRES, SAN MARTÍN**)
- **pouštní oblast při Tichém oceánu** má občasné toky, které často ani k oceánu nedosahují
- **na centrální andské náhorní plošině** je bezodtoká oblast s reliktními tektonickými jezery (**TITICACA, POOPO**) a četnými slanými jezery
- zajímavé je bažinaté občasné jezero (**SALAR DE UYUMI**) v bolivijských Andách
- velká lagunová jezera Jižní Ameriky jsou **LAGO DE MARACAIBO, LAGOA DOS PATOS, LAGOA MIRIN**
- **rovinný východ** má dostatek srážek a jeho říční systémy jsou rozsáhlé
- **AMAZONKA** je dlouhá přes 7 000 km, je nejdelší řekou světa, je první na světě vodnatostí i plochou povodí (7,05 mil. km²), má přes 500 přítoků, z nichž 20 je delších než 1 500 km; v současnosti je za hlavní pramennou řeku Amazonky považována

Ucayali, která vzniká soutokem Urubamby a Apurímake, přičemž důležitější je Apurímac, který je výrazně delší, ale i ten má své další prameny; nejvíce hydrologických kritérií pro určování pramenného toku řeky hovoří pro Carhuasantu; má největší plochu povodí a největší průtok a v jejím povodí leží i nejvzdálenější místo, ze kterého se dostane voda do Atlantiku; nejvyšší nadmořskou výšku má pramen Ccaccansy a tato říčka je rovněž nejdelší; zanedbatelné nejsou však ani zbylé dvě zdrojnice, Apacheta a Sillanque; z toho vyplývá, že Amazonka má čtyři prameny a rozdíl mezi nimi je minimální (o nejnovější údaje ohledně zjištění pramenu Amazonky se postaral tým doc. Janského z Přírodovědecké fakulty UK v Praze)

- důležité levé přítoky Amazonky **MARAÑÓN, NAPO, PUTUMAYO, JAPURÁ, RÍO NEGRO, RÍO BRANCO**
- důležité pravé přítoky Amazonky **JURUÁ, PURUS, MADEIRA, TAPAJÓS, XINGU, TOCANTINS**
- horní toky amazonských přítoků se nacházejí v oblastech se sezónním tropickým režimem dešťů, mají krajně nevyrovnaný průtok s maximy v létě a minimy v zimě, proto i samotný vodní režim Amazonky je velmi složitý (rovníkový, tropický, kolísá hladina, nejvíce vody v létě)
- šířka toku je po soutoku Ucayali a Maraňónu 3 km, při vtoku na brazilské území 5 – 7 km, ve střední části 6 – 10 km, na dolním toku 15 – 30 km (hloubka u Obidosu je 135 m), před ústím 80 – 150 km, maximální šířka v ústí je až 320 km, hloubka 45 m
- roční odtok $3\,800\text{ km}^3$, průměrný průtok při ústí $225\,000\text{ km}^3/\text{s}$
- mořský příliv (zvaný „pororoca“ – z indiánského jazyka) proniká do hloubky 1 400 km proti proudu řeky; jedná se o přílivovou vlnu vysokou až 5 m o rychlosti až 20 km/hod.; díky tomuto vzduť hladiny řeky mohou vplouvat i velké lodě do vnitrozemního přístavu Manaus
- kalná voda Amazonky je patrna v oceánu až do vzdálenosti 300 km od pobřeží
- největší řekou **severu Jižní Ameriky** je **ORINOCO** o délce 2 740 km a ploše povodí 1,1 mil. km^2
 - její levé přítoky **GUAVIAR, META, APURE** odvodňují Orinockou nížinu a pravé přítoky **CAURA** a **CARONI** odvodňují Guayanskou vysočinu
 - řeka má typický tropický režim
 - na horním toku vytváří zajímavý přírodní jev, tzv. bifurkaci (rozdvojení řeky v pramenné nebo nížinné oblasti ve dva nebo více toků), zde jedinečný přírodní jev, kdy rameno **CASIQUIARE** odvádí vodu amazonského přítoku Río Negro
- na severu subkontinentu řeka **MAGDALENA** ústí do Karibského moře, přítok **CAUCA**
- **druhým veletokem Jižní Ameriky** je **PARANÁ**, dlouhá 3 900 km, s přítokem **GRANDE** 4 380 km
 - spolu se svými přítoky a řekou **URUGUAY** se vlévá do estuárového ústí **La Plata**
 - povodí 4,25 mil. km^2 , odvodňuje jižní část Brazilské vysočiny a východ Laplatské nížiny
 - hlavní pravé přítoky jsou **PARAGUAY** (s **PILCOMAYEM** a s **RÍO BERMEJEM**) a **RÍO SALADO**; tyto protékají Gran Chacem a jsou charakteristické sezónními výkyvy v průtoku; maxima mají v lednu a únoru, minima v červenci a srpnu
 - Paraná i přítoky tvoří četné vodopády a peřeje, např. vodopády **Iguaçu**, jedná se o systém 21 vodopádů s 250 menšími peřejemi, jejichž šířka je 4 km a největší výška

- 85 m, průtok je asi 420 mil litrů za minutu, odrážející kapky vody tvoří v okolí hustou mlhu; název pochází z indiánského jazyka a znamená „místo, kde se rodí mraky“
- průtok při ústí 20 500 m³/s, roční odtok 469 km³
 - z řek **Brazilské vysočiny** které samostatně odtékají do Atlantiku, je největší a ve střední části splavná řeka **SAO FRANCISCO** na východě a **PARANAÍBA** na severovýchodě
 - téměř bez odtoku je **velká část stepních rovin (pampas)**, na jejichž západě se nacházejí početné deprese se slanými jezery, z nichž největší je **SALINAS GRANDES** v Argentině o rozloze 8 500 km² (solné jezero obklopené slanými bažinami, které v teplém období roku vysychá a mění se na slanou poušť)
 - **řeky Patagonie**, např. **COLORADO, CHUBUT, SANTA CRUZ, NEGRO, DESEADO**, aj. protínají Patagonskou plošinu a téměř nepřijímají žádné přítoky
 - asi 8 % severoamerického kontinentu pokrývají ledovce, největší je **Grónský** 1,9 mil. km², střední hloubka ledu 1 400 m, objem 2,66 mil. km³, ledovce v **Kanadském arktickém souostroví** pokrývají přes 100 000 km², na **Aljašce** necelých 55 000 km²
 - zalednění jihoamerických And je poměrně malé, vrcholové ledovce v Kolumbijských, Ekvádorských, Venezuelských Andách; v Patagonských Andách jsou plošně rozsáhlejší ledovce, jejich splazy dosahují až k mořské hladině (**Cerro San Valentín, Cerro Murallón**); největší ledovec **Perito Moreno** ústí do Lago Argentino a hrne přes sebou 4 km širokou a 70 m vysokou bariéru ledu

PEDOLOGICKÁ A PEDOGEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA KONTINENTU

SEVERNÍ AMERIKA

- pro severní část Severní Ameriky je charakteristická šířková zonálnost půd
- **zóna tundrových a podzolových půd** (zamrzlé) zasahuje téměř celé území Kanady, jižní hranice oblasti sahá k 50° s.š. na západě a ke 40° s.š. na východě
- na jih od této zóny, kromě oblasti na východ od řeky Mississippi nemají další zóny jednotlivých půdních typů výrazný rovnoběžkový směr, ale mění se spíše v poledníkový
- východně od řeky Mississippi a jižně od Velkých jezer se nalézá **zóna hnědých lesních půd**, které na subtropickém jihu přecházejí v zónu **červených a žlutých půd**, jež sahají až k pobřeží Mexického zálivu
- v centrální části kontinentu probíhají zóny půdních typů poledníkovým směrem, a to rovnoběžně se hřebeny Kordiller
- západně od Mississippi se v důsledku zvyšující kontinentality klimatu zóny půdních typů střídají (mění): k zóně hnědých lesních půd a subtropických červených a žlutých půd se přimyká **zóna černozemních stepních půd** (oblast prérií); velmi úrodné půdy, hluboká ornice, minimální nároky na hnojení, nachází se zde jedna ze světových obilnic, kolem 100° z.d. tvoří pásmo široké 200 – 400 km
- dále na západ následuje **zóna kaštanových půd**
- na vnitřních plošinách Kordiller nacházíme **šedohnědé pouštní půdy** a **šedé půdy s váťými písly**
- na západě kontinentu jsou na svazích Kordiller **horské půdy**, přičemž v severní části Kordiller převažují **horské podzolové půdy**, v jižní části Kordiller pak **skořicové půdy** a **hnědé horské lesní půdy**
- podél velkých severoamerických řek Mississippi, Missouri, Colorado, Mackenzie, Arkansas, Řeka Sv. Vavřince, Red River, Columbia, Ohio (u některých jen na dolních tocích) se vytvořily úrodné pásy **aluviálních (nivních) půd**

STŘEDNÍ AMERIKA

- pro antilské ostrovy jsou typické převážně **tropické a subtropické červenozemě** a dále pak hlavně **laterity** (zóna od 30° s.š. směrem na jih)
- tyto typy půd též v oblasti pevninské Střední Ameriky, ale zde jejich zóna až přibližně od 20° s.š.; do severní oblasti Mexika ještě zasahuje **zóna hnědých a šedých lesních půd** a **zóna hnědých a kaštanových půd suchých stepí**
- na poloostrově Yucatán se nacházejí **lateritické půdy a červenozemě**
- při pobřeží Mexického zálivu (v Mexiku i v USA) jsou **bažinné tropické půdy**

JIŽNÍ AMERIKA

- v půdním pokryvu Jižní Ameriky převažují **tropické červenozemě a červenohnědé půdy savan** (oblast pamp a stepí), zóna tohoto půdního typu se rozkládá na severu kontinentu až po obratník Kozoroha
- v Amazonské nížině a při pobřeží Atlantského oceánu jsou zastoupeny především **tropické červenozemě**
- v Orinocké nížině, Brazilské vysočině a Guayanské vysočině se nacházejí zejména **červenohnědé půdy savan**

- v centrální část Brazilské vysočiny, v důsledku velmi suchého podnebí, nacházíme **skořicové půdy**, v severovýchodní části této vysočiny **kaštanové půdy a šedé půdy**
- centrální část Jižní Ameriky se vyznačuje složitými půdními podmínkami, na pobřeží Atlantiku jsou vyvinuty **subtropické červenozemě**, které na jihu přecházejí do **černozemního typu**; dále v oblasti Gran Chaco jsou rozšířené **skořicové půdy suchých lesů**, jež na jihu přecházejí v **kaštanové půdy**
- v jižní části subkontinentu (hlavně v Patagonii) se nalézají zejména **šedé a kaštanové půdy**
- v západní části subkontinentu (na svazích And) jsou především **půdy horské**; ekvádorské a peruánské východní svahy And mají **horské červenozemě**, západní svahy jsou pokryty **kaštanovými a šedými půdami**;
- v centrálních Andách jsou **pouštní a kamenité půdy**, které se střídají s **písčnými a slanými půdami**
- v extrémně suchých oblastech And jsou **šedozemní půdy polopouští** a často i **půdy solné**
- **horské lesní hnědozemě** převládají v **patagonských Andách**
- při pobřeží Atlantického oceánu na severovýchodě (Guyany, Surinam, Brazílie) a jihovýchodě (pobřeží Brazílie) jsou **bažinné tropické půdy**
- **aluviální (nivní) půdy** jsou vyvinuty v nížinách velkých jihoamerických řek Amazonka včetně přítoků, Magdalena, Orinoco, Sao Francisco, Paraguay, Paraná, Uruguay (někdy jen při dolních tocích)

Další informace, množství map a obrázků na [www](http://www.itc.nl/~rossiter/research/rsrch_ss_digital_na.html):

http://www.itc.nl/~rossiter/research/rsrch_ss_digital_na.html

webový rozcestník, kompendium informací o výzkumech půdního krytu v Americe, odkazy na národní a regionální stránky

<http://sis.agr.gc.ca/cansis/nsdb/slc/>

stránky Národního informačního servisu o půdách a vodách Kanady

<http://soils.usda.gov/technical/classification/orders/>

stránka zpracovaná jako atlas půd USA, vždy uveden obrázek půdního profilu, jeho popis a mapa rozšíření

http://eusoils.jrc.it/esdb_archive/EuDASM/lists/usa.htm

naskenované nejružnější velkoformátové půdní mapy celých USA a jejich regionů, států

http://eusoils.jrc.it/esdb_archive/EuDASM/latinamerica/indexes/map.htm

naskenované nejružnější velkoformátové půdní mapy pro státy Střední Ameriky, Karibiku a Jižní Ameriky

FAUNA

- na obou amerických subkontinentech je velmi rozdílné živočišstvo, liší se fauna Severní Ameriky od fauny Střední Ameriky a zejména pak Jižní Ameriky (důsledky odlišných klimatických podmínek, reliéfu, typů krajiny i historie)
- náleží do dvou velkých zoogeografických říší, *holarktické* (arktozea) a *neotropické* (neogea)
- z holarktické oblasti zasahuje na kontinent nearktická oblast, která zahrnuje celý severoamerický subkontinent až po střední Mexiko, a to včetně kanadského arktického souostroví a Grónska na severu
- blízké rysy nearktické a palearktické oblasti jsou vyjádřeny jejich příslušností do společné holarktické říše, příbuznost fauny je nejvyšší v severních klimatických pásmech (tajga a tundra), směrem k jihu příbuzenské vztahy a rysy ubývají

I. holarktická oblast (nearktická část)

- zcela chybí lichokopytníci (mustangové jsou zdivočelí potomci evropských koní)
- mnoho druhů patří k sudokopytníkům, dosud je hojný *sob* a *los*, *jelen wapiti* žije jen ve Skalnatých horách, endemity jsou *jelenci* a *vidlorozi*
- z turovitých byl již téměř vyhuben prérijní *bizon americký*, typickým představitelem dalekého severu je *pižmoň*
- ze šelem žije na severu *medvěd lední*, *kodiak* na Aljašce, *grizzly* na západě, *baribal* na východě oblasti; hojní jsou i psovití – *vlk*, *liška*, *kojot*, *šakal*; z kočkovitých zde *rys*, *puma americká* (zvaná kaguár)
- kožešinová zvířata jsou zastoupena *skunkem pruhovaným*, *norkem* zvaným *mink* (kunovití); medvídkovití pak *mývalem*
- hojní jsou zde hlodavci – *svišť*, *sysel*, ale i endemité jako *psoun*, *čipmunka*, *urson kanadský*
- pro kožešiny se hodně lovíli *bobři* a *ondatry*
- mnoha druhy jsou zastoupeni *zajíci* a *králíci*
- na mořském pobřeží žijí *mroži* a *tuleni* (mezi nimi je největší čepcol hřebenovitý)
- z ptáků stejné rody jako v Evropě, ale mnohé druhy žijí jen v Americe (např. *skalňák*, *vlhovec*, *zvonovec*, *papežík*, *kardinál*)
- z hadů jsou pro Ameriku typičtí *chřestýši* a *křovináři*
- z ostatních plazů jsou na jihu *aligátoři* a *krokodýli*, *scinkové* a *hadovci*
- z obojživelníků jsou raritami *ropucha dubová* (měří jen 3 cm) a naopak *skokan volský* (20 cm), dále jsou zde endemité *mloci*
- na jihu žije i *vačice*, která sem pronikla z neotropické oblasti

1. kanadská podoblast

- zaujímá severní polovinu nearktické oblasti
- spadají sem ekosystémy tundry a tajgy

2. sonorská podoblast

- na jižní polovině Severní Ameriky
- táhne se od východu k západu a dále se dělí se na část východní nearktickou (od Atlantiku po východní okraj stepní zóny), část středozápadní (oblast stepí a Skalnatých hor) a část kalifornskou (pobřeží Tichého oceánu); tyto tři části někdy nebývají vyčleňovány jako samostatná sonorská podoblast, ale pouze jako součást podoblasti kanadské

- členění na tři části na základě klimatických podmínek, rozšíření rostlinstva a podle zvláštností ve výskytu živočichů
- přechodná zóna k neotropické oblasti, se kterou má některé společné znaky fauny

II. neotropická oblast

- Jižní a Střední Amerika včetně Velkých a Malých Antil
- severní hranice probíhá územím Mexika (v přímořských oblastech dosahuje úrovně obratníku Raka) a mezi Kubou a Floridou
- oblast je druhově pestřejší než neartická oblast
- velké množství endemických druhů, čeledí i řádů
- ze sudokopytníků jsou pro obyvatele nejdůležitější *lamy* (*vikuña* a *huanako*), ze kterých byly domestikovány *lama krotká* a *lama alpaka*
- z parohatých zde žijí endemité *jelínci*
- z prasatovitých *pekari*
- zcela chybí *divoké ovce a kozy*
- z lichokopytníků pouze *tapíři*
- ze šelem kočkovití (*jaguár*, *ocelot*, *puma*)
- z medvídkovitých nosál červený
- hodně primátů – endemické jsou *ploskonosé opice* (*kosmani*, *malpy*, *vřeštani*, *chápani* a největší *opice vlnatá* lovená Indiány pro maso)
- z hlodavců endemité *kapybara*, dále *viskača*, *morče*
- z chudozubých *lenochodi*, *pásovcí*, *mravenečníci*
- z vačnatců *vačice*, *vydrovci*, *vakorejsci* (vačnatci jen zde a v australské oblasti)
- z letounů *kaloni*, endemité *upíři*, *vampíři*
- ptactvo je druhově velmi pestré, žije zde řada endemitů, najdeme zde zástupce běžců (*nandu*), plavců (*tučňáci*), mezi letci nejmenší *kolibřík* a naopak největší *kondor*, endemickými dravci jsou *harpyje* a *karančové*; z dalších vyniká *zelený kvesal*, dále *tukani*, z papoušků *amazoňan* a *ara*
- velké množství plazů, známí jsou *hroznýši* (vyniká *anakonda*), endemité *korálovci*, mnoho druhů *chřestýšů*, početní jsou *leguáni*, *aligátoři*, *kajmani*, *krokodýlové*
- světovou raritou jsou *želvy sloní* žijící na Galapágách, vzácná je *želva dlouhohlávka*
- velice početní jsou obojživelníci a dosahují velkých rozměrů, největší je *červor*, dále *ropucha obrovská* zvaná *aga*, velice početné jsou *rosničky*, zajímavé jsou *pipy*, které nemají jazyk; velké množství *jedovatých žab*, jejichž jed využívají Indiáni při výrobě šípů

1. brazilská podoblast

- tvoří jádro neotropické fauny
- ostatní podoblasti jsou mnohem chudší

2. chilsko-patagonská podoblast

- zaujímá hřeben And od rovníku po Ohňovou zemi
- vyznačuje se poměrně chladným klimatem

3. středoamerická podoblast

- rozkládá se severně od Panamy
- má do jisté míry přechodný charakter na rozhraní dvou oblastí

4. antilská podoblast

- vyznačuje se výrazně ochuzenou faunou

CHARAKTERISTIKA FAUNY PODLE ZÁKLADNÍCH VEGETAČNÍCH ZÓN

1. zóna tundry

- arktické ostrovy Severní Ameriky, velká část území severní Kanady a Aljašky
- ze savců *sob, pižmoň, tundrový vlk, polární liška, lední medvěd, polární zajíc*
- z ptáků *sněžná sova, koroptev*, v létě vodomilné *ptactvo*

2. zóna tajgy

- rozsáhlé území jižní Kanady, Aljašky a sever USA
- ze savců *americký los, jelen wapiti, muflon, aljašský medvěd, lišky, vlci, kanadský rys, puma, rosomák, vydra, americký sobol, norek, hranostaj, zajíci, bobři, ondatry*
- z ptáků různé druhy *datlů, pěvců, orel bělohavý*
- z ryb hlavně *losos*
-

3. zóna listnatých a subtropických lesů východní části USA

- zóna rozkládající se jižně od 42° s.š. až po 95° z.d.
- fauna je již v důsledku velké hustoty zalidnění značně zdecimovaná člověkem
- ze savců *jeleni, virginický jelen, medvěd baribal, vlci, lišky, rysové, norci, vydry, dikobraz, zajíci, netopýři*
- z ptáků *pilich stepní, krocan, drozd, datel, kolibřík*
- z plazů je nejvýznamnější *mississippský aligátor*
- velké množství hmyzu a měkkýšů

4. zóna préríí a pouštních vysočin Severní Ameriky

- některé oblasti jižní Kanady, celá centrální a západní část USA, velká část Mexické náhorní plošiny, Kalifornský poloostrov
- ze savců *bizoni, kojoti, vlci, lišky, puma*
- z ptáků *tetřev, kukačka, sup*
- z plazů *jedovaté ještěrky, zmije*

5. zóna horských lesů západu USA a severního Mexika

- zóna jižně od 45° s.š., spadají sem všechny horské lesy a lesy na svazích Sierra Madre Oriental a Sierra Madre Occidental
- ze savců zde žijí různé druhy *jelenů, medvěd grizzly a baribal, lišky, vlci, americký jezevec, vydra, skunk, puma, rys, bobr, dikobraz, zajíci*
- z ptáků *kalifornský sup a kalifornská koroptev*

6. zóna vlhkých tropických lesů Střední Ameriky

- jižní Mexiko, celá Střední Amerika, Velké i Malé Antily (na ostrovy neproniklo mnoho druhů savců v důsledku jejich oddělení od pevniny, nalezneme zde jen 3 endemité druhy suchozemských savců)
- fauna pevninské části této zóny je na rozdíl od ostrovní části druhově bohatá
- ze savců *jeleni, tapíři, pekari, jaguár, puma, ocelot, různé druhy koček a lišek, ploskonosé opice, dikobraz, aguti, pásovci, mravenečníci, lenochodi, aj.*

- z ptáků je typický *sup královský*, *krocan*, *mnoho druhů papoušků a kolibříků*; jinak zde asi 600 druhů, z nich 60 endemických
- četné druhy plazů

7. zóna vlhkých tropických lesů Jižní Ameriky

- zabírá značně rozsáhlé území na severu Jižní Ameriky
- fauna je ještě o něco bohatší než ve Střední Americe (zóna 6.)
- žije zde řada endemických druhů
- ze savců kromě uváděných v předchozí zóně ještě řada druhů *vyder*, *dikobrazi*, *pásovců*, *tapíři*, *endemické druhy opic*
- téměř 600 druhů plazů, více než 100 endemických
- z ptáků je charakteristická *volavka*, *harpyje*, *četné druhy tukanů*, *papoušků a kolibříků*
- velmi bohaté zastoupení mají plazi – *krokodýl*, *želva*, *ještěři*, *největší vodní had anakonda*
- z ryb električtí úhoři, dravá *piraňa*, *arapaima*
- velmi bohatě jsou zastoupeni bezobratlí (hmyz, pavouci)

8. zóna vysokých pohoří a hřbetů And

- celá západní část kontinentu
- typickými savci jsou *lama*, *vikuňa*, *čínčila*
- z ptáků *kondor* a početné druhy *kolibříků*
- malé je zastoupení plazů

9. zóna savan a pouštních plošin Jižní Ameriky

- téměř celá Argentina, Uruguay, Paraguay, centrální oblasti Bolívie a Brazílie
- ze savců *lama huanaco*, *stepní jelen*, *jaguár*, *puma*, *stepní kočka*, *bobr*
- z chudozubých pak *pásovec* a *mravenečníci*
- z ptáků je významným představitelem *nandu*
- žije zde velké množství *ještěrek*

10. zóna vlhkých lesů jižního Chile a Ohňové země

- poměrně nevelké území
- savci jsou druhově nepočetní (*jeleni*, *divocí psi*, *chilská vydra*, *puma*, *netopýři*)
- ptáci jsou též druhově málo početní (*sup*, *kondor*, *papoušci*, *kolibříci*)
- výjimkou je mnoho druhů mořských ptáků včetně *tučňáků*, kteří hnízdí na skalách při pobřeží Tichého oceánu

FLÓRA

- Rostlinstvo Ameriky náleží do tří floristických oblastí – *holarktické*, *neotropické* a *antarktické*, které se dále dělí do podoblastí

I. holarktická oblast

- zabírá v podstatě celou Severní Ameriku (ostrov Grónsko, Kanadské arktické souostroví, celou pevninskou část Kanady a USA)
- projevují se vlivy neotropické květeny, která zčásti migruje směrem k severu (důsledek spojení obou kontinentů)
- dělí se do pěti podoblastí

1. arktická podoblast

- severní oblasti Severní Ameriky (tzv. cirkumpolární oblasti), velmi chudá květena, vysoký podíl mechorostů, lišejníků, nižší zastoupení kvetoucích rostlin, malý podíl endemitních druhů
- formování arktické květeny začalo koncem miocénu, případně v pliocénu, v severovýchodní Asii a na severozápadě Severní Ameriky

2. atlantská severní podoblast

- poměrně bohatá flóra, i když bez endemitních čeledí, ale mnoho druhů a rodů
- základní element je americko-boreální nebo až subboreální, avšak ze severu proniká i element subarktický až arktický
- blízké vztahy se subboreální až boreální květenou Asie, a to díky dávnému spojení Asie a Severní Ameriky (migrace druhů)

3. pacifická severní podoblast

- podobná předešlé atlantské severní podoblasti
- nemá žádnou endemitní čeleď, zastoupení endemitních rodů je malé, dosti vysoký je ale druhový endemismus
- vyskytují se zde četné arktické druhy (relikty)

4. atlantská jižní podoblast

- má bohatší květenu než obě sousední severní podoblasti
- zastoupena reliktní květena
- z jihu se sem dostávají tropické elementy (např. bambusy, palmy, bromélie)
- obdoba čínsko-japonské podoblasti v Asii

5. pacifická jižní podoblast

- nejsvráznější floristická podoblast v Severní Americe
- při poměrně malé rozloze má 5 endemitních čeledí, 10 % endemitních rodů a 40 – 50 % endemitních druhů
- z pozoruhodných reliktních se zde nachází rod Sequoia (zde světové refugium)
- velký podíl na flóře připadá i na třetihorní relikty
- též se uplatňuje vliv neotropické flóry
- ve vysokých horách zbytky květeny arktické a subarktické, které sem vybíhají jako glaciální relikty

II. neotropická oblast

- zaujímá celou Latinskou Ameriku s výjimkou Patagonie v nejjižnější části Jižní Ameriky
- dělí se na 7 podoblastí

1. karibská podoblast

- floristicky velmi bohatá
- má endemitní čeledi i rody
- blízkost holarktické oblasti vedla k pronikání starých boreálních elementů, které se zde vyskytují jako relikty (např. tisovec)

2. venezuelsko-guayanská podoblast

- floristicky též bohatá
- má množství endemitních čeledí i druhů (v horách dosahuje druhový endemismus až 90 %)

3. amazonská podoblast

- jednou z nejbohatších podoblastí světa
- význačnost spočívá ve značném podílu endemitních rodů
- výskyt asi 40 000 druhů rostlin (mnoho dosud neprozkoumáno, mohou být objeveny nové druhy)
- zřejmě vztahy k flóře západní Afriky

4. brazilská podoblast

- nemá endemitní čeleď, přesto je floristicky velmi bohatá, vyskytuje se zde množství endemitních rodů a zvláště druhů

5. andská podoblast

- 7 endemitních čeledí a vysoký podíl endemitních rodů
- zabírá velkou rozlohu, ale druhové bohatství je relativně velmi malé (8 000 druhů)

6. podoblast ostrova Juan Fernández

- skupina drobných ostrovů s velkým množstvím endemitů (80 %)
- jinak nepočetná flóra, což je způsobeno odloučeností ostrovů
- nejbližší vztahy k oblasti andské

7. argentinská podoblast

- spíše chudší podoblast, která má malý podíl endemitních rodů, ale dosti endemitních druhů
- vstupují sem elementy z oblasti antarktické a přes Andy migrují i zástupci z oblasti holarktické

III. antarktická oblast

- ze všech oblastí světa má nejchudší flóru, je rozložena značně difúzně
- z amerického kontinentu zasahuje pouze na Falklandy a do Patagonie, kde vytváří samostatnou **patagonskou podoblast**, která je ze všech podoblastí nejrozsáhlejší a druhově nejbohatší částí antarktické oblasti; má dvě endemitní čeledi a několik endemitních druhů

VEGETAČNÍ KRYT SEVERNÍ A STŘEDNÍ AMERIKY A KARIBSKÝCH OSTROVŮ

- formování současného vegetačního krytu tohoto subkontinentu začalo již v mezozoiku
- z existence spojení Severní Ameriky s východní Asií v období křídy vyplývá současná podobnost vegetace obou oblastí (šíření krytosemenných rostlin z Asie a naopak jehličnatých dřevin z Ameriky)
- rozlišují se dvě centra vývoje staré třetihorní vegetace, a to pobřeží Atlantského oceánu + Appalače (1) a kalifornské tichooceánské pobřeží (2)
- v důsledku ochlazení klimatu a zalednění byla tato stará vegetace zatlačena směrem k jihu a zachovala se v tichooceánském pobřežním centru do doby, než se formace jehličnanů nerozšířily na sever do Kanady
- sever subkontinentu nebyl zasažen čtvrtohorním zaledněním, tundry, které zde existují se dochovaly z období třetihor
- pozdější ochlazení klimatu a vliv Labradorského proudu způsobuje rozšíření tunder daleko na jih až k 50° s.š.
- **bezlesé tundry** jsou tvořeny *mechy, lišejníky, křovitými formacemi*
- **polární hranici lesů a lesotundry** tvoří *americký modřín, smrky s příměsí břízy, osiky, topolu*
- **jehličnaté lesy Kanady** tvoří rozsáhlé komplexy *Bankovy borovice, smrkových a jedlových lesů*
- **jehličnaté lesy Aljašky** jsou převážně *smrkové*
- pro Severní Ameriku je velmi nápadná **druhově bohatost jehličnatých dřevin**, **v oblasti Velkých jezer** rostou různé *druhy borovic, tují a tsug*; **Atlantské pobřeží** je typické především *borovými lesy*; na **Tichooceánském pobřeží**, které představuje centrum rozvoje jehličnanů, roste hlavně *jedle Douglasova, tuje, borovice*; pro **Sierra Nevadu** jsou typické *mamutí sekvoje* (až 150 m výška) a *borovice žlutá*
- **listnaté lesy na svazích Appalačských hor** vykazují podobnost s lesy Japonska a jihovýchodní Číny; rostou zde *tulipánové stromy* a také *Hamamelis, Aralia, Jeffersonia*
- **jižně a východně od Velkých jezer** se nacházejí **smíšené a listnaté lesy**, v nichž z listnáčů převažuje *americký buk, cukrový javor, bříza, jasan*; tyto lesy přecházejí v oblasti Floridy do subtropických formací
- počínaje Velkými jezery se **šířková zonalita vegetace** (typická pro severní polokouli) **mění** a zóny směřují od východu na západ více méně **poledníkovým směrem**
- od zóny **atlantských smíšených a listnatých lesů** následuje zóna **dubových lesů** (duby a příměsemi klenů, ořešáků, platanů), která pak bezprostředně přechází do **prérií**
- **centrum prérijní vegetace** vzniklo na místě dřívějšího moře, které spojovalo Hudsonův záliv se zálivem Mexickým a k jehož ústupu došlo koncem křídy
 - státy Nebraska, Iowa, Kansas, Dakoty a pánve řek Arkansas a Red River
 - jedná se o oblast stepí na černozemní půdě
 - ve vegetaci převládají *stepní trávy* na východě, západ oblasti často bez vegetace
 - od jihozápadu pronikají do oblasti i *pouštní prvky (kaktusy, juky)*
 - prerie je místní označení pro severoamerickou step, resp. travnatý biot mírného pásu (v Jižní Americe se používá označení pampa) – více <http://cs.wikipedia.org/wiki/Step>, <http://www.blueplanetbiomes.org/prairie.htm>, <http://www.blueplanetbiomes.org/grasslands.htm>,
- **v Sierra Nevadě v Kalifornii a v Mexiku** se setkáváme se specifickou *křovitou xerofytní vegetací*
- **centrum pouštní a polopouštní vegetace** leží v Severní Americe na jih od 30° s.š.

- například poušť Velkého solného jezera s některými *věčně zelenými druhy rostlin* (*Artemisia tridentata*) nebo suchá a kamenitá náhorní plošina Mexika, kde většinou rostou *bezlisté, často barevně kvetoucí druhy kaktusů, agave, juky, mimózy*
- od neogénu se šíří, v důsledku spojení Severní a Jižní Ameriky přes Panamskou šíji, neotropické lesní formace z Jižní Ameriky do Severní a rozšířily se až k severnímu pobřeží Mexického zálivu, do Střední Ameriky, na Velké a Malé Antily
- převládají zde tropické lesy s četnými *epifyty, lijanami, mamutími stromy, trávami*
- při pobřežích je rozšířena *mangrovová vegetace*
- antilské ostrovy jsou v suchých oblastech pokryty stepí, kde rostou *kaktusy a agáve*
- horská vegetace Kordiller je zastoupena *jehličnatými lesy a alpínskou flórou*
- druhově je shodná s rostlinstvem evropských hor
- Mexiko a Střední Amerika jsou místem původu řady kulturních plodin, např. kukuřice, tykev, bavlník
- přirozená vegetace Severní Ameriky je dnes již silně narušena, lesy jsou do značné míry poškozené, jejich úbytek (těžba hlavně pro stavební účely, vývoz, palivo) vedl k rozšíření oblastí postižených erozí půdy a jejím vysycháním, čímž značně poklesla i její úrodnost; území po těžbě dřeva se již znovu nezalesňovalo

VEGETAČNÍ KRYT JIŽNÍ AMERIKY

- v paleogenu existoval velký brazilsko-etiofský kontinent, proto má dnešní flóra Afriky a Jižní Ameriky společné znaky
- 85 % druhů krytosemenných rostlin je společných oběma kontinentům, např. palma olejná, obiloviny, kapradiny a další
- antarktická oblast má společné znaky s Austrálií, zvláště pak s Tasmánií a Novým Zélandem
- v Jižní Americe se rozlišují 3 rostlinné elementy: nejstarší a základní element tvoří **cévnaté rostliny** (v Brazílii se jich udává až 40 000 druhů, z čehož 12 000 je endemických); druhým elementem je **vztah k australské**, zvláště pak **novozélandské** nebo **tasmánské flóře**, který vykazuje **antarktická floristická oblast**; třetí element je **mladá a originální flóra And**
- **hylea (odborný termín pro ekosystém amazonského deštného pralesa)** je nejstarší rostlinnou formací (z období mezozoika a třetihor); představuje mohutný komplex lesů složený z mnoho pater a mnoha různých druhů dřevin (kaučukovník, kaučukové fíky, maniok, koka, palisandr, červené dřevo, kokosové, olejné, broskvové, aj. palmy, *Cecropia* obývaná mravenci, mamutí *Betholletia excelsa*), stromy jsou hustě ovínuty lijanami a pokryty epifytickými orchiděmi; podrost tvoří gigantické trávy; mnoho vodních rostlin v Amazonce (mj. *Victoria regia*); viz <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/372161-amerika-rostlinstvo>, <http://www.blueplanetbiomes.org/rainforest.htm>, http://en.wikipedia.org/wiki/Tropical_rainforest
- ve velkých nížinách zatápných vodami Amazonky se nachází lesní formace s převahou palem, která se nazývá **les igápo**
- v oblasti pod Andami, při pobřeží Pacifiku, kde je velice suchá oblast, se nachází pás **etésiové vegetace** s nenáročnými dřevinami převážně keřového vzrůstu
- na východních svazích Brazilské a Guayanské vysočiny jsou díky pasátům četné srážky, proto zde roste **tropický les** (rozvíjela se tu **tropická hylea**); naopak na západních (závětrných) svazích těchto pohoří jsou pouze řídké obratníkové lesy (tzv. **kaatinga**), na jejichž vysušené půdě rostou některé *obiloviny, složnokvěté a motýlokvěté rostliny*,

sukulenty (kaktusy, agave) a xerofytní palmy rostoucí v řídkých ostrůvcích; o tomto specificky brazilském biomu viz <http://pt.wikipedia.org/wiki/Caatinga>

- **suché stepi centrální Brazílie** s osaměle rostoucími stromy (v nejsušších místech pak úplně bez stromů) se nazývají **kampos** a tvoří přechodnou formaci mezi vlhkými tropickými lesy a suchými stepmi
- suché stepi se nazývají **llanos**, vyskytují se v pánvi řeky Orinoko a jsou zavlažovány touto řekou a jejími přítoky; vegetaci tvoří *vysoké trávy, luční květiny, kaktusovité, liliokvěté, snožnokvěté* a jiné rostlinné druhy, jen výjimečně tu nacházíme *xerofytní palmy, stromy a keře*; v období sucha vznikají v těchto oblastech četné požáry; blíže viz <http://es.wikipedia.org/wiki/Llanos>
- jižně od Brazilské vysočiny, mezi řekou Paraná a Atlantikem se nacházejí **světlé lesy brazilských araukárií** s podrostem tvořeným *paraguajským čajovým dřevem maté*
- s přechodem do mírného pásu jsou tyto řídké světlé lesy vystřídány *bohatou stepní vegetací* **argentinských pamp** a následně *druhově chudší flórou (traviny, kaktusy a keře)* rostoucí ve **stepích Patagonie**, které se táhnou až po Ohňovou zemi – více o jihoamerických pampách (stepích) na <http://en.wikipedia.org/wiki/Pampa>
- **vertikální zonalita vegetace** se projevuje v horském pásmu And
- na východních svazích pohoří jsou lesní porosty tvořeny hlavně *chininovníkem, chilským bukem (Nothofagus) a araukáriemi*
- ve výšce 3 000 – 4 000 m se vyskytují formace zvané **paramos** s *xerofytní vegetací*; blíže viz <http://www.memo.com.co/ecologia/paramo.html>, <http://es.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1ramos>, <http://www.paramo.org/>, <http://chingaza.uniandes.edu.co/chingaza/Paramos.html>
- další výškový stupeň tvoří *vysokohorská polopouštní step* **puna**, která připomíná savanu pokrytou *tuhými trávami, kaktusy a keři*, více na http://www.peruecologico.com.pe/lib_c10_t01.htm, http://www.worldwildlife.org/wildworld/profiles/terrestrial/nt/nt1002_full.html, http://es.wikipedia.org/wiki/Altiplano_andino, http://es.wikipedia.org/wiki/Altiplano#El_Altiplano_boliviano
- západní svahy And a pobřeží Tichého oceánu se vyznačují extrémní suchostí, jsou zde horské (Atacama) i rovinné slané **pouště téměř bez vegetace**

Další zajímavé odkazy:

http://www.blueplanetbiomes.org/world_biomes.htm (mapa a popis biomů světa)

<http://www.yale.edu/ynhti/curriculum/units/1992/5/92.05.12.x.html#f> (studijní materiál o severoamerických biomech)

<http://www.cod.edu/Visitors/prairie/grass/grassmap.htm> (mapa severoamerických stepních oblastí – rozšíření krátkostéblé, dlouhostéblé a středněstéblé stepi)

OCHRANA PŘÍRODY A KRAJINY KONTINENTU

SEVERNÍ AMERIKA

- ochrana přírody a krajiny severoamerického subkontinentu je na dobré úrovni
- počátky ochrany spadají do 19. století:
 - roku 1832 vznikla první chráněná území ve státě Arkansas (na 4 lokalitách byly chráněny horké prameny)
 - roku 1864 se začalo s ochranou sekvojí v Kalifornii
 - roku 1872 byl vyhlášen národním parkem Yellowstone (nejstarší NP světa)
 - roku 1876 byl Kongresu předložen první návrh zákona na ochranu lesů
 - roku 1885 byl vyhlášen první národní park Kanady, Banff; roku 1886 následovalo vyhlášení dalších dvou parků
 - roku 1890 byly vyhlášeny národními parky Yosemite, Sequoia a General Grant, vše území v Kalifornii, v pohoří Sierra Nevada
 - roku 1891 byl v USA přijat zákon o lesních rezervacích a byly vyhlášeny dvě rezervace, jedna ve Wyomingu a druhá v Coloradu
 - roku 1900 byl přijat v USA zákon na ochranu ptactva a savců
 - roku 1916 byla v USA zřízena odborná správa národních parků „National Park Service“ (<http://www.nps.gov/>)
- V USA i Kanadě je systém ochrany přírody a krajiny velice propracovaný a existuje jeho mnoho stupňů
- největším národním parkem Severní Ameriky je grónský **Národní park severovýchodní Grónsko** (700 000 km²)
- v Kanadě je největším národním parkem **Wood Buffalo** (27 842 km²), z mnoha dalších vynikají **Jasper, Banff, Prince Albert, Riding Mountain**
- v USA patří k největším a nejznámějším **Yellowstone, Mount McKinley, Yosemite, Sequoia, Grand Canyon**
- z rezervací v USA vynikají **Death Valley, Glacier Bay, Katmai**
- další odkazy, podrobné informace, seznamy chráněných území, množství obrázků atp. viz např.: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Canadian_national_parks, http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_areas_in_the_United_States_National_Park_System

STŘEDNÍ AMERIKA A KARIBIK

- ve státech Střední Ameriky a Karibiku není ochrana přírody a krajiny tak propracovaná jako je tomu v Severní Americe
- existuje zde množství zajímavých přírodních a krajinných útvarů, mnoho států je proslavených krásnou přírodou (tropické lesy) a těží z turistiky
- v Mexiku sahá ochrana přírody na konec 19. století, národní park **El Chico** je nejstarší v Latinské Americe, resp. roku 1899 byla vyhlášena ochrana nad tímto územím pod statutem „národní les“ http://www.conanp.gob.mx/anp/el_chico/chico_ini.php
- další odkazy, podrobné informace, seznamy chráněných území, množství obrázků atp. viz např.:

Belize <http://www.turq.com/belize/belnatpk.html>
<http://www.ambergriscaie.com/pages/town/parkintro.html>

Guatemala http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_parks_of_Guatemala

- Honduras** <http://www.honduras.com/travel/parks/>
<http://www.infohn.com/parquesnacionales/>
http://www.roatanonline.com/honduras/honduras_national_parks.htm
- Kostarika** <http://centralamerica.com/cr/parks/>
<http://centralamerica.com/cr/maps/mapcosta.htm>
<http://www.costarica-nationalparks.com/>
<http://www.angelfire.com/bc/gonebirding/crnps.html>
http://en.wikipedia.org/wiki/National_Parks_of_Costa_Rica
<http://www.planeta.com/costarica.html>
- Mexiko** http://en.wikipedia.org/wiki/Mexican_National_Parks
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_parks_of_Mexico
http://en.wikipedia.org/wiki/Category:National_parks_of_Mexico
<http://www.planeta.com/ecotravel/mexico/mexparks2.html>
<http://www.mexonline.com/natlpark.htm>
<http://www.conanp.gob.mx/anp/pn.php>
- Nikaragua** <http://centralamerica.com/nicaragua/parks/nationalpark.htm>
<http://centralamerica.com/nicaragua/maps/mapnic.htm>
<http://www.nicaragua.com/national-parks/>
- Panama** <http://www.panamatravel.com/natparks.htm>
<http://www.virtualpanama.com/panama-national-parks.asp>
http://www.panamatours.com/Rainforest/Rainforest_intro.htm
- Salvador** <http://www.elsalvador.com/especiales/2003/guiaoficial/nota14.html>
<http://www.ecoturismolatino.com/esp/ecoviajeros/guia/paises/elsalvador/elsalvador.htm>

Antigua a Barbuda <http://www.skyviews.com/antigua/natparks.html>

Bahamy <http://www.geographia.com/grandbahama/nature.htm>
<http://www.bahamas.gov.bs/BahamasWeb/VisitingTheBahamas.nsf/Subjects/National+Parks>
<http://www.bahamas-travel.info/bahamas-national-parks.html>

Barbados <http://www.funbarbados.com/Sights/Indexpark.html>
http://www.mytravelguide.com/attractions/stattractions-204301-12101-Barbados_National_Parks.html

Dominika <http://www.avirtualdominica.com/worldheritagesite.cfm>
<http://whc.unesco.org/en/list/814>

Dominikánská republika <http://www.dominicana.com.do/ecologia/parques.html>
<http://html.rincondelvago.com/parques-nacionales-de-republica-dominicana.html>
<http://www.parksinperil.org/espanol/dondetrabajamos/caribe/repUBLICADominicana/index.html>

Grenada	http://www.grenadaguide.com/Eco-Tourism.htm http://www.birdlife.org/regional/caribbean/factsheet.html?action=SitHTMDEtails.asp&sid=19906&m=0# http://www.gowealthy.com/articles/914/index.asp
Haiti	http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_parks_of_Haiti http://www.haitibio.com/index.php/cat14
Jamajka	http://www.parksinperil.org/wherewework/caribbean/jamaica/index.html http://www.mytravelguide.com/attractions/stattractions-204101-12101-Jamaica_National_Parks.html http://www.theculturedtraveler.com/ARCHIVES/JAN2005/Holywell_Jamaica.htm
Kuba	http://es.wikipedia.org/wiki/Categor%C3%ADa:Parques_Nacionales_de_Cuba http://www.mcx.es/turismo/infopais/cuba/Cuba.htm http://www.radiohc.cu/espanol/medioambiente/parque1.htm
Svatá Lucie	http://www.mvmtravel.com/tours/search_destination_map_display.asp?destination_code=1201&Country=Saint%20Lucia&Destination=Pigeon%20Island%20National%20Park
Svatý Kryštof a Nevis	http://www.sidsnet.org/docshare/other/20041104160840_ST_KITTS_AND_NEVIS.pdf
Svatý Vincent a Grenadiny	http://gorp.away.com/gorp/resource/us_nwr/fl_st_vi.htm http://www.sustrust.org/recent_and_news/workshop/tue_14_presentations/SVG%20CRITICAL_ASPECTS_OF_PA_GOVERNANCE_SVG.ppt
Trinidad a Tobago	http://www.worldwildlife.org/wildworld/profiles/terrestrial/nt/nt0171_full.html http://www.ids.ac.uk/UserFiles/File/knots_team/TrinidadNationalParks.pdf https://www.eoearth.org/article/Trinidad_and_Tobago_moist_forests

JIŽNÍ AMERIKA

- snaha o velkorysejší ochranu přírody je mladšího data než na severu kontinentu, vyhlášení nejstarších národních parků spadá až do první poloviny 20. století, resp. většinou byly potvrzeny až v 50. – 60. letech 20. století; nejvýznamnější lokality jsou pod záštitou UNESCO
- národní parky a rezervace zde zaujímají rozlohu více než 400 000 km²
- největší chráněné území kontinentu leží v Amazonii na rozvodí Amazonky a Orinoka a tvoří je národní parky **Pico da Neblina** (Brazílie) a **La Neblina** (Venezuela)
- další významné národní parky jsou **Canaima** (Venezuela), **Jaú** (Brazílie), **Nahuel Huapi**, **Los Glaciares** (Argentina), **Iguazu** (Argentina/Brazílie), **Los Galapagos** (Ekvádor)
- další odkazy, podrobné informace, seznamy chráněných území, množství obrázků atp. viz např.:

Argentina	http://www.planeta.com/argentina.html http://www.parquesnacionales.gov.ar/ http://www.argentour.com/es/parque_nacional/parques_nacionales.php http://es.wikipedia.org/wiki/Parques_Nacionales en Argentina http://www.welcomeargentina.com/parques/ http://usuarios.arnet.com.ar/leo888/datos/parques.htm http://www.argentinaxplora.com.ar/activida/parques/parques.htm http://www.intertournet.com.ar/parquesnacionales/default.htm http://www.argentinaturistica.com/parquesnac.htm http://www.parquesnacionales.gov.ar/03_ap/29_predelta PN/29_predelta PN.htm
Bolívie	http://www.embajadadebolivia.com.ar/turismo/parques.htm http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/business/newsid_4215000/4215462.stm http://es.wikipedia.org/wiki/%C3%81reas naturales protegidas de Bolivia http://www.miheroe.org/hero.asp?hero=GranChaco http://www.comunidadandina.org/turismo/parques/Kempff.htm http://www.planeta.com/planeta/98/0298bolivia.html http://www.elaw.org/resources/text.asp?id=1233
Brazílie	http://www.planeta.com/brazil.html http://en.wikipedia.org/wiki/List of national parks of Brazil http://www.ecobrazil.com/web/parkmap.asp http://www.cataratasdoiguacu.com.br/ http://www.brazadv.com/brazil_tours/national_parks.asp http://gosouthamerica.about.com/b/2004/06/06/four-new-national-parks-in-brazil.htm http://thesalmons.org/lynn/wh-brazil.html http://www.answers.com/topic/list-of-national-parks-of-brazil
Ekvádor	http://www.planeta.com/ecuador.html http://www.ecuadorexplorer.com/html/national_parks.html http://en.wikipedia.org/wiki/List of national parks in Ecuador http://www.goecuador.com/ecuador-general-info/ecuador-national-parks.html http://www.thebestofecuador.com/national.htm http://www.explored.com.ec/ecuador/guia/parques.htm http://www.codeso.com/TurismoEco01.html http://www.exploringecuador.com/espanol/ac_national_parks_ecuador.htm http://www.viveecuador.com/html2/esp/ecologia.htm#parques
Guyana	http://en.wikipedia.org/wiki/Kaieteur National Park http://www.kaieteurpark.gov.gy/
Chile	http://www.geocities.com/rmjmfps/index.html http://chile.gotolatin.com/spa/Guide/ChileNationalParks/Chile-National-Parks.asp http://www.patagonia-chile.com/atractivos/parquesnacionales.php http://www.cascadadelasanimas.cl/mapas/parques.shtml http://www.viajeporchile.cl/destinos/parques_chile.htm

<http://www.gochile.cl/eng/Guide/ChileNationalParks/Chile-National-Parks.asp>
http://www.chilecontact.com/en/sugerencia/parques/parques_2.php

Kolumbie <http://www.presidencia.gov.co/parques/english/index.htm>
<http://www.parquesnacionales.gov.co/pnn/portel/libreria/php/decide.php?patron=01>.
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_parks_of_Colombia
http://es.wikipedia.org/wiki/Parques_Nacionales_Naturales_de_Colombia
<http://www.listsofbests.com/list/10679>

Paraguay http://www.uninet.com.py/paraguay/parques_nac.html
<http://www.nature.org/wherewework/southamerica/paraguay/work/art5109.html>
<http://www.pla.net.py/sanrafael/srafael/index.htm>

Peru http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_parks_in_Peru
<http://peru.gotolatin.com/spa/Guide/PeruNationalParks/Peru-National-Parks.asp>
http://www.enjoyperu.com/peru_travel_tours_information/peru_nature_ecology_biodiversity/peru_nature_ecology_biodiversity_national_parks_national_park.html
<http://www.wasai.com/emanu.htm>
http://www.peruecologico.com.pe/mapa_areas_prot.html
<http://www.welcomeperutravel.com/espanol/biodiversidad/areas-naturales/parques-nacionales.html>

Surinam <http://whc.unesco.org/en/list/1017>
http://www.ci-suriname.org/csnr/eng/about_csnr.htm
<http://www.2docstock.com/Suriname/Stinasu/centralreserve.html>

Uruguay <http://www.planeta.com/uruguay.html>
<http://www.turismo.gub.uy/conozca/espanol/eco/parques.htm>

Venezuela <http://www.planeta.com/venezuela.html>
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_parks_of_Venezuela
<http://www.venaventours.com/parques.htm>
<http://www.araira.org/parquesnacionales.htm>
<http://www.mipunto.com/venezuelavirtual/000/002/035.html>
<http://www.monografias.com/trabajos14/parqvenez/parqvenez.shtml>
http://es.wikipedia.org/wiki/Parques_nacionales_de_Venezuela
<http://www.a-venezuela.com/mapas/map/html/parquesnacionales.html>
http://www.gobiernoenlinea.ve/venezuela/perfil_turismo1.html
http://www.geocities.com/fundacion_parques_nacionales/

Odkazy na stránky s obecnými informacemi o národních parcích Ameriky („rozcestníky“):

http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_sv%C4%9Btov%C3%A9ho_d%C4%9Bdictv%C3%AD_v_Latinsk%C3%A9_Americce:_Argentina_a_Kuba
http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_n%C3%A1rodn%C3%ADch_park%C5%AF
http://es.wikipedia.org/wiki/Categor%C3%AD%C3%A1:Parques_nacionales_por_pa%C3%ADs

<http://www.fao.org/regional/lamerica/redes/parques/>
<http://www.unesco.org.uy/mab/sur4-esp/tallers4.html>
<http://www.congresolatinoparques2007.org/>
<http://www.ambiental.net/noticias/ClaesAmbienteAmericaLatina.pdf>

FYZICKOGEOGRAFICKÉ REGIONY KONTINENTU A JEJICH CHARAKTERISTIKA

- celý americký kontinent je rozdělován do 19 fyzickogeografických regionů

1. GRÓNSKO

- strukturálně je částí severoamerického kontinentu
- polární klima, průměrné roční teploty pod 0 °C, letní jen něco málo nad +10 °C, roční úhrn srážek je velmi nízký (200 – 300 mm)
- chudá tundrová vegetace a živočišstvo
- východní a západní pobřeží prostupují hory a stýkají se v jižním cípu ostrova
- mezi horami je obrovský pokryv pevninského ledovce (plocha 1,8 mil. km²), jehož mocnost je v centrální části do výše 3 200 m a u obvodu 2 500 m
- maximální výšky dosahují hory na východě v blízkosti pobřeží fjordového typu, a to např. *Mt. Forel* (3 383 m n.m.) nebo *Gunnbjorns Fjeld* (3 700 m n.m.)

2. KANADSKÉ ARKTICKÉ SOUOSTROVÍ

- střídání ostrovů s četnými zálivy a průlivy Severního ledového oceánu
- klimatická charakteristika regionu je podobná jako u Grónska, průměrná červencová teplota 0° až +5 °C, průměrná lednová teplota –30° až –40 °C, srážek je málo a obvykle nepřesahují 125 mm/rok
- jižně od 70° s.š. se na nížinných okrajích ostrovů objevuje tundra
- fauna je nejbohatší v mořských vodách
- hornatý povrch na ostrovech Ellesmere, Axel Heiberg, Devon, Baffin; vrcholy hor jsou pokryté ledem
- povrch plochý, nížinný s jezery je na ostrovech Victoria, Prince of Wales, King William, Banks

3. LAURENTINSKÁ VYSOČINA

- často nazývaná Kanadský štít
- zaujímá zhruba polovinu celé Kanady
- na severu zasahuje k Severnímu ledovému oceánu a téměř obklopuje Hudsonův záliv
- na východě zasahuje k Atlantskému oceánu
- jižní hranicí je řeka, resp. nížina řeky Sv. Vavřince a Velká jezera
- západní hranici tvoří linie spojující jezera Winnipeg, Velké Otročí, Velké Medvědí
- jezera zmírňují chladné klima oblasti a ovlivňují i spádávání četných srážek (500 – 1 000 mm/rok)
- klima v okolí řeky a zálivu Sv. Vavřince zmírňuje i blízkost oceánu
- biogeograficky je region přechodem od tajgy ke smíšeným lesům a stepím
- na sever od Velkých jezer převažují jehličnany, na jih naopak listnáče
- charakteristický pro celou oblast je morénový reliéf nevelkých výšek a kuestový okraj Kanadského štítu
- největší výšky dosahuje hora *Mt. Eliot* (1 344 m n.m.) v **Labradorské vysočině**, někdy je uváděno, že je jižním výběžkem Kanadského štítu i pohoří Adirondack a nejvyšší vrchol oblasti je *Mt. Marcy* (1 629 m n.m.)
- nížina Hudsonovo zálivu, tzv. Arktická nížina na severu regionu, je velmi plochá

4. CENTRÁLNÍ NÍŽINA

- má rovinný až mírně zvlněný povrch
- na východě je ohraničena Kanadským štítem, Velkými jezery a Appalačemi, na západě Velkými planinami, na jihu nížinou řeky Mississippi a na severu řekou Saskatchewan
- klima je proměnlivé v důsledku střídání polárních a tropických vzdušných mas
- kontinentalita se projevuje od východu k západu, drsnost klimatu se zmenšuje od severu k jihu
- flóra a fauna mají především stepní charakter
- úrodné půdy, dlouhá vegetační doba a dostatek srážek (maxima 1 200 mm/rok) zde vzniknout jednomu z největších zemědělských regionů světa

5. APPALAČE

- postupují rovnoběžně s pobřežní nížinou od jihozápadu k severovýchodu až na ostrov Newfoundland v Kanadě
- představují staré horstvo středních nadmořských výšek, které bylo vyvrátněné již koncem prvohor a které je již silně zdenudované
- pro region je typické mírně teplé podnebí, hustá říční síť a vertikální zonalita půd i vegetace
- v nejsevernější části (Kanada a Newfoundland) je vlhké přímořské klima s častými mlhami a dešti a močálovitými jehličnatými lesy na podzolových půdách
- v centrální části (v USA je tato část severní) je glaciální reliéf, jsou zde smíšené lesy a poměrně drsné klima v porovnání s jižní částí, kde je podnebí teplejší
- jednotlivé paralelní hřebeny jsou odděleny údolími, která vznikla říční erozí a která jsou do výšek 600 – 800 m pokryty listnatými lesy na hnědozemích a červených půdách
- ve vyšších polohách jsou smíšené a jehličnaté lesy na podzolech
- orografické členění pohoří:
 1. severovýchodní větev Appalačí, která dosahuje největší výšky v **Novoanglické hornatině ve White Mountains** (Mt. Washington 1 917 m)
 2. jihozápadní větev Appalačí se dále dělí na čtyři podoblasti (Piedmont, Starší Appalače, Mladší Appalače, Appalačská plošina)
 - a) **Piedmont** je podhůří na východním úpatí Appalačí v nadmořské výšce 100 – 300 m
 - b) **Starší Appalače** se dělí na severu na *Hudsonskou vysočinu* a na jihu na *Pensylvánské hory*, jejichž jádro tvoří *Allegheny* a jejichž východní okraj pásmo *Blue Ridge* s *Mt. Michellem* (2 037 m n.m.) představuje nejvyšší pohoří na východ od Mississippi
 - c) **Mladší Appalače** jsou odděleny *Velkým appalačským údolím* od Starších Appalačí; mají mírně zvlněný povrch a jejich půdy jsou vhodné pro zemědělství
 - d) **Appalačská plošina** lemuje Mladší Appalače na západě a severozápadě; jedná se o plošinu s výškami 600 – 1 200 m, která je rozryta hlubokými údolími vodních toků

6. POBŘEŽNÍ NÍŽINY

- Pobřežní nížiny Atlantického oceánu a Mexického zálivu mají rovinný reliéf s minimální nadmořskou výškou, subtropické klima i vegetaci, lagunové pobřeží
- **Atlantská nížina** je nejvýraznějším subregionem, pro který je typické pobřeží značně členité hlubokými zálivy (estuárii), chladné přímořské klima a přirozená vegetace v podobě borovicových lesů na písčných terasách; směrem k jihu se nížina rozšiřuje až na 150 km a u jižního konce Appalačí přechází v Mississippijskou nížinu

- **Mississipská nížina** je jedním z nejpozoruhodnější aluviálních území světa, začíná na soutoku Ohia a Mississippi a dále postupuje v délce skoro 1 000 km a šířce 80 – 100 km k Mexickému zálivu
- **oblast Floridy** má na jihovýchodě vlhké, teplé subtropické klima, silně močálovité, věčně zelené jehličnaté lesy a lagunové pobřeží; nejjižnější Florida se vyznačuje tropickým klimatem, vegetací i faunou
- pro **jihozápad regionu** je charakteristické velmi teplé ale i velmi suché klima, čemuž odpovídají xerofytní druhy vegetace

7. VELKÉ ROVINY (PLANINY)

- známé jako kanadsko-americké prémie (viz též kapitola o flóře, resp. vegetačním krytu)
- táhnou se podél Skalnatých hor od delty Mackenzie na severu až k řece Rio Grande na jihu
- tvoří přechodnou zónu mezi vysokohorskou oblastí na západě a nížinami uprostřed kontinentu
- klesají stupňovitě k východu do **Centrální nížiny**, a to z výšky 2 000 m až na 500 m
- oblast trpí nedostatkem srážek, větrnými erozemi, horkými léty, mrazivou zimou
- geomorfologicky zajímavá je oblast **Llano Estacado** (http://en.wikipedia.org/wiki/Llano_Estacado, <http://mysite.du.edu/~jcalvert/geol/llano.htm>, <http://tapestry.usgs.gov/features/19estacado.html>, <http://www.tsha.utexas.edu/handbook/online/articles/LL/ryl2.html>), což je polopouštní krajina s písčnými přesypy, vyschlými koryty řek, tabulovými horami s jeskyněmi a propastmi, dále např. mesas a kaňony jižně od **kolorádského Puebla** nebo národní park **Badlands v Jižní Dakotě** (<http://www.nps.gov/bad/>, <http://www.trailsandgrasslands.org/badlands.html>, <http://www.pbse.com/tyoung/dakota/badlands>)

8. KORDILLERY

- nejrozsáhlejší horský systém kontinentu, který se rozkládá na západ od Velkých rovin a nížiny Mexického zálivu
- východní část tvoří téměř neporušená horská bariéra táhnoucí se od Beringova moře až k Mexiku
- západní část je přerušována nížinami a hlubokými depresiemi
- **VÝCHODNÍ PÁSMO:**
 - začíná na severním okraji **Yukonské plošiny** na Aljašce a pokračuje **Brooksovým pohořím** (nejvyšší vrcholy přes 2 000 m n.m.)
 - na území Kanady toto pásmo pokračuje **Skalnatými horami**, které jsou nejmohutnější a nejvyšší v **Kolumbijských horách** (*Mt. Robson* 3 954 m n.m.)
 - Skalnaté hory představují na území Kanady poměrně úzký soubor hřbetů 50 – 120 km, jež strmě klesají k západu i k východu
 - po vstupu na území USA se rozšiřují a svírají mezi sebou náhorní plošiny nebo tektonicky pokleslé oblasti
 - v blízkosti Yellowstonské sníženiny dosahují největší šířky 600 km a dělí se zde na **vnitřní, západní pásmo** postupující k jihu jako Wasatch Range (4 196 m n.m.) a **vnější, východní pásmo** s nejvyšší horou Skalnatých hor USA *Mt. Elbert* (4 396 m n.m.)
 - mezi oběma pásmy hřbetů je **Wyomingská pánev**

- na americko-mexickém pomezí se Skalnaté hory člení v jednotlivé nižší hřebeny a pak přecházejí v pohoří **Sierra Madre Oriental**, dlouhé 1 200 km a široké až 200 km; nejvyšší horou je *Co. Peña Nevada* (3 664 m n.m.)
- MEZIHORSKÉ PLOŠINY KORDILLER: se od sebe značně liší fyzickogeograficky (teplota, srážky, vegetační doba rostlinstva)
 - **Kolorádská plošina** se rozkládá na jih od Wyomingské pánve, zabírá území o rozsahu asi 300 000 km², stupňovitě se svažuje od severu k jihu (ze 3 000 na 1 500 m n.m.); vodorovně uložené sedimenty obnažené erozí zde vytvářejí zvláštní tvary, což jsou např. nejmohutnější kaňony světa (nejznámější je **Grand Canyon**), hluboce rozryté tabule, zlomové linie vysoké i několik tisíc metrů, přírodní mosty, rozsáhlé „badlands“, aj.
 - **Velká pánev** se nachází uzavřena mezi Skalnatými horami, Sierrou Nevadou a mezi Kolorádskou a Kolumbijskou plošinou; je to bezodtoká oblast prostoupená ve směru sever-jih horskými hřebety, na severovýchodě pánve je deprese vyplněná **Velkým solným jezerem**, na západním okraji Velké pánve je nejhlubší deprese na území Severní Ameriky, **Údolí smrti**, –85 m
 - **Kolumbijská plošina** je největší lávovou plošinou na světě, má mírně zvlněný povrch s několika hlubokými kaňony a horstvy, která se zvedají jako ostrovy z moře lávy
 - **Yukonská plošina** vyplňuje území mezi horským systémem **Přímořských hor** na tichooceánském pobřeží Kanady, mezi **Aljašskými horami** na západě, **Brooksovým pohořím** na severu a pohořím **Selwyn** na východě; na jihu přechází do **Vnitřní plošiny Britské Kolumbie**; průměrná nadmořská výška 600 – 900 m, povrch je mírně zvlněný a rozčleněný údolími řek
- ZÁPADNÍ PÁSMO (HORSKÝ SYSTÉM POBŘEŽÍ TICHÉHO OCEÁNU):
 - nachází se na západ od mezihorských plošin, postupuje jako rozsáhlá oblast od Aljašky až po Mexiko
 - začíná již v Tichém oceánu jako **Aleutské pohoří**, na Aljašském poloostrově pokračuje jako **Aljašské pohoří** s nejvyšší horou pohoří a Severní Ameriky *Mt. McKinley* (6 194 m n.m.)
 - pacifické pobřeží Aljašky a Britské Kolumbie tvoří **Přímořské hory** s vrcholy kolem 2 000 m n.m., které vstupují na území USA dvěma pásmy, a to **Pobřežním pásmem** (lemuje pacifické pobřeží a jednou svou větví se snižuje až k mořské hladině v San Franciscu, známá Zlatá brána) a **Kaskádovými horami**, které pokračují dále k jihu **Sierrou Nevadou** a které jsou řekou Columbia rozděleny na severní a jižní část; v jižní části asi 120 vulkánů, z nichž nejvyšší je činný sopečný kužel *Mount Shasta* (4 316 m n.m.); v severní části vyniká *Mount Rainier* (4 391 m n.m.), jedna z nejvyšších sopek USA a mnoha ledovci
 - **Sierra Nevada** se svažuje mírně k východu, prudčeji k západu, kde vystupuje nad aluviální pánev s četnými jezery; nejvyšší horou je *Mount Whitney* (4 418 m n.m.)
 - **Sierra Madre Occidental** je mocný masiv rozčleněný na západních svazích údolími řek do množství hřbetů; má velehorský ráz, postupuje v délce až 1 250 km při Tichém oceánu a po spojení obou větví Kordiller v **Sierra Madre del Sur** pokračuje až k Tehuantepecké šíji; nejvyšší výšky dosahuje vrcholem *Cerro Huehueto* (3 150 m n.m.)

9. MEXICKÁ NÁHORNÍ PLOŠINA

- ohraničena na východě **Sierrou Madre Oriental** a na západě **Sierrou Madre Occidental**
- na severu tvořena bezodtokými pánvemi, bolsony (900 – 1 500 m n.m.), které jsou odděleny izolovanými hřbety přes 2 000 m vysokými, z nichž největší je slanou stepí pokrytý **Bolsón de Mapimí**
- k jihu se plošina zvedá průměrně do výšky 2 200 m n.m. a dostává název **Anáhuacká vysočina**, která má dvě velká údolí, **Mexické** a **Tolucké**
- na jihu plošiny je vulkanické pásmo **Cordillera Neovolcánica**, délka 900 km, šířka 100 km, protíná plošinu od východu k západu; jsou zde nejvyšší vrcholy sopek **Popocatepetl** (5 452 m n.m.), **Ixtacihuatl** (5 280 m n.m.), **Nevado de Toluca** (4 558 m n.m.), **Citlaltépetl** (5 699 m n.m.) je nejvyšší horou Mexika a i celé Střední Ameriky
- centrální meseta má horské tropické klima, mírnou suchou zimu a vlhké léto, na lávových příkrovech se nacházejí velmi úrodné půdy
- na jihu oblasti je vlhké tropické podnebí a horské masivy jsou pokryty neprůchodnými tropickými lesy
- nápadný kontrast mezi oblastí na východě s vlhkým podnebím a oblastí na západě s podnebím suchým

10. STŘEDNÍ AMERIKA

- reliéf oblasti se vyznačuje nápadným úzkým akumulacním pásmem pobřežní tichooceánské nížiny, zónou neovulkanických plošin, jednotlivých sopečných kuželů i starých horských masivů
- **Cordillera Neovolcánica** přechází k jihu v **Sierru Madre del Sur**, která klesá do **Tehuantepecké šíje**
- za Tehuantepeckou šíjí pokračují směrem k jihovýchodu pevninské **Středoamerické Kordillery**; ty ještě dále pokračují jako **Guatemalská vysočina**, jež má na severu charakter tabule zvané **Alto Cuchumatanes**
- **Honduraskou vysočinu** tvoří několik masivů, z nichž nejvyšší je Montana de Selaque; na západě je poměrně **nízká lávová plošina**, která se zvedá ve dvě sopečná pásma a řadou činných vulkánů
- v Nikaragui se Kordillery snižují; podél tichomořského pobřeží došlo k tektonickému zlomu a vytvořila se **příkopová propadlina** vyplněná jezerem **Managua, Nicaragua**
- na území Panamy se pásmo Kordiller ještě více zužuje a postupuje obloukem do **Panamské šíje**, kde končí
- klima pevninské Střední Ameriky je vlhké tropické, ovlivněné pasáty, více srážek spadne na severovýchodě než na severozápadě
- vegetace má své zástupce jak v družích severoamerických tak i jihoamerických
- biogeografickou „hranici“ tvoří **Nikaragujská deprese**
- pro horský reliéf je charakteristická vertikální zonalita vegetace

11. ZÁPADNÍ INDIE

- poslední fyzickogeografický region Severní Ameriky
- Středoamerické Kordillery vystupují na Velkých i Malých Antilách, horské pásmo sem přichází z Hondurasu, dále se stáčí k východu a obloukem se vrací na jihoamerický kontinent
- **Velké Antily**: Kordillery se zde vystupují jako **Sierra Maestra** na jižním okraji Kuby; dále na Jamajce je pohoří **Blue Mountains**, jehož horský hřbet pokračuje i na Hispaniolu; Sierra Maestra z Kuby pokračuje mocným pásmem **Cordillery Central**, z níž se zvedá nejvyšší hora Antil **Pico Duarte** (3 175 m n.m.)

- Malé Antily: pásmo hor je ještě patrné na Guadeloupe, znovu se objevuje na Barbadosu a pak již na jihoamerickém šelfu, na ostrovech Trinidad a Tobago, odkud pokračuje na pevninu a navazuje na Venezuelské Andy
- oblouk antilských ostrovů leží ve vlhkém, tropickém pasátovém podnebí
- bohatou vegetaci a horský reliéf charakterizuje vertikální zonalita

12. ORINOCKÁ NÍŽINA

- rovinná oblast, která se rozkládá na levém břehu řeky Orinoco, na západě a severu je ohraničena Andami a na jihovýchodě Guyanskou vysočinou
- délka 1 400 km, maximální šířka 400 km
- charakteristickými rysy regionu je jeho poloha v oblasti tektonického poklesu, plochý reliéf s říčními náplavami, subekvatoriální horké klima (průměrné měsíční teploty +24° až +28 °C) se střídáním vlhkých (v létě) a suchých (v zimě) období
- palmová savana (llanos) s vysokým travnatým krytem, kde je sucho od října do března, se střídá s vlhkými galeriovými lesy v údolí velkých řek, jejichž průtok sezónně kolísá
- nejsušší oblastí je severovýchod při dolním toku Orinoka, kde roste pouze xerofytní vegetace a sukulentní keře; tatáž vegetace i v předhůří And

13. GUAYANSKÁ VYSOČINA

- rozkládá se na severovýchodě Jižní Ameriky mezi Orinockou a Amazonskou nížinou (sever a jih) a mezi Andami a Atlantským oceánem (západ a východ)
- nejvyšší vrchol je *Pico da Neblina* (3 014 m n.m.)
- vysočina je tvořena výchozy staré jihoamerické platformy
- dnešní reliéf tvoří mírně zvlněné roviny s výškou 150 – 400 m s jednotlivými stolovými (tabulovými) horami zde zvanými tepui (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Tepui>, <http://en.wikipedia.org/wiki/Tepui>)
- nejvyšších výšek dosahuje na brazilsko-venezuelské hranici a brazilsko-guyanské hranici
- při pobřeží Atlantiku se nachází **Guyanská nížina** s horkým subekvatoriálním klimatem (průměrné měsíční teploty +22° až +28 °C), pouze krátké období sucha na východě (srážky až 3 500 mm/rok), dlouhé období zimy v centrální části (srážky jen 1 200 až 1 700 mm/rok)
- hustá říční síť (velké průtoky) přísluší k povodí Orinoka a Amazonky nebo přímo k Atlantskému oceánu
- západ a východ oblasti pokrývají vlhké, věčně zelené lesy na červenožlutých lateritových půdách, v centrální oblasti převládají opadavé věčně zelené lesy na červených půdách
- oblast savan je pod vlivem severovýchodního oceánského pasátu
- vysoké pískovcové plató je pokryto kamenitými pouštěmi

14. BRAZILSKÁ VYSOČINA

- zaujímá oblast předkambrické jihoamerické platformy
- předkambrické horniny vystupují na povrch v podobě **Západobrazilského a Východobrazilského štítu**
- reliéf štítů je převážně rovinný, s výškami 200 – 300 m na severu a 800 – 900 m v centrální části s vyššími osamocenými vrcholy (*Goiás* 1 341 m n.m.)
- Východobrazilský štít ostře spadá k Atlantiku horskými hřbety
- masivy mají často specifické tvary tzv. „cukrových homolů“
- na severovýchodě a východě je vysočina lemovaná úzkým pásmem atlantské nížiny
- nacházíme zde i tektonické sníženiny vyplněné mohutnými vrstvami sedimentárních hornin různého stáří, které často tvoří kuestový reliéf (<http://cs.wikipedia.org/>)

wiki/Kuesta, <http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl?kuesta>), a ve vyšší oblastech, tvořených pískovcovými stolovými plošinami, vytvářejí chapady (<http://pt.wikipedia.org/wiki/Chapada>, http://pt.wikipedia.org/wiki/Chapada_Diamantina, <http://www.infobrasilia.com.br/altoparaiso.htm>)

- sníženina řeky Paraná je vyplněna stupňovitou lávovou plošinou
- vysočina leží v subekvatoriálním, tropickém a subtropickém pásu
- průměrná lednová teplota se pohybuje od +22 °C na jihozápadě do +29 °C na severovýchodě; průměrná červencová teplota se pohybuje od +12 °C na jihozápadě do +25 °C na severovýchodě
- roční úhrn srážek dosahuje v severní a centrální části 1 400 – 2 000 mm (spadnou většinou v létě), ve východní části spadne více než 2 000 mm srážek za rok a na jihu 1 000 – 1 800 mm/rok (během celého roku)
- sever a severozápad Brazilské vysočiny náleží do **povodí pravých přítoků Amazonky** (Madeira, Tapajos, Xingu a Tocantins); severovýchod a východ do **povodí řek Parnaíba, Sao Francisco a dalších** řek tekoucích do Atlantiku; jihozápad a jih do **povodí Paraná a Uruguay**
- hustá říční síť je charakteristická stupňovitým podélným profilem koryt řek a množstvím říčních prahů, vodopádů, velkým hydroenergetickým potenciálem; vodní doprava však značně omezena
- sever a severozápad je pokryt **vlhkými, věčně zelenými a opadavými lesy**; v centrální oblasti je **křovinatá savana typu campos** na červených půdách; severovýchod je velice suchý s **polopouštními xerofytními a sukulentními řídkými lesy (kaatinga)** na skořicově červených málo úrodných půdách; více vláhy má návětrná (atlantská) část vysočiny, kde se již projevuje výšková zonalita, s **věčně zelenými lesy**; na jihu jsou **smíšené lesy (araukárie** na půdách terra rossa) a **bezlesé savany** převážně na stepních červenočerných půdách

15. AMAZONIE

- největší světová aluviální nížina s rozlohou téměř 6 mil. km², s nadmořskou výškou 30 – 100 m
- zahrnuje celou pánev řeky Amazonky, tj. v podstatě celá Amazonská nížina, rozkládající se od And až k Atlantiku, a přilehlé nízké svahy Guyanské vysočiny na severu a Brazilské vysočiny na jihu
- pro Amazonii je typický převážně plochý, jen mírně zvlněný reliéf, horké a vlhké rovníkové podnebí (průměrné měsíční teploty 24° až 28°C) a rovnoměrně rozloženými srážkami po celý rok (úhrny 1 500 – 3 000 mm/rok)
- celý region má hustou říční síť s dostatkem vody po celý rok a z větší části je pokryt vlhkými tropickými lesy (hylea nebo selvas) na červenožlutých lateritických půdách
- hylea má mnoho pater vegetace a bohatou druhovou skladbu (vč. vzácných dřevin)
- pestrá je druhová skladba fauny, která je většinou přizpůsobená životu na stromech a v řekách

16. GRAN CHACO

- tropická rovina ležící mezi 18° až 29° j.š., pohořím Andy na západě a řekami Paraguay a Paraná na východě
- vyplňuje laplatský tektonický pokles a je tvořena mírně zvlněným reliéfem s výškami do 500 – 600 m na západě, centrální část má rovinný povrch přecházející v močálovitou nížinu Paragvaje na východě

- podnebí převážné části regionu je tropické s velmi horkým (max. 47 °C) a vlhkým létem (od 500 mm/rok na jihozápadě do 1 200 mm/rok severovýchodě), suchou a teplou zimou (průměrné červencové teploty +12° až +21 °C)
- xerofytní rostlinné formace reprezentují suché řídké lesy s kebračem, sukulentními keři, areály stepí a močálů na převažujících skořicově-červených lateritizovaných půdách
- druhová skladba fauny je velmi bohatá (tapíři, pekari, pásovcí, jaguár, puma, mnoho ptáků a plazů)

17. PAMPA (JIHOAMERICKÁ STEP)

- rozkládá se od 29° po 39° j.š. až po Sierru Córdobu na západě
- povrch tvoří akumulární rovina s nadmořskými výškami 30 až 150 m, která je pokryta spraší
- podnebí je teplé subtropické (průměrné lednové teploty +21° až +24 °C, červencové okolo +12 °C) s častými vpády studených vzdušných mas z jihu (vítr pampero; <http://es.wikipedia.org/wiki/Pampero>)
- srážek ubývá od východu na západ (z 1 000 klesají na 300 mm/rok)
- na východě převažuje travnatá vegetace na západě je vegetace spíše křovitá
- značné rozdíly jsou patrné mezi polopouštním a bezodtokým západem a mezi vlhkým východem s kvalitní černozemní půdou, kde je hlavní obilnice kontinentu

18. PATAGONIE

- region na jihu Argentiny, který se rozkládá mezi Río Colorado (sever), Ohňovou zemí (jih), předhůřím And (západ) a Atlantikem (východ)
- povrch tvoří stupňovité vysočiny a plošiny, které se zvedají od východu (z 200 m n.m.) k západu (až na 2 200 m n.m.)
- mírné kontinentální podnebí (průměrná lednová teplota od +10 °C na jihu do +20 °C na severu, červencová od +2° do +8 °C) s malým množstvím srážek (průměrně 150 – 300 mm/rok, na jihu 600 – 700 mm/rok)
- v západní části provincie Chubut je pól chladu Jižní Ameriky (absolutní min. –33 °C)
- mys Horn je místem nejdivočejších bouří Atlantiku i Pacifiku (stékají se zde vody obou oceánů) a jeho obplutí bylo vždy pro kapitány lodí velkou výzvou, ale i „černou mūrrou“
- zálivy ve východní části Patagonie mají klidné vody a jsou místem páření velryb
- v předandské depresi se nacházejí velká ledovcová jezera, např. Nahuel Huapi, Buenos Aires, Viedma
- nedaleko Salinas Grandes je nejnižší položené místo v Jižní Americe (proláklna s nadmořskou výškou -40 m)
- vegetaci tvoří hlavně polopouštní trávy a keře na hnědých půdách a na jihu suché stepi na kaštanových půdách a subpolární louky
- z části se zde zachovala původní divoká fauna, např. pampová kočka, Magellanův pes, lama huanako, pásovec, kondor, pštros Darwinův

19. ANDY

- představují nejdelší (cca 9 000 km) a jeden z nejvyšších horských systémů světa (Aconcagua, 6 959 m n.m.)
- lemují severozápad a západ celé Jižní Ameriky a představují klimatickou bariéru kontinentu, protože izolují západ kontinentu od vlivu Atlantického oceánu a východ kontinentu od vlivu Tichého oceánu

- po hřebenu And vede hlavní oceánské rozvodí, v Andách pramení Amazonka a většina jejích přítoků a dále i přítoky řek Orinoko, Paraguay a Paraná; pramení tu též řeky Patagonie
- geologicky jde o vyzdvížený pás zemské kůry, o tzv. andské geosynklinální vrásné pásmo
- hlavní orografické členění je na SEVERNÍ, CENTRÁLNÍ A JIŽNÍ ANDY
- SEVERNÍ ANDY:
 1. **Karibské Andy** ve Venezuele, které se táhnou rovnoběžkovým směrem podél pobřeží Karibského moře (základní systém And se táhne poledníkovým směrem)
 2. **Severozápadní Andy** v Kolumbii a na západě Venezuely, začínají na ekvádorsko-kolumbijské hranici asi od 1° s.š. a jsou dále rozvětveny do třech pásem
 - a) **Východní Kordiléra** (Cordillera Oriental), dále se dělí do několika systémů (např. Cordillera Oriental de Mérida, Cordillera Oriental de Períja, Sierra Nevada de Santa Marta); nachází se zde nejvyšší vrchol Venezuely *Pico Bolívar* (5 007 m n.m.) a Kolumbie *Pico de Cristóbal Colón* (5 775 m n.m.)
 - b) **Střední Kordiléra** (Cordillera Central), která je oddělena řekou Magdalena od Východní Kordillery
 - c) **Západní Kordiléra** (Cordillera Occidental), která je oddělena řekou Cauca od Střední Kordillery
 - ve Střední a Západní Kordiléře nacházíme vyhaslé (např. *Sotará*) i činné (*Huila, Ruiz, Tolima, Cumbal, Azucar*) sopky;
 3. **Ekvádorské Andy** se člení na **Západní** (s výškami kolem 3 000 m n.m.) a **Východní** (s výškami kolem 4 000 m n.m.), které mezi sebou uzavírají **mezihorskou plošinu** (ve výšce 2 500 – 2 800 m n.m.); podél zlomů, které plošinu ohraničují je mnoho vyhaslých (např. *Chimborazo*, 6 297 m n.m.) i činných (např. *Cotopaxi*, 5 897 m n.m.) sopek
- CENTRÁLNÍ ANDY:
 1. **Peruánské Andy**, které jsou pokračováním Ekvádorských And a které jsou řekami (např. Maraňonem) rozčleněny na tři hlavní hřebeny – **západní, centrální a východní** – nejvyšší hřbet je **Cordillera Blanca**, kde se nachází zaledněný vrchol *Huascarán* (6 768 m n.m.)
 2. **Centrální Andy**, které tvoří nejširší část andského pohoří (700 km), tvoří složitý horský systém, ve kterém se mj. nachází:
 - zaledněné hřebeny s alpskými formami reliéfu na východě jižního Peru (Cordillera de Carabaja, Cordillera de Vilcanota, Cordillera Vilcabamba)
 - **vysokohorská andská plošina Puna** (4 000 m n.m) s jezery Titicaca a Poopó, močály a solončaky
 - **Cordillera Real** s alpskými formami reliéfu a soudobým zaledněním, která jižněji přechází v **Centrální Kordiléru** a v řadu samostatných masivů s vrcholy do 6 000 m n.m.
 - subandské hřeby **Východní Kordillery**
 - hřbety **Pampských Sierr**
 - **Západní Kordiléra** s vulkány (např. *Llullaillaco*, 6 723 m n.m.)
 - v Centrálních Andách je nejvyšším masivem **Ojos del Salado**, kde jsou kužely nejvyšších vulkánů pokryty sněhem, jinak výška sněžné čáry až v 6 500 m n.m.
 - tektonická deprese **Podélného údolí** (Pampa del Tamarugall) na severu, do které spadají svahy Západní Kordillery

- na jihu poušť **Atacama** (http://en.wikipedia.org/wiki/Atacama_Desert, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Atacama>), za kterou se rozkládá **Pobřežní Kordillera** s hřebeny sníženými denudací a s aridními formami reliéfu
- JIŽNÍ ANDY:
 1. **Chilsko-argentinské Andy**, které jsou užší než Centrální Andy; na západě je tvoří **Pobřežní Kordiléra**, na východně leží **Hlavní Kordiléra**, která je pokračováním **Západní Kordiléry**, nejvýchodněji pak leží **Přední Kordiléra** s *Aconcaguou*
 2. **Patagonské Andy**, které tvoří nejjižnější výběžek And, jsou poměrně nízké s aktivní vulkanickou oblastí na severu, jsou silně zaledněny, **Pobřežní Kordiléra** přechází v řetěz ostrovů Chilského archipelagu a **Podélné údolí** v systém průlivů včetně Maggellanova, kde se **Andy Ohňové země** prudce stácejí k východu, výška sněhové čáry v 1 000 – 1 200 m, v reliéfu převládají ledovcové formy

SOCIOGEOGRAFICKÉ REGIONY KONTINENTU, POLITICKÉ POMĚRY

- existují důkazy o dřívějších spojeních a kontaktech, skutečné a civilizačně využitelné spojení mezi Starým a Novým světem nastalo až po velkých zámořských plavbách a po známé objevitelské plavbě Kryštofa Kolumba roku 1492
- po dobytí a osídlení Ameriky Evropany vykrytalizovaly na novém kontinentě z hlediska jazykově-kulturního i ekonomického a politického dva základní celky (sociogeografické kontinenty), a to **Severní Amerika**, která zahrnuje území Kanady a USA, a **Latinská Amerika**, do které spadá Střední Amerika, Karibský region a Jižní Amerika
- společný úřední jazyk spojil obyvatele z různých světadílů, lidi z různých národů i rozdílných ras; angličtinu oficiálně používá 23 zemí a španělštinu 18 zemí (celkem je v Americe 35 samostatných států a 17 nesamostatných území)
- některé státy s převahou původního obyvatelstva můžeme považovat za mnohonárodnostní, dochází i k formování novodobých národů v zemích, jejichž strukturu ovlivnilo např. přistěhovalectví z Asie (Guayana, Surinam, Trinidad a Tobago)
- hranice států mají své historické kořeny v koloniálním rozdělení Ameriky, event. v administrativních členění velkých koloniálních útvarů, ovšem docházelo k mnoha hraničním úpravám, často proti vůli původních majitelů, z čehož vyplývají hraniční spory a mezinárodní konflikty o území (častější v Latinské Americe)
- Amerika spolu s Oceánií představuje „poslední baštu kolonialismu“: statut klasických kolonií mají jen britská území, ale jejich vlády mají určitý stupeň autonomie; francouzská území mají statut zámořských departamentů, čímž je maskován koloniální statut; formu personální unie a zrovnoprávnění s mateřskou zemí mají nizozemské oblasti; formální úplné připojení kolonie při zachování její vnitřní autonomie má „dánské“ Grónsko; statut volně přidruženého státu USA má Portoriko, územím s vnitřní autonomií jsou Americké Panenské ostrovy
- z hlediska státního zřízení převažují unitární státy, federativními jsou pouze největší země (Kanada, USA, Mexiko, Brazílie, Argentina, Venezuela, výjimkou je malý Sv. Kryštof a Nevis), dříve byla federativní i Kolumbie; podle formy státu převažují republiky; nejsou zde monarchie, monarchistický systém přetrvává v bývalých britských koloniích (stále uznávají britskou královnu jako hlavu státu), pouze Trinidad a Tobago a Guayana přešly k republikánské federaci; mezi republikami převládají tzv. prezidentské republiky, moc prezidenta přerůstá často v osobní diktaturu (civilní nebo vojenskou), např. Haiti, Nikaragua (tzv. děděné diktatury), střídání diktatur v Bolívii, Salvadoru, Guatemale
- v rámci územní autonomie byly mnohde řešeny požadavky původního obyvatelstva; klasické indiánské rezervace jsou v USA a Kanadě (v Kanadě vznik teritoria Nunavut – blíže viz kapitola s regionální charakteristikou Kanady); autonomní postavení má i Tobago
- vývoj administrativních a politických poměrů celého kontinentu po dlouhou dobu určovaly USA: *Monroeova doktrína* z roku 1823, prostředek proti španělskému kolonialismu, se stavěla proti přítomnosti evropských velmocí v Americe; USA si fakticky přisvojily právo kontrolovat veškeré dění na kontinentu
- politickým cílem tzv. *panamerikanismu* bylo sdružit pod severoamerickou hegemonií celý kontinent, hlavním cílem bylo vytvoření prostoru pro nástup severoamerických monopolů v Latinské Americe
- nástrojem panamerikanismu byla Panamerická unie založená roku 1889, která se po několika změnách názvu přeměnila roku 1948 na Organizaci amerických států (OAS),

která sdružuje nezávislé státy kontinentu – všech 35 států ratifikovalo zakládací listinu, od roku 1962 není členem Kuba (více na <http://www.oas.org/>)

- z regionálních mezinárodních organizací je Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay jsou členy MERCOSURu (<http://www.mercosur.int/msweb/>), Kanada, USA a Mexiko jsou členy NAFTY (<http://www.nafta-sec-alena.org/DefaultSite/index.html>), Bolívie, Kolumbie, Ekvádor a Peru jsou členskými státy Andského společenství (Comunidad Andina), přidruženými státy jsou Chile, Argentina, Paraguay, Brazílie a Uruguay, pozorovateli jsou Mexiko a Panama (<http://www.comunidadandina.org/index.htm>), Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Belize, Dominika, Grenada, Guyana, Haiti, Jamajka, Montserrat, Svatá Lucie, Svatý Kryštof a Nevis, Svatý Vincent a Grenadiny, Trinidad a Tobago jsou členskými státy CARICOMu, přidruženými státy jsou Anguilla, Bermudy, Britské panenské ostrovy, Kajmanské ostrovy, Turks a Caicos (<http://www.caricom.org/index.jsp>), 26 států Latinské Ameriky a Karibiku je členy SELY (http://www.sela.org/sela/index_e.asp), Argentina, Bolívie, Brazílie, Chile, Kolumbie, Kuba, Ekvádor, Mexiko, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela jsou členy ALADI (<http://www.aladi.org/>)
- jednotlivé americké státy jsou dále členy různých mezinárodních organizací, mj. OSN (včetně přidružených organizací), NATO, Skupina 15 – G 16, APEC, OECD

SOCIOGEOGRAFICKÉ REGIONY KONTINENTU, POLITICKÉ POMĚRY

- existují důkazy o dřívějších spojeních a kontaktech, skutečné a civilizačně využitelné spojení mezi Starým a Novým světem nastalo až po velkých zámořských plavbách a po známé objevitelské plavbě Kryštofa Kolumba roku 1492
- po dobytí a osídlení Ameriky Evropany vykrytalizovaly na novém kontinentě z hlediska jazykově-kulturního i ekonomického a politického dva základní celky (sociogeografické kontinenty), a to **Severní Amerika**, která zahrnuje území Kanady a USA, a **Latinská Amerika**, do které spadá Střední Amerika, Karibský region a Jižní Amerika
- společný úřední jazyk spojil obyvatele z různých světadílů, lidi z různých národů i rozdílných ras; angličtinu oficiálně používá 23 zemí a španělštinu 18 zemí (celkem je v Americe 35 samostatných států a 17 nesamostatných území)
- některé státy s převahou původního obyvatelstva můžeme považovat za mnohonárodnostní, dochází i k formování novodobých národů v zemích, jejichž strukturu ovlivnilo např. přistěhovalectví z Asie (Guayana, Surinam, Trinidad a Tobago)
- hranice států mají své historické kořeny v koloniálním rozdělení Ameriky, event. v administrativních členění velkých koloniálních útvarů, ovšem docházelo k mnoha hraničním úpravám, často proti vůli původních majitelů, z čehož vyplývají hraniční spory a mezinárodní konflikty o území (častější v Latinské Americe)
- Amerika spolu s Oceánií představuje „poslední baštu kolonialismu“: statut klasických kolonií mají jen britská území, ale jejich vlády mají určitý stupeň autonomie; francouzská území mají statut zámořských departamentů, čímž je maskován koloniální statut; formu personální unie a zrovnoprávnění s mateřskou zemí mají nizozemské oblasti; formální úplné připojení kolonie při zachování její vnitřní autonomie má „dánské“ Grónsko; statut volně přidruženého státu USA má Portoriko, územím s vnitřní autonomií jsou Americké Panenské ostrovy
- z hlediska státního zřízení převažují unitární státy, federativními jsou pouze největší země (Kanada, USA, Mexiko, Brazílie, Argentina, Venezuela, výjimkou je malý Sv. Kryštof a Nevis), dříve byla federativní i Kolumbie; podle formy státu převažují republiky; nejsou zde monarchie, monarchistický systém přetrvává v bývalých britských koloniích (stále uznávají britskou královnu jako hlavu státu), pouze Trinidad a Tobago a Guayana přešly k republikánské federaci; mezi republikami převládají tzv. prezidentské republiky, moc prezidenta přerůstá často v osobní diktaturu (civilní nebo vojenskou), např. Haiti, Nikaragua (tzv. děděné diktatury), střídání diktatur v Bolívii, Salvadoru, Guatemale
- v rámci územní autonomie byly mnohde řešeny požadavky původního obyvatelstva; klasické indiánské rezervace jsou v USA a Kanadě (v Kanadě vznik teritoria Nunavut – blíže viz kapitola s regionální charakteristikou Kanady); autonomní postavení má i Tobago
- vývoj administrativních a politických poměrů celého kontinentu po dlouhou dobu určovaly USA: *Monroeova doktrína* z roku 1823, prostředek proti španělskému kolonialismu, se stavěla proti přítomnosti evropských velmocí v Americe; USA si fakticky přisvojily právo kontrolovat veškeré dění na kontinentu
- politickým cílem tzv. *panamerikanismu* bylo sdružit pod severoamerickou hegemonii celý kontinent, hlavním cílem bylo vytvoření prostoru pro nástup severoamerických monopolů v Latinské Americe
- nástrojem panamerikanismu byla Panamerická unie založená roku 1889, která se po několika změnách názvu přeměnila roku 1948 na Organizaci amerických států (OAS),

která sdružuje nezávislé státy kontinentu – všech 35 států ratifikovalo zakládací listinu, od roku 1962 není členem Kuba (více na <http://www.oas.org/>)

- z regionálních mezinárodních organizací je Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay jsou členy MERCOSURu (<http://www.mercosur.int/msweb/>), Kanada, USA a Mexiko jsou členy NAFTY (<http://www.nafta-sec-alena.org/DefaultSite/index.html>), Bolívie, Kolumbie, Ekvádor a Peru jsou členskými státy Andského společenství (Comunidad Andina), přidruženými státy jsou Chile, Argentina, Paraguay, Brazílie a Uruguay, pozorovateli jsou Mexiko a Panama (<http://www.comunidadandina.org/index.htm>), Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Belize, Dominika, Grenada, Guyana, Haiti, Jamajka, Montserrat, Svatá Lucie, Svatý Kryštof a Nevis, Svatý Vincent a Grenadiny, Trinidad a Tobago jsou členskými státy CARICOMu, přidruženými státy jsou Anguilla, Bermudy, Britské panenské ostrovy, Kajmanské ostrovy, Turks a Caicos (<http://www.caricom.org/index.jsp>), 26 států Latinské Ameriky a Karibiku je členy SELY (http://www.sela.org/sela/index_e.asp), Argentina, Bolívie, Brazílie, Chile, Kolumbie, Kuba, Ekvádor, Mexiko, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela jsou členy ALADI (<http://www.aladi.org/>)
- jednotlivé americké státy jsou dále členy různých mezinárodních organizací, mj. OSN (včetně přidružených organizací), NATO, Skupina 15 – G 16, APEC, OECD

CHARAKTERISTIKA OBYVATELSTVA KONTINENTU

Počet obyvatel (červenec 2007 – dle U.S. Census Bureau, International Data Base – odhad)

<i>Severní Amerika</i>	334 530 088
<i>Střední Amerika (pevninská)</i>	149 206 636
<i>Karibská oblast</i>	39 070 708
<i>Jižní Amerika</i>	379 919 602
Celkem	902 727 034

Nejlidnatější státy:

USA	301 139 947
Brazílie	190 010 647
Mexiko	108 700 891
Kolumbie	44 379 598
Argentina	40 301 927
Kanada	33 390 141
Peru	28 674 757
Venezuela	26 023 528
Chile	16 284 741
Ekvádor	13 755 680

Nejméně lidnaté státy:

Svatý Kryštof a Nevis	39 349
Antigua a Barbuda	69 481
Dominika	72 377
Grenada	89 971
Svatý Vincenc a Grenadiny	118 149

- počet původního obyvatelstva při příchodu Evropanů se odhaduje na 60 – 150 mil., po střetu s Evropany došlo k tzv. demografickému kolapsu, kdy v oblasti Antil bylo domorodé obyvatelstvo vyvražďeno úplně (nemožnost útěku) a nahrazeno dovezenými černochoy z Afriky, v oblasti pevninské Střední Ameriky a v Jižní Americe došlo k poklesu domorodého obyvatelstva hlavně v nížinných oblastech (odhady hovoří o zachování 2 % původní populace), v horských oblastech pak zbylo asi 30 % domorodých indiánů; kromě přímého vyvražďování byly příčinami úbytku zavlečení evropských nemocí (spalničky, neštovice, mor ...) a alkohol, změna sociálního a kulturního prostředí, zhroutení starých a zažitých společenských struktur
- nárůst obyvatel způsobily velké migrační vlny směřující hlavně do Severní Ameriky (USA), ale i do oblasti La Platy
- v současnosti žije na kontinentu cca 900 mil. obyvatel, přírůstky v Latinské Americe jsou způsobeny hlavně vysokou mírou porodnosti, naopak v Severní Americe jde o migraci (z Latinské Ameriky, z Asie a z ostatních světadílů)

Rozmístění obyvatel

- rozmístění obyvatelstva je velice nerovnoměrné a závisí na přírodních podmínkách (v mírném pásu lidé soustředěni při pobřeží, v tropickém pásu na náhorních plošinách s příznivějším klimatem) a na průběhu kolonizace v období čtyř století
- největší hustota obyvatel na pobřeží Atlantského oceánu, a to na obou subkontinentech

- málo osídlené zůstaly především rozsáhlé plochy lesů a tundry na severu kontinentu, horské pásmo Kordiller, tropické lesy Amazonie (Amazonské nížiny) a oblasti močálů, pouštní a polopouštní oblasti na západě Jižní Ameriky a ve střední Americe, celý jih kontinentu (Patagonie)
- Severní Amerika, nejhustěji zalidněné oblasti, megalopolis:
 - **a)** severovýchodní pobřeží USA (tzv. BosWash) = od Bostonu přes New York a Philadelphii po Washington
 - **b)** oblast Velkých kanadských jezer (tzv. ChiPitts) = od Chicaga přes Detroit a Cleveland po Pittsburg v USA a kanadská urbanizovaná část kolem Erijského jezera a jezera Ontario (Windsor – Toronto – Oshawa)
 - **c)** oblast San Francisco – Los Angeles – San Diego (tzv. SanSan)
- Jižní Amerika, hustě zalidněné pásmo podél atlantického pobřeží severovýchodní Brazílie až k širokému zázemí La Platy
 - **a)** Belo Horizonte – Rio de Janeiro – Sao Paulo
 - **b)** ústí řeky La Platy, kde dominuje Buenos Aires a Montevideo
 - oblasti a) a b) udržovaly kontakt s Evropou a Severní Amerikou, jejichž trhy formovaly strukturu ekonomiky jihoamerických oblastí
 - **c)** severní a severozápadní pobřeží Jižní Ameriky a přiléhající vysokohorské pánevní oblasti a údolí And; početný základ původního obyvatelstva, jež bylo doplňováno imigrací především z jihovýchodní Evropy (dominují města Caracas, Maracaibo, Medellín, Bogotá)
 - **d)** podobné podmínky jsou ve vnitrozemí Mexické plošiny, Ciudad de México
- stupeň urbanizace je velmi vysoký, USA a Kanada až 75 %, celá Latinská Amerika kolem 65 %, ale zde existují velké rozdíly mezi jednotlivými státy
- v Latinské Americe jsou města hlavním činitelem, který prohlubuje disproporce v rozmístění hospodářského potenciálu – až 90 % zpracovatelského průmyslu se soustřeďuje ve 40 velkých městech, přičemž 70 % jen v 10 aglomeracích; s rostoucí urbanizací roste nezaměstnanost ve městech, vznikají chudinské čtvrti na okrajích velkoměst (barrios, favelas, villas miseria), v Severní Americe chudinské čtvrti, kde je soustředěno hlavně nebělošské složky obyvatelstva (slumy, ghettos) – projevy sociálně patologických jevů (kriminálnictví, drogová závislost, vznik gangů ...)

Rasová a národnostní struktura

- obyvatelstvo Ameriky je tvořeno stále se zmenšujícím podílem původního indiánského obyvatelstva a obyvatelstvem přistěhovalým za posledních více než 500 let, což byli postupně příslušníci téměř všech evropských národů a dále násilně přivezení černošští otroci z Afriky; je zde proto velmi pestrá mozaika obyvatel, dochází k formování specifických národů v rámci státních hranic, i když mnoho zemí má společný jazyk
- Indiáni přišli do Ameriky z Asie před 20 – 30 tis. let po pevninském mostu v Beringově úžině; několik vln migrace, poslední byli Eskymáci před 3 – 5 tis. lety (již po zamrzlém moři); žili roztroušeně na velkém území, vzájemná izolovanost vedla ke vzniku nových skupin, rozdílných ve stupni společenského vývoje, díky izolaci došlo k jazykové konvergenci a vzniku nových jazyků, přes 1 000 jazyků, které se s obtížemi řadí do 120 jazykových rodin
- na stupni rozvoje domorodých společenstev se podepsaly přírodní podmínky: skupiny na severu a jihu byly na nejnižším stupni vývoje, **lovci zvěře a ryb a sběrači**; náhorní plošiny, nížinatý Yucatán, tropy, subtropy – největší **rozkvět civilizací**, řada **vyspělých kultur (mj. Inkové, Aztékové, Mayové, Toltékové, Olmékové ...)**

- osud původních Indiánů je odlišný v oblastech Severní a Latinské Ameriky, což souviselo s úrovní společenského vývoje, ale svým projevem je v obou částech kontinentu podobný:
 - v ostrovní oblasti Karibského moře nebyla možnost útěku, proto zde nejsou původní obyvatelé
 - na jihu Ameriky taktéž, byli na nejnižším stupni společenského vývoje
 - ve španělské Americe formální zrovnoprávnění původních obyvatel („uznání za lidi“), roku 1512 zakázáno jejich zotročování, zákony se nedodržovaly, po celé koloniální období měli původní obyvatelé nevolnické postavení
 - v Kanadě a USA byl vztah k původním obyvatelům vyjádřen heslem „dobrý Indián = mrtvý Indián“, vyhánění z území, kde byly výhodné podmínky pro hospodaření, uzavírání do rezervací, které nesměli opouštět, nebo byli nemilosrdně zabíjeni
 - nejbojovnější kmeny děleny do více **rezervací** (Dakotové, Apači), nebo bylo do rezervace umísťováno vždy několik kmenů jazykově i kulturně odlišných dohromady, tím došlo ke ztrátě identity Indiánů, byl porušen pocit sounáležitosti s kmenem
 - používáním angličtiny došlo k opuštění vlastního jazyka
 - k úplné pacifikaci došlo na konci 19. století, kdy došlo k velkým masakrům na nejodbojnějších Apačích a Dakotech
 - všeobecné zrovnoprávnění a občanství bylo všem Indiánům uděleno zákonem z 2. 6. 1924
 - pořádány panamerické indigenistické konference a kongresy
 - v řadě zemí nyní možnost učit se původnímu, vlastnímu jazyku (viz úřední jazyky), mají vlastní noviny, literaturu, rozhlas, televizi
 - snahy Indiánů změnit nesprávně používaný termín Indiáni na termín Amerindové (tento pojem se již objevuje ve statistikách a některých encyklopediích) a přejmenování Latinské Ameriky na Indiánskoiberskou Ameriku
- příslušníci mongoloidní rasy: původní Indiáni, Eskymáci; nově přibyli Číňané, Japonci a další přistěhovalci ze zemí východní a jihovýchodní Asie
- příslušníci europoidní rasy: Evropané, později imigranti ze severní Afriky, z arabských států a z Indie
- příslušníci negroidní rasy: násilně přivezené černošské obyvatelstvo z afrických zemí (otroci), noví afričtí přistěhovalci (až od 60. let 20. století)
- došlo k míšení všech tří ras, intenzivní hlavně v zemích Latinské Ameriky, zde tvoří míšenci většinu obyvatelstva; Amerika je považována za místo s největším podílem míšenců, resp. je zde velice málo čistých rasových typů; „přetavení v kotli národů (melting pot)“ v USA, hovoří se o národu Američanů
- prakticky neexistuje velké území obývané příslušníky pouze jedné rasy, navíc i míšenci jsou velmi různorodí; vzhledem k nim se setkáváme se specifickými pojmy
 - **mulat** = europoidní + negroidní rasa
 - **mestic** = europoidní + mongoloidní rasa
 - **zamb** = negroidní + mongoloidní rasa (velmi málo příslušníků, jednalo se o utlačované vrstvy, jejichž vzájemné kontakty byly omezeny, pouze sever Jižní Ameriky)
- často se objevuje pojem **kreol** = původní označení pro bělocha jihoevropského původu, který se již narodil v Latinské Americe (tedy jde o potomky původních přistěhovalců, hlavně Španělů); ovšem pojem je v různých státech používán různě; kreolové mají v sobě příměs jiné rasy, tmavší pleť, slabé rysy typické pro mongoloidní nebo negroidní rasu
- statistické přehledy o rasovém složení jednotlivých států je třeba považovat za orientační, bývají založené i jen na odhadech
- oblasti podle převažujícího rasového složení obyvatel:

- a) **bělošská**: Kanada, sever USA, Argentina, Uruguay
- b) **bělošsko-mulatská**: Kuba, Portoriko
- c) **mulatská**: Dominikánská republika; v oblasti Karibiku i černošské obyvatelstvo
- d) **černošská**: Haiti, Francouzská Guayana
- e) **černošsko-mulatská**: Malé Antily, Jamajka, Belize
- f) **bělošsko-černošská**: jihovýchod USA
- g) **bělošsko-mestická**: Brazílie, Kostarika
- h) **mesticko-bělošská**: Chile, Kolumbie, Venezuela
- i) **mesticko-indiánská**: Nikaragua, Salvador, Honduras, Panama, Mexiko
- j) **indiánsko-mestická**: Guatemala, Ekvádor, Peru, Bolívie, Paraguay
- k) **eskymácká**: Grónsko
- l) v některých státech mají převahu Indové (Guayana), Indové s Indonésany (Surinam), Indové a černoši (Trinidad a Tobago)

Jazyková struktura

- rasové rozdělení se do určité míry promítá i do jazykové struktury
- původní obyvatelstvo si ve Střední Americe, Andské oblasti, Paraguaji a amazonských oblastech Brazílie zachovalo své jazyky, ty se tak používají na rozsáhlých oblastech
- v anglosaských oblastech Severní Ameriky se původní jazyky udržely jen v některých rezervacích
- černošské jazyky v Americe zanikly (černoši byli nuceni používat jazyky otrokářů)
- přes původní jazyky Indiánů se navrstvily jazyky evropských dobyvatelů, které získaly oficiální postavení a převzala je i většina původního obyvatelstva; tyto jazyky zaznamenaly od kolonizace vlastní vývoj (jazyková divergence) a odlišují se po stránce fonetické, gramatické i lexikální (nová slova vzhledem k jinému prostředí) od původního evropského jazyka
- úřední jazyk:
 - a) **angličtina**: Kanada, USA, Belize, Guayana, Falklandy, bývalé i současné britské kolonie v Karibském moři
 - b) **francouzština**: Kanada (Québeck), Haiti, francouzské zámořské departamenty
 - c) **nizozemština**: Surinam, Nizozemské Antily, Aruba
 - d) **portugalština**: Brazílie
 - e) **španělština**: ostatní státy Střední a Jižní Ameriky, Kuba, Portoriko, Dominikánská republika
 - f) **dánština**: Grónsko
- z původních jazyků má statut úředního jazyka **grónština** v Grónsku, **kečuánština** v Peru a Bolívii, **ajmarština** v Bolívii (ajmarština rozšířena i v Peru, kde však není úředním jazykem), **guaraní** v Paraguaji
- další původní jazyky, kterými se mluví, jsou: kreolská angličtina (Karibik, Guyana, Surinam – zde název sranan), kreolská francouzština (patois – Haiti, Dominika, Sv. Lucie, francouzské zámořské departamenty), papiamentu (Aruba, Nizozemské Antily), inuktitut (teritorium Nunavut – Kanada)
- v USA se zvyšuje počet Hispánců (přistěhovalců z Jižní a Střední Ameriky), kteří umí velice málo a špatně anglicky, pro dorozumívání v hispanizovaných oblastech mísením jazyků vzniká tzv. spanglish (španělská angličtina)

Náboženská struktura

- současné vyznání obyvatel je odrazem náboženské struktury kolonizátorů, resp. evropských dobyvatelů, proto na většině kontinentu dominuje **křesťanství**, přičemž převažuje církev římsko-katolická (Španělé, Francouzi, Portugalci, Irové); protestantské

směry v USA a britských koloniích (anglikánská církev, praesbyteriáni, luteráni, Mormoni, adventisté, Svědci Jehovovi ...)

- původní **animistické kulty** Indiánů se jen sporadicky uchovaly na severu kontinentu a roztroušeně u izolovaných kmenů v pralesích Amazonie
- místy se udržely některé **africké kulty**, z nichž velmi rozšířené je **vúdú** na Haiti
- vlastní náboženství si zachovávají přistěhovalci z Asie, v oblastech s převahou obyvatel z jihovýchodní a východní Asie se uplatňuje **buddhismus**, Indové si přinesli **hinduismus**, Arabové **islám**
- **židovství**, nejvíce Židů je v USA, v Americe je největší diaspora Židů na světě
- náboženské cítění obyvatel Latinské Ameriky je dosud velice silné, stejně tak v Kanadě a USA (hlavně v zemědělských regionech na jihu a jihovýchodě)
- v USA nejvíce náboženských organizací a sekt (známé jsou např. scientologové, Hare Krišna, ...)
- náboženské poměry v USA zasahují i do politického života, judaismus je spojen s finančním kapitálem USA, ale hraje negativní roli v zahraniční politice státu vůči arabským zemím (silná židovská lobistická skupina ovlivňuje USA v podpoře Izraele)

CHARAKTERISTIKA HOSPODÁŘSTVÍ KONTINENTU

- z hlediska makroměřítko je patrný výrazný rozdíl mezi vyspělými zeměmi Severní Ameriky a rozvojovými zeměmi Latinské Ameriky a Karibiku (bohatý sever, chudý jih)
- podle HDP (celkový/rok) je na prvním místě USA, je i na čele světového žebříčku (13 trilionů amerických dolarů/rok)
- ostatní státy Ameriky lze zařadit do kategorie relativně srovnatelné s ostatními státy světa (např. Brazílie okolo 1,5 trilionu amerických dolarů/rok, Mexiko okolo 1 trilionu amerických dolarů/rok x Kanada okolo 1 trilionu amerických dolarů/rok x Velká Británie okolo 2 trilionů amerických dolarů/rok x Rusko okolo 2 okolo 1 trilionu amerických dolarů/rok x Japonsko okolo 4 trilionů/amerických dolarů/rok)
- celkový HDP však neodráží vnitřní strukturu ekonomiky ani relativní bohatství států; používají se ukazatele struktury HDP dle odvětví (uvedeno u charakteristik jednotlivých zemí v kapitolách 14 – 17) a HDP/obyvatel/rok
- **dělení států do skupin podle stupně vyspělosti a struktury ekonomiky:**

I. dělení s ohledem na ostatní státy světa

- a) vyspělé země: USA, Kanada
- b) rozvojové státy na vyšším stupni vývoje (tzv. nově industrializované země): Mexiko, Brazílie, Argentina, Chile, Venezuela, Uruguay, Trinidad a Tobago
- c) rozvojové státy na středním stupni vývoje: všechny ostatní latinskoamerické země mimo Haiti; některé státy se z této skupiny mohou posunovat do skupiny vyšší
- d) nízký stupeň vývoje: Haiti (podle kritérií OSN patří do skupiny 50 nejchudších států světa)

II. dělení podle HDP/osoba/rok

III. dělení podle struktury vytvořeného HDP

ZEMĚDĚLSTVÍ, LESNICTVÍ, RYBOLOV

ZEMĚDĚLSTVÍ

- odráží globální ekonomické poměry
- **v USA a Kanadě** má zemědělství průmyslový charakter a zaměstnává málo ekonomicky aktivních obyvatel (dále EAO), tvoří i malé procento HDP, vysoký stupeň mechanizace umožnil zvýšit produktivitu práce, vysoká specializace farem, velkovýroba, 20 % zemědělských komodit jde na export (přebytky); hektarové výnosy ale nejsou v těchto státech nejvyšší na světě
- zemědělství **většiny zemí Latinské Ameriky** má plantážnický monokulturní charakter, což je nepříznivé pro zajištění výživy vlastního obyvatelstva; farmy (tzv. haciendy, v Brazílii fazendy) jsou typické velkým množstvím námezdních pracovních sil, kterým se vyplácí nízké mzdy; sociální disproporce – nespravedlivé vlastnictví půdy, vykořisťování obyvatelstva; v Latinské Americe převažuje rostlinná výroba, extenzivní forma zemědělství, ¾ zemědělské půdy se nevyužívá
- zemědělská produkce a počty chovaných zvířat jsou ovlivněny velikostí státu
- 5 hlavních amerických producentů je ve většině případů **USA, Kanada, Mexiko, Brazílie, Argentina**

Rostlinná produkce

I. obiloviny

- kukuřice: původní americká plodina, hlavně pro výkrm hospodářských zvířat, v Latinské Americe je velmi významnou základní potravinou, 60 % - 70 % celosvětové produkce
 - a) kukuřičný pás středního východu USA, kde se dosahují nejvyšší výnosy (až 7 500 kg/ha)
 - b) jihovýchod USA
 - c) střední Mexiko
 - d) argentinské pampy
 - e) východ Brazílie

} mnohem menší výnosy než v oblasti a); průměrně 1 000 – 2 000 kg/ha, Argentina 3 000 kg/ha
- pšenice: největší hektarové výnosy jsou v Mexiku okolo 4 000 kg/ha, USA cca 2 500 kg/ha, Chile asi 2 000 kg/ha
 - a) prémie Kanady a USA, ¾ americké produkce, největší oblast pěstování pšenice
 - b) argentinské pampy
 - c) centrální Mexiko
 - d) východ Brazílie
 - e) menší areály v Chile
 - f) v nepatrném množství se pěstuje i ve Střední Americe, Karibské oblasti, Andských státech

} stejné oblasti, ve kterých se pěstuje kukuřice
- rýže: Brazílie, jih USA, teplé a vlhké klima
- ječmen: prérijní pšeničný pás USA a Kanady
- oves: osevní plochy se snižují ve prospěch pěstování ječmene; oblasti pěstování ječmene a ovesa jsou stejné
- žito: USA, Kanada, Argentina; malá produkce, pěstování omezeno jen na tyto státy
- sorgo (čirok): slouží jako krmivo, hlavní produkční oblastí je jih USA

II. hlíznaté plodiny

- brambory: původní americká plodina, přesto se nyní pěstují méně než v Evropě; platí pro všechny druhy brambor
 - a) severní oblasti USA a jih Kanady
 - b) horské oblasti Latinské Ameriky
- maniok: tropy Jižní Ameriky
- batáty: v malém množství

III. luštěniny

- oblíbená potravina v Latinské Americe
- fazole: připadá na ně $\frac{3}{4}$ produkce luštěnin; Brazílie, USA, Mexiko, Argentina, Guatemala
- hrách: ve větším množství jen Kanada, USA
- čočka: Mexiko

IV. cukrodárné rostliny

- cukrová třtina: v tropických částech Jižní Ameriky; v karibské oblasti na mnoha ostrovech jako monokulturní plodina; Brazílie, Kuba, USA, Mexiko, Kolumbie, Argentina
- cukrová řepa: malé plochy na severovýchodě a západě USA; Kanada (zde cukr i z javorové šťávy); Chile a Uruguay
- největší producenti cukru jsou Brazílie, Kuba, USA, Mexiko, Kolumbie, Argentina

V. olejniny

- důležité místo v americké rostlinné produkci
- sója: jihovýchod USA, jihovýchod Brazílie, argentinské pampy
- ricinový olej produkuje Argentina
- tungový olej produkuje Paraguay a Argentina
- světlice: Mexiko, jihozápad USA
- slunečnice: Argentina, USA
- řepka: Kanada
- podzemnice: USA, Brazílie, Argentina, Střední Amerika
- palmý: palmová jádra, palmový olej; Střední Amerika a Karibská oblast, tropy Andské oblasti
- len: lněné semínko; kanadsko-americké pohraničí, severozápad Argentiny
- bavlna: semínka bavlníku; jih USA, východ Brazílie

VI. technické plodiny

- bavlník: nejrozšířenější z technických plodin, oblasti pěstování viz shora
- sisal: brazilská produkce; vysoký podíl na celosvětové produkci
- kaučuk: kdysi velká produkce, nyní minimum

VII. pochutiny

- kakao: v Americe původní rostlina, podíl pěstování ustupuje, nyní více v Africe; hlavní produkční oblastí je rovníková oblast Brazílie, Kolumbie, Ekvádoru; v menším množství v karibské oblasti a Střední Americe
- káva: přivezena z Afriky, pěstování velmi rozšířeno, Brazílie, Kolumbie, Střední Amerika, andská údolí
- maté: Cesmina paraguajská, náhražka čaje, celkově produkce malá; hraniční oblast Argentina, Brazílie, Paraguay

- tabák: původní americká plodina; hlavní produkční oblasti USA jsou Kentucky, Virginie, Severní Karolína, v jižní Americe východní Brazílie
- chmel: vysoká produkce v USA, v menší míře Kanada, Argentina

VIII. koření

- není mnoho rozšířeno
- světově významná je pouze produkce muškátu v Grenadě a na Sv. Vincentu, na Sv. Vincentu též vanilka, zázvor a hřebíček
- pimento na Jamajce
- chilli (čili) v Mexiku a USA poměrně velká produkce

IX. speciální plodiny (produkty)

- koka: specifická americká plodina, nejvíce pěstovaná v Kolumbii a Bolívii
- arrowroot: speciální vysoce kvalitní škrob, monopolním výrobcem je Sv. Vincent
- chinin: umělé plantáže chininovníku v Brazílii
- kokosová palma: přímořské tropické oblasti (produkce kokosových ořechů je malá; též kopa)
- mandle, vlašské ořechy, pistácie, lískové ořechy: hlavním producentem je USA, vysoký podíl na světové produkci
- kešu (akažuové ořechy): Brazílie, Salvador, Dominikánská republika
- para ořechy: světovým producentem je Brazílie

X. ovoce

- z ovoce mírného pásu se nejvíce sklízí jablka, ale větší podíl na světové produkci mají broskve a nektarinky
- dále se sklízí hrušky, švestky, meruňky, jahody (hlavně v USA), třešně, višně a další
- hlavní ovocnářské oblasti pěstování peckovin a jádrového ovoce leží v okolí Velkých jezer, na severozápadě USA, v dolním povodí La Platy, v oblasti andského podhůří v Argentině, Chile
- hroznové víno: velcí producenti jsou USA a Argentina; hlavní pěstelské oblasti se překrývají s mírně teplými až subtropickými oblastmi, kde dominuje pěstování citrusů
- pěstují se citrusy všeho druhu, nejvýznamnější je produkce pomerančů, grepů, citronů (velký podíl na světové produkci); nejméně se pěstuje mandarinek; hlavní produkční oblasti citrusových plodin jsou Florida, Kalifornie, Laplatská nížina, severní a střední část Mexika při Mexickém zálivu, Velké Antily (především Kuba), jihovýchodní Brazílie
- z tropického ovoce se pěstují hlavně banány (východní pobřeží Brazílie, severní Andské státy, všechny země Střední Ameriky, ostrovy Antil); dále se v těchto oblastech pěstují ananas, mango, papája, avokádo; značná část produkce určena na vývoz do Evropy a Severní Ameriky; produkce USA pochází z Havaje

Živočišná produkce

- větší rozsah ve vyspělých státech (USA, Kanada)
- v Latinské Americe je nedostatek krmiva, což omezuje rozvoj
- hlavní oblasti chovů se koncentrují do kukuřičných oblastí, v tropických oblastech se využívá jako krmivo odpad z rostlinné výroby
- v jihoandských státech výroba rybí moučky nahrazuje nedostatek krmiv

I. skot

- velmi početná stáda
- v mírném pásu se chovají původní evropská plemena
- v tropech se chová asijský zebu, který byl dovezen
- v Brazílii a v Surinamu chováni buvoli
- intenzivní chov masného skotu v kukuřičné a pšeničné oblasti USA a Kanady, dále v Brazílii, Mexiku, Uruguaji, severní a západní Argentině
- ve většině zemí s výjimkou USA, Kanady, Argentiny a Uruguaye slouží chov dobytka pouze k zabezpečení vlastního trhu
- mléčný skot se chová v potravinářských pásích USA, Kanady, Argentiny
- v Latinské Americe je skot často využíván na polní práce, vysoký počet kusů skotu v přepočtu na obyvatele má Uruguay

II. prasata

- chov koncentrován hlavně do kukuřičných oblastí
- produkce masa ve všech zemích je soustředěna na zabezpečení vlastních trhů
- USA, Kanada, Brazílie, Mexiko, Argentina, andské země

III. ovce, kozy, lamy

- chov ovcí, eventuálně lam hlavně v Patagonii, andské oblasti, Skalnatých horách
- nejvíce ovcí je na Falklandách, 350 000 ovčí/1000 obyvatel; dále Uruguay, Argentina, Brazílie, Peru, USA
- lamy chovají Indiáni v andských oblastech (hlavně v Peru a Bolívii)
- produkce vlny ale není dostačující, nutný dovoz

IV. koně, osli, muly

- koně: v celé Americe se dosud chová hodně koní, největší stavy Brazílie, Mexiko, USA
- vysoké stavy oslů a mul v Mexiku a Brazílii; využívány na polní práce a k místní dopravě

V. kožešinová zvěř

- v nejsevernější oblasti Kanady a Aljašky se chovají sobi a kožešinová zvěř (lišky, norci, ondatry)
- činčily, nutrie pro kožešiny se chovají v Jižní Americe

VI. drůbež

- chov se rozvíjí ve všech zemích
- vysoká koncentrace chovů je v příměstských zónách velkých megalopoli
- počty kuřat dosahují 30 % celosvětových chovů
- oblíben chov krocana, původní americký druh
- chovají se všechny druhy drůbeže pro maso i vejce

VII. včely

- chov včel je poměrně rozšířen
- v Jižní Americe se med získává i sběrem od divokých včel
- celková produkce medu dosahuje asi 25 % světové produkce
- hlavní exportéři Argentina, USA, Mexiko, Kanada

LESNICTVÍ

- významné hospodářské odvětví pro mnoho států
- největší těžba dřeva soustředěna do USA a do Kanady
- největší zásobárnou dřeva jsou tropické pralesy Jižní Ameriky, které jsou intenzivně vytěžovány především v Brazílii
- nejvyšší lesnatost je ve státech Surinam, Guayana, Francouzská Guayana, Brazílie, Panama, Peru, Paraguay, Bolívie
- lesnatost celého kontinentu dosahuje 30 %
- těží se přibližně 30 % z celkové světové produkce dřeva, a to jehličnany v Severní Americe a listnáče v Jižní Americe

RYBOLOV

- významným odvětvím především v andských státech, objem rybolovu se za poslední roky snižuje
- velcí producenti ryb (neznamená, že sami nejvíce loví) jsou Chile, Peru, USA, Mexiko, Argentina, Kuba, Brazílie
- menší státy mají velké přebytky, např. Grónsko, St. Pierre a Miquelon
- problematika ochrany druhů, znečištění oceánů, mezinárodní kvóty na množství a druhy ryb a mořských živočichů povolené k lovení, apod.

PRODUKČNÍ TYPY REGIONŮ

I. regiony s převahou rostlinné výroby

a) kukuřičný subtyp

- *středovýchod USA*: navíc ke kukuřici pšenice, sója, olejniny; intenzivní chov prasat, masného skotu, drůbeže
- *střední Mexiko*: vedlejší plodiny jsou fazole, cukrová třtina, bavlník, kávovník, kakaovník; chovají se prasata, skot, drůbež
- *jihovýchod Brazílie*: doplňkové plodiny jsou bavlník, kávovník, podzemnice olejná, luštěniny, olejniny, ovoce, zelenina

b) pšeničný subtyp (2 oblasti mírného pásu)

- *kanadsko-americké prerie*: tzv. pšeničný pás; k pšenici doplňkové plodiny na severu jsou ječmen, oves, cukrová řepa, len; na jihu sója, tabák, olejniny; chov skotu, prasat, drůbeže
- *argentinské pampy*: doplňkově tabák, kukuřice, slunečnice, ovoce; chov skotu

c) plantážnický subtyp

- převaha pěstování technických plodin
- *jihovýchod USA*: bavlníkový pás, podzemnice olejná, slunečnice, cukrová třtina, rýže, ovoce, zelenina; chov drůbeže, prasat, skotu
- *karibské ostrovy*: cukrová třtina, tropické ovoce, bavlník, kakaovník, kávovník; málo rozvinuta živočišná výroba, v menší míře chov drůbeže, skotu a prasat

II. regiony se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou

- *západní pobřeží USA* (Oregon, Washington, Kalifornie): v údolích hor pěstování obilnin, ovoce, zelenina, brambory; extenzivní chov skotu na mezihorských plošinách, na severu oblasti rozsáhlé lesnictví
- *střední Amerika*: rozsáhlé plantáže kávy, bavlníku, banánovníků, cukrové třtiny; místy pěstování kukuřice, rýže, olejnin; těžba dřeva; chov skotu
- *sever Jižní Ameriky*: střídá se chov skotu s lesním hospodářstvím, plantážemi kávovníku a tropického ovoce nebo s údolími, kde se pěstuje kukuřice a rýže

III. regiony s převahou živočišné výroby

- *oblast Velkých jezer*: tzv. potravinářský pás; chov mléčného skotu, pěstování krmiv, pšenice, brambor, chmele, cukrové řepy; též rozsáhlé lesy
- *oblast Skalitých hor*: převaha extenzivního chovu skotu a ovcí; na zavlažovaných půdách pěstování cukrové řepy, bavlníku, ovoce, obilí
- *severní Mexiko*: chov ovcí, koz, méně skotu; v rostlinné výrobě zaměření na pěstování kukuřice a luštěnin
- *andská oblast*: chov ovcí, koz, lam; pěstování kukuřice, luštěnin, ovoce v příhodných polohách
- *Brazilská vysočina*: rozsáhlý chov skotu, méně ovcí; pěstování kukuřice, rýže, podzemnice, manioku, bavlníku, ovoce
- *severozápadní Argentina*: chov skotu, méně ovcí; důležité je pěstování subtropického ovoce, vinné révy, obilnin
- *Patagonie*: dominantní je chov ovcí; rostlinná výroba velmi malá, v malém množství pouze pěstování obilí
- *sever Kanady*: téměř neproduktivní oblast tundry; v živočišné výrobě pouze chov sobů a rybolov

IV. regiony s převahou lesnické produkce

- *střední Kanada*: široký pás jehličnatých lesů; kožešinová zvěř
- *amazonská oblast*: velká plocha lesů; těžba různých listnatých dřevin; na odlesněných plochách plantáže kávovníku, kaučukovníku, cukrové třtiny, rýže, manioku
- *oblast Gran Chaca*: těžba kebrača; místy se pěstuje podzemnice olejná, bavlník, maniok

NEROSTNÉ SUROVINY, PRŮMYSL

NEROSTNÉ SUROVINY

- velké nerostné bohatství kontinentu umožňuje hospodářský rozmach jednotlivých států

I. energetické suroviny

- ropa: má z energetických surovin největší význam; USA, Kanada, Mexiko, Venezuela, Argentina
- zemní plyn: USA, Kanada, Mexiko, Venezuela, Argentina
- černé uhlí a antracit: USA, Kanada, Mexiko, Brazílie, Kolumbie
- hnědé uhlí: zanedbatelná těžba (Brazílie, Kanada)
- uran: USA a Kanada, celkem zde asi 45 % světové produkce

II. rudy (v závorce uveden přibližný procentuelní podíl na celosvětové produkci)

- tantal v Kanadě (60 %)
- niob v Brazílii (40 %)
- molybden v Kanadě, USA, Chile (60 %)
- stříbro v Mexiku, Peru, USA, Kanadě (50 %)
- zlato v Kanadě, USA, Brazílii (20 %)
- nikl v Kanadě, na Kubě, v Dominikánské republice (40 %, důležitá produkce)
- zinek, olovo v Kanadě, USA, Mexiku, Peru (40 %)
- měď v Chile, USA (45 %)
- železná ruda: vysoká produkce soustředěna hlavně do Brazílie, USA, Kanady (30 %)
- cín, antimon v Bolívii (20 %)
- wolfram v Bolívii a Kanadě (20 %)
- bauxit na Jamajce, v Surinamu, Guayaně, Brazílii (30 %)
- mangan v Brazílii
- kobalt na Kubě a v Kanadě
- rtuť v USA a Mexiku

III. nerudy (v závorce uveden přibližný procentuelní podíl na celosvětové produkci)

- slídy, fosfáty: z velké části naleziště v USA; světově významné zásoby (50 %)
- síra v USA a Mexiku (40 %)
- azbest v Kanadě, Brazílii (25 %)
- potaš v Kanadě a USA (40 %)

PRŮMYSLOVÁ VÝROBA, PRŮMYSLOVÉ OBLASTI

I. Severní Amerika

- struktura průmyslu v USA a Kanadě, kde jsou pro průmysl mimořádně příznivé podmínky (surovinové a energetické zdroje, dopravní podmínky, relativní blízkost evropského trhu, dobrá kvalifikace pracovních sil) ovlivňuje objem průmyslové výroby celého kontinentu
- největší průmyslová oblast je na východním atlantickém pobřeží USA a táhne se až do oblasti Velkých jezer, kde překračuje hranice Kanady

- tzv. atlantský průmyslový pás (Manufacturing Belt) zahrnuje výrobní cykly prakticky všech průmyslových odvětví
- další podobný pás je na západě USA (Kalifornie)
- charakteristika průmyslu USA a Kanady je blíže uvedena v regionálním přehledu (kapitola 13)

II. Latinská Amerika

- mnohem menší průmyslová výroba než v Severní Americe, i když se poměrně dynamicky rozvíjí
- rozvoj průmyslu je spojen s prohlubováním disproporcí v regionech, velkoměstské průmyslové aglomerace tvoří jádra, naopak ostatní území se nerozvíjí
- ¾ celkového objemu zpracovatelského průmyslu připadá na Brazílii, Mexiko a Argentinu a jejich předstih před ostatními zeměmi se nadále zvyšuje (tzv. nově industrializované země)
- obrovské rozdíly i uvnitř států, např. v oblasti mezi Sao Paulo, Rio de Janeiro, Belo Horizonte soustředěny 2/3 průmyslové kapacity země na 1,5 % rozlohy Brazílie
- vyšší kapacity průmyslu soustřeďují Ciudad de México, Buenos Aires
- Latinská Amerika považována za ukazatel hospodářské zaostalosti ve srovnání s vyspělými státy
- v odvětvové struktuře Latinské Ameriky je důležitý kovoprůmysl, rozvinul se i průmysl chemický, vždy mělo dobrou pozici potravinářství
- velký objem severoamerického kapitálu, levná pracovní síla

a) černá metalurgie

- zabezpečení podstatné části vlastní spotřeby, čímž se latinskoamerické země liší od ostatních rozvojových zemí
- velkým producentem je Brazílie, menšími Mexiko, Argentina, Venezuela

b) barevná metalurgie

- významné postavení tam, kde se těží větší množství rud
- Chile (měď), Peru a Mexiko (měď, olovo, zinek, stříbro), Bolívie (cín), Argentina (zinek), Brazílie (olovo, zinek, měď, nikl), Kuba (nikl)
- v zemích, kde se těží bauxit, byly vybudována hliníkárny (tj. Jamajka, Brazílie, Surinam, Guayana)
- hliník se vyrábí i v zemích s dostatkem energie, kam se bauxit příp. dováží (Venezuela, Argentina, Mexiko)

c) strojírenský průmysl

- nejobjemnější odvětví
- laciné pracovní síly přitahují zahraniční investory
- většina výroby je založena na zahraničních licencích
- nejvíce závodů je lokalizováno do velkých aglomerací, zpravidla blízko hutnických základen
- výroba automobilů a jejich komponentů v Brazílii a Mexiku, menšími producenty jsou Argentina, Venezuela; výroba i v Peru, Kolumbii, Chile, na Trinidadu (montáž z dovážených dílů)
- výroba lodí ve větších zemích
- výroba letadel v Brazílii, Argentině, Mexiku

d) elektrotechnický průmysl

- odvětví je úplně pod kontrolou severoamerických monopolů a vyrábí na základě licencí

- montážní výroba z dovážených dílů je lokalizována i do slabě industrializovaných oblastí a na ostrovy v karibském regionu

e) chemický průmysl

- nejrozvinutější odvětví především díky petrochemii
- hlavní producenti ropy jsou Venezuela a Mexiko
- velké rafinérie jsou v Brazílii, Argentině a na některých ostrovech v Karibském moři (Nizozemské Antily, Aruba, Americké panenské ostrovy, Portoriko, Trinidad a Tobago, Bahamy), které rafinují ropu pro potřeby USA
- důležitými odvětvími je i gumárenství a farmaceutický průmysl (např. na Portoriku)
- výroba umělých hnojiv nekryje vlastní potřebu zemí, i když zdroje fosfátů (Brazílie), nitrátů, solí (Chile) jsou velké

f) potravinářský průmysl

- orientován na vývoz
- masný průmysl (mrazírny a konzervárny), široké zázemí v oblasti La Platy (Argentina, Uruguay, Paraguay) a na jihovýchodě Brazílie
- mlynářský průmysl hlavně v oblasti pamp a v centrálním Mexiku
- cukrovarnictví, nejstarší odvětví průmyslu v Jižní Americe, cukrovary v Brazílii a karibské oblasti (hlavně Kuba)

g) textilní průmysl

- rozšířen po celém kontinentu, objem výroby není největší
- v oblastech pěstování bavlny se tato i zpracovává
- zpracování sisalu v Brazílii
- ovčí vlna se zpracovává v Argentině, Brazílii, Chile
- vlnu z lam zpracovávají Indiáni v andských zemích

h) kožedělný a obuvnický průmysl

- největší objem výroby má Argentina, Brazílie; závislost na chovu hospodářských zvířat

i) dřevozpracující průmysl

- dominantní postavení má Brazílie, je zde soustředěna více než polovina všech latinskoamerických dřevozpracujících závodů
- významné odvětví i v Surinamu, Belizu, Hondurasu; těžba tropického dřeva
- výroba papíru a celulózy v Brazílii, Argentině, Mexiku, Kolumbii, Chile

SLUŽBY, DOPRAVA, CESTOVNÍ RUCH, ZAHRANIČNÍ OBCHOD

DOPRAVA

- velké rozdíly mezi Severní a Jižní Amerikou
- USA a Kanada mají množství silnic všeho druhu, vysoce kvalitní síť komunikací umožňuje hospodářské využití i odlehlých a málo přístupných oblastí
- v Latinské Americe infrastruktura nevyhovuje rozsahem ani kvalitou potřebám hospodářství
- byla vybudována z hlediska zájmů zahraničního kapitálu
- přírodní podmínky znesnadňují výstavbu a údržbu pozemních komunikací
- nebyl vybudován územně vyvážený systém komunikací
- většina území je přístupná pouze v omezeném rozsahu
- nevyvážená doprava posiluje hospodářské a územní disproporce

a) silniční síť

- hustota přímo úměrná koncentraci obyvatel a průmyslu
- jediný ucelený systém v celé Americe
- panamerická dálnice protíná kontinent od Aljašky po Ohňovou zemi, byla vybudována ve 30. letech 20. století, kdy propojila velká města kontinentu
- velký význam mají i silnice napříč kontinentem (v USA, Kanadě) a transamazonská dálnice přes Brazílii

b) železniční síť

- první ucelená soustava je mezi Kanadou, USA, Mexikem; na ni napojena Guatemala a Salvador
- druhá ucelená soustava umožňuje propojení východu a jihu Jižní Ameriky; Brazílie, Uruguay, Argentina, Paraguay; na několika místech napojeny i Chile a Bolívie (železnice přes Andy)
- lokální hustá síť železnic je na Kubě
- železniční spojení velkých měst Kolumbie a Ekvádoru
- úzkokolejné železnice pro přepravu surovin (např. cukrové třtiny na karibských ostrovech)

c) vnitrozemská vodní doprava

- tisíce kilometrů splavných řek a umělých průplavů, které slouží i námořním lodím
- nejfrekventovanější systém jsou Velká jezera dohromady s řekami Sv. Vavřince a Hudson (i s průplavem) až do Atlantiku
- další rozsáhlý plavební systém je na Mississippí, který je spojen pomocí průplavů a kanálů na systém Velkých jezer
- systém Amazonky: řeka je splavná 4 300 km od ústí, do vnitrozemského Manausu mohou vplouvat i námořní lodě (1 700 km od ústí); přítoky Amazonky umožňují lodní spojení Atlantiku s Ekvádorem a Peru
- největší vnitrozemské přístavy jsou Chicago, Detroit, St. Louis (USA), Toronto, Montreal (Kanada); na Amazonce Santarém, Obidos, Manaus (Brazílie), Iquitos (Peru); v systému La Platy Rosario, Santa Fé, Posadas (Argentina)

d) námořní doprava

- má prioritní význam už od objevení Ameriky jak v nákladní tak i v osobní dopravě, i když osobní námořní doprava ustoupila dopravě letecké
- nákladní doprava je nejobjemnější na světě, a to zásluhou USA
- největší přístavy jsou u Atlantiku, díky vazbám na Evropu a Afriku
- velké přístavy hlavně u ústí řek
- největší přístavy v Severní Americe při Atlantickém pobřeží: Halifax, Quebec (Kanada); Boston, Providence, New York, Baltimore, Norfolk, Savannah, Miami (USA)
- největší přístavy při Mexickém zálivu: Saint Petersburg, New Orleans, Houston, Corpus Christi (USA), Coatzacoaltos (Mexiko)
- největší přístavy v Karibském moři: San Juan (Portoriko), Colón (Panama), La Habana (Kuba), Barranquilla (Kolumbie), Maracaibo a Caracas (Venezuela), Willemstad (Nizozemské Antily), Port of Spain (Trinidad)
- největší přístavy v Jižní Americe při Atlantickém pobřeží: Rio de Janeiro, Santos (Brazílie), Buenos Aires (Argentina)
- přístavy při Pacifiku: zvětšují se díky vybudování Panamského průplavu a v poslední době díky dynamickému rozvoji asijské pacifické oblasti a vzájemnému obchodování; Los Angeles, San Francisco, Portland, Seattle (USA); Vancouver (Kanada); Buenaventura (Kolumbie); Callao (Peru); Guayaquil (Ekvádor); Antofagasta, Valparaíso (Chile)

e) letecká doprava

- státní i soukromá letiště a letecké společnosti
- největší letiště u velkých aglomerací (New York, Chicago, Los Angeles, Sao Paulo, Rio de Janeiro)
- zajištění spojení s celým světem

f) potrubní doprava

- celková délka největší na světě
- USA 350 000 km ropovodů, 2 000 000 km plynovodů
- Kanada 40 000 km ropovodů a 200 000 km plynovodů
- Latinská Amerika mnohem méně 50 000 km ropovodů a 40 000 km plynovodů

CESTOVNÍ RUCH

- velký význam pro celý kontinent
- celá Amerika je zájmovou sférou pro turisty hlavně z USA a Kanady, tyto státy mají i velký příjem turistů; výměna turistů mezi těmito státy vzájemně patří k největším na světě
- hlavní turistickou oblastí mimo USA je karibská oblast; další důležitou oblastí je La Plata
- cestovní ruch je prioritním odvětvím, v mnoha státech tvoří velké procento HDP (např. Bermudy, Bahamy, Americké panenské ostrovy)
- kulturně-historické atraktivity v Mexiku a Peru, staré indiánské civilizace
- pro cestovní ruch nevyužity horské oblasti Latinské Ameriky a sever kontinentu
- viz webové odkazy v kapitole 8 o ochraně přírody a krajiny, často jsou uváděny i historické a kulturní zajímavosti a charakterizována problematika cestovního ruchu států

ZAHRANIČNÍ OBCHOD

- bilance způsobuje ještě větší rozdíly mezi USA a Kanadou a ostatními zeměmi
- největší obraty (i světové prvenství) mají USA, Kanada je v první desítce
- další země nedosahují ani čtvrtiny zahraničního obratu USA
- významněji zapojeny do světového obchodu jen Brazílie, Argentina, Mexiko, Venezuela, Portoriko; v menší míře i Kuba a též velké jihoamerické státy (Chile, Peru, Kolumbie) a země se zpracováním ropy (Nizozemské Antily, Bahamy, Trinidad a Tobago, Americké panenské ostrovy)
- některé země mají relativně velké vlastní trhy, výrobou zabezpečují vlastní spotřebu, z toho vyplývají i rozdílné struktury exportu
- USA, Kanada exportuje průmyslové i zemědělské výrobky
- rozvojové země exportují 1 až 3 druhy zboží, zemědělské komodity, nerostné suroviny
- vzájemný obchod mezi rozvojovými zeměmi není rozvinutý; výjimkou jsou Brazílie, Argentina, Andské státy
- viz hospodářská sdružení v kapitole 10 (na webových stránkách seskupení jsou uváděny informace o exportu)

Kanada

Kanada
Canada

Základní údaje

Rozloha:	9 984 670 km ² , druhý největší stát světa
Počet obyvatel:	33 390 141 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	3,26 obyv./km ²
Hlavní město:	Ottawa
Úřední jazyky:	angličtina, francouzština
Další jazyky:	indiánské jazyky, eskymáčtina, aj.
Státní zřízení:	nezávislá parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu, federativní stát
Správní členění:	10 provincií a 3 teritoria
Měna:	kanadský dolar (CAD)

Historický a územní vývoj

- před 40 000 lety první předchůdci Indiánů a předchůdci Inuitů
- asi 220 000 Indiánů a 25 000 Eskymáků žilo na území dnešní Kanady před příchodem Evropanů
- většinou rodové zřízení, kočovný způsob života (lov zvěře a ryb)
- v 10. – 11. století Vikingové, první osadníci, přistáli u Newfoundlandu, který nazvali Vinland (Země vína), jejich objevy upadly v zapomnění
- roku 1497 přistál J. Cabot (Ital v britských službách) na pobřeží dnešní Kanady, zem nazval Newfoundland, od tohoto roku se počítají nové dějiny Kanady
- J. Cartier označil v 16. století území Newfoundlandu za francouzské království
- množství ryb a kožešinové zvěře, hlavně rybáři a obchodníci; Hudson's Bay Company – společnost obchodující s kožešinami, její největší rozmach v 18. století, centrem byl Winnipeg
- roku 1608 osada Quebec, kolonie Akádie (Francouzi)
- v 17. a 18. století mají větší vliv Britové, Nové Skotsko, roku 1791 Nový Brunšvik, Ostrov Prince Edwarda
- v letech 1756 – 1763 tzv. Sedmiletá válka mezi Británií a Francií, Francie přichází o všechna území kromě St. Pierre a Miquelon
- decimování původního obyvatelstva, jeho zatlačování do vnitrozemí
- přejmenování Akádie na Québec, od roku 1774 má zvláštní privilegia v hospodářské, zákonodárné a náboženské oblasti
- zajištění stability území (obchodní americké revoluce)
- příliv Angličanů z USA, ti nesouhlasí s privilegií v Quebecu
- roku 1791 Dolní Kanada (dnešní Quebec, francouzská část) a Horní Kanada (dnešní Ontario, britská část)
- postupně ustanovena hranice s USA na 49° s.š., mezníkem je rok 1818
- roku 1840 se stala sjednocená Horní a Dolní Kanada britskou kolonií
- změny ve struktuře průmyslu: rybolov a obchod s kožešinami ustupuje těžbě a vývozu dřeva, dále je kultivována půda, pěstování pšenice
- velkoobchod je typický pro Brity, maloobchod pro Francouze
- změny ve struktuře kolonií prováděné Velkou Británií, 1.7.1967 Zákon o Britské Severní Americe, Kanada (sjednocená Horní a Dolní) získala jako první z britských kolonií statut dominia, samosprávu ve vnitropolitických otázkách; byla přeměněna na provincie Quebec (bývalá Dolní Kanada) a Ontario (bývalá Horní Kanada) a k nim byly připojeny i provincie Nové Skotsko a Nový Brunšvik
- roku 1931 byla Kanadě poskytnuta plná nezávislost v rámci Commonwealthu a zároveň k ní byla postupně připojována další území (Britská Kolumbie, Newfoundland)
- dnes 10 provincií (Alberta, Britská Kolumbie, Manitoba, Nový Brunšvik, Nové Skotsko, Newfoundland a Labrador, Ontario, Ostrov Prince Edwarda, Québec, Saskatchewan) a 3 teritoria (Severozápadní teritoria, Teritorium Yukon, Teritorium Nunavut)
- účast v 1. i 2. světové válce po boku Velké Británie
- uvolňování pout mezi mateřskou zemí a bývalou kolonií
- britská královna zůstává titulární hlavou státu, v zemi ji zastupuje generální guvernér
- roku 1982 schválen tzv. Konstituční akt, podle kterého mohou Kanaďané měnit svou ústavu bez schválení parlamentem britským
- od 70. let sílící snahy frankofonních Kanaďanů o odtržení Québecu; opakovaná referenda vyzněla v neprospěch vyhlášení samostatného Québecu

Poloha

- rozkládá se na severu amerického kontinentu mezi pobřežím Tichého a Atlantského oceánu a na řadě ostrovů

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Kanadany francouzského původu (Frankokanadané 23 %), britského původu (Anglokanadané 28 %), jiný evropský původ má 15 % obyvatel (hlavně Němci 3 %, Italové 3 %, Ukrajinci 2 %), 3,5 % obyvatel jsou původu čínského, 3 % populace tvoří původní domorodí Indiáni (např. Kríové, Irokézové, Sališové, Odžibvejové) a 1,5 % je kanadských Eskymáků (Inuitů), ostatní 26 %
- podle náboženského vyznání se 42,6 % obyvatel hlásí k římskokatolické církvi, 23,3 % k protestantství (kanadská sjednocená církev 9,5 %, anglikánská církev 6,8 %, luteránská 2 %, baptistická 2,4 %), ostatní křesťané 4,4 %, muslimové 1,9 %, jiná 11,8 %, bez vyznání 16 % obyvatel
- 78,8 % obyvatel žije ve městech, největší města jsou Toronto, Montréal, Vancouver, Ottawa, Edmonton, Calgary, Winnipeg, Québec a další
- hustota zalidnění je nepravidelná, záleží na přírodních podmínkách
- v přístupu k menšinám se výrazně projevuje problematika tzv. kanadského multikulturalismu (vstřícnosti k jiným etnikům, podporování a vyzdvížení jejich specifik) versus tzv. kanadského transkulturalismu (úsilí o přechod všech kultur v jednu – heslo „vše americké je dobré“)
- životní podmínky:
 - nízká porodnost – ale vysoké procento přistěhovalců (liberální politika ve vztahu k imigrantům), neklesá počet obyvatel, vznikají přistěhovalecké čtvrti – čínská, česká komunita především ve Vancouveru, Asiaté apod.
 - hodně nesezdaných párů
 - velké procento homosexuálů a lesbiček ve velkých městech (Vancouver, Montreal, Victoria, Ottawa), v září 2003 vyšel zákon zakazující diskriminaci homosexuálních párů, skupina EGALE = rovnoprávnost pro gaye a lesbičky
 - více mužů na mateřské dovolené
 - vysoká rozvodovost (více než 40 %), rozvádějí se především mladé páry
 - vysoká životní úroveň – podle průzkumů OSN se Kanada drží na špičce nejideálnějších míst pro život, ale na druhé straně je zde i vysoká úroveň chudoby
 - zdravotnictví celé státní, nejčastější příčiny úmrtí v Kanadě – kardiovaskulární onemocnění, místo s největším výskytem astma na světě (15 % dětí), díky velkému znečištění ovzduší v nejlidnatějších oblastech (Velká kanadská jezera)
 - jako první stát na světě legalizovala marihuanu v r. 2001 pro zdravotní účely
 - vysoký podíl alkoholické a drogové závislosti u dětí

- nezaměstnanost
- psychické obtíže a sebevraždy původního obyvatelstva (13x vyšší než celokanadský průměr)
- málo žen v rozhodujících pozicích

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o vysoce rozvinutý průmyslový stát s vyspělým zemědělstvím a velkým přírodním bohatstvím

Zemědělství

- vysoká produktivita
- převažuje živočišná výroba (60 %) nad rostlinnou
- zavlažovací soustavy v oblastech s nedostatkem srážek
- farmářská velkovýroba je úzce specializovaná, koncentrace farem, intenzivní výroba, 1 pracovník vyrobí potravinu až pro 50 osob
- *šlechtitelství* (má světové jméno), šlechtění dobytka, rostlin (suché zimy, krátké vegetační období), jarní pšenice, olejniny, brambory, zelenina, ovoce pro možnost pěstování v místních přírodních podmínkách
- 2/3 rostlinné výroby jde na export
- *pšenice, kukuřice, ječmen, oves, žito* v préríjním obilnářském pásu (přední světová umístění)
- z olejnin *řepka* (1. – 2.), *lněné semínko* (1.), *sójové boby, slunečnice*
- dále *pohanka, tabák, brambory, fazole, cukrová řepa, ovoce, zelenina*
- specialitou je *javorový cukr a javorová šťáva*
- objemná živočišná výroba („továrna na maso“)
- chov *skotu* na maso v préríjních regionech je velmi intenzivní
- dále *dojnice, prasata, drůbež, ovce, koně, kožešinová zvířata*
- *maso, kondenzované mléko, smetana, sýry, mléčné krémy* jsou významným exportním artiklem

Průmysl a těžba

- rozmístěn značně nerovnoměrně, nejvíce v provinciích Ontario, Québec a Britská Kolumbie
- těžba surovin:
 - *nikl, zinek, molybden, kobalt, zlato, stříbro, platina, titan, uran, azbest, síra, draselné soli* (přední světový vývozce)
 - dále *železná ruda, olovo, wolfram, antimon, bismut, rtuť*
 - chybí *bauxit*, dováží se
 - největší příjmy z těžby *ropy a zemního plynu*
 - *uhlí* je relativně málo
- rozvoj černé a barevné metalurgie na základě přírodního bohatství a těžby:
 - hutnictví *železa* hlavně v Ontariu (Hamilton, Sault Sainte Marie), v Novém Skotsku (Sydney), v Saskatchewanu (Regina)
 - rozsáhlé je hutnictví neželezných kovů
 - *bauxit* se dováží, ale v produkci *hliníku* je Kanada jedním z největších světových producentů, hlavně v provincii Québec (např. Arvida) a v Britské Kolumbii

- v hutnictví *zinku* 2. místo na světě, Britská Kolumbie (např. Trail), Québec, Ontario, Manitoba
- *olovo, nikl, kadmium, kobalt*
- *uran* v provincii Ontario
- výroba elektrické energie: převaha vodních elektráren (zhruba 65 %), dále jaderné i tepelné elektrárny, jiné elektrárny
- strojírenství, elektrotechnika, elektronika:
 - největší odvětví, široká základna
 - výroba souvisí s dopravou a energetikou
 - vyniká výroba *automobilů*, závislost na USA (Ford, Chrysler, General Motors), osobní i nákladní automobily, centra jsou Montreal, Toronto, Hamilton, Oshawa, Windsor, aj.
 - výroba *letadel*, menší dopravní letouny, speciální letouny, aerotaxi, ve střediscích Montreal, Toronto, Winnipeg, Québec, aj.
 - *lodářský průmysl* v Halifaxu, Saint John, Montréal, Sydney, Québec, aj.
 - *lokomotivy a vagóny* se vyrábějí v Montrealu, Winnipegu, Calgary
 - *stroje* pro papírenský, dřevozpracující, ropný průmysl, pro jadernou energetiku a ostatní odvětví
 - další strojírenská odvětví vč. elektroniky a elektrotechniky jsou ve všech velkých průmyslových centrech (viz shora) i v menších měst
 - elektrotechnické odvětví má menší produkci, často americký kapitál, hlavně telekomunikační zařízení
- dřevozpracující průmysl:
 - opírá se o *rozsáhlou těžbu dřeva*, 80 % jehličnanů, přední světový producent dřeva
 - nejvíce průmyslu v Britské Kolumbii (zhruba 50 %), dále v Québecu a Ontariu, menší podíl mají i ostatní provincie
 - obnovování porostů
 - výroba *papíru a celulózy, nábytku, stavebního řeziva*
 - centra jsou Vancouver, Prince George, Victoria, Edmonton, Montréal, Ottawa
- chemický průmysl:
 - zpracování *ropy*, soběstačnost státu, rafinérie ropy vzdáleny od hlavních center, doprava produktovody, vývoz ropy do USA, ve východní oblasti její dovoz z karibské oblasti, hlavní střediska Edmonton, Sarnia, Vancouver, Calgary, Regina, Winnipeg, Toronto, Halifax, Québec; velké zásoby v Arktidě
 - výroba *průmyslových hnojiv* (dusíkatých, fosforečných, draselných), *syntetického kaučuku, chemických vláken, plastů, hydroxidu sodného*, apod. je soustředěna do řady lokalit zejména v provinciích Ontario a Québec
- farmaceutický průmysl
- gumárenství: výroba *pneumatik*
- průmysl stavebních hmot: výroba *cementu*
- textilní a oděvní průmysl
- průmysl kožedělný a obuvnický
- potravinářský průmysl:
 - soustředěn zejména na jihu země
 - zpracování *masa, mlékárenství* v provinciích Ontario a Québec
 - *mlynářství* v oblasti prérí

- zpracování *ryb* v provincii Britská Kolumbie a v provinciích při Atlantiku; největší světové loviště ryb v mělčinách Velkých kanadských lavic jihovýchodně od Newfoundlandu, dále se loví v Tichém oceánu a ve Velkých jezerech
- zpracování *tabáku* v Québecu

Služby

- zaměstnává okolo 75 % ekonomicky aktivních obyvatel
- velmi dobrá úroveň, specializovanost, veškerá odvětví služeb

Regiony

- jedná se o nově kolonizovanou zemi, proto hranice jednotlivých provincií nepřihlížejí ani k fyzickogeografickým podmínkám nebo hranicím ani k národnostním hranicím
- dělení státu na jednotlivé provincie je podle poledníků a rovnoběžek
- fyzickogeografické makroregiony respektují hranice provincií a zároveň umožňují popsat regionální rozdíly, které jsou dané fyzickogeografickými poměry, jež do značné míry určují i ekonomickou specializaci regionu
- vyčleňuje se 5 velkých regionů: ATLANTSKÝ, CENTRÁLNÍ, PRÉRIJNÍ, PACIFICKÝ, ARKTICKÝ

1. Atlantský region

- zabírá provincie Newfoundland, Nové Skotsko, Nový Brunšvik, Ostrov Prince Edwarda
- oblast je řídce zalidněná
- hory při pobřeží na poloostrově Labrador a na ostrově Newfoundland
- vliv Labradorského proudu způsobuje ochlazování klimatu na severu oblasti
- jih je nížinatý slábne vliv Labradorského proudu a sílí vliv proudu Golského, vlhký přímořský typ podnebí
- díky klimatu je zemědělství zaměřeno na pěstování *brambor* (85 – 90 % kanadské produkce, Nový Brunšvik, Ostrov Prince Edwarda), *ovoce* (chráněná údolí Nového Skotska), *zeleniny ve sklenících*
- velmi důležitý a hodně rozvinutý je *rybolov* (sledi, tresky, tuňáci, krabi)
- hlavní zaměření v živočišné výrobě je na chov *mléčného skotu*
- *těžba dřeva*
- z nerostných surovin se těží *baryt a sádrovec* (většina kanadské produkce sádry) v Novém Skotsku, *černé uhlí* (50 % produkce) v Novém Skotsku a Novém Brunšviku
- velké zásoby *železná rudy* jsou v oblasti pevninské části Newfoundlandu
- dále *měď, olovo, mangan, titan, stříbro, uran, vanad*
- hlavní průmyslová odvětví jsou *průmysl dřevozpracující, papírenský a výroba celulózy, potravinářství* (zpracování ryb a výroba mléčných produktů), ostatní odvětví jsou méně rozšířena
- *cestovní ruch* na ostrově Prince Edwarda a v jižních oblastech regionu
- v zálivu Fundy naměřen největší příliv a odliv na světě, výškový rozdíl 18 – 20 metrů
- dopravní význam oblasti spočívá ve spojení přes Atlantik, hlavním přístavem je Halifax v Novém Skotsku, zaoceánské lodě mohou plout i po řece Svatého Vavřince

a) provincie Newfoundland

- nejvýchodnější provincie Kanady

- rozkládá se na ostrově Newfoundland a na pobřeží poloostrova Labrador
- původně britská kolonie, roku 1931 samostatné dominium, roku 1937 po hospodářském krachu obnoven koloniální statut, roku 1939 připojena ke Kanadě
- většinou hornatá země, chladné podnebí, zemědělsky obděláváno jen 0,2 % území
- podle odvětvové struktury převažuje *rybolov, těžba dřeva a navazující průmysl*
- povrchově se těží *železná ruda* (vývoz hlavně do Hamiltonu v provincii Ontario a do USA), již jsou zde velká ložiska
- zajímavým *turistickým cílem* jsou pozůstatky vikingského osídlení na pobřeží
- správní město provincie je **Saint John's**, nejstarší město v Severní Americe

b) provincie Nové Skotsko (Nova Scotia)

- převaha obyvatel skotské národnosti, kteří zachovávají své původní tradice a jazyk, což je spolu s přírodními zajímavostmi provincie významným prvkem *cestovního ruchu*
- rozvinutí zemědělství, nejvýznamnější je *ovocnářství* v Annapolinském údolí, dále pouze *pěstování brambor a obilí a chov skotu* pro místní spotřebu
- *rybolov* (specializace na krabi a lososi pro export)
- z nerostného bohatství se těží černé uhlí, baryt, sádrovec (významné zásoby)
- z průmyslových odvětví rozvinut hlavně *průmysl zpracovávající dřevo a potravinářství*
- správní město je **Halifax**, důležitý přístav a hlavní průmyslové centrum oblasti

c) provincie Nový Brunšvik (New Brunswick)

- z ekonomického a hospodářského hlediska méně rozvinutá provincie
- lesní porosty jsou dobrou základnou pro *dřevařský a papírenský průmysl*
- ze zemědělských plodin se pěstují *brambory*
- těží se *ropa, uhlí, zemní plyn a rudy* (železa, měď, mangan, olovo, zinek, titan, stříbro), i když v malém množství
- pro *cestovní ruch* příznivý záliv Fundy a malebná říční údolí
- správním střediskem je **Fredericton**

d) provincie Ostrov Prince Edvarda (Prince Edward Island)

- velmi malá provincie ležící v zálivu Sv. Vavřince
- mírné podnebí, dobrá půda, přes 70 % plochy ostrova obhospodařováno farmáři
- pěstování *brambor, ovoce a zeleniny*, chov *mléčného skotu*
- *rybolov*, hlavní specializace rybolovu na lov *ústřic a humrů*
- malé nerostné bohatství, objeveny zásoby *uranu a vanadu*
- potravinářský průmysl
- správním městem je **Charlottetown**, středisko cestovního ruchu, význam pro ekonomiku; proběhla zde první konference (1864), kde byla řešena otázka vzniku Kanady

2. Centrální region

- zahrnuje provincie Ontario a Québec
- nejlidnatější region
- ekonomické jádro Kanady, je zde soustředěno více než 80 % průmyslové výroby země
- díky velké rozloze oblasti zde panují rozdílné fyzickogeografické podmínky na severu a na jihu

- v severní části je chladná, silně bažinatá, tundrovitá Arktická (Hudsonova) nížina
- ve střední části se nachází nevysoká, hustě zalesněná Svatovavřínecká (Laurentinská) pahorkatina
- v jižní části jsou nížiny kolem řeky Svatého Vavřince a Velkých jezer, kde vodní plochy zmírňují teplotní výkyvy a vytváří příznivé životní podmínky; je zde koncentrováno osídlení a hospodářský život oblasti
- geologicky patří většina území ke Kanadskému štítu, předkambrické horniny ukrývají velké nerostné bohatství, které ale nezahrnuje vše potřebné
- *azbest* (80 % produkce celé země), *nikl* (80 %), *uran* (50 %), *rudy železa, mědi, olova, zinku, titanu, zlata, stříbra, platiny*
- rozvinutý báňský průmysl umožnil rozvoj *černé a barevné metalurgie*, výroba *hliníku* z dovezených surovin (velké zdroje energie)
- průmysl je všestranně rozvinutý a odráží celokanadskou odvětvovou strukturu (*strojírenství a elektrotechnika, chemický a petrochemický, dřevozpracující, papírenský a celulózy, textilní*)
- ze zemědělství je důležité *ovocnářství* (pěstování ovoce mírného pásu), *zelinářství*, chov *prasat, mléčného i masného skotu, drůbeže*
- na severu chov i lov *kožešinové zvěře, rybolov*
- čilý *cestovní ruch*, služební i rekreační (nejatraktivnější místa jsou Niagarské vodopády, Algonkinský národní park, region Tisíc ostrovů na řece Svatého Vavřince – kanadskoamerický komplex pláží, hřišť, kempingů)

a) provincie Québec

- největší provincie Kanady
- v ekonomice ustupuje Ontariu
- 4/5 populace tvoří Frankokanadané
- *množství jezer a energeticky dobře využitelné řeky*
- intenzivní zemědělství, chov *mléčného skotu*, pěstování *pícnin, ovocnářství a zelinářství*
- naleziště *azbestu a železné rudy* navazují na naleziště na Newfoundlandu, dále naleziště a těžba *mědi, titanu, zinku, olova, zlata*
- *metalurgie* navazující na těžbu rozvinuta v menších městech, např. Tuque, Rovyn, Noranda, Arvida (velká hliníkárna)
- z průmyslové výroby dominuje *zpracování dřeva, výroba papíru a celulózy*; též *barevná metalurgie, strojírenství, textilní průmysl, potravinářství* (významná je výroba másla a sýrů, kanadské prvenství), *chemický průmysl a zpracování ropy*
- průmyslová oblast v údolí řeky Sv. Vavřince
- Montréal, aglomerace 3,6 mil. obyvatel, 1/3 průmyslové kapacity Québecu, po Paříži druhým největším francouzsky mluvícím městem na světě
- správní středisko provincie je **Québec**
- další důležitá města a průmyslová centra Trois Rivières, Hull, Sherbrook

b) provincie Ontario

- nejvýznamnější provincie Kanady co se týká ekonomického potenciálu, je nazývána „*srdcem Kanady*“
- je zde soustředěna 1/2 kanadského průmyslu
- velké regionální rozdíly; **sever** je chladný, jsou zde sporadicky vybudována hornická střediska s tavením barevných kovů, např. Timmins, rybářské a dřevařské osady, jedná se o tzv. hinterland (periferii); opakem je jádro, tzv. heartland, které

- má dominující postavení v kanadské ekonomice a velmi silné hospodářské vazby na USA
- z obrovského nerostného bohatství se těží *nikl, uran, zinek, zlato, stříbro, měď, platina*
 - dříve problémy se zabezpečením energie, proto byly vybudovány jaderné elektrárny
 - **na jihu**, mezi jezery Huronské, Ontario a Erijské tzv. ovocná zahrada, pěstují se *jablka, hrušky, švestky, meruňky, maliny, rybíz, jahody, vinná réva*; šlechtěné druhy, centrum šlechtitelství, mnoho odrůd celosvětově proslulých
 - chov *mléčného i masného skotu, prasat, drůbeže*; pěstování *obilnin, píce, sójy* (vysoká produkce hlavně sójy)
 - zastoupena všechna odvětví průmyslu, dominuje *strojírenství, elektrotechnika, metalurgie, chemie, petrochemie, zpracování dřeva*
 - ze služeb vyniká *bankovníctví a pojišťovnictví*, orientace na cestovní ruch (díky blízkosti USA)
 - hlavní průmyslový region, tzv. zlatá podkova (Golden Horseshoe), na způsob např. evropského Porúří
 - rozkládá se na jihozápadním obloukovitém pobřeží jezera Ontario
 - dominuje **Toronto**, správní středisko provincie, má větší aglomeraci než Montréal, se svými cca 5,5 mil. Obyvatel je největším kanadským městem
 - mimo Toronta sem náleží další významná města Oshawa (automobilový průmysl), Hamilton (metalurgie), Windsor (automobilový průmysl, leží v aglomeraci Detroitu), Sarnia (chemický průmysl, rafinérie ropy), Sudbury (niklové hutě), Sault Sainte Marie (metalurgické centrum), Kingston (velké hliníkářny), Ottawa (hlavní město Kanady, leží na stejnojmenné řece mezi Ontariem a Québecem, vyšlo jako kompromis mezi Monréalem a Torontem, zpracování dřeva, strojírenství), Thunder Bay (vývozní přístav pro obilí vypěstované v prérijní oblasti, největší obilné sklady světa, z nich automatické nakládky na zaoceánské lodě)

3. Prérijní region

- zahrnuje provincie Manitoba, Saskatchewan, Alberta, oblast též nazývána „*wheat belt*“
- dominantní jsou mírně zvlněné prémie, které zabírají 5 % povrchu Manitoby, 35 % povrchu Saskatchewanu a 10 % povrchu Alberty
- větší rozlohy zabírají jehličnaté a smíšené lesy
- vnitrozemské podnebí, suchá, horká léta a suché, dlouhé zimy; velký počet hodin slunečního svitu, ale málo bezmrazých dnů
- prémie jsou v Manitobě ohraničeny bažinou Arktické nížiny (pobřeží Hudsonova zálivu) a v Albertě soustavou Kordiller
- dominantním odvětvím je zemědělství, díky němu rozvoj regionu
- 80 – 90 % kanadské produkce *pšenice, ječmene, ovesa, cukrovky, řepky olejky, slunečnice, lněného semínka*
- *dobytkářství* zaměřeno na produkci masa
- důležitá je *těžba a zpracování dřeva* v severních a centrálních oblastech provincií
- až ve 20. století se začalo s těžbou a zpracováním nerostných surovin (*ropa, zemní plyn, uhlí, draselné soli*)

- v oblasti Kanadského štítu (Saskatchewan a Manitoba) se těží *rudy*, největší význam má těžba *uranových a polymetalických rud obsahujících zinek, olovo, měď, zlato, stříbro, nikl, kobalt, zirkon* a jiné; díky těžbě došlo k osídlení i severních oblastí
- převažuje *petrochemický, dřevařský a potravinářský průmysl*; jinak je vedle těžby a zpracování rud rozvinuto i *strojírenství a textilní průmysl*
- důležitý je *cestovní ruch*, i když je oblast vzdálena od hlavních center osídlení a cestovní ruch proto není tak objemný; přitahují národní parky, panenská příroda severu (Jasper, Banff), zimní sporty, kovbojské slavnosti a rodea; národní park Zahrada míru (Interantional Peace Park) je považován za geografický střed Severní Ameriky

a) provincie Manitoba

- větší srážkové úhrny než v provincii Alberta a Saskatchewan
- více sladkovodních jezer, např. Winnipeg, Winnipegosis, Manitoba, aj., což je pozůstatek starého obrovského jezera Agassira
- ze zemědělské produkce se nejvíce pěstují *obilniny a olejnin* a chová se *masný i mléčný dobytek*
- nejdynamičtějším odvětvím se stala *těžba a zpracování rud*
- dále vyniká *průmysl dřevařský, potravinářský a textilní*
- je zastoupena hlavně prvovýroba a bezprostřední zpracování nerostných surovin, proto zde není mnoho velkých měst (center)
- výjimkou je **Winnipeg**, správní centrum, sídlo velké obilní burzy, průmyslové a dopravní centrum, zajímavostí vzhledem k obyvatelstvu je zdejší silná ukrajinská menšina
- důležitý je Churchil, přístav v ústí stejnojmenné řeky do Hudsonova zálivu (za 2. světové války odtud byly dopravovány barevné kovy, pšenice a potraviny do Velké Británie); po vybudování dopravní trasy přes velká jezera jeho význam upadá

b) provincie Saskatchewan

- největší rozlohy zemědělské půdy v Kanadě
- hlavní dodavatel obilí, vyprodukuje se zde přes 50 % celokanadské produkce, podíl *olejnin* je menší
- rozvinuté *dobytkářství, dřevařství a lesnictví*
- *těžba ropy a zemního plynu*, na těžbu navazuje *petrochemický průmysl*
- zásoby *draselných solí* (světové prvenství), největší těžba *hnědého uhlí* v Kanadě, navazuje *chemický průmysl*
- z rud se těží hlavně *měď a nikl*
- těžba uranu ze zásob u jezera Athabaska, zde vzniklo Uranium City
- správním střediskem provincie je město **Regina**, centrum průmyslu a šlechtitelských ústavů a institucí
- Saskatoon je nazýváno město mlýnů a obilných sil, významná dopravní a obchodní tepna, atraktivní i pro turisty díky Muzeu rozvoje západu

c) provincie Alberta

- v minulosti nejméně osídlená prérijní provincie
- díky objevení ložisek ropy (po II. světové válce) došlo k nové imigraci do této provincie

- málo orné půdy, ale v zemědělské produkci dominuje pěstování *cukrové řepy*, dále se pěstuje *ječmen* (1/2 kanadské produkce), *oves*, v menší míře *pšenice*; chová se *masný dobytek*, v podhůří Skalnatých hor chov *ovcí*
- pěstování obilí zde zasahuje až k 60° s. š. (údolí řeky Peace), což je nejdále na sever na světě
- nutnost zavlažování, nejsušší provincie, vysoký počet slunečných dní, přídomek „sluneční krajina“
- rozsáhlé zavlažovací práce hlavně v oblasti okolo města Lethbridge; zde vykazovány nejvyšší výnosy obilí v celé Kanadě
- provincie je velice ovlivněna těžbou *ropy a zemního plynu*, nejvíce rozvinutá těžba v okolí **Edmontonu**, správní středisko provincie, nejrychleji rostoucí kanadské město, množství *chemických závodů a velkých strojíren*
- hustá síť ropovodů hlavní tři ropovody vedou do USA, Vancouveru v Britské Kolumbii a do Sarnie v Ontariu
- Calgary, známé středisko zimních sportů, kovbojské slavnosti, centrum chemického, strojírenského a potravinářského průmyslu podobně jako Edmonton

4. Pacifický region

- zahrnuje pouze provincii **Britská Kolumbie (British Columbia)**
- horský systém Kordiller na většině území
- Britská Kolumbie je nejmladší provincií Kanady, vznikla až roku 1866
- izolace od vnitrozemí (i v historii díky systému Kordiller), obchodování hlavně s USA a Asií kvůli své zeměpisné poloze
- kvalitní spojení umožnilo až vybudování *transkanadské železnice a dálnice* i přes Kordillery

Kanadská pacifická dráha

První plán překlenutí amerického kontinentu železnicí jako první předložil Sandorf Fleming v roce 1862. V politických kruzích se jimi začali zabývat v roce 1871, kdy kanadský premiér považoval za nutné zlepšit dopravní spojení, bez kterého by se podle jeho mínění nepodařilo připojit Britskou Kolumbii k nově vzniklé federaci. Délka tratě je 4 700 km a vede od tichomořského pobřeží z Vancouveru na východ k Montrealu. Území, na kterém měla být železnice postavena, bylo obrovské a málo zalidněné a mělo nepříznivé geografické i klimatické podmínky. Byly zde neprozkoumané oblasti a bylo třeba zmapovat vysoké hory i rozsáhlé a hluboké bažiny. Náklady na projekt byly odhadovány na 100 miliónů dolarů. Práce byly zahájeny v roce 1881, kdy se trať začala stavět západně od Winnipegu. V první etapě se postavilo asi 670 km tratě, přičemž ale vlastně nikdo nevěděl, kam trať vede a kudy pokračovat. Úkolem hledat cestu dál a prozkoumávat území byl pověřen major A. B. Rogers. Cesta, kterou se svou skupinou našel, nese jeho jméno. Začaly však docházet peníze a tak stavitelé v oblasti Kicking Horse postavili provizorní trať s několikanásobně větším převýšením než bylo dovoleno. Vznikl tak ve špatném smyslu proslulý 12 km dlouhý úsek Big Hill. Hned první vlak, který se jej pokusil vyjet, vykolejil, spadl do řeky a zahynuli tři lidé. Z toho důvodu zde byla zavedena nepřetržitá lidská obsluha a přísné kontroly. Objížděka tohoto nebezpečného úseku, který byl postrachem strojvůdců i cestujících, byla postavena až v roce 1909. Na další problémy se narazilo na severním břehu jezera Superior. Byla zde neobyčejně tvrdá skála, tuhé zimy a obrovský počet hmyzu. Na proražení těchto skal bylo potřeba zřídit tři továrny na dynamit, z nichž každá vyráběla tunu výbušniny denně. Na tomto úseku pracovalo v roce 1884 asi 15 000 mužů. V roce 1885 se stavba chýlila ke konci, ovšem finanční prostředky také. Hrozila finanční katastrofa. Na jaře zde vypuklo povstání bílých osadníků podporované indiány. Na místo byla poslána ozbrojená jednotka - 3 300 vojáků právě po železnici. Van Horne předpokládal, že vláda neodmítne podpořit projekt, který pomůže potlačit protesty. Povstání bylo krutě potlačeno, ani pak však vláda nechtěla finančně pomoci. Mělo být splaceno 400 000 dolarů. Hodinu před vypršením splatnosti prosadil jeden z věřitelů Pacifické dráhy na zasedání parlamentu dotaci. Práce skončily v průsmyku Eagle v listopadu 1885. (Text a obrázky převzaty z publikace HAWKES, Nigel. *Stavby světa: perly architektury, gigantické stavby, technické zázraky*. 1. vyd. Praha : Slovart, 1996. 240 s.)

-
- izolovanost a vazby na Asii se promítají do národnostní struktury provincie; vcelku významně zastoupeni Číňané, Japonci, Indiáni tvoří 3 % obyvatel
 - hornatý povrch, vertikální zonálnost podnebí, vysokohorský typ podnebí; pobřeží ale oteplováno proudem Kuro-šio, rysy podnebí mírného pásu; jihozápad připomíná subtropy (vysoké teploty, území bez sněhové pokrývky)
 - na návětrných svazích hor jsou hojné srážky, které umožnily velmi dobrý a bujný vzrůst lesů (lesy na 75 % území)
 - málo rozvinuté zemědělství, málo orné půdy, využívá se jen jihozápad a ostrov Vancouver, *ovocnářská oblast* v údolí jezera Okanagan
 - pro ekonomiku důležitá *těžba dřeva a jeho zpracování* a *rybolov* včetně navazujícího *rybozpracujícího průmyslu*
 - zpracování ropy těžené v místě a i dovážené z Alaberty
 - těžba *rud (olovnaté-zinkových s příměsí stříbra, antimonu, kadmia, bismutu) těžba molybdenu*; hlavní těžební oblast je Kimberley
 - energetické bohatství řek využíváno pro *továrny na výrobu celulózy, pro papírny a hliníkářny*
 - správní centrum je **Victoria**; největší město je Vancouver, jehož aglomerace má přes 2 mil. obyvatel, jde i o největší kanadský přístav a strategické místo obchodu, spojení s Asií, hlavně s Japonskem, střetává se zde mnoho kultur; město Prince George na řece Fraser je centrem dřevařského průmyslu
 - rozvinutý *cestovní ruch*, přírodní scenérie, ledovce, vodopády, jezera, národní i provinční parky (Yoho, Glacier)
 - existuje rčení, že celá Britská Kolumbie je velkým národním parkem

5. Arktický region

- zahrnuje teritorium Yukon, Severozápadní teritoria a Nunavut
- žije zde pouze 0,003 % obyvatel Kanady, z toho 30 % Inuitů a 15 % Indiánů, kteří se živí lovem sobů karibu, ryb, tuleňů, kožešinové zvěře
- příliv obyvatel způsobila „zlatá horečka“, hlavně do oblasti v poříčí Klondike, bylo postaveno město Dawson, které mělo na konci 19. století asi 30 000 obyvatel
- po vyčerpání ložisek lidé oblast opustili
- dnes *práce hlavně v geologické prospekci*, nacházejí se zde zásoby všech známých kovů, mnohá ložiska nejsou dosud těžena; již vystavěna dobrá síť silnic, fungující doly, práce dobře placena
- *cestovní ruch* (láká severská příroda)
- nevhodné podmínky pro zemědělství, bažiny, horské oblasti, zalednění, zmrzlé půdy
- *pouze pěstování zeleniny ve sklenících*
- *organizovaný chov a lov kožešinové zvěře a sobů*
- původní obyvatelé se živí lovem zvěře a ryb

a) teritorium Yukon (Yukon Territory)

- hornatá část, teritorium vytvořeno roku 1905
- nejvyšší hora Kanady Mt. Logan (6 050 m.n.m) – po smrti ministerského předsedy Pierra Elliotta Trudeau v roce 2000 (prvního Frankokanadana v pozici prvního ministra) byla snaha horu přejmenovat, ale toto se nesetkalo s úspěchem. Po Trudeauovi tak byla pojmenována nejvyšší hora Premier Range v Cariboo Mountains v Britské Kolumbii
- na západě teplejší podnebí díky vlivu proudu Kuro-šio, možnost *pěstování zeleniny ve sklenících*
- správní středisko **Whitehorse**
- Dawson City proslavené „zlatou horečkou“ – viz informace na http://cs.wikipedia.org/wiki/Zlat%C3%A1_hore%C4%8Dka_na_Klondiku

b) Severozápadní teritoria (Northwest Territories)

- bohaté nerostné suroviny v Kanadském štítu, tzv. pokladna nerostného bohatství Kanady
- zásoby ropy a zemního plynu v deltě Mackenzie
- rudy zlata a stříbra, mědi, železa, zinku, olova, aj
- bohaté zásoby radioaktivních rud v Echo Bay (Radium City)
- správní středisko **Yellowknife** leží na břehu Velkého otročího jezera
- rybolov, lov kožešinové a divoké zvěře (zvěře vždy velké množství, dříve lov nekontrolován, dnes populace hlavně sobů karibu zdecimovány)

c) teritorium Nunavut

- největší (1,9 mil km²) a nejnovější kanadské teritorium, oficiálně vyčleněno k 1. 4. 1999 z centrální a východní části Northwest Territories, zabírá část kanadské pevniny, Kanadské arktické souostroví, Baffinův ostrov, Ellesmerův ostrov, Viktoriin ostrov
- hlavní město je Iqaluit na Baffinovo ostrově
- dle censu v roce 2001 zde žilo 26 745 obyvatel, z čehož cca 85 % (55 560) se považuje za Inuity

- úředními jazyky je vedle angličtiny a francouzštiny též inuitština
- více viz např. na <http://en.wikipedia.org/wiki/Nunavut>

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ca.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kanada>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={D11C5870-007E-436C-BDDE-2DD5719DA0B8}>
- <http://www.xist.org/cntry/canada.aspx>
- <http://www.statcan.ca/menu-en.htm>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400909-09.09.2007-10:30.html>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400902-02.09.2007-10:30.html>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Spojené státy americké

Spojené státy americké
United States of America

Základní údaje

Rozloha:	9 826 630 km ² , třetí největší stát světa
Počet obyvatel:	301 139 947 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	31 obyv./km ²
Hlavní město:	Washington, D.C.
Úřední jazyky:	angličtina, regionálně španělština
Další jazyky:	indiánské jazyky
Státní zřízení:	prezidentská federativní republika
Správní členění:	50 států a federální území hlavního města, státy se dále dělí na hrabství
Měna:	americký dolar (USD)

Historický a územní vývoj

- moderní dějiny USA začínají 13.5.1607, kdy byla založena osada Jamestown, hlavní středisko anglické kolonie Virginie, ta byla vyhlášena 1609
- na východním pobřeží celkem 13 kolonií (Massachusetts, New Hampshire, New York, Connecticut, Rhode Island, Pennsylvanie, New Jersey, Delaware, Maryland, Virginie, Severní a Jižní Karolína, Georgie)

- o vnitrozemí měli zájem Francouzi, kolonie Louisiana roku 1682, část povodí Mississippi (od Velkých kanadských jezer po Mexický záliv)
- v polovině 18. století britsko-francouzské spory
- západní část nárokovali i Španělé, od severu pronikali Rusové
- ve druhé polovině 18. století došlo k rozporům mezi kolonisty a vzdálenou metropolí (Londýnem), vysoká cla, povinnost obchodovat pouze s Velkou Británií, zákaz osidlování území východně od Appalačských hor
- roku 1775 ozbrojený boj přerostl v revoluci
- 4.7.1776 vyhlášení USA, tzv. Deklarace nezávislosti, která proklamovala nezávislost Spojených států na Velké Británii; prvním prezidentem se stal George Washington (http://cs.wikipedia.org/wiki/George_Washington)
- volná konfederace 13 států změněna 1. ústavou z roku 1787 na federativní republiky; toto uznali Britové po řadě porážek až roku 1815
- na západě kolonizovali Španělé, dnešní Kalifornie, Nevada, Utah, Colorado, vše bylo součástí místokrálovství Nové Mexiko; na Aljašce byla ruská kolonie, tzv. Ruská Amerika; Oregon byla britská kolonie
- od konce 18. století expanze nově vzniklé federace USA směrem na západ, byly postupně do Unie přijaty nové státy, Vermont, Kentucky, Tennessee, Ohio
- roku 1803 odkoupena od Francie Louisiana za 15 mil. dolarů (Napoleon), ta rozdělena na tři části, Nebrasku na severu, Kansas ve středu a Louisianu na jihu
- z jednotlivých teritorií vytvářeny státy, Indiana, Mississippi, Illinois, Alabama, Maine, Missouri
- 1819 získána od Španělska Florida, 1845 anektován Texas, po americko-mexické válce 1846 – 1848 získána Kalifornie a další území
- do počátku 60. let 19. století byly do Unie přijaty další státy, Arkansas, Michigan, Iowa, Wisconsin, Minnesota, Oregon
- rozpory mezi zemědělským, otrokářským Jihem a průmyslovým, svobodným Severem vyvrcholily občanskou válkou mezi Konfederací (Jih) a Unií (Sever), která skončila vítězstvím Severu (viz informace na http://cs.wikipedia.org/wiki/Americk%C3%A1_ob%C4%8Dansk%C3%A1_v%C3%A1lka)
- mohutný rozvoj po válce doprovázen expanzí dále na západ, do 1. světové války vzniklo 15 dalších států (Kansas, Západní Virginie, Nevada, Nebraska, Colorado, Severní a Jižní Dakota, Arizona, Nové Mexiko, Montana, Washington, Idaho, Wyoming, Utah, Oklahoma)
- 1867 odkoupena od Ruska Aljaška
- od 90. let 19. století USA expandovaly i mimo vlastní americkou pevninu (ostrovy v Karibiku, Kuba, Havaj, Panama, i Filipíny a jiné tichomořské ostrovy ...), dnes mnohé samostatné, někde vojenské základny USA, Guantanámo, Navassa, Oceánie
- r. 1904 – prezident Theodor Roosevelt – prohlásil západní polokouli za sféru vlivu USA
- I. světová válka. – prezident W. Wilson (http://cs.wikipedia.org/wiki/Woodrow_Wilson) vyhlásil neutralitu USA, ale po přechodu Němců na ponorkovou válku v roce 1917 USA vstupuje do války; 8. ledna 1918 vydal Wilson svých 14 bodů, program poválečného uspořádání světa
- r. 1920 – Volsteadův zákon = zákon prodeje alkoholu – prohibice, nárůst organizovaného zločinu, vznik gangů pašujících alkohol do USA. Proslavení gangstera Al Capone z Chicaga. Zákon způsobil, že lidé pili prakticky cokoli o čemž se domnívali, že obsahuje alkohol, což mělo za následek spoustu otrav alkoholem. Prohibice skončila r. 1933.

- r. 1929 – krach NY burzy – Velká hospodářská krize (Světová hospodářská krize, Velká deprese), vysoká nezaměstnanost (každý 4), zhroucení ekonomiky po celém světě mimo SSSR, možná jedna z hlavních příčin II. sv. v.
- r. 1932 – prezident Franklin D. Roosevelt (http://cs.wikipedia.org/wiki/Franklin_Delano_Roosevelt) – program New Deal – hospodářská opatření a soubor ekonomických reforem podporující rozvoj a ozdravení ekonomiky USA na období 1933 - 1937, ale ten byl podmíněn až II. sv. války
- r. 1935 – opětovné prohlášení neutrality USA vůči válce, USA pouze dodávalo zbraně Velké Británii a Francii.
- Spory o vstup do války se táhly až do r. 1941, kdy útokem Japonska na vojenskou základnu Pearl Harbor (Havaj) vstoupili Američané 8. 12. 1941 do války, svržení atomové bomby v r. 1945 (Hirošima, Nagasaki); účast USA na straně Spojenců v obou světových válkách výrazně přispěla k vítězství spojeneckých armád, do správy USA svěřeno po 2. světové válce poručenské území OSN v Tichém oceánu, z mnoha nově konstituovaných států se staly volně přidružené státy USA (Mariany, Marshallovy ostrovy, Mikronésie ...)
- roku 1959 byly vytvořeny poslední státy USA, Aljaška a Havaj
- r. 1964 – 1975 – válka ve Vietnamu – boj USA a Jižního Vietnamu za podpory zemí SEATO (Austrálie, Nový Zéland, Jižní Korea, Thajsko, Filipíny) proti Severnímu Vietnamu a Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu. Prezident J. F. Kennedy se zavázal k ochraně Jižního Vietnamu před komunistickou invazí – avšak vietnamská válka vedla k politické prohře USA, stažení jednotek z Vietnamu v r. 1974 a vyhlášení Vietnamské socialistické republiky v r. 1976.
- r. 1974 – korupční skandál prezidenta R. Nixona- odstoupení – společenská krize v USA
- 80. léta 20. stol. – studená válka mezi USA a SSSR – hrozba III. sv. v. neboť hrozba komunismu i v USA (http://cs.wikipedia.org/wiki/Studen%C3%A1_v%C3%A1lka)
- r. 1990 obsazení Kuvajtu Iráčany – USA vyhnaly agresora z Kuvajtu, od té doby pod ochranou USA
- r. 1993 – prezident J. Clinton (http://cs.wikipedia.org/wiki/Bill_Clinton) – po 12 letech vlády republikánů poprvé prezident demokrat
- r. 2001 – prezident George W. Bush (http://cs.wikipedia.org/wiki/George_W._Bush) – 43. prezident USA, republikán, jeho otec George H. W. Bush (41. prezident USA), ve volbách v r. 2000 porazil demokrata Al Gora a v r. 2004 senátora státu Massachusetts Johna Kerryho.
- 11. září 2001 – teroristické útoky na USA – islámská organizace al-Káida, zničení WTC, část Pentagonu a zřícení letadla v Pensylvánii. Zemřelo 3 000 lidí.
- r. 2003 – zahájení války v Iráku – koalice vedená USA svrhla diktátorský režim Saddáma Husajna a zahájila okupaci Iráku

Administrativa, instituce

- většina států USA vznikala administrativní cestou, parcelací uloupených indiánských území, hranice podél poledníků a rovnoběžek
- široká AUTONOMIE států: volební zákonodárství, sociální péče, školství, zdravotnictví, vlastní, daně, půjčky, trestní a občanské zákoníky (nesmějí být v přímém rozporu s federálními), regulace pracovních, manželských, rodinných vztahů
- INDIÁNSKÉ REZERVACE: specifická autonomní území, jejich řízení spadá do kompetence Úřadu pro záležitosti Indiánů, ten jmenuje hlavní náčelníky, někdy si je ale Indiáni volí sami, rezervací je zhruba 270; problematika vykořisťování původního

obyvatelstva v minulosti je velmi obsáhlá; viz např. indiánské války, dobývání divokého západu, stavba železnice; r. 1838 indiánské kmeny Cherokee opouští území u Atlantiku a jdou na západ, pochod dlouhý přes 2 000 km je označován jako „stezka slz“ a zahynuly při něm tisíce lidí; podrobnější informace o severoamerických indiánech, resp. indiánech v USA např. na http://en.wikipedia.org/wiki/Native_Americans_in_the_United_States, <http://www.americanindians.com/>, http://www.thewildwest.org/native_american/, <http://www.infoplease.com/spot/aihmnaions1.html#s>

- ÚSTAVA: vypracována roku 1787, značně pokroková, ale ponechávala otroctví a v původní formě neobsahovala žádná ustanovení o politických právech a svobodách občanů; teorie o rozdělení moci na zákonodárnou, výkonnou, soudní; dosud nebyla změněna, jen doplněna o dodatky; 1789 – 1791 deset dodatků, tzv. Listina práv, 1865 zákaz otroctví, 1920 volební právo žen; dodatky mohou být zrušeny; ústava federace omezuje práva států, jsou povinny zachovávat republikánskou formu vlády, omezuje svobodu uzavírání smluv mezi státy a práva států v oblasti zahraničního obchodu, státy nemají právo na vystoupení z federace, možnost vyslání vojska na území státu, kde došlo k nepokojům; pokud je zákon státu v rozporu s federálním, má platnost zákon federální; právně se ani unie ani stát nesmí vměšovat do otázek nespadajících do jejich kompetence; ve 20. století dvě tendence a) snaha o posílení centralizace a vytvoření unitárního státu; b) boj za udržení a rozšíření práv jednotlivých států
- PREZIDENTSKÁ REPUBLIKA: pravomoc prezidenta je mimořádně široká; právo veta na jakýkoliv návrh zákon přijatý Kongresem, zákon pak musí být přijat 2/3 většinou; právo vydávat dekrety i bez souhlasu Kongresu, i dekrety značného politického rozsahu; fakticky nekontrolovatelný, neodvolatelný, žádný orgán nemá právo veta ani hlasovací právo proti němu, všichni mu mohou jen radit; právo rozhodovat o vyslání vojsk do cizích států
- KONGRES: největší zákonodárný orgán; Sněmovna reprezentantů (435 členů), poměrově podle počtu obyvatel každého státu, má pravomoci ve finanční oblasti; Senát (100 členů), každý stát má dva zástupce, ratifikuje mezinárodní smlouvy, schvaluje státní úředníky jmenované prezidentem
- NEJVYŠŠÍ SOUD USA: rozhoduje o ústavnosti nebo neústavnosti zákonodárných aktů Kongresu, jednotlivých států, nařízení místní samosprávy
- VÍCE-PREZIDENT: druhý nejvyšší představitel státu po prezidentovi; úloha není stanovená ústavou, ale závisí na rozhodnutí prezidenta; pouze v případě úmrtí prezidenta během volebního období přebírá více-prezident jeho funkce
- VLÁDA: v čele vlády stojí prezident, který jmenuje ministry (nazývají se tajemníci), jmenování schvaluje Senát; vláda jako celek nemá před Kongresem žádnou zodpovědnost
- mimo existují desítky nezávislých ÚŘADŮ a jiných INSTITUCÍ, které podléhají přímo prezidentovi (Úřad pro vědu a techniku, Úřad pro kontrolu zbrojení, Daňový soud USA, Komise pro atomovou energii, atd.)
- o moc bojují dvě největší POLITICKÉ STRANY: Republikánská strana, která reprezentovala pokrokovější a průmyslový sever, a Demokratická strana, která byla na jihu stranou plantážníků a otrokářů; dnes není mezi jejich programem větších rozdílů

Poloha

rozkládá se v jižní části Severní Ameriky (s výjimkou Aljašky a Havaje, což jsou tzv. oddělené části) mezi pobřežím Tichého a Atlantského oceánu

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno bělochy (81,7 %), černochoy (Afroameričané 12,9 %), Asiaty (4,2 %, zejména Číňané, Filipínci, Japonci), Indiány a Eskymáky 1 %, Havajci 0,2 %
 - v minulosti velké množství přistěhovalců, USA byly známy svou otevřeností a vstřícností, dnes je omezena imigrace do USA zákonem, přichází cca 2 miliony lidí ročně, zejména z Kuby, Haiti, Vietnamu, Filipín, Koreje, Číny (číňští pracovníci do USA migrují již od 20. let 20. století – velké asijské komunity ve městech, např. Chinatown v San Franciscu), Mexika a střední Ameriky (velké hispánské komunity ve městech na jihu USA) – velkým sociálním problémem ve vztahu k obyvatelstvu je ilegální přistěhovalectví, organizovaný zločin, obchod s lidmi
- podle náboženského vyznání se 52 % obyvatel hlásí k protestantským církvím (baptisté, metodisté, luteráni, presbyteriáni, aj.), 24 % se hlásí k církvi římskokatolické, 1 % je židů, 1 % mormonů, 1 % muslimů, další 10 % (např. buddhisté, baháisté, hinduisté, sikhové), bez vyznání 10 % obyvatel
- urbanizace je celkově 83 %, ale např. New Jersey téměř 100 %, Kalifornie 95 %, středoatlantské provincie, jižní státy a centrální roviny menší než 50 % (např. Virginie jen 40 %)
- největší města jsou New York, Los Angeles, Chicago, Houston, Philadelphie, San Diego a další; více než 250 měst má nad sto tisíc obyvatel
- hustota zalidnění a rozložení obyvatelstva jsou nepravidelné, záleží na přírodních podmínkách, megalopolis a konurbace mají i několik tisíc obyvatel na km², horské oblasti Aljašky jsou liduprázdné; města při Atlantiku stagnují, rostou města v tzv. slunečním pásu (San Diego, San Antonio, Dallas, Houston), nejrychleji rostoucí města na Floridě

Hospodářství (viz též http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_the_United_States)

- hospodářství: nejvyspělejší a hospodářsky nejsilnější ekonomika světa, vysoce rozvinuta všechna odvětví průmyslu, zemědělská výroba patří k nejintenzivnějším na světě, neustále se zvyšuje HNP, velké přírodní bohatství; vysoká životní úroveň obyvatel x velké rozdíly v životní úrovni; chudina, nezaměstnanost, není centrální systém zdravotní a sociální péče, plateb pojištění ... vše v kompetenci jednotlivých států

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- klimatická a půdní rozmanitost umožňuje pěstovat široký sortiment plodin mírného pásu i řadu subtropických a tropických rostlin
- vysoká produktivita, specializovanost, mechanizace, rozvinuté služby v zemědělství
- největší světový vývozce zemědělských produktů, hlavně obilí
- zabezpečena vlastní spotřeba, s výjimkou plodin dovážených z tropických oblastí
- specializace v zemědělství na základě odlišných přírodních podmínek, promítnuto do areálu označeného jako „belt“ o rozloze mnoho set tisíc km², kukuřičný, bavlnářský, pšeničný, pastvinářský pás
- živočišná výroba mírně převyšuje nad rostlinnou
- 60 % osevních ploch připadá na zrniny, pšenice, kukuřice
- *pšenice* se pěstuje na severu (jarní odrůdy) Montana, Dakoty; na jihu (podzimní odrůdy) v Nebrasce, Kansasu, Oklahomě
- *kukuřice*, převládající zrnina, kukuřičný pás přes státy Iowa, Illinois, Nebraska, zasahuje i do sousedních států, pěstuje se zde i hodně pšenice; kukuřice v menší míře i na jihovýchodě USA, Kolumbijská plošina
- *sorgo* jako krmivo
- *ječmen*, *oves*, *čirok*, *žito* ve shora uvedených státech nejvíce
- *rýže* u Mexického zálivu, exportuje se
- *brambory* na severozápadě (Idaho, Washington), na severovýchodě (Maine)
- na jihu *batáty*
- *cukrová řepa* v okolí Velkých jezer
- *cukrová třtina* při Mexickém zálivu, na Havaji
- *fazole* a jiné *luštěniny*
- *bavlník* na jihovýchodě USA
- *tabák* ve Virginii, Tennessee, Floridě, Severní Karolíně, Kentucky, Indianě
- *sója* v kukuřičném a bavlníkové pásu, *podzemnice* na jihovýchodě USA, *slunečnice* ve střední části USA, *lněné semínko* na severu USA, produkce *chmele* (významný světový producent)
- *zelenina*, *ovoce*, oblíbené jsou konzervované produkty, ovocné šťávy
- největší sklizně vykazují *rajčata*, *okurky*, *zelí*, *cibule*, *melouny*, *zelené fazole*, *hrášek*
- z citrusů *pomeranče*, *grepy*, *citrony*, *mandarinky*; dále *hrušky*, *jablka*, *švestky*, *meruňky*, *jahody* (významný světový producent)
- pěstování těchto plodin po celém území, prioritní je pro státy Kalifornie (*citrusy*, *rajčata*, *ranná zelenina*, *vinná réva*) a Florida (*citrusy*) a v Atlantské nížině (*ovoce*, *zelenina*), okolí Velkých jezer (*jablka*, *hrušky*, *réva*), na Kolumbijské plošině (*jablka*), v horských oblastech (*jablka*, *broskve*, *zelenina*), na Havaji (*ananas*)
- *pistácie*, *avokádo*, *lískové ořechy*, *vlašské ořechy*, *mandle*
- *chov skotu* ve východní oblasti USA, v západní části *telecí farmy*
- v kukuřičném pásu *masný skot*, *mléčný skot* v okolí Velkých jezer, na severovýchodě, pastvinářský pás
- *prasata* v kukuřičném pásu (chovy zajištěna produkce až 50 % z celkové spotřeby masa v USA)
- *ovce*, *kozy* zanedbatelné chovy, jen v horských oblastech Kordiller
- *koně* na západě USA
- *sobi* a *kožešinová zvířata* na Aljašce
- *drůbež* při pobřeží Atlantiku, v Kalifornii, na jihovýchodě (zázemí velkých megalopolis)

- *rybolov* v Pacifiku (*lososi, tuňáci, sardinky, herynky*), v Atlantiku (*tresky, sledi, makrely*), v jihoatlantických vodách *ústřice*
- *lesnictví* na severovýchodě, okolo Velkých jezer, na severozápadě, převaha jehličnatých lesů

Průmysl a těžba

- zaměstnává okolo 20 % ekonomicky aktivních obyvatel
- teritoriální nerovnosti v rozmístění průmyslu, většina soustředěna na severovýchod do prostoru měst Chicago – Saint Louis – New York, v posledních desetiletích i na západní tichomořské pobřeží (Silicon Valley – http://en.wikipedia.org/wiki/Silicon_Valley)
- mohutná energetická základna: výroba energie, ropa, zemní plyn, uhlí, voda, uran, dále zdroje geotermální (Skalnaté hory), sluneční (sluneční pás), větrné (Havaj)
- paliva se využívají v oblasti těžby
- voda hlavně Tennessee, Columbia, Colorado, důležité řeky
- těžba surovin:
 - těžba *ropy* 3. místo na světě, nejrozsáhlejší ve státech Texas, Aljaška, Louisiana, Oklahoma a Kalifornie; i další státy
 - těžba *zemního plynu* (významný světový producent), těží se zejména ve státech Texas, Louisiana, Montana, Nové Mexiko, Oklahoma, Aljaška, a jiné
 - naleziště *černého uhlí* zejména ve státech Kentucky, Ohio, Pensylvánie, Západní Virginie; *hnědého uhlí* v Severní a Jižní Dakotě a ve Skalnatých horách
 - z kovů se těží (velká těžba, mnohdy světově významné, 1. – 5. místo) *železná ruda, měď, olovo, bauxit* (ten se též dováží), *rtuť, zlato, stříbro, molybden, vanadium, berylium, wolfram, platina, palladium, magnezit, mangan, antimon, nikl, kadmium, uran, titan*
 - z nekovových nerostů je významná těžba *fosfátů, síry, potaše, sádrovce, soli, slídy azbestu, mastku, kaolinu, fluoritu, bromu, jodu, boru, drahokamů, mramoru, křemene, živce, břidlice, pemzy, jílu, vápence*
- hutnictví rozvinuto v souladu s rozsáhlým těžebním průmyslem:
 - hutnictví *železa* na severovýchodě v oblasti Velkých kanadských jezer a východně směrem k pobřeží Atlantiku (Chicago, Pittsburgh, a další) a v oblasti Appalačských hor; v poslední době zaznamenává krizi, výroba přemísťována do rozvojových států (U.S. Steel, Bethlehem Steel, LTV), výrobní kapacita není využita, dováží se z Japonska a Evropy
 - hutnictví *neželezných kovů* při zdrojích rud (horské státy), v přístavech
 - produkce *hliníku* (významný světový producent), prvovýroba i jeho získávání z druhotných surovin, velké hliníkárný ve státech Arkansas, Oregon, Texas, Alabama (dostatek vodních zdrojů)
 - hutnictví *mědi, olova, zinku, magnesia*
 - *uran* se zpracovává v menších lokalitách v Novém Mexiku, Wyomingu, Utahu, Texasu
 - výroba elektrické energie: nejvíce v tepelných elektrárnách, dále v jaderných, menší podíl mají vodní elektrárny (zhruba 10 %)
- strojírenství, elektrotechnika, elektronika:
 - strojírenský průmysl se vyznačuje ohromným objemem
 - více než třetina připadá na *automobilový průmysl* (Ford, Chrysler, General Motors), konkurují mu japonské a jihokorejské značky, nejznámějším centrem je Detroit
 - *letecký a kosmický (raketový) průmysl* s hlavním centrem v Seattlu, ve státech u Mexického zálivu, v Kalifornii

- *lodářský průmysl* rozmístěn na pobřeží Atlantiku, Tichého oceánu, Mexického zálivu a u Velkých kanadských jezer
- *elektrotechnika a elektronika* jsou nejrychleji se rozvíjející odvětví, podniky dislokovány téměř po celém území USA (IBM, General Electric, ITT, Western Electric, Digital, Hewlett-Packard)
- řada dalších strojírenských oborů, např. výroba *lokomotiv a vagónů, jaderné, zemědělské, textilní strojírenství*
- *zbrojní průmysl* je nejmohutnější na světě, lokace hlavně na západě země, výzkum a výroba jaderných zbraní (nejznámější centrum Los Alamos v Novém Mexiku)
- dřevozpracující a papírenský průmysl:
 - rozvinut hlavně na severovýchodě (stát Maine), jihovýchodě (Severní a Jižní Karolína, Tennessee, Georgie, a další), i v jiných státech (Oregon, Aljaška, Minnesota, Wisconsin, aj.)
 - mohutný *polygrafický průmysl*, množství *tiskáren a jiných polygrafických závodů*
- chemický průmysl:
 - $\frac{3}{4}$ závodů při Mexickém zálivu
 - nejvýznamnější odvětví je *rafinérie ropy*
 - dále výroba *syntetického kaučuku, chemických vláken, plastů, hydroxidu sodného, kyseliny sírové, průmyslových hnojiv*
 - Exxon, Mobil, Texaco, Standard Oil, Goodyear, Union Carbide
- farmaceutický průmysl
- gumárenství: výroba *pneumatik*
- průmysl stavebních hmot, skla a keramiky: výroba *cementu*, rozsáhlé cementárny, jinak základny ve všech státech
- textilní a oděvní průmysl: největší podniky a největší koncentrace tohoto průmyslového odvětví je ve státech na severovýchodě, jihovýchodě a jihu
- průmysl kožedělný a obuvnický: soustředěn hlavně na Severovýchodě
- potravinářský průmysl:
 - rozvinutý a specializovaný
 - širokou základnu mu poskytuje rozsáhlá živočišná a rostlinná výroba
 - *masný průmysl, mlékárenství, mlynářství, konzervářský průmysl, cukrovarnictví* mají hlavní centra v okolí Velkých kanadských jezer a v Centrální nížině
 - další obory potravinářského průmyslu se nacházejí v prostorách sídelních aglomerací a zemědělské výroby
 - tabákový průmysl

Služby, doprava, cestovní ruch

- zaměstnávají okolo 70 % ekonomicky aktivních obyvatel
- vysoká úroveň, specializace, pro všechna odvětví hospodářství ...
- cestovní ruch, více než 20 mil. turistů ročně, zhruba 37 národních parků, další provinční, rezervace; rozvinuté služby pro cestovní ruch ...

Regiony (text a vymezení regionů dle Baar, Šindler, 1989 – upraveno)

- hranice států podle poledníků a rovnoběžek, proto vyčleňujeme oblasti s podobnými fyzickogeografickými podmínkami (viz problematika Kanady) a obdobnými socioekonomickými charakteristikami (jedná se o úředně vymezené „státní ekonomické oblasti“)
- celkem 11 oblastí: NOVOANGLICKÁ, STŘEDOATLANTSKÁ, STŘEDNÍ SEVEROVÝCHODNÍ, STŘEDNÍ SEVEROZÁPADNÍ, JIHOATLANTSKÁ, STŘEDNÍ JIHOVÝCHODNÍ, STŘEDNÍ JIHOZÁPADNÍ, HORSKÁ, PACIFICKÁ, ALJAŠKA, HAVAJ

1. Novoanglická oblast (New England)

- nejvýchodnější cíp USA, má jméno podle staré britské kolonie
- zabírá šest států, Connecticut (hl. město Hartford), Maine (hl. město Augusta), Massachusetts (hl. město Boston), New Hampshire (hl. město Concord), Rhode Island (hl. město Providence), Vermont (hl. město Montpelier)
- do oblasti zasahují výběžky Appalačských hor, průměrná lesnatost je 75 %, Nová Anglie je nejlesnatější oblastí USA, hlavně státy Vermont, New Hampshire, Maine; tyto státy jsou i málo osídlené, převládá zde právě dřevozpracující průmysl, rybolov, zpracování kůží, stavební průmysl
- přírodní bohatství není velké, pouze těžba některých *nerud (slída, azbest, beryl, živce) a stavebních surovin*
- v pobřežní zóně na severu Atlantické nížiny se chová *skot, doplňkově prasata, drůbež*; pěstují se *pícniny, brambory, ovoce, zelenina*, doplňkově *ječmen a oves*
- *rybolov*, loví se hlavně tresky a sledi
- typická odvětví průmyslu v oblasti jsou: *průmysl dřevozpracující, papírenský a celulózy, potravinářský, výroba textilu, výroba stavebních hmot, strojírenství, elektrotechnika, výroba lodí, letadel, zbraní*
- oblast byla dlouho kulturně i ekonomicky pod vlivem Velké Británie a byla vázána hlavně na obchod s jinými oblastmi USA a se zámořím
- Boston (Massachusetts): středisko průmyslu, v Cambridge Harvardská univerzita, tímto městem začíná urbanizovaný atlantský pás, tzv. Boswash
- Providence (Rhode Island): šperky, bižuterie
- Hartford, New Haven (Connecticut): centrum hodinářství, výroby zbraní a munice

2. Středoatlantská oblast (Middle atlantic)

- dříve součástí Nové Anglie
- velký průmyslový potenciál jednotlivých států, který je srovnatelný s oblastí okolo Velkých jezer a s Pacifickou oblastí, vedl k rozvoji oblasti a k jejímu samostatnému vyčlenění
- státy New Jersey, New York, Pennsylvania
- rozkládá se mezi jezerem Erijské, Ontario a Atlantikem
- v Appalačských horách se těží *antracit, černé uhlí, ropa, plyn, železná ruda, zinkové rudy*, ale doly jsou již značně vyčerpány intenzivní těžbou
- řeka Hudson a z ní vedoucí kanál spojující jezera umožňuje přístup k Atlantiku
- naleziště *uhlí a železa* podnítily vznik jedněch z největších *hutí* na světě (byly vybudovány již v koloniální době)
- z průmyslových odvětví vyniká *strojírenství, elektrotechnický, chemický, textilní průmysl*, jsou zastoupena i všechna ostatní „menší“ odvětví

- tři prioritní zóny koncentrace průmyslu: atlantická (s centry New York a Philadelphia), západopensylvánská (Pittsburgh), zóna na výběžku mezi Erijským a Ontarijským jezerem (Buffalo)
- *lesy* se nacházejí hlavně v centrální části Pennsylvánie a na severu New Yorku
- většina území se hodí pro zemědělství, kde převládá *pastvinářství*, chov *mléčného skotu*; pěstují se *brambory*, *pšenice*, *kukuřice*, v pobřežních zónách u moře i u jezer se pěstuje *zelenina a ovoce*, specialitou je *chmel* (hlavně New York)

a) stát New York

- urbanizovaný pás s řadou průmyslových center (Syracuse, černá metalurgie, keramika; Rochester, optika, fototechnika; Buffalo hutě, potravinářství) se táhne podél řeky Hudson od jihu až k hlavnímu městu **Albany**
- turistickou zajímavostí tohoto průmyslového regionu jsou 50 metrové kaskády Niagarských vodopádů (Niagara Falls), které navštíví cca 13. mil. turistů za rok (cca 35 000 lidí denně); vodopády lákají extremisty, kteří je sjíždějí na plachetnici, na lodi, v sudu; centrem turismu je stejnojmenné město Niagara Falls
- severní hranici státu tvoří řeka Sv. Vavřince, na ní velká hliníkárna v Masseno
- **město New York:**
 - s aglomerací 19,3 mil. obyvatel
 - původně pouze na ostrově Manhattan, později se rozšířilo na Long Island, Staten Island a přilehlá pobřeží
 - známé čtvrtě jsou Manhattan, Bronx, Brooklyn, Queens, Richmond
 - soustředí zhruba 9 % průmyslu USA (dominuje *strojírenství*, *chemie*, *spotřební průmysl*, *konfekce*, *polygrafie*, *potravinářství*); světové obchodní a finanční centrum (Wall Street), kulturní centrum (Broadway), vědecké (Kolumbijská univerzita), po Hollywoodu největší centrum filmového průmyslu; dopravní křižovatka (přístav, letiště, železnice, množství silnic)
 - kontrasty v životní úrovni, 2/3 přistěhovalců (chudinské čtvrtě černochů a portorikánců x luxusní čtvrtě); velká židovská čtvrť, město je mosty spojeno s pevninou; kolem jsou další velkoměsta, která byla původně satelity

b) stát New Jersey

- nacházejí se zde nejdůležitější satelitní města ze zóny New Yorku
- hlavní město **Trenton** leží v aglomeraci Philadelphie (Pennsylvania)
- další města např. Newark, Jersey City

c) stát Pennsylvania

- největší město je Philadelphie, zmenšenina New Yorku, leží 120 km od pobřeží, mořem spojeno průplavem, centrum obchodu, velký dovozní přístav
- Pittsburgh je střediskem těžkého průmyslu (hutnictví, petrochemie, těžké strojírenství), průplavem spojen s Velkými jezery, což umožňuje dovoz železné rudy a dřeva
- Erie je středním článkem konurbace mezi Buffalem a Clevelandem
- hlavním městem je **Harrisburg**

3. Střední severovýchodní oblast (Central Northeast)

- okolí Velkých jezer, na jihu řeka Ohio, na západě Mississippi
- reliéf tvoří zvlněná pahorkatina Velké centrální plošiny s mírným kontinentálním podnebím ovlivňovaným rozsáhlými vodními plochami jezer; srážky 500 – 1 000 mm/rok
- patří sem 5 vyspělých průmyslových států: Illinois, Indiana, Michigan, Ohio, Wisconsin
- dobré přírodní podmínky pro zemědělství, produkci 2. místo v USA (1. je sousední střední severozápadní oblast)
- tři zóny dle specializace: severní (lesnictví, ovocnářství, oblast Velkých jezer), střední (chov skotu, pěstování ječmene, brambor, cukrové řepy, luštěnin), jižní (kukuřičný pás, pěstování kukuřice, pšenice, sójových bobů, ovesa, řepy cukrovky, chov vepřů, drůbeže, skotu), tato část zabírá většinu území všech států
- prioritou průmyslu oblasti spočívá ve *strojírenství, elektrotechnice, chemickém, potravinářském, textilním, kožedělném průmyslu a průmyslu stavebních hmot*, ale zastoupena jsou i *další odvětví*
- ze surovin se těží *uhlí, ropa, zemní plyn, stavební suroviny, sůl*
- hlavní průmyslová centra jsou na pobřeží jezer, hlavně Detroit a Chicago, dále Cleveland, Milwaukee

a) stát Illinois

- nejprůmyslovější stát USA díky Chicagu (konkuruje New Yorku)
- průplavy umožňují spojení s Atlantikem, stát je důležitým dopravním uzlem díky Mississippi
- všestranně rozvinutý průmysl, nejdůležitější je *ocelářství, strojírenství a potravinářství* (velké mlýny a jatka)
- též velký zemědělský producent, (chov prasat, produkce kukuřice 2. místo v USA, 1. je Iowa)
- střediskem zemědělské výroby je hlavní město **Springfield**

b) stát Indiana

- zasahuje sem průmyslový pás kolem Chicaga, nejvýznamnější centra jsou Gary (ocelárny), Hammond (ropný průmysl)
- stát je důležitý zemědělský producent; hlavní město **Indianapolis**, je centrem obchodu s obilím a masem, dále výroba automobilů, letadel, pneumatik, léčiv

c) stát Michigan

- stát se rozkládá na dvou poloostrovech (spojeny mostem), rozdělen Velkými jezery
- severní část je zalesněna, velký dodavatel dřeva pro jižní průmyslové oblasti a též kvalitní železné rudy
- na jižní části poloostrova žije 95 % populace státu
- světové centrum automobilového průmyslu je Detroit (velké společnosti), který má široké zázemí a zahrnuje i město Flint, hlavní město **Lansing**, Warren, aj.

d) stát Ohio

- nejprůmyslovější stát USA, má silně rozvinuté i zemědělství
- dobré podmínky pro průmysl na celém území (těžba surovin, železnice, průplav) státu

- největší město je Cleveland, sídlo Standard Oil Co., přístav, ocelárny, strojírny, rafinerie
- velkoměsta směrem k Pittsburghu mají podobné zaměření
- gumárenské centrum USA v Akronu, ocelárny v Youngstownu, velký přístav na Ohio je Cincinatti (obilí, maso, dřevo), Dayton střediskem leteckého průmyslu a velká výroba bezpečnostních pokladen, Toledo součástí aglomerace Detroitu
- hlavní město **Columbus**

e) stát Wisconsin

- má podobný charakter jako Michigan
- průmyslová zóna na jihu je menší, táhne se směrem k Chicagu
- hlavní průmyslové centrum je Milwaukee, výroba dieselových motorů, zemědělských strojů, hedvábnictví, pivovarnictví
- hlavní město **Madison** leží mimo konurbaci

4. Střední severozápadní oblast (Central northwest)

- administrativně sem spadá 7 států: Iowa, Jižní Dakota, Kansas, Minnesota, Missouri, Nebraska, Severní Dakota
- říční osu tvoří řeka Missouri s četnými nádržemi a hustou sítí přítoků
- oblast vyplněna Velkou centrální plošinou
- na východě tvoří hranici řeka Mississippi
- zemědělsko-průmyslový region, celá oblast zaujímá 1. místo v zemědělské produkci USA (na celkové zemědělské produkci USA se podílí 1/3)
- chov *vepřů, skotu, drůbeže, pěstování kukuřice, pšenice, ječmene, ovsu, sójových bobů, luštěnin*; na severu *brambory, cukrová řepa, len, ovoce*; na jihu *rýže, tabák, píce* (vojtěška, *sorgo*); na západě málo srážek, nutné zavlažování
- z nerostných surovin se těží *železná ruda* (Minnesota), *olovnaté-zinkové rudy* (Missouri), *zlato a stříbro* (Jižní Dakota), *hnědé uhlí* (Severní Dakota)
- dále v menší míře *těžba ropy, zemního plynu, solí, barytu, manganové a uranové rudy, stavebních materiálů*
- průmysl zabírá pouze 1/20 celonárodní produkce, prioritním odvětvím je *potravinářství* (mlékárny, masny a konzervárny, mrazírny, mlýny), ve strojírenství orientace na *zemědělské stroje*, v chemickém průmyslu na *výrobu umělých hnojiv a plastů*
- jižní podoblast (státy Missouri a Kansas)
- západní státy (Severní a jižní Dakota, Nebraska) jsou řídké osídleny, zasahují sem Skalnaté hory, málo velkých měst, typické zemědělské osídlení

a) stát Iowa

- zemědělský gigant USA, pěstování *kukuřice a sóji*, chov *masných plemen*, v produkci masa (hlavně vepřového), sóji a kukuřice je největším producentem
- hlavní město **Des Moines**, jinak bez větších sídel, spíše zemědělské osídlení

b) stát Jižní Dakota

- hlavní město **Pierre**
- těžba *zlata* (hlavní americký producent) a v menší míře i *stříbra*
- hydroelektrárny dodávají energii do oblasti u Velkých jezer

c) stát Kansas

- hlavní město **Topeka**
- největší producent pšenice v USA
- průmyslová výroba hlavně *pro zemědělství a potravinářský průmysl* v „menším“ Kansas City (dále auta, letadla), průmyslová zóna postupuje do státu Missouri
- potravinářský průmysl postupně ustupuje průmyslové výrobě
- raketový a letecký průmysl ve Wichita

d) stát Minnesota

- značně zalesněna, těžba železné rudy
- průmysl soustředěn do Minneapolis a hlavního města **Saint Paul** (tzv. Twin Cities)
- průmysl *potravinářský, strojírenský, chemický, textilní výroba, kožedělný, kožešnický, dřevozpracující*
- důležitý přístav Duluth, jezero Superior (Hořejší)

d) stát Missouri

- největší město Saint Louis, dopravní uzel v centru USA, téměř na soutoku Mississippi a Missouri, *atomový, obuvnický, kožedělný průmysl*
- hlavní město **Jefferson City**
- těžba *olovnaté-zinkových rud*
- významné *nerostné zdroje*, *potravinářství* ustupuje průmyslové výrobě (viz Kansas), hlavním průmyslovým centrem je „větší“ Kansas City

e) stát Nebraska

- větší průmyslová centra jsou pouze hlavní město **Lincoln** a Omaha
- velká zemědělská produkce; *potravinářství, výroba zemědělských strojů, umělých hnojiv, kožedělný průmysl*

f) stát Severní Dakota

- hlavní město **Bismarck**
- *těžba paliv, hnědé uhlí a ropa*, ropa se dováží do Saint Louis
- hydroelektrárny jako v Jižní Dakotě
- po Kansasu druhý největší dodavatel pšenice v USA

5. Jihoatlantská oblast (South Atlantic)

- na většině území Atlantická nížina, v západní oblast Appalačské hory
- spadá sem 8 států (Deleware, Florida, Georgie, Jižní Karolína, Maryland, Severní Karolína, Virginie, Západní Virginie) a hlavní město USA (resp. federální distrikt Kolumbie)
- mírně teplé, vlhké podnebí s dostatkem srážek, které dosahují až 1 000 mm/rok, na návětrných svazích hor místy až 2 000 mm/rok; průměrné měsíční teploty neklesají ani v zimě pod bod mrazu; subtropické podnebí na Floridě
- z přírodních přírodních podmínek vyplývá zemědělská specializace regionu zaměřená na pěstování *bavlníku, tabáku, rýže, cukrové třtiny, podzemnice olejné, subtropického ovoce, kukuřice, sóji*; chov *skotu, prasat, drůbeže*
- Appalačské pohoří *zalesněno*, největší *lesní komplexy* na Floridě, *mangrovy* při Mexickém zálivu

- zásoby nerostného bohatství hlavně v oblasti Appalačí, těží se *černé uhlí, antracit, měď* (obě Virginie), *kaolín* (Georgie), *slídy* (Severní Karolína), *titan a fosfáty* (Florida)
- odvětví lehkého průmyslu zastoupena *textilní produkcí (bavlnářství), oděvním, kožedělným, potravinářským a tabákovým průmyslem*
- v menší míře *průmysl strojírenský a chemický*
- v oblasti nejsou koncentrovány industrializované zóny jako v makroregionu Sever, jedinou výjimkou jsou aglomerace Baltimore a Atlanta

a) stát Delaware

- malý stát, pozůstatek z doby koloniálního rozdělení pobřeží Atlantiku
- hlavní město **Dover**, jinak bez velkých měst

b) stát Florida

- proslulé středisko zábavy a cestovního ruchu
- *dřevozpracující průmysl*, těžba *fosfátů a titanu* (nejvíce v USA), velké naleziště fosfátů, průmyslové aglomerace Tampa, Saint Petersburg, *chemický průmysl*
- rozvinuté potravinářství, a to díky pěstování subtropického ovoce, cukrové třtiny, bavlníku, tabáku, rýže x problémem bývá zničení úrody hurikány
- rekreační oblast vyhledávaná nejbohatšími vrstvami obyvatel
- řetěz korálových ostrovů Florida Keys
- známá letoviska Miami, Miami Beach, West Palm Beach
- velké konzervárny v Orlandu a Jacksonville
- hlavní město **Tallahassee** je centrum *dřevařství a tabákového průmyslu*
- největší raketová základna USA na mysu Canaveral (Kennedyho mys)

c) stát Georgie

- hlavní město **Atlanta**, významné obchodní centrum jihu, mateřské město Coca-Coly (vznik podniku), též známé rasistickým hnutím; *potravinářství, textilní průmysl, výroba letadel* (značka Lockheed)
- zpracování *ropy* v přístavu Savannah,
- pěstování *bavlny, rýže, ovoce a zeleniny*

d) stát Jižní Karolína

- převažuje pěstování *bavlny*; typický bavlnářský stát, hojně se pěstuje i *tabák a podzemnice*
- hlavní město **Columbia** je jediné větší sídlo v zemědělské oblasti

e) stát Maryland

- na území státu zasahuje jižní cíp atlantské megalopolis
- hlavní město je **Annapolis**, ale nejdůležitějším centrem je **Baltimore** (*metalurgie, chemický průmysl, potravinářství*)
- na hranicích Marylandu a Virginie, v zázemí Arlingtonu byl na řece Potomac založen roku 1790 tzv. District of Columbia a v něm postaveno hlavní město USA, Washington – sídlo nejvyšších orgánů vlády, úřadů (Capitol, White House, Pentagon); malý potravinářský průmysl, dominantním odvětvím je polygrafie; problematika hnutí za přeměnu distriktu na 51. Stát USA

f) stát Severní Karolína

- největší *pěstitel tabáku* v USA
- hlavní město **Raleigh**, další důležité je Greensboro
- pobřeží nevhodné pro zakládání přístavů, větší města jsou ve vnitrozemí a vznikala hlavně jako střediska zpracování tabáku a bavlny

g) stát Virginie

- začátek typického jihu USA
- málo se pěstuje *bavlník*, ustupuje ve prospěch pěstování *tabáku*, *podzemnice olejné*, *sóji*
- hlavní město **Richmond**, největší středisko tabákového průmyslu v USA
- rybářská základna, velké loděnice a přístavy pro export uhlí a tabáku, velká letecká základna námořnictva v Norfolku; vojenský přístav v Portsmouthu; lázeňské středisko Virginia Beach (aglomerace na jižním pobřeží státu, které tyto tři města dominují)

h) stát Západní Virginie

- na rozdíl od ostatních států oblasti je vnitrozemským státem
- 1/3 těžby uhlí USA, méně ropa a zemní plyn; v navazujícím průmyslu dominuje chemická výroba
- hlavní město **Charleston**, jinak bez větších měst

6. Střední jihovýchodní oblast (Central southeast)

- území mezi řekami Ohio, Mississippi a Mexickým zálivem
- na jihu a západu Atlantská a Mississippská nížina, na severu pahorkatiny, na východě Allegheny
- řadíme sem státy Alabama, Kentucky, Mississippi, Tennessee
- mírně teplé, vlhké podnebí, dlouhá a mírná zima, srážky přes 1 000 mm/rok, při pobřežích vlhké subtropické podnebí, hojné mangrovy; oblast Alleghenů zalesněna
- z plodin pěstování hlavně *bavlníku*, *tabáku*, *kukuřice*, *rýže*, *batátů*, *cukrové třtiny*, *sóji*, *subtropického ovoce*
- chov *skotu*, méně pak *prasat* a *drůbeže*
- těžba ropy, zemního plynu (Kentucky, Mississippi), uhlí (Alabama, Tennessee), fosfátů (Tennessee), rud železa a sklářských surovin (Alabama)
- energie získávaná z vodních zdrojů (Tennessee) vedla k rozvoji *hutnictví železa a hliníku*; jinak převládá *průmysl textilní, oděvní, potravinářský, dřevozpracující*; význam má i *průmysl sklářský, strojírenský a stavebních hmot*
- nejzaostalejší oblast USA, životní úroveň na 70 – 80 % celostátního amerického průměru

a) stát Alabama

- hlavní město **Montgomery** je centrem *sklářství a bavlnářství*
- *bavlnářský stát*, dále velké zásoby *dřeva*, pěstování *kukuřice*, *ovoce*, *cukrové třtiny*, *podzemnice olejné*, těžba *uhlí, sklářských a stavebních surovin*
- v průmyslu hlavní orientace na *bavlnářství a potravinářství*, rozvinuté je i *sklářství, dřevozpracující a stavební průmysl; hutnictví a strojírenství* (výroba zbraní) rozvinuta v Birminghamu
- velký *přístav a hliníkárna* v Mobile

b) stát Kentucky

- hlavní město **Frankfort**, zde soustředěn chov koní; v Lexington-Fayette *elektrotechnický a papírenský průmysl*
- největší město je Louisville, výroba whisky
- těžba ropy, uhlí, zemního plynu
- 2. největší producent tabáku v USA
- hlavně zemědělský kraj, převažují menší sídla, v nichž je soustředěn potravinářský a tabákový průmysl

c) stát Mississippi

- pěstuje se zde nejvíce bavlny z celé oblasti, též vysoká produkce batátů, rýže
- jih státu je zalesněn
- těžba ropy a zemního plynu
- hlavní město **Jackson**, jediné větší město v jinak zemědělské oblasti s typickým zemědělským osídlením; orientace na bavlnářství, zpracování ropy a dřeva

d) stát Tennessee

- zásoby vodních zdrojů (hydroenergie), fosfátů a uhlí
- hutnictví železa, hliníku, dopravní strojírenství, elektrotechnika, gumárenství, sklářství, potravinářství, textilní průmysl
- největší město je Memphis, výroba zemědělských strojů, nábytku, gumárenství
- hlavní město, resp. dvojměstí, **Nashville-Davidson**, centrum polygrafického, gramofonového a tabákového průmyslu
- chemický průmysl v Knoxville a Chattanooga

7. Střední jihozápadní oblast (Central southwest)

- nachází se v oblasti dolního pravého povodí řeky Mississippi, hranici s Mexikem tvoří řeka Río Grande, na západě Llano Estacado
- oblast tvoří 4 státy Arkansas, Louisiana, Oklahoma, Texas
- na jihu a východě vlhké nížiny, ve střední a severní části plošiny s dostatkem srážek, na západě suché náhorní plošiny
- v zemědělství (závislost na uvedených přírodních podmínkách) je rostlinná výroba specializovaná na teplomilné plodiny, pěstování kukuřice, rýže, batátů, sorga, ovoce a zeleniny
- chov skotu, v nížinách vepřů a drůbeže, na suchém západě se chovají ovce, též chov koní
- teplé brakické vody umožňují lov ústřic, dále od pobřeží lov krabů a langust
- naleziště ropy a zemního plynu, velká těžařská oblast USA, 40 % těžby ropy a zemního plynu celých USA; dále se těží asfalt, síra, bauxit, grafit, draselné soli, místně stavební suroviny a uhlí
- převaha oborů chemického průmyslu, mnoho výrobků tohoto odvětví na 1. místě v USA
- hutnictví hliníku a některých barevných kovů
- strojírenství a elektrotechnika se orientuje na výrobu strojů a zařízení pro těžbu, dále výroba raket, družic, lodí, počítačů ...
- potravinářský a textilní průmysl díky zemědělské produkci

- *velká průmyslová centra* jsou New Orleans, Baton Rouge (delta Mississippi), aglomerace Houstonu v Texasu (průmyslový pás mezi těmito městy, 1 000 km dlouhý a 200 km široký), ve vnitrozemí průmyslová oblast s centry Dallas a Forth Worth
- cestovní ruch, zahraniční obchod se státy v Karibiku a Latinskou Amerikou

a) stát Arkansas

- zde málo ropy, ale největší těžba *bauxitu* v USA, hliníkářny v malých střediscích v povodí řeky Arkansas (velké hydroelektrárny)
- pěstování *bavlny*, *kukuřice*, *broskví*, *rýže* (velký producent těchto komodit)
- hlavní město **Little Rock** leží v těžební oblasti, *strojírenství*, *potravinářství*, *dřevozpracující průmysl*

b) stát Louisiana

- hovoří se zde i francouzsky (původně francouzská kolonizace), asi ½ obyvatel hovoří jak anglicky tak i francouzsky; časté francouzské názvy
- velké procento černochů
- po Texasu 2. největší *producent ropy* v USA, rozvinutá *petrochemie*
- hlavní město **Baton Rouge** je centrem petrochemie, objemná je výroba *syntetického kaučuku*
- vybudován kanál lemující pobřeží, kudy mohou plout i zaoceánské lodě, protože pobřeží lemované mangrovy není vhodné pro stavbu přístavů; námořní přístav New Orleans na Mississippi
- potomci Francouzů a Španělů, bašta katolicismu v jinak protestantských státech

c) stát Oklahoma

- stát původně vyhrazen pro Indiány, neměl být připojován k USA; mohutný příliv přistěhovalců, kteří roku 1907 prosadili připojení k USA
- žije zde mnoho Indiánů mimo rezervace, jsou normálně zapojeni do společnosti
- významný producent *ropy a zemního plynu*, ze zemědělských komodit pak *bavlny*, *kukuřice*, *pšenice*
- hlavní město **Oklahoma City**, výroba *důlních strojů a zařízení*, *chemický a potravinářský průmysl*
- výroba *letadel a petrochemické závody* v Tulse

d) stát Texas

- po Aljašce druhý největší stát USA, do roku 1836 součástí Mexika, pak se odtrhl, po deseti letech samostatnosti a hospodářském úpadku vstoupil roku 1845 do USA
- žije zde mnoho tzv. Mexikánců
- na 1. místě v *těžbě ropy*; dále *zemní plyn*, *síra*, *helium*, *cín*, *kovový hořčík*; *tavení hliníku*
- pěstování *rýže*, *bavlny*, *sorga*, největší sklizně v USA
- ve vnitrozemí přístav Houston, s oceánem spojen plavebním kanálem, výroba *síry*, *petrochemie*, středisko NASA, základna vědy a výzkumu v raketovém průmyslu
- politickým centrem celého jihu je Dallas, konurbace s Forth Worth, od sebe vzdáleny 50 km, leží v centrální zemědělsko-průmyslové oblasti, původně orientace na *textilní a potravinářskou výrobu*, nyní (po objevení ropy) střediska *petrochemie a elektrotechniky*, výroba *automobilů*, *letadel*, *raket*, *družic*, apod.
- vojensko-průmyslový komplex v San Antonio
- hlavním městem **Austin**, *obchodní a zemědělské centrum*

- *velké hutě* na výrobu mědi a zinku v Amarillu, leží již v oblasti hor
- *turistické centrum* na hranicích s Mexikem je El Paso, dříve známé jako město pašeráků, na druhé straně hranice leží Ciudad Juárez
- v Texas City se nalézají velké *cínové hutě*

8. Horská oblast (Mountains)

- plošně největší oblast USA, po Aljašce má nejméně obyvatel
- rozsáhlý masiv Kordiller se nachází na území všech států, které oblast tvoří
- administrativně 8 států – Arizona, Colorado, Idaho, Montana, Nevada, Nové Mexiko, Utah, Wyoming – jejichž hranice byly vytvořeny podle poledníků a rovnoběžek
- jižní podoblast (státy Colorado, Utah, Nevada, Arizona, Nové Mexiko) dříve patřila k Mexiku, po anexi USA hodně přistěhovalců z východu a z Evropy, velké procento Indiánů a obyvatel mexického původu
- hustěji osídleny jen oblasti kolem horních toků velkých řek (Snake, Missouri, Yellowstone, Rio Grande, Gily)
- nejhustěji zalidněno okolí Velkého solného jezera v Utahu
- největší řeka oblasti je Colorado, protéká kaňonem v Kolorádské plošině, povodí sporadicky osídleno
- velké zásoby barevných kovů; těží se *měď, kobalt, zinek, olovo, vanad, wolfram, rtuť, zlato, stříbro, uran, draselné soli*; v menší míře *ropa, zemní plyn, uhlí, fosfáty*
- nejsou dobré podmínky pro rozvoj zemědělství, málo orné půdy, zemědělství soustředěno do údolí velkých řek
- v zavlažované, teplé, jižní oblasti se pěstují *broskve, pomeranče, zelenina, bavlník, obiloviny*
- v chladnější severní oblasti se pěstují *brambory, cukrovka, pšenice*
- živočišná výroba je extenzivní, dominuje *pastevectví*, a to na severu *skot*, na jihu *ovce*
- průmyslová výroba v rámci celých USA je velmi malá
- *barevná metalurgie, energetika, potravinářství*; místy *petrochemie, moderní strojírenství, výroba letadel, raket, atomový průmysl*
- na severu hlavně *průmysl dřevařský*, na jihu *textilní*
- oblast je bez průmyslových aglomerací, centra průmyslu jsou pouze Salt Lake City v Utahu, Denver v Coloradu, Phoenix v Arizoně; jsou zároveň i důležitými dopravními centry
- významnou úlohu hraje *cestovní ruch*, žádný jiný region nemá tolik unikátních přírodních atraktivit, desítky národních parků a přírodních rezervací (nejznámější Yellowstone ve Wyomingu, Grand Canyon v Coloradu, Saguaro v Arizoně); herny v Las Vegas (Nevada); indiánské rezervace

a) stát Arizona

- hlavní město a průmyslové centrum je **Phoenix**, významné středisko těžby a průmyslu je Tuscon
- těžba *mědi, vanadu, molybdeny, zlata, stříbra, olova, uranu, azbestu*
- hlavním průmyslovým odvětvím je *barevná metalurgie*, dále *strojírenství, elektrotechnika*, méně rozvinuté je *potravinářství* (zemědělská produkce slabá)
- *cestovní ruch* do Grand Canyonu a dalších národních parků

b) stát Colorado

- nejlidnatější stát oblasti, vedly tudy hlavní kolonizační trasy směrem na západ
- prochází jím centrální pásmo Skalnatých hor
- na východě Centrální roviny, kde se díky zavlažování pěstuje *pšenice, ječmen, cukrová řepa, ovoce*
- v živočišné výrobě chov *skotu a ovcí*
- těžba *molybdenu, vanadu, wolframu, olova, zinku, stříbra* (přední místa v rámci celých USA)
- *potravinářský a strojírenský průmysl, hutě barevných kovů, chemický, gumárenský průmysl*
- hlavní město **Denver** v podhůří Skalnatých hor je zázemím pro horské oblasti s národními parky, pro cestovní ruch, je střediskem tisku cenin
- Colorado Springs též zázemí pro cestovní ruch, středisko tavení zlata

c) stát Idaho

- horní povodí řeky Snake je důležitou produkční oblastí *brambor, cukrové řepy, pšenice, ovoce (jablka)*
- chov *skotu a ovcí*
- hlavní město **Boise**
- *barevná metalurgie, energetika, potravinářství, dřevozpracující průmysl*

d) stát Montana

- třetí největší stát kontinentálních USA
- bez větších průmyslových a sídelních center
- částečně leží v Centrálních rovinách (pšeničný pás), převládá pěstování *ječmene a lnu*
- v horských oblastech *těžba dřeva, dřevozpracující průmysl*
- z nerostných surovin se těží *ropa, měď, zinek, stříbro*; díky vodním energetickým zdrojům je rozvinuté navazující *hutnictví*
- z ostatních průmyslových odvětví dominuje *potravinářství*
- hlavní město **Helena**
- nedaleko městečka Arco se nachází jedno z prvních středisek atomového průmyslu (Atomic City)

e) stát Nevada

- 1. v těžbě *rtuti*, 2. – 3. v těžbě *wolframu, zlata, mědi*; dále těžba *uranu, stříbra, zinku, olova, ropy, síry*
- extenzivní chov *ovcí a skotu*, pěstování *pícnin, zeleniny*; zemědělství trpí nedostatkem orné půdy
- v průmyslové výrobě převládá *barevná metalurgie, potravinářství*
- hlavním odvětvím ekonomiky je cestovní ruch (Las Vegas, jezerní rekreační oblasti)
- hlavní město **Carson City**

f) stát Nové Mexiko

- stát s velkým podílem mexického obyvatelstva (obyvatelé hispánského, latinskoamerického původu)

- velká produkce *uranu a draselných solí*, dále těžba *mědi, molybdenu, olova, zinku, zlata, stříbra, ropy, zemního plynu*
- barevná metalurgie soustředěna do malých sídel, např. do **Santa Fé** (hlavní město, malé administrativní středisko)
- průmyslově důležitá sídla jsou Los Alamos a Albuquerque, atomový průmysl
- zemědělství je málo rozvinuté, nutnost zavlažování, pěstuje se hlavně *bavlna, kukuřice, ovoce, píce*; chová se *skot a ovce*

g) stát Utah

- hlavní město **Salt Lake City** založeno mormony, z průmyslu je důležitá *barevná a černá metalurgie a potravinářství*
- těžba *mědi, zlata, olova, zinku, uranu, molybdenu, draselných solí, přírodního asfaltu, ropy, plynu, železné rudy*
- hlavními průmyslovými odvětvími státu je *hutnictví barevných kovů a potravinářství*
- zemědělství je málo rozvinuté, chov *ovcí*, méně *skotu*; pěstování *zeleniny a cukrové řepy*

h) stát Wyoming

- nejméně zalidněný stát hned po Aljašce
- těžba ropy, plynu, uhlí, uranu, stavebních, keramických a sklářských surovin
- na těžbu navazující průmysl, tj. *rafinerie ropy, dřevařství, keramický a sklářský průmysl*
- vedle těžby značně rozvinut *cestovní ruch* (Yellowstone)
- zemědělství zaměřeno na chov *skotu a ovcí*
- hlavní město **Cheyenne**

9. Pacifická oblast (*Pacific coast*)

- po Novoanglické a Středoatlantské oblasti je třetí nejlidnatější oblastí USA
- spadají sem státy Kalifornie, Oregon a Washington
- hornaté území je na jihovýchodě tvořeno pohořím Sierra Nevada a na severu Kaskádovým pohořím; při pobřeží je pás Pobřežního pohoří
- nížiny jsou vklíněny mezi tyto horské celky
- na severu údolí v dolním povodí řeky Columbie
- na jihu tektonické Velké kalifornské údolí, 700 km dlouhé a 80 km široké, s řekami Sacramento a San Joaquín
- severní pobřežní zóna je nejdeštivější v USA, 1 500 mm/rok, naopak ve střední a jižní Kalifornii srážky pod 300 mm/rok, ve Velkém kalifornském údolí jsou srážky jednorázové, je nutné zavlažování, ale přesto zemědělství produkuje velké množství *rané zeleniny, citrusů, broskví, oliv, švestek, vinné révy, pšenice, ječmene, cukrové řepy, bavlníku*
- Kolumbijská pánev je důležitou ovocnářskou oblastí, protékají tudy řeky Snake a Columbia, pěstuje se *ovoce mírného pásu (jablka a hrušky)*, z obilovin *pšenice*
- v severní pobřežní zóně pěstování *ovoce a píce*, chov *skotu*
- v hornatém vnitrozemí pěstování *brambor* a chov *ovcí*
- 40 % lesnatost, rozvinuté *lesnictví*
- *rybolov* (tuňáci, lososi, sardinky, platýzy)

- z nerostného bohatství se těží *ropa, zemní plyn, zlato, stříbro, wolfram, železo, na severu měď a uran*
- hydroenergie (Washington, Oregon), hydroenergetický potenciál řek je velmi vysoký
- díky Kalifornii obrovská průmyslová výroba (*elektrotechnika, elektronika, strojírenství, petrochemie, černá metalurgie*)
- na severu *barevná metalurgie*
- *potravinářství, zpracování dřeva, výroba papíru a celulózy*
- *filmový průmysl* v Hollywoodu (dnes součástí Los Angeles)
- průmyslové konurbace San Francisco – Oakland – San José, Los Angeles – Long Beach jsou objemem výroby srovnatelné s konurbacemi na pobřeží Velkých jezer a u Atlantiku
- oblast zaujímá významné postavení v cestovním ruchu a v zahraničním obchodu s východní Asií

a) stát Kalifornie

- do roku 1846 byla součástí Mexika, hned po své nezávislosti vstoupila do USA
- jedna z nejprůmyslovějších oblastí světa, nejlidnatější stát USA
- významná konurbace má dvě centra, Los Angeles a Long Beach; zde *strojírenství, elektrotechnika* (letadla, lodě, filmová technika), *potravinářství, petrochemie, gumárenství* atd.
- San Diego, přístav při mexické hranici, *loděnice, zbrojní průmysl, výroba konfekce, oceánografický výzkum*
- Fresno je centrem *bavlnářství, ovocnářství, vinařství*
- konurbace San Francisco (vojenský a obchodní přístav) – Oakland – San Jose, *finanční, obchodní a ekonomické centrum USA*
- „křemíkové údolí“ u San Franciska, univerzita v Berkley, velký vojenský přístav
- hlavní město **Sacramento**, *zbrojní průmysl*
- *turistické středisko* Squaw Valley

b) stát Oregon

- hornatý stát, velké zásoby *dřeva* a jeho těžba pro průmysl a stavebnictví, dále *rybolov*
- dominuje *dřevozpracující a papírenský průmysl, dále potravinářství (zpracování ryb, ovoce, mlékárenství)*
- největší je město Portland na řece Columbia, výroba hliníku
- hlavní město **Salem**

c) stát Washington

- hydroenergetika, těžba dřeva, dřevozpracující a metalurgické závody (*měď, hliník*)
- nejdůležitější centrum je Seattle, *rybářský přístav, výroba letadel, raket, lodí, potravinářství* (zpracování ryb, ovoce, mlékárenství); „vstupní brána“ na Aljašku, odkud se dovážejí rudy
- důležitá centra Tacoma, Spokane
- hlavní město **Olympia**

Aljaška

- roku 1867 získána od Ruska, státem USA až od roku 1959
- drsné klimatické podmínky, členitý reliéf, středem protéká řeka Yukon
- velké přírodní bohatství přitahuje obyvatelstvo
- mzdy a životní úroveň je nejvyšší v USA (dotace, preferenční příplatky)
- z nerostných surovin *zlato, ropa, uhlí, platina, cín, rtuť, chrom*; dále *dřevo, kožešiny*
- hlavním odvětvím ekonomiky je *těžební průmysl*
- v zemědělství *živočišná výroba, rybolov, lov a chov kožešinové zvěře*
- *dřevozpracující a rybozpracující průmysl*
- hlavní město **Juneau, Willow** od roku 1977
- nejdůležitější sídlo je Anchorage, obchodní a dopravní středisko, velká vojenská základna, centrum cestovního ruchu

Havaj

- nejmenší stát v USA, důležité ekonomicky, politicky, vojensky, dopravně; hlavní význam jako turistické centrum; nejvyspělejší oblastí Oceánie
- hlavní město **Honolulu**, zde i rozvinutý průmysl
- v zemědělské produkci vyniká pěstováním ananasů a cukrové třtiny (produkce cukru), což je důležité pro USA

Poznámka k vymezování regionů a případného zařazování států USA do větších celků (makroregionů):

- literatura (Baar, Šindler, 1989b) uvádí i zařazování do makroregionů (Sever, Jih); tyto nezahrnují celé území USA; není zmínka o státech spadajících do pacifické a horské oblasti
- v Encyklopedii Zeměpis světa (Bateman, Eganová, 1999) je uváděno jiné dělení: Pacifická oblast (Aljaška, Oregon, Kalifornie, Havaj), Horská oblast (Idaho, Nevada, Montana, Wyoming, Utah, Colorado), Jihozápad (Arizona, Nové Mexiko, Oklahoma, Texas), Středozápad (Severní Dakota, Jižní Dakota, Kansas, Minnesota, Iowa, Nebraska, Missouri, Wisconsin, Illinois, Michigan, Indiana, Ohio), Nová Anglie (Maine, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Connecticut, Rhode Island), Středoatlantická oblast (New York, Pensylvánie, New Jersey, Delaware, Maryland, District of Columbia), Jih (Arkansas, Louisiana, Arkansas, Tennessee, Mississippi, Alabama, Západní Virginie, Virginie, Severní Karolína, Jižní Karolína, Georgia, Florida)
- úředně vymezené statistické regiony (makroregion) se dále dělí na jednotlivé divize (oblasti): makroregion severovýchod (northeast) zahrnuje novoanglickou (new england) oblast a středoatlantickou oblast (middle atlantic), makroregion středozápad (midwest) zahrnuje střední severovýchodní (east north central) oblast a střední severozápadní (west north central) oblast, makroregion jih (south) zahrnuje jihoatlantickou (south atlantic) oblast, střední jihovýchodní (east south central) oblast a střední jihozápadní (west south central) oblast, makroregion západ (west) zahrnuje horskou (mountains) oblast a pacifickou (pacific) oblast, samostatně je vyčleněna Aljaška a Havaj viz mapa na http://www.census.gov/geo/www/us_regdiv.pdf

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Spojen%C3%A9_st%C3%A1ty_americk%C3%A9
- http://en.wikipedia.org/wiki/United_States
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={058D3AB9-040F-4801-999E-291CD12585A3}>
- <http://www.xist.org/cntry/usa.aspx>
- http://factfinder.census.gov/home/saff/main.html?_lang=en

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/205562260120006-06.03.2006-21:00-seattle.html?from=60>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/205562260120011-10.04.2006-21:00-florida.html?from=60>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/10095530301-planeta-veda/207411058200031-30.09.2007-18:31-destne-pralesy.html?from=0>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400701-01.07.2007-10:30.html>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400617-17.06.2007-10:25.html>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400513-13.05.2007-10:30.html?from=20>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400506-06.05.2007-10:30.html?from=20>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400401-01.04.2007-10:30.html?from=20>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400225-25.02.2007-10:30.html?from=20>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400121-21.01.2007-10:30.html?from=20>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030401203-27.12.2006-12:32.html?from=40>

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400409-09.04.2006-10:30.html?from=80>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400319-19.03.2006-10:30.html?from=80>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400115-15.01.2006-10:30.html?from=80>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030401218-07.01.2006-11:30.html?from=80>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030401120-20.11.2005-10:30.html?from=100>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030401002-02.10.2005-10:30.html?from=100>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400918-18.09.2005-10:30.html?from=120>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400529-29.05.2005-10:25.html?from=120>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400522-22.05.2005-10:25.html?from=120>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400508-08.05.2005-10:25.html?from=120>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400417-17.04.2005-10:25.html?from=140>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400410-10.04.2005-10:25.html?from=140>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400206-06.02.2005-10:25.html?from=140>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030401202-02.12.2007-10:30-usa-poust-white-sands-velka-britanie-muzeum-alice-liddellove-rakousko-tipy-na-vylet-filipiny.html?streamtype=WH>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

REGIONÁLNÍ CHARAKTERISTIKY STÁTŮ PEVNINSKÉ STŘEDNÍ AMERIKY

- základní fyzickogeografické a socioekonomické charakteristiky regionu viz předchozí kapitoly 2-12; následuje zpřesnění a doplnění údajů

Obyvatelstvo

- **rasová struktura** – nejpestřejší ze všech kontinentů, v Guatemale a Mexiku se nacházela centra významných indiánských civilizací; na většině území proto žijí potomci původních indiánských obyvatel a míšenci nejrůznějších ras
- **úřední jazyky** – angličtina v Belize, španělština v ostatních státech
- **životní podmínky** obyvatel jsou hodně ovlivněny fyzickogeografickými podmínkami (převažující vysokohorský reliéf, výšková pásmovitost, seismická aktivita, vulkanismus, častá zemětřesení, sesuvy půd, záplavy, ničivé uragány)
- **rozmístění obyvatel** – převážná část populace žije v nadmořských výškách od 1 000 do 3 000 m v pásmu tzv. věčného jara; pobřežní roviny s horkým a vlhkým tropickým klimatem jsou řídko osídlené

Hospodářství, ekonomika, politické poměry, administrativa

- politicky ani hospodářsky region netvoří homogenní celek, **rozvojové země** (např. Belize, Honduras, Guatemala) vers. **relativně vyspělé** Mexiko
- administrativně sem spadá **8 států**: MEXIKO, GUATEMALA, BELIZE, HONDURAS, SALVADOR, NIKARAGUA, KOSTARIKA, PANAMA
- jedna z největších světových oblastí **plantážního pěstování tropických kultur; monokulturní hospodářství** (zemědělství) zaměřené hlavně na pěstování *banánů a kávy*, tzv. banánové republiky (všechny zdejší státy s výjimkou Mexika)
- monokulturní hospodářství se vyznačuje silnou zaostalostí průmyslového rozvoje, ekonomickou a částečně i politickou závislostí na USA; nestabilní politické systémy, časté změny režimu, diktatury ...
- **integrační sdružení** – CARICOM (Karibský společný trh), CACM (Společný středoamerický trh), Unie států vyvážejících banány, Skupina zemí vyvážejících cukr, Karibská plavební společnost, ALADI (Latinskoamerické integrační sdružení) a další – podrobný přehled mezinárodních organizací a skupin viz na <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/appendix/appendix-b.html>
- **zemědělství** – na vulkanických horninách úrodné půdy x eroze půdy způsobená odlesněním horských svahů; převažuje rostlinná výroba, plantáže *banánů, cukrové třtiny, bavlníku* především v oblastech pobřežních nížin a v předhůřích (plantáže kontrolovány z velké míry americkým kapitálem); nad 1 000 m se pěstuje *kávovník*, nad 2 000 m jsou jen drobné zemědělské usedlosti mesticů a Indiánů, kteří pěstují *kukuřici, pšenici, fazole, brambory*; rostlinná produkce **nezabezpečuje** potřeby obyvatel; živočišná produkce je významněji rozvinuta pouze v Mexiku
- **lesní hospodářství** – zásoby dřeva, doprava dřevní hmoty po řekách, není rozvinut navazující dřevozpracující průmysl
- **nerostné bohatství, těžba** – významné zásoby surovin (ložiska nejsou mnohde prozkoumána), a to hlavně *ropy, zemního plynu, černého uhlí, polymetalických rud a některých nerudných surovin*; těžební průmysl orientovaný na těžbu těchto surovin, komplexy hlavně v Mexiku, Guatemale, Panamě

- **zpracovatelský průmysl** – soustředěn do velkých měst, zpracování nerostných a zemědělských surovin; tradiční odvětví jsou *potravinářství a textilní průmysl*; rozvíjí se *chemický, petrochemický a strojírenský průmysl, černá i barevná metalurgie*
- **dopravní infrastruktura** – poměrně dobrá na celém území Mexika, v ostatních státech zastaralá a nevyhovující, zajišťuje jen spojení oblasti těžby nebo zemědělské produkce s centrem zpracování surovin nebo exportním místem
 - **silniční doprava** – nerovnoměrně rozmístěna, málo kilometrů silnic s pevným povrchem, celková délka malá; nejdůležitější dopravní tepnou je Panamerická dálnice, která spojuje všechna hlavní města zemí regionu
 - **železniční doprava** – nehraje důležitou roli; pouze několik významnějších tratí (např. z USA do Mexika, z Mexika do Veracruz, podél Panamského kanálu)
 - **námořní doprava** – je zajišťována hlavně loděmi třetích států; významnou dopravní tepnou je Panamský průplav (<http://www.pancanal.com/>, <http://www.coolpanama.com/camaras-web-panama.html>, <http://www.quido.cz/stavby/panama.html>, <http://www.panama.cz/PRUPLAV.HTM>, <http://www.21stoleti.cz/view.php?cislocclanku=2006062330>, http://cs.wikipedia.org/wiki/Panamsk%C3%BD_pr%C5%AFplav, <http://www.celysvet.cz/panamsky-pruplav-ceka-giganticka-zmena.php> aj.)
 - **letecká doprava** - rozvoj letecké dopravy spjat s rozvojem a růstem zahraničního cestovního ruchu; mezinárodní letiště ve všech hlavních městech středoamerických států, Mexiko má asi 30 dalších mezinárodních letišť, navíc letiště v jeho hlavním městě patří k největším v Latinské Americe
- **zahraniční obchod** – vyvází se hlavně *kovy, ropa, bavlna, káva, banány, citrusy, cukr, maso, vzácná dřeva, ovoce a zelenina*; dovází se *obiloviny, paliva, stroje a zařízení, chemické výrobky, dopravní prostředky, spotřební zboží*

Belize

Belize
Belize

Základní údaje

Rozloha:	22 966 km ²
Počet obyvatel:	294 385 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	12 obyv./km ²
Hlavní město:	Belmopan
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	španělština, indiánské jazyky
Státní zřízení:	nezávislý stát, parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu, generální guvernér musí mít belizskou národnost
Správní členění:	6 distriktů
Měna:	belizský dolar (BZD)

Historický a územní vývoj

- území původně součástí říše Mayů, po španělské kolonizaci se na počátku 16. století sever oblasti stal součástí místokrálovství Nové Španělsko, jih byl zahrnut do generálního kapitanátu Guatemala; od 17. století zde vznikají anglické (hlavně pirátské) osady, roku 1786 se území stalo definitivně britským (po několika dohodách z předchozích let); v letech 1840-1973 neslo území název Britský Honduras; od roku 1862 kolonie pod správou guvernéra Jamajky, od roku 1884 přímo spravovaná kolonie, od roku 1954 korunní kolonie s vnitřní samosprávou, 1973 nový název Belize, 1981 vyhlášena samostatnost v rámci Commonwealthu
- roku 1991 uznala nezávislost státu i Guatemala

Poloha

- středoamerický přímořský stát ležící v jihozápadní části poloostrova Yucatán při pobřeží Karibského moře, hraničí s Mexikem a Guatemalou, patří k němu na 130 malých písčinych ostrovů při pobřeží a též pás korálových atolů, který je nejrozsáhlejším územím korálových ostrovních formací v celé oblasti amerického kontinentu (tzv. Barrier Reef)

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Belizany: mestici 48,7 %, kreolové 24,9 %, Indiáni (Mayové, Kekčiové, Mopánové, Karibové, aj.) 10,6 %, Garifunové (potomci afrických otroků a jihoamerických Indiánů) 6,1 %, zbytek tvoří přistěhovalci z Asie (Číňané, Libanonci aj.) a Evropy 9,7 %
- podle náboženského vyznání je 49,6 % obyvatel římskými katolíky, 27 % je protestantů, zbývající jsou muslimové, hinduisté, židé, bahaisté aj. 14 %, bez vyznání 9,4 %
- největší města jsou Belmopan, Belize City, Orange Walk, Corozal, Big Creek, Punta Gorda

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojový agrární stát, nezaměstnanost (9,4 %), přes 30 % obyvatel žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- sehrává významnou roli, zaměstnává 22,5 % ekonomicky aktivních obyvatel
- až 40 % plochy státu je vhodné pro zemědělské obdělávání, ale využívá se pouze část
- hlavními plodinami je *cukrová třtina, citrusy (pomeranče a grapefruity), banány*
- dále se sklízí *šarlatové fazole, kukuřice, rýže, kokosové ořechy, různé druhy luštěnin, ovoce a zeleniny*
- chová se *skot, koně, muly, prasata, ovce, kozy, drůbež*
- *rybolov* (hlavně korýši)
- těžba dřeva (vzácné druhy) lesy pokrývají zhruba 44 % plochy státu

Průmysl a těžba

- nerostné zdroje nejsou významné, v malém množství se těží *ropa, vápenec, písek*
- průmysl je málo rozvinutý, zaměstnává 15,2 % ekonomicky aktivních obyvatel

- největší podíl má *potravinářský* průmysl (cukrovary, mydlovary, konzervárny, zpracování tabáku), dalšími odvětvími je průmysl *textilní, dřevozpracující, obuvnický a chemický* (průmyslová hnojiva)

Služby, doprava

- zaměstnávají 62,3 % ekonomicky aktivních obyvatel
- chybí železnice, zhruba 1/5 silnic má pevný kryt vozovky, hlavní přístavy Belize, Dangriga, Punta Gorda

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bh.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Belize>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={2CBE1EAC-3C70-4929-B446-450322F2865B}>
- <http://www.xist.org/cntry/belize.aspx>
- <http://www.statisticsbelize.org.bz/>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/207562260120015-04.06.2007-21:00-belize.html?from=20>

Hymna

- <http://lidussska.blog.cz/0706/svetove-hymny-a-d>

Guatemala

Guatemalská republika
República de Guatemala

Základní údaje

Rozloha:	108 890 km ²
Počet obyvatel:	12 728 111 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	135 obyv./km ²
Hlavní město:	Ciudad de Guatemala (Guatemala)
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	indiánské jazyky a dialekty
Státní zřízení:	prezidentská republika (hlavou státu je prezident volený obyvatelstvem na 4 roky, zákonodárnou moc má jednokomorový Národní kongres)
Správní členění:	22 departamentů
Měna:	guatemalský quetzal (GTQ), současně americký dolar (USD)

Historický a územní vývoj

- území původně obývané především Mayi (centrum mayské říše); roku 1523 dobyt Španělskem (vůdce Pedro de Alvarado); mezi lety 1560-1821 součást generálního kapitanátu Guatemala; krátké období nezávislosti; 1822-1823 mexická okupace; 1823-1839 součást Spojených středoamerických provincií; po rozpadu tohoto sdružení Guatemala prohlášena samostatnou republikou; územní spory s Hondurasem a Salvadorem, ve 2. polovině 20. století četné vojenské puče; téměř 40 let probíhající občanská válka, jednání o ukončení vedena od roku 1991, v roce 1995 příměří mezi vládou a levicovým guerillovým hnutím, na území státu jednotky OSN

Poloha

- přímořský stát ve Střední Americe, přes Golfo de Honduras přístup ke Karibskému moři, pobřeží Tichého oceánu na jihozápadě, hranice s Mexikem, Belizem, Hondurasem a Salvadorem

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Guatemalci, z čehož je 59,4 % mesticů (tzv. ladinos) a Evropanů, 40,3 % Indiánů (Mayové, Kičéové, Kakčikelové, Mamové, Kekčiové, aj.), zbytek jsou černoši a různí míšenci (mulati, zambové)
- podle náboženského vyznání je asi 76 % obyvatel římskými katolíky, protestanti, domorodá mayská náboženství
- kromě hlavního města jsou největší Quetzaltenango, Escuintla, Mazatenango, Puerto Barrios, Retalhuleu, Zapaca
- negramotnost byla nejvyšší v Americe (45 % v roce 1990), v roce 2002 (30,9 %)

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojový agrární stát, který je v důsledku orientace na exportní zemědělské produkty silně závislý na cenách zboží a jejich kolísání na světových trzích; závislost na monopolech USA; pod oficiálně uznanou hranicí chudoby žilo v roce 1990 89 % obyvatel (odhad v roce 2004 uvádí 56,2 % obyvatel žijících pod hranicí chudoby)

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- je významným sektorem, zaměstnává 50 % ekonomicky aktivních obyvatel
- většina zemědělské půdy patří velkým vlastníkům (asi 2 % obyvatel)
- na tichomořské svahy Kordiller, horské kotliny a centrální vysočina jsou hlavní oblasti pěstování *kávovníku a banánovníku*; v pacifické pobřežní zóně se dále pěstuje *cukrová třtina, rýže, bavlna, kakaovník, kukuřice, pšenice, konopí, luštěniny*
- mezi další plodiny patří *ananas, brambory, batáty, tabák, kardamon, čirok, čikle* (k výrobě žvýkácké gumy) a další *druhy ovoce a zeleniny*
- v horských oblastech se chová *skot, vepř, ovce, kozy, drůbež*; extenzivní formy chovu
- tropické *lesy* pokrývají cca 45 % státu, *těžba i vzácných druhů dřeva* (mahagon, cedr, balza, kampeškové dřevo), ale drtivá většina vytěženého dřeva slouží jako *palivo*
- nepodstatný je *rybolov*

Průmysl a těžba

- nerostné zdroje jsou málo významné, v malém množství se těží *ropa, rudy olova, železa, antimonu, niklu, wolframu*
- existují naleziště *zlata, stříbra, chromu, zinku, mědi, rtuti a slídy*, ale bez významnějšího využití
- 95 % energie vyrobeno ve vodních elektrárnách, v provozu i geotermální elektrárna
- průmysl zaměstnává 15 % ekonomicky aktivních obyvatel, zaměření na zpracování domácích agrárních produktů; nejvýznamnějšími odvětvími jsou *průmysl potravinářský, textilní, petrochemický, chemický a farmaceutický*, v menším rozsahu existuje výroba *stavebních hmot, průmysl strojírenský, dřevozpracující papírenský a obuvnický*

Služby, doprava

- zaměstnávaly 35 % ekonomicky aktivních obyvatel
- *dopravní křižovatkou* země je hlavní město, důležitými přístavy jsou Puerto Barrios (zpracování zemědělské produkce) a Santo Tomás de Castilla na atlantském pobřeží, na tichomořském Puerto Quetzal a Champerico
- okolo 30 % silnic má pevný kryt vozovky, železnice
- *ropovod* z oblasti těžby v departamentu Alta Verapaz do Puerto Barrio

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gt.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Guatemala>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={4D8677B7-67B8-462C-A5F1-F18665DA1FBC}>
- <http://www.xist.org/cntry/guatemala.aspx>
- <http://www.ine.gob.gt/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Honduras

Honduraská republika
República de Honduras

Základní údaje

Rozloha:	112 090 km ²
Počet obyvatel:	7 483 763 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	62 obyv./km ²
Hlavní město:	Tegucigalpa
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	angličtina, indiánské jazyky
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	18 departamentů
Měna:	lempira (HNL)

Historický a územní vývoj

- roku 1502 zde přistál Kryštof Kolumbus, od roku 1529 španělská kolonie spravovaná v rámci Guatemalského kapitanátu; 1821 vyhlášení nezávislosti; 1822-1823 anektován Mexikem; do roku 1838 součást Spojených středoamerických provincií; potom definitivní osamostatnění; územní spory s Guatemalou, část území okupována Brity, přechodné spojení do unie s Nikaraguou a Salvadorem na konci 19. století (República Mayor de Centro-América); válka s Nikaraguou 1906-1907
- ve 20. století typická „banánová“ republika, četné vojenské puče a povstání, válka se Salvadorem (tzv. fotbalová, roku 1969), příměří zprostředkovala OAS; od roku 1982 civilní vláda a zrušení branné povinnosti, aby bylo eliminováno nebezpečí vojenských převratů a zneužití armády; hraniční spor se Salvadorem vyřešen až 1992

Poloha

- středoamerický stát rozkládající se velkou částí severního pobřeží při Karibském moři a malou jižní částí pobřeží u Tichého oceánu; sousedí s Guatemalou, Salvadorem a Nikaragou; patří k němu Islas de la Bahía, Islas Santanilla (nazývané též Islas del Cisne) v Karibském moři; Isla El Tigre v Golfo de Fonseca v Tichém oceánu

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je vesměs tvořeno Hondurascany, z toho je 90 % mesticů, 7 % Indiánů (Mayové, Lenkové aj.), 2 % tvoří černoši a mulati, 1 % běloši
- podle náboženského vyznání je 97 % obyvatel římskými katolíky, zbývající 3 % jsou protestanti
- kromě hlavního města jsou největšími San Pedro Sula, El Progreso, Danlí, Choluteca, La Ceiba, Juticalpa, Tela

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový agrární stát, jeden z nejchudších ve Střední Americe, průměrná nezaměstnanost činí 30 %, až 60 % obyvatel žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 34 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se *kukuřice, rýže, čirok, fazole, cukrová třtina, palmový olej, ananasy, banány, plantýny (plátanos), káva, tabák, kokosové ořechy, bavlna, kasava (maniok), brambory a jiné druhy ovoce a zeleniny*; vše pro domácí spotřebu kromě banánů a kávy, tyto plodiny na vývoz
- chov *skotu, koní, mul, prasat, koz, drůbeže*
- v okolí hlavního města *zelinářství a mléčné hospodářství*
- zemědělská oblast hlavně okolo San Pedro Sula
- *rybolov* (hlavně *garnáty a langusty*)
- *těžba dřeva* (vzácné druhy jako např. mahagon, cedr, červený eben, růžové dřevo)

Průmysl a těžba

- z nerostných zdrojů jsou významnější *rudy olova, zinku, stříbra, zlata*; v malém množství se těží *rudy kadmia, mědi, železa, rtuti, vápenec*; na východě jsou menší ložiska *ropy*; přírodní bohatství ale není dostatečně využíváno
- více než 90 % energie se vyrábí ve vodních elektrárnách
- průmysl zaměstnává 23 % ekonomicky aktivních obyvatel
- z odvětví je významnější *potravinářství* (cukrovary, pivovary, výroba nealko nápojů) a *průmysl textilní*, v menším rozsahu existuje i *strojírenský, chemický a farmaceutický průmysl, průmysl stavebních hmot, dřevozpracující, kožedělný a obuvnický*
- průmyslově nejméně rozvinutá země Střední Ameriky

Služby, doprava

- zaměstnávaly 43 % ekonomicky aktivních obyvatel
- železnice, silnice (převažují místní komunikace), přístavy Puerto Cortés (vývoz banánů, kávy a dalších zemědělských produktů), La Ceiba, Tela Trujillo, San Lorenzo

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ho.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Honduras>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={FA6EE0BF-C60B-4024-A12C-B99802776B9B}>
- <http://www.xist.org/cntry/honduras.aspx>
- <http://www.ine-hn.org/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Kostarika

Kostarická republika
República de Costa Rica

Základní údaje

Rozloha:	51 100 km ²
Počet obyvatel:	4 133 884 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	79 obyv./km ²
Hlavní město:	San José
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	kreolština, angličtina, indiánské jazyky
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	7 provincií
Měna:	kostarický colón (CRC)

Historický a územní vývoj

- roku 1502 přistál u pobřeží Kryštof Kolumbus; španělská kolonizace země od roku 1513; 1560-1821 součást generálního kapitanátu Guatemala; vyhlášena nezávislost; připojení k Mexickému císařství; 1823 osamostatnění a součást Spojených středoamerických provincií; 1838 obnovení nezávislosti, vyhlášení republiky; zpočátku chaos a občanská válka mezi liberály a konzervativci; stabilizace poměrů, dodnes politicky nejstabilnější stát ve Střední Americe; roku 1983 vyhlášena trvalá neutralita v regionálních sporech; prezident (v letech 1986-1990) Oscar Arias Sánchez obdržel Nobelovu cenu za mír v roce 1987 za zprostředkování mírových rozhovorů v různých středoamerických zemích

Poloha

- střeđoamerický pŕímořský stát, leží mezi Karibským mořem a Tichým oceánem, hraničí s Nikaraguou a Panamou, v Tichém oceánu k němu patří Isla del Coco

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoŕí Kostaričané, 94 % je bělochů a kreolů (včetně mesticů), 3 % černochů a mulatů, 1 % Asiátů, Indiánů (Čibčů, Čorotegů, Talamanků) už pouze 1 %, ostatní 1 %
- 76,3 % obyvatel vyznává římskokatolické náboženství (státní náboženství), evangelíci 13,7 %, další protestanti 0,7 %, svědci Jehovovi 1,3 %, ostatní 4,8 %, bez vyznání 3,2 %
- většina obyvatel měst je soustředěna do aglomerace hlavního města; k největším městům mj. patří Alajuela, Cartago, Puntarenas, Limón, Heredia, Desamperados, Liberia

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojovou agrární zemi, která ve Střední Americe patří k hospodářsky vyspělejším; analfabetismus je pouze 4 %, nezaměstnanost okolo 7 %, 18 % obyvatel žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 20 % ekonomicky aktivních obyvatel
- využívaná orná půda je ze čtvrtiny uměle zavlažovaná
- nejvýznamnějšími plodinami v rostlinné výrobě jsou *banány a káva*
- dále se sklízí *rýže, kukuřice, fazole, palmová jádra, palmový olej, cukrová třtina, kakaové boby, brambory, bavlna, tabák*
- živočišná výroba se zaměřuje na chov *skotu, koní, prasat a drůbeže*
- *rybolov, těžba dřeva* (mj. vzácných druhů – balzy, mahagonu, cedru, růžového a barvířského dřeva)

Průmysl a těžba

- z nerostných zdrojů jsou významnější *rudy zlata, stříbra, železa, bauxitu, síry, vápence, mořské soli*
- netěžena jsou ložiska *rud niklu, manganu a rtuti*

- 95 % energie je vyráběno ve vodních elektrárnách
- průmysl zaměstnává 22 % ekonomicky aktivních obyvatel
- průmyslová výroba soustředěna převážně do aglomerace hlavního města
- významnějšími odvětvími je *petrochemie, strojírenství, chemický, papírenský, dřevozpracující průmysl, průmysl stavebních hmot, kožedělný, textilní a zejména potravinářský průmysl* (výroba cukru, zpracování ryb a tabáku)

Služby, doprava

- zaměstnávaly 58 % ekonomicky aktivních obyvatel
- železnice (asi třetina elektrifikovaných), silnice (1/7 s pevným povrchem), přístavy Caldera, Puntarenas, Golfito, Puerto Limón

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cs.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kostarika>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={168942F1-6F72-4B54-9E18-9E5B92CF3AE3}>
- <http://www.xist.org/cntry/costarica.aspx>
- <http://www.inec.go.cr/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Kostarika

Kostarická republika
República de Costa Rica

Základní údaje

Rozloha:	51 100 km ²
Počet obyvatel:	4 133 884 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	79 obyv./km ²
Hlavní město:	San José
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	kreolština, angličtina, indiánské jazyky
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	7 provincií
Měna:	kostarický colón (CRC)

Historický a územní vývoj

- roku 1502 přistál u pobřeží Kryštof Kolumbus; španělská kolonizace země od roku 1513; 1560-1821 součást generálního kapitanátu Guatemala; vyhlášena nezávislost; připojení k Mexickému císařství; 1823 osamostatnění a součást Spojených středoamerických provincií; 1838 obnovení nezávislosti, vyhlášení republiky; zpočátku chaos a občanská válka mezi liberály a konzervativci; stabilizace poměrů, dodnes politicky nejstabilnější stát ve Střední Americe; roku 1983 vyhlášena trvalá neutralita v regionálních sporech; prezident (v letech 1986-1990) Oscar Arias Sánchez obdržel Nobelovu cenu za mír v roce 1987 za zprostředkování mírových rozhovorů v různých středoamerických zemích

Poloha

- střeđoamerický pŕímořský stát, leží mezi Karibským mořem a Tichým oceánem, hraničí s Nikaraguou a Panamou, v Tichém oceánu k němu patří Isla del Coco

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Kostaričané, 94 % je bělochů a kreolů (včetně mesticů), 3 % černochů a mulatů, 1 % Asiátů, Indiánů (Čibčů, Čorotegů, Talamanků) už pouze 1 %, ostatní 1 %
- 76,3 % obyvatel vyznává římskokatolické náboženství (státní náboženství), evangelíci 13,7 %, další protestanti 0,7 %, svědci Jehovovi 1,3 %, ostatní 4,8 %, bez vyznání 3,2 %
- většina obyvatel měst je soustředěna do aglomerace hlavního města; k největším městům mj. patří Alajuela, Cartago, Puntarenas, Limón, Heredia, Desamperados, Liberia

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojovou agrární zemi, která ve Střední Americe patří k hospodářsky vyspělejším; analfabetismus je pouze 4 %, nezaměstnanost okolo 7 %, 18 % obyvatel žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 20 % ekonomicky aktivních obyvatel
- využívaná orná půda je ze čtvrtiny uměle zavlažovaná
- nejvýznamnějšími plodinami v rostlinné výrobě jsou *banány a káva*
- dále se sklízí *rýže, kukuřice, fazole, palmová jádra, palmový olej, cukrová třtina, kakaové boby, brambory, bavlna, tabák*
- živočišná výroba se zaměřuje na chov *skotu, koní, prasat a drůbeže*
- *rybolov, těžba dřeva* (mj. vzácných druhů – balzy, mahagonu, cedru, růžového a barvířského dřeva)

Průmysl a těžba

- z nerostných zdrojů jsou významnější *rudy zlata, stříbra, železa, bauxitu, síry, vápence, mořské soli*
- netěžena jsou ložiska *rud niklu, manganu a rtuti*

- 95 % energie je vyráběno ve vodních elektrárnách
- průmysl zaměstnává 22 % ekonomicky aktivních obyvatel
- průmyslová výroba soustředěna převážně do aglomerace hlavního města
- významnějšími odvětvími je *petrochemie, strojírenství, chemický, papírenský, dřezpracující průmysl, průmysl stavebních hmot, kožedělný, textilní a zejména potravinářský průmysl* (výroba cukru, zpracování ryb a tabáku)

Služby, doprava

- zaměstnávaly 58 % ekonomicky aktivních obyvatel
- železnice (asi třetina elektrifikovaných), silnice (1/7 s pevným povrchem), přístavy Caldera, Puntarenas, Golfito, Puerto Limón

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cs.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kostarika>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={168942F1-6F72-4B54-9E18-9E5B92CF3AE3}>
- <http://www.xist.org/cntry/costarica.aspx>
- <http://www.inec.go.cr/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Mexiko

Spojené státy mexické
Estados Unidos Mexicanos

Základní údaje

Rozloha:	1 972 550 km ²
Počet obyvatel:	108 700 891 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	54,3 obyv./km ²
Hlavní město:	Ciudad de México (Mexiko)
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	indiánské jazyky, zejména náhuatl (aztéčtina), mayština, otomí, zapotéčtina, mixtéčtina aj.
Státní zřízení:	federativní republika
Správní členění:	31 států a federální distrikt hlavního města
Měna:	mexické peso (MXN)

Historický a územní vývoj

- v předkolumbovské době vyspělé indiánské kultury a říše (mj. Zapotékové, Toltékové, Mayové, Aztékové); španělské výboje (Cortéz a další), rozvrácení, zánik říší; 1535-1810 součást místokrálovství Nové Španělsko; 1810-1821 válka za nezávislost; 1822 vyhlášení Mexického císařství, které anektovalo další území Střední Ameriky; 1823 se Mexiko stalo republikou; během 19. století ztráta velkého území ve prospěch USA (Texas, Nové Mexiko, Arizona, Kalifornie); 1863-1864 intervence Francie, francouzská okupace, vyhlášení císařství v čele s Maxmiliánem Habsburským; 1867 svržení císařství, znovu byla ustanovena republika; následovalo mnoho převratů, diktatura Porfirio Díaze (s menší pauzou 1877-1911); občanská válka, svržení Díaze, přijetí demokratické ústavy roku 1917; po II. světové válce relativní stabilita; v polovině 90. let 20. století sociálně etnický

konflikt v podobě guerilly indiánských rolníků z jižních oblastí, který byl uzavřen roku 1996 dohodou mezi vládou a povstalci, dohoda přiznala práva indiánskému obyvatelstvu

Poloha

- přímořský stát, zabírá severní část Střední Ameriky, území mezi Karibským mořem a Tichým oceánem

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Mexičany: mestici 60 %, běloši (kreolové) 9 %, zbývajících 30 % tvoří hlavně Indiáni (mnoho kmenů), přistěhovalci z Asie a další 1 %
- podle náboženského vyznání je 76,5 % obyvatel římskými katolíky, 6,3 % je protestantů, 3,1 % bez vyznání, ostatní 0,3 %, blíže nespecifikováno 13,8 %
- urbanizace je zhruba na 78 %, ale příliv obyvatel do měst trvale stoupá
- osídlení je nerovnoměrné, suchý sever obydlen málo, tropický jih daleko hustěji, zejména údolí hlavního města a jeho širší okolí

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o průmyslově zemědělský stát s významnou těžbou nerostných surovin, Mexiko patří k nejvíce rozvinutým státům Latinské Ameriky, nezaměstnanost dosahuje asi 3 % (ovšem předpokládaná podzaměstnanost 25 %), asi 18 % obyvatel žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 18 % ekonomicky aktivních obyvatel
- hlavní zemědělskou oblastí jsou **pobřežní regiony** a hustě osídlené **kotliny Mexické náhorní plošiny**
- v **jižní části tichomořské nížiny** je soustředěno 50 % všech zavlažovaných půd; pěstuje se *bavlna, sezam, rajčata, citrusy, pšenice, sója, cukrová třtina*
- v **centrální a jižní části tichomořské nížiny** a na pobřeží Mexického zálivu převažuje plantážní rostlinná výroba, zde se pěstuje *cukrová třtina, banány, kokosová palma, ananas, citrusy, tabák, kakao*; živočišná výroba zde soustředěná slouží pro zásobování aglomerace hlavního města
- v **centrální části země** je rostlinná výroba specializovaná na pěstování *kukuřice, pšenice, fazolí* a živočišná výroba na chov *mléčného skotu*

- v **jižním Mexiku, na Yucatánu, v kotlinách Sierry Madre** se na malých hospodářstvích pěstuje *kukuřice, fazole, pálivé papriky*
- v **suchých oblastech jižní části Mexické náhorní plošiny** se rozvíjí extenzivní chov *dobytky* (export do USA)
- místní význam má *sběr* rostlin dávajících *kaučuk, vosk a vlákno*
- rostlinná výroba možná jen na zavlažovaných plochách, kde se pěstuje *bavlník, pšenice, zelenina*
- při polních pracích se ještě využívá značného počtu koní, mul, oslů
- *rybolov* není mnoho rozvinutý, pomalu roste počet ryb lovených pro průmyslové zpracování (sardele, sardinky)
- *těžba dřeva*, největší zásoby dřeva jsou v jedlových lesích na úbočích Sierry Madre; bohaté ale málo využívané jsou vlhké tropické lesy na jihovýchodě země; těží se i vzácné druhy jako např. cedr, eben, mahagon, kampeškové a růžové dřevo; těžba je kontrolovaná, mnohem racionálnější než v ostatních latinskoamerických zemích; asi 50 % těžného dřeva pro průmysl a stavebnictví

Průmysl a těžba

- ze značného nerostného bohatství se těží *ropa* (zejména v oblasti při Mexickém zálivu, tamtéž i *zemní plyn*)
- dále *železná ruda, stříbro, měď, olovo, zinek, zlato, rtuť, molybden, mangan, vizmut, uran, arzen, kadmium, cín, magnezit, černé uhlí, síra, fluorit, fosfáty, grafit, baryt, slída, sůl*
- průmysl zaměstnává 24 % ekonomicky aktivních obyvatel
- nejvýznamnějšími odvětvími jsou *průmysl těžební, hutnictví železa, hutnictví barevných kovů; rozvíjí se průmysl strojírenský a elektrotechnický* (výroba automobilů; na těžbě ropy založen rozsáhlý *průmysl petrochemický*; dále *chemický, gumárenský průmysl, průmysl stavebních hmot, skla a keramiky, dřevozpracující, papírenský průmysl; velmi rozšířený je průmysl textilní i kožedělný a obuvnický; důležité je potravinářství*, které je rozmístěno téměř ve všech městech a střediscích zemědělské výroby; též *zpracování tabáku*; **indiánské obyvatelstvo** se věnuje *uměleckým řemeslům a tradiční výrobě*
- 2/3 průmyslového potenciálu ve shora uvedených odvětvích je soustředěno do oblasti kolem hlavního města (střední část země) a do okolí Monterrey

Služby, doprava

- zaměstnávaly 58 % ekonomicky aktivních obyvatel
- důležitý je cestovní ruch, země má dobré přírodní podmínky, bohatou historii, národní parky; nejnavštěvovanějšími oblastmi jsou hlavní město, Tijuana (hosté z USA), mořské lázně Acapulco, Puerto Vallarta, Mazatlán; atraktivní je poloostrov Yucatán s karibskými lázeňskými středisky Cancún a Cozumel
- dobrá, poměrně kvalitní a rozvinutá dopravní infrastruktura

Regiony

- vyčleňuje se 5 regionů (oficiální statistikou nazývané jako ekonomické zóny): **CENTRÁLNÍ, SEVERNÍ, POBŘEŽÍ MEXICKÉHO ZÁLIVU, SEVEROTICHOOCEÁNSKÝ, JIHOTICHOOCEÁNSKÝ**
- hranice regionů jsou podle států, které do oblasti spadají

1. Centrální region

- nejstarší (co se týká osídlení) a nejhustěji zalidněná oblast
- zabírá asi 14 % celkové rozlohy státu a žije zde asi 50 % všeho obyvatelstva země
- základ hospodářství regionu tvoří *zemědělství a těžební průmysl*
- těžební průmysl v současnosti ustupuje *strojírenství, chemii, petrochemii, elektrotechnice*
- na základě zemědělské produkce je rozvinutý *průmysl zpracovatelský*, hlavně *potravinářský, textilní (konfekce), kožedělný, obuvnický*, což jsou tradiční odvětví
- jádrem regionu je federální distrikt s hlavním městem **Ciudad de México**, další velká centra jsou Guadalajara, Puebla, León, Salamanca

2. Severní region

- leží při hranici Mexika s USA
- je rozlohou největší mezi regiony, zabírá necelou polovinu rozlohy země, žije zde pouze 1/5 z celkového počtu obyvatel státu
- tradiční odvětví hospodářství jsou *těžba rud* a v zemědělství *chov skotu*; jako nové odvětví se rozvíjí *černá metalurgie*
- v pánvích Río Grande del Norte a La Laguna je rozvinuté *závlahové zemědělství*, na zavlažovaných plochách se pěstuje *pšenice, bavlna, vaječná*
- jádrem na západě regionu je Chihuahua centrum *chovu dobytka a těžby rud*
- ve vnitrozemí je důležitý Torreón s *velkými mlýny a bavlnářským průmyslem*
- na jihu leží střediska těžebního průmyslu a barevné metalurgie San Luis Potosí, Zacateca, Fresnillo
- ve východní části leží druhé nejvýznamnější hospodářské středisko země Monterrey, s černou a barevnou metalurgií, elektrotechnikou, potravinářstvím, textilním průmyslem a s výrobou stavebních hmot (cement)
- důležité jsou ropovody a plynovody procházející směrem na Saltillo, Torreón, Chihuahua, do Monclovy (po Monterrey druhé velké středisko černé metalurgie, koksochemického průmyslu, výroby umělých hnojiv)

3. Region pobřeží Mexického zálivu

- převažuje intenzivní rostlinná výroba (pěstování *kávy, bavlníku, cukrové třtiny, citrusů, obilovin*) a živočišná výroba (*chov skotu*)
- na severu se na zavlažovaných půdách pěstují *obilniny*
- v pánvích řek se na základě závlah pěstují *mnohaleté tropické kultury* (program na komplexní využití řek Papaloapan a Grijalva-Usumacinta)
- na poloostrově Yucatán je rozvinuta produkce *vlákna heneguén*
- *rybolov a lov krevet* na pobřeží Mexického zálivu
- hlavním průmyslovým odvětvím je *těžba ropy a zemního plynu* v pásu okolo největšího ropného přístavu Tampico a dále na severu a jihovýchodě regionu
- největší ložiska *síry* jsou na Tehuantepecké šíji, na jejich základě se rozvíjí *chemický průmysl*, zejména výroba *umělých hnojiv*
- další velká střediska jsou Veracruz, Jalapa, Córdoba a Orizaba s *potravinářským a lehkým průmyslem*

4. Severotichooceánský region

- hospodářský rozvoj na základě politiky hospodářské kolonizace periferie země a díky výstavbě zavlažovacích systémů

- díky zavlažování jsou zde velké osevní plochy *pšenice* a jiných kultur (plantáže *bavlníku, cukrové třtiny, citrusů*)
- zemědělské přebytky slouží k zásobování centrálního regionu nebo se vyvážejí (hlavně do USA)
- průmysl zaměřen hlavně na *zpracovávání zemědělských produktů* (mlýny, jatka, zpracování bavlny)
- několik středisek *těžby a barevné metalurgie*, především *těžba mědi* ve státě Sonora, dále střediska Cananea a Nacosari de García
- *rybolov (tuňáci), lov krevet a krabů* v Kalifornském zálivu
- důležitá střediska Mexicali, Hermosillo, Tijuana

5. Jihotichooceánský region

- nejméně rozvinutá oblast v Mexiku
- v zemědělství převažuje rostlinná výroba (*kukuřice, fazole, pšenice*), v pánvi řeky Balsas a na tichooceánském pobřeží je rozvinuto plantážní zemědělství (*kávovník, cukrová třtina, tropické ovoce*)
- v některých místech i *rybolov*
- v regionu není žádné velké průmyslové středisko
- významné lázně Acapulco, středisko pro distribuci ropy pro přístavy pacifického pobřeží Salina Cruz

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mx.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mexiko>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={838F11D3-308A-4DE3-BEED-90C9B5AF9827}>
- <http://www.xist.org/cntry/mexico.aspx>
- <http://www.inegi.gob.mx/inegi/default.aspx?s=inegi>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/205562260120004-20.02.2006-21:00-acapulco.html?from=80>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400619-31.12.2005-11:30.html?streamtype=RH&from=100>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400821-21.08.2005-10:25.html?from=120>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400717-17.07.2005-10:25.html?from=120>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Nikaragua

Nikaragujská republika
República de Nicaragua

Základní údaje

Rozloha:	129 494 km ²
Počet obyvatel:	5 675 356 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	42 obyv./km ²
Hlavní město:	Managua
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	angličtina, čibča, miskito, suma aj.
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	15 departamentů a 2 autonomní oblasti pro Indiány (Atlántico Norte, Atlántico Sur)
Měna:	zlatá córdoba (NIO)

Historický a územní vývoj

- v roce 1502 připlul Kryštof Kolumbus; 1528 území ovládli Španělé a roku 1570 ho připojili ke generálnímu kapitanátu Guatemala; 1821 vyhlášena nezávislost; vzápětí anexe ze strany Mexika do roku 1823; 1823-1839 součást Spojených středoamerických provincií; opětovné vyhlášení nezávislosti
- 20. století charakterizují vnitřní spory, občanské války, období diktatur (mj. nejznámější 1936-1979 rodinný klan Somozů); občanská válka i za vlády Sandinovské fronty, která za účasti Kuby prováděla socialistické experimenty; i po návratu k parlamentní demokracii v 90. letech a zvolení prezidentky Violety Chamorrové byla situace v zemi napjatá, nestabilní; volby 1991, 1996 a 2001 odsoudily a neumožnily vládu Sandinovské fronty, ovšem hlasováním v roce 2006 byl zvolen prezidentem bývalý Sandinista Daniel Ortega

Poloha

- přímořský středoamerický stát ležící mezi Karibským mořem a Tichým oceánem, hraničí s Hondurasem a Kostarikou

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Nikaragujci, z čehož je asi 69 % mesticů (tzv. triguenos), běloši 17 %, černoši 9 %, Indiáni 5 % (Čorotegové, Miskitové, Naikaraové, Sumové, Čibčové)
- 72,9 % obyvatel vyznává římskokatolické náboženství, evangelíci 15,1 %, moravští bratři 1,5 %, bez vyznání 8,5 %, ostatní 2 %
- kromě hlavního města patří k největším např. León, Masaya, Granada, Chinandega, Matagalpa

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový agrární stát; analfabetismus je vysoký 32,5 %, nezaměstnaných je 50,3 % z celkového počtu pracovních sil; stav hospodářství dosud odráží desetiletou občanskou válku ukončenou roku 1994, velkou ránou pro zdejší ekonomiku jsou následky hurikánu Mitch z roku 1998; k oživení hospodářství dochází za pomoci mezinárodních finančních institucí

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 29 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se zejména *káva, surová bavlna, cukrová řepa*
- dále *kukuřice, rýže, čirok, brambory, kasava, banány, plantýny, luštěniny, sezam, kokosové ořechy, pomeranče, ananasy a jiné druhy ovoce a zeleniny*
- chov *skotu, koní, prasat, oslů, mul, koz, drůbeže*
- *rybolov* a těžba dřeva pouze pro vlastní spotřebu

Průmysl a těžba

- nerostné zdroje tvoří ložiska *zlata, stříbra, olova, mědi, zinku, cínu, niklu, wolframu, rtuti, vápence, bauxitu, soli*

- průmysl zaměstnává 19 % ekonomicky aktivních obyvatel
- z jednotlivých odvětví je nejvýznamnější *průmysl petrochemický, chemický, dřevozpracující, stavebních hmot, textilní, obuvnický a potravinářský*
- nedostatek energetických surovin
- průmyslová výroba uspokojí vlastní spotřebu státu

Služby, doprava

- zaměstnávají 52 % ekonomicky aktivních obyvatel
- *železnice* nemají v provozu všechny tratě, *silnice* (zhruba desetina s pevným povrchem, část silnic není celoročně sjízdná), splavný dolní tok řeky San Juan, *přístavy* Corinto, San Juan del Sur, Puerto Sandino, El Bluff, Puerto Cabezas

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nu.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Nikaragua>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={033DD578-BC2D-41D3-8E2B-506C27C76F29}>
- <http://www.xist.org/cntry/nicaragua.aspx>
- <http://www.inec.gob.ni/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Panama

Panamská republika
República de Panamá

Základní údaje

Rozloha:	78 200 km ²
Počet obyvatel:	3 242 173 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	39 obyv./km ²
Hlavní město:	Panamá, též Ciudad de Panamá (Panama)
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	angličtina, indiánské jazyky (guajmi, čibča aj.)
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	9 provincií, 5 autonomních území pro Indiány
Měna:	panamská balboa (PAB), souběžně americký dolar (USD)

Historický a územní vývoj

- na území Panamy přistály Španělé roku 1501, od roku 1508 kolonií; 1524-1565 součást generálního kapitanátu Guatemala; poté do roku 1718 součástí místokrálovství Peru; 1718/1739-1821 součástí Nové Granady; 1821 vyhlášení samostatnosti; záhy připojení k federativní republice Velká Kolumbie
- 1903 opět vyhlášení nezávislosti, separatistické hnutí podporováno ze strany USA (počítalo se s vybudováním kanálu); 1989 se vyhrotily vztahy mezi USA a Panamou, ozbrojený zásah amerických jednotek proti generálu Manuelu Noriegovi (anuloval výsledky voleb; byl unesen a oficiálně obviněn z korupce a obchodování s drogami, v USA odsouzen ke 40 letům vězení); nový prezident dosazen Američany, po skončení

jeho volebního období zvítězil kandidát Noriegovy strany; převzetí plné kontroly nad průplavovým pásmem roku 2000, konec kontroly kanálu ze strany USA

Poloha

- nejvýchodněji položený stát ze všech středoamerických republik, leží na strategicky a dopravně významné Panamské šíji (Istmo de Panamá), přímořský stát mezi Karibským mořem a Pacifikem, které spojuje Panamský průplav

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Panamci, z čehož je 70 % mesticů, černoši a mulati 14 %, běloši 10 %, Indiáni 6 % (odhad ročenka CIA)
- podle náboženského vyznání je 85 % římských katolíků, 15 % protestantů,
- kromě hlavního města patří k největším např. San Miguelito, Colón, David, Santiago, Penonomé, Chitré, Chapigana, Les Tablas, Bocas del Toro

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový agrární stát, významnými zdroji příjmů jsou poplatky za používání Panamského průplavu a ropovodu vedoucího podél něho, výtěžek z transakcí **ve svobodné zóně Colón**, Panama je i důležitým finančním centrem; analfabetismus je 8,1 %, nezaměstnanost 8,8 %, pod hranici chudoby žije okolo 38 % obyvatel

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 20,8 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se *rýže, kukuřice, cukrová třtina, banány, fazole, káva, kakaové boby, tabák, pomeranče, mango, kokosové ořechy, maniok, batáty, zelenina*
- živočišná výroba je méně významná, chová se *skot, prasata, koně, muly, kozy, drůbež*
- důležitý je *rybolov* (garnátů, tuňáků, makrel, ančoviček)
- těžba *dřeva* (ze vzácných druhů převažuje těžba mahagonu)

Průmysl a těžba

- z nerostných zdrojů je nejvýznamnější *ruda mědi a uhlí*, dalšími surovinami jsou *rudy manganu, stříbra, zlata molybdenu, zinku, železa, niklu, cínu, wolframu, antimonu, bauxit, vápenec, kaolin, mořská sůl*

- tyto suroviny jsou využívány pouze v malém rozsahu
- více než polovina energie vyrobena ve vodních elektrárnách
- průmysl zaměstnává 18 % ekonomicky aktivních obyvatel
- nejdůležitějšími odvětvími jsou *průmysl petrochemický, textilní, potravinářský, stavebních hmot, obuvnický, papírenský, polygrafický a gumárenský*

Služby, doprava

- zaměstnávaly 61,2 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sektor má rozhodující podíl na HNP a na exportních příjmech Panamy
- železnice, silnice (zhruba 1/3 s pevným povrchem), Panamský průplav s přístavy Colón a Balboa, další důležité přístavy jsou Coco Solo, Vacamonte, Puerto Armuelles, Almiranta, Chiriquí Grande, Aguadulce, Pedregal
- republika disponuje jednou z největších námořních flotil na světě, registrovány nákladní, obchodní lodě a tankery nejrůznějších společností

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pm.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Panama>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={8ADC924A-063B-4368-B30C-E3EFE6C591EE}>
- <http://www.xist.org/cntry/panama.aspx>
- <http://www.contraloria.gob.pa/>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400227-27.02.2005-10:25.html?streamtype=WL&from=140>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Salvador

Salvadorská republika
República de El Salvador

Základní údaje

Rozloha:	21 040 km ²
Počet obyvatel:	6 948 073 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	318,7 obyv./km ²
Hlavní město:	San Salvador
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	nahua, mayština
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	14 departamentů
Měna:	americký dolar (USD)

Historický a územní vývoj

- země původně osídlena mayskými kmeny, první Španělé dorazili roku 1524 (Pedro de Alvarado) a zabrali zemi pro španělskou korunu, roku 1525 založili město San Salvador; do roku 1821 součástí generálního kapitanátu Guatemala; poté vyhlášena nezávislost, vzápětí anexe Mexickým císařstvím; 1823-1839 součást Spojených středoamerických provincií – město San Salvador hlavním městem tohoto uskupení; do roku 1847 pod kontrolou Guatemaly; válka s Guatemalou, po porážce Guatemaly sloučení s Hondurasem a Nikaragou do roku 1898
- na počátku 20. století unifikační tendence; 1932-1944 tvrdá diktatura; 1969 konflikt s Hondurasem (fotbalová válka); roku 1992 ukončena krvavá občanská válka (75 000 obětí), i přes dohodu o příměří mezi vládou a levicovými rebely a snahu o zavedení pluralitního systému, je situace v zemi napjatá

Poloha

- nejmenší středoamerický stát, leží při pobřeží Tichého oceánu, hraničí s Guatemalou a Hondurasem

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Salvadorci, z čehož je 90 % mesticů, běloši 9 %, Indiáni 1 %
- 83 % obyvatel vyznává římskokatolické náboženství, protestanti a ostatní 17 %
- kromě hlavního města patří k největším např. Santa Ana, San Miguel, Mejicanos (v aglomeraci San Salvadoru), Santa Tecla

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový agrárně průmyslový stát; značný je analfabetismus (19,8 %), nezaměstnanost okolo 6 %

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 17,1 % ekonomicky aktivních obyvatel
- tvoří páteř ekonomiky země; přestože není mnoho produktivní, stačí krýt vlastní spotřebu státu a 90 % exportních příjmů
- 2/3 exportu tvoří *káva a banány*
- pro domácí spotřebu se pěstuje hlavně *kukuřice, sorgo, fazole, rýže, cukrová třtina, ovoce, zelenina, kakao, tabák, sojové boby, brambory, maniok, ananasy, citrusy, olivy, kokosové ořechy*
- chová se *skot, koně, muly, prasata, ovce, kozy, drůbež*
- Salvador patří mezi přední výrobce *peruánského balzámu* pro farmaceutický a kosmetický průmysl
- *rybolov* a *těžba dřeva*

Průmysl a těžba

- nerostné zdroje jsou málo významné, v malém množství se těží *rudu zlata a stříbra*, dále *vápenec, sádrovec, sůl*
- průmysl zaměstnává 17,1 % ekonomicky aktivních obyvatel

- hlavními průmyslovými odvětvími zůstává *potravinářství* (mlýny, pivovary, cukrovary, výroba rozpustné kávy) a *textilní průmysl* (výroba bavlněné příze, tkanin, pytlů na kávu z agáve), dalšími důležitými odvětvími jsou *hutnictví a strojírenství*, *průmysl petrochemický, chemický, farmaceutický, průmysl stavebních hmot, průmysl keramiky, papírenský, obuvnický, kožedělný*

Služby, doprava

- zaměstnávaly 65,8 % ekonomicky aktivních obyvatel
- železnice, silnice (zhruba 1/7 s pevným povrchem), splavný tok řeky Lempa, přístavy La Unión, Acajutla, La Libertad

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/es.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Salvador>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={12F5F943-2A1B-4DFD-81EB-57108E1A479F}>
- <http://www.xist.org/cntry/elsalvador.aspx>
- <http://www.minec.gob.sv/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

REGIONÁLNÍ CHARAKTERISTIKY STÁTŮ KARIBSKÉ OBLASTI

- základní fyzickogeografické a socioekonomické charakteristiky regionu viz předchozí kapitoly 2-12; následuje zpřesnění a doplnění údajů

Vymezení regionu

- jedná se o ostrovní region Velkých a Malých Antil a o Bermudy
- v některé literatuře bývají do tohoto regionu zahrnuty i pevninské státy Belize, Guyana, Surinam a Francouzskou Guyanu, a to z jazykových, politických a kulturních důvodů
- rozloha vodní plochy čítá necelé 3 mil. km²
- oblast svým charakterem připomíná Oceánii, jde o rozptýlené ostrovy, bývalé kolonie, závislá území, což je i jeden z důvodů vymezení regionu
- převažují zde země, které byly nebo dosud jsou pod správou jiných zemí než tradičních „latinských“ koloniálních mocností Španělska a Portugalska; jedná se především o Velkou Británii, Francii, Nizozemsko a USA
- do španělské sféry vlivu patřila jen *Kuba*, část *Haity* (Dominikánská republika), *Portoriko*
- většina ostrovů ohraničuje Karibské moře, přímo v něm leží jen *Jamajka, Kajmanské ostrovy a Nizozemské Antily*; navíc některé *malé ostrůvky při pobřeží států Střední Ameriky* patří k těmto samostatným státům (viz kapitoly 14-1 až 14-8); výjimkou jsou ostrůvky *Bajo Nuevo, San Andrés a Providencia*, které patří Kolumbii a tvoří tzv. intendencii značně vzdálenou od pobřeží Kolumbie

Obyvatelstvo

- **rasová struktura** – značná odlišnost od jiných latinskoamerických zemí, *Indiáni* byly *vyhubeni*, místo nich *potomci černošských otroků* (v jiných latinskoamerických státech potomci bílých přistěhovalců a míšenci), proto na většině ostrovů převládají z 90 % *černoši a mulati*, pouze na Kubě a Portoriku tvoří většinu *kreolové*; *přistěhovalci z Asie* (verbováni jako pracovní síly po zrušení otroctví) mají početné zastoupení na Trinidadu a Tobagu
- **jazyková struktura** – jde o velmi pestrou oblast, hlavním důvodem byly změny majitelů ostrovů během 16.-19. století; dnes 4 oficiální jazyky (*španělština, angličtina, francouzština, holandština*), mnozí obyvatelé znají dva až tři z těchto jazyků, nebo hovoří směsicí těchto jazyků (*kreolština, patois, papiamentu*)
- **náboženská struktura** – vyplývá z koloniálního období, převzatá náboženství kolonizátorů (z křesťanských směrů *katolicismus, anglikánství*); díky asijským přistěhovalcům rozšíření *hinduismu a islámu*; na Haity jsou početní vyznavači afrického animistického kultu *vúdu*
- **sociální struktura** – velké rozdíly mezi jednotlivými skupinami lidí a mezi státy navzájem; jedná se o málo lidnaté státy, tudíž gramotnost, zdravotní péče, služby jsou obecně na lepší úrovni, než v jiných zemích Latinské Ameriky; najdeme extrémy jako Kuba (téměř nulová negramotnost), Haity (okolo 50 % negramotných, 80 % lidí žije pod hranicí chudoby, není zajištěna dostatečná zdravotní péče, vysoká dětská úmrtnost, nízká naděje dožití)

Historický vývoj administrativního uspořádání

– rozlišují se tři etapy ve vývoji států, resp. jejich státního zřízení:

a) předkoloniální období

- území původně osídleno kmeny Arawaků, kteří žili ve velkých osadách, dodržovali zřízení matrilineárních rodů, společnost byla stratifikována podle majetkových poměrů
- hlavně zemědělci, ale obchodovali s kontinentem, odkud získávali zlato a stříbro
- před příchodem Evropanů byli Arawakové z Malých Antil vytlačeni bojovnými kmeny karibských Indiánů (Kalinago), kteří přišli z oblasti dnešní Brazílie; ženy a děti přijímali mezi sebe, muže obřadně zabíjeli; název kanibalové vznikl zkomolením jejich jména (Kalinago – Caribales – kanibalové)

b) období kolonizace

- příjezdem prvních Evropanů se život Indiánů změnil; Arawakové přijali Evropany přátelsky, ale byli záhy olupováni a zabíjeni kvůli zlatu (to netěžili, nýbrž kupovali na kontinentu)
- zotročování původních indiánských kmenů pro práci na plantážích nemělo úspěch, proto byli Indiáni zabíjeni a místo nich přiváženi otroci z Afriky
- asi do 17. století v oblasti pouze Španělé, poté si začali dělat nároky i Angličané, Francouzi a Nizozemci; západní část Panenských ostrovů původně zabrali Dánové, krátkou dobu měli na Sv. Bartoloměji kolonii i Švédové
- vykořisťování původních obyvatel a drancování ostrovů po celé koloniální období; zakládání plantáží cukrové třtiny, banánovníků, bavlníku, tabáku, koření a jiných tropických plodin; produkce určena pro Evropu

c) období nezávislosti

- za konec koloniálního období je považován počátek 19. století, resp. rok 1801, kdy vyhláší nezávislost francouzská kolonie Haiti; jedná se o první stát s nebělošským obyvatelstvem, který v dějinách kolonialismu získal samostatnost (suverenitu)
- na jiných místech se koloniální zřízení udržovalo ještě dlouho; nejvíce sílilo osvobozenécké hnutí ve španělských državách, které měly vzor v osvobozujících se zemích na kontinentu (boje za nezávislost 1810-1825) a které byly nejkrutěji vykořisťovány a byly nejlidnatější
- roku 1821 vyhláší samostatnost Dominikánská republika; spor mezi Španělskem a USA vyvrcholil krátkou válkou roku 1898, kdy USA obsadily Kubu a Portoriko, jedny z posledních španělských kolonií (poslední kolonie, která se vymanila ze španělského vlivu, byly Filipíny)
- ostatní území v Karibské oblasti zůstávala pod koloniální správou, různý přístup koloniálních mocností k poskytnutí nezávislosti

1. Velká Británie

- pokusy o vytváření větších administrativních celků z malých ostrovů
- v letech 1871-1956 Závětrné ostrovy (severní část Malých Antil po Dominiku) a Návětrné ostrovy (jižní část)
- roku 1958 spojeny všechny državy do Západoindické federace, mezi jednotlivými členy byly minimální kontakty, vzájemné ekonomické vazby neexistovaly; státy bohatší na suroviny měly pocit, že doplácí na ekonomicky slabé státy; následoval rozpad federace
- roku 1962 vyhláší nezávislost Jamajka a Trinidad s Tobagem
- ostatní kolonie získaly separátní postavení

- Britové si zachovali politický i ekonomický vliv ve všech svých koloniích, které i po získání nezávislosti zůstaly monarchiemi v rámci Commonwealthu
- dosud existuje značná ekonomická (hospodářská) závislost ostrovů na Velké Británii, která je stále hlavním odběratelem produktů těžby a zemědělství
- Anguilla (závislé území s vnitřní samosprávou), Bermudy (závislé území s širokou vnitřní autonomií), Britské Panenské ostrovy (závislé území s částečnou vnitřní autonomií), Kajmanské ostrovy (závislé území s vnitřní samosprávou), Montserrat (závislé území s vnitřní samosprávou), Turks a Caicos (závislé území s vnitřní samosprávou)

2. Francie

- francouzské državy jsou ekonomicky zcela závislé na mateřské zemi
- Francie umožnila zvýšení životní úrovně oblastí nad karibský a i latinskoamerický průměr (srov. s Haiti, které vyhlásilo samostatnost)
- všechny bývalé državy byly formálně „povýšeny“ na součást Francie jako zámořské departementy (Guadeloupe, Martinik – francouzské zámořské departementy)

3. Nizozemsko

- umožnění průmyslového rozvoje držav, které však jsou zároveň připoutány nizozemským kapitálem, k němuž se přiřadil i kapitál USA
- bývalé kolonie mají dnes statut zámořských departementů (Aruba, Nizozemské Antily)

4. USA

- americký kapitál umožnil rozvoj držav, které jsou navíc důležitým rekreačním zázemím pro USA
- Americké Panenské ostrovy (nezačleněné území USA, v podstatě kolonie), Portoriko (volně přidružený stát USA s vnitřní samosprávou)

Hospodářství

- nerostné suroviny: oblast relativně bohatá, i přes svou malou rozlohu, na nerostné suroviny (*bauxit, nikl, mangan, zlato*)
- průmysl: rychle se rozvíjí průmyslová základna, důležité jsou *rafinérie ropy*, produkce pro potřeby USA
- zemědělství: oblast má přebytky *tropického ovoce* (banány, citrusy, mango, avokádo, ananasy), *cukrové třtiny*, *bavlny* a *koření* (muškátu, vanilky, zázvoru, čili) nebo speciálních produktů (škrob *arrowroot*)
- z mezinárodního hlediska jsou důležitá finanční centra: *Bahamy, Bermudy, Kajmanské ostrovy, Turks a Caicos*; tamní vlády vytvořily z ostrovů „daňový ráj“ s cílem přilákat zahraniční banky a jiné finanční podniky k trvalému usídlení
- cestovní ruch: výhodné podmínky díky politické stabilitě, celoročně příjemnému počasí (Malé Antily), dosud čistému moři; příjmy států z cestovního ruchu jsou vyšší než z exportu
- doprava: dobře rozvinutá díky cestovnímu ruchu; pro osobní dopravu je prioritní letecká doprava, každý ostrov má přijímací letiště, hlavní ostrovy napojeny na mezinárodní síť aerolinií do Severní Ameriky a Evropy; v nákladní dopravě dominuje lodní námořní doprava, která slouží dovozu a vývozu surovin; početná obchodní flotila Baham, Bermud a Kajmanských ostrovů je dána tím, že je pod jejich vlajkami registrována flotila amerických lodí; pozemní doprava je zaměřena hlavně na silniční dopravu, která je kvalitní a síť silnic vede přes celé ostrovy nejen kolem pobřeží; železniční doprava hraje jen okrajovou roli, úplná síť železnic byla vybudována na Kubě; na ostatních ostrovech

vybudována železnice pouze pro svoz cukrové třtiny (Portoriko, Jamajka, Trinidad a Tobago), nebo nebyla vybudována vůbec; s omezováním pěstování cukrové třtiny železnice vyřazovány z provozu, někde přebudovány na rekreační dopravu a slouží cestovnímu ruchu

- ekonomika: hlavní úlohu hraje americký kapitál (mimo Kubu a francouzská území), který ovládá těžbu, průmysl, zemědělství, cestovní ruch, bankovníctví
- integrační sdružení: CARICOM (Karibské společenství), CCM (Karibský společný trh), CARIFTA (Karibské sdružení volného obchodu), ECCM (Východokaribský společný trh), aj.

Antigua a Barbuda

Stát Antigua a Barbuda
State of Antigua and Barbuda

Základní údaje

Rozloha:	442 km ²
Počet obyvatel:	69 481 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	154,6 obyv./km ²
Hlavní město:	St. John's
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	pidgin (kreolská angličtina)
Státní zřízení:	parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu
Správní členění:	6 okresů a 2 dependence (Barbuda, Redonda)
Měna:	východokaribský dolar (XCD)

Historický a územní vývoj

- Antigua byla objevená Kryštofem Kolumbem roku 1493, od roku 1667 pod nadvládou Angličanů, roku 1860 připojení Barbudy
- 1871-1956 součástí britské koloniální federace Závětrné ostrovy; od roku 1956 separátní kolonie; 1958-1962 součást Západoindické federace; 1967-1981 přidružený stát Velké Británie s vnitřní autonomií; 1981 vyhlášení nezávislosti v rámci Commonwealthu
- v čele generální guvernér zastupující britského panovníka
- část politické reprezentace ostrova Barbuda usiluje o plnou nezávislost

Poloha

- karibský stát tvořený třemi ostrovy (Antigua, Barbuda a Redonda) leží v severovýchodní části Malých Antil, v ostrovní skupině Závětrné ostrovy; Antigua má členité pobřeží s četnými zálivy a drobnými ostrůvky při pobřeží, sever je nížinatý, jih hornatý; Barbuda je plochý nížinatý ostrov obklopen pásem korálů; Redonda je neobydlená; na ostrovech panuje tropické klima zmírněné vlivem oceánu, též vegetace je tropická; častý je výskyt hurikánů

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří převážně černoši (91 %), minority představují mulati (4,4 %), 1,7 % běloši (Britové a Portugalci), přistěhovalci z Asie (Libanonci, Syřané) a ostatní 2,9 %
- podle náboženského vyznání anglikánská církev 25,7 %, adventisté sedmého dne 12,3 %, pentakostalisté 10,6 %, moravská církev 10,5 %, katolíci 10,4 %, metodisté 7,9 %, baptisté 4,9 %, církev Boží (Church of God) 4,5 %, ostatní křesťané 5,4 %, ostatní 2 %, žádné nebo neznámé 5,8 %
- největší města jsou Saint John's a English Harbour Town na ostrově Antigua a Codrington na Barbudě

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový stát, základem ekonomiky je cestovní ruch, který vytvoří přes polovinu celkového HDP
- nezaměstnanost dosahuje 11 %, negramotnost dosahuje asi 15 %, negramotná je hlavně u starší populace

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- pěstuje se *cukrová třtina, bavlník, kukuřice, zelenina, citrusy, mango, kokosové palmy*
- chov *skotu, koní, oslů, prasat, ovcí, koz, drůbeže*
- významnější je i *rybolov*
- zaměstnává 7 % ekonomicky aktivních obyvatel

Průmysl a těžba

- průmysl zaměřen na *zpracování domácích zemědělských plodin* (výroba cukru, melasy, rumu, jedlého oleje, čištění bavlny), na *výrobu nábytku, součástek pro počítače*, významná je i *rafinérie ropy*
- zaměstnává 11 % ekonomicky aktivních obyvatel

Služby, doprava

- zaměstnávají 82 % ekonomicky aktivních obyvatel
- zaměřeni na *cestovní ruch*, který je závislý na návštěvnících z hospodářsky vyspělých zemí; asi třetinu turistů tvoří Američané

Encyklopedická data

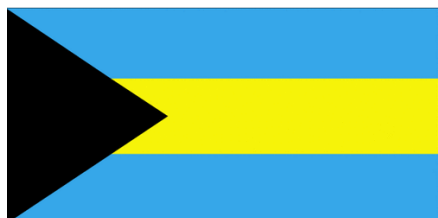
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ac.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Antigua_a_Barbuda
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={BF1CB3A7-CE0B-43F8-ACC9-C86F4BCE393D}>
- <http://www.xist.org/cntry/antigua.aspx>
- http://www.ab.gov.ag/gov_v2/government/statsandreports/

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Bahamy

Bahamské společenství
Commonwealth of The Bahamas

Základní údaje

Rozloha:	13 940 km ²
Počet obyvatel:	305 655 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	22 obyv./km ²
Hlavní město:	Nassau
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	kreolská francouzština
Státní zřízení:	parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu
Správní členění:	21 okresů
Měna:	bahamský dolar (BSD)

Historický a územní vývoj

- souostroví objeveno Kryštofem Kolumbem roku 1492, od roku 1719 je britskou kolonií, roku 1964 získalo vnitřní autonomii, od roku 1973 je samostatným státem v rámci Commonwealthu
- v čele země stojí generální guvernér zastupující britského panovníka

Poloha

- ostrovní stát zabírající rozlehlé souostroví v západní části Atlantského oceánu, jihovýchodně od Floridy, severovýchodně od Kuby; jedná se o mohutné pásmo korálových ostrovů (asi 700) a více než 2 000 izolovaných atolů, ostrůvků a útesů, z nichž je pouze okolo 30 ostrovů obydleno

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Bahamci: černoši 85 %, běloši 12 % (zejména Britové), Asiaté a Hispánci 3 %
- dle náboženského vyznání: baptisté 35,4 %, anglikánská církev 15,1 %, katolíci 13,5 %, metodisté 4,2 %, církev Boží (Church of God) 4,8 %, další křesťané 15,2 %, pentakostalisté 8,1 %, jiné 0,8 %, žádné nebo neznámé 2,9 %
- nejvíce obyvatel žije na ostrovech New Providence (více než polovina), Grand Bahama a Abaco; kromě hlavního města jsou největší Freeport, South Riding Point, Matthew Town, High Rock, West End, Coopers Town

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojový stát zaměřený na cestovní ruch a finančnictví, Bahamy mají jednu z nejvyšších úrovní HDP v Karibské oblasti (celkový cca 6,5 bilionu US dolarů/rok, resp. 21 600 US dolarů/osoba/rok – data k roku 2006); ekonomika je závislá především na USA, resp. na cestovním ruchu, hlavně turisté z USA (80 % z celkového počtu návštěvníků); cestovní ruch tvoří asi 60 % HDP, finančnictví přibližně 15 %

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- je limitováno nedostatkem orné půdy (necelé 1 % rozlohy státu), hraje jen okrajovou roli, zaměstnává 5 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se *cukrová třtina, banány, ananasy, papája, avokádo, mango a další druhy tropického ovoce, zelenina, sisal*; chová se *skot, prasata, ovce, kozy, drůbež*; rozvinutý i rybolov a těžba dřeva

Průmysl a těžba

- nerostné zdroje tvoří *aragonit, vápenec a sůl*
- průmysl představuje hlavně odvětví *těžební, petrochemické* (rafinování dovážené ropy, největší rafinérie ve Freeportu) *a chemické, farmacie, výroba stavebních hmot, dřevozpracující a potravinářský průmysl*
- zaměstnává 5 % ekonomicky aktivních obyvatel

Služby, doprava

- jsou nejdůležitějším sektorem národního hospodářství a nejdůležitějším zdrojem tvorby HDP
- vysoce rozvinutá jsou odvětví *cestovního ruchu a finančnictví*
- sektor služeb zaměstnává 90 % ekonomicky aktivních obyvatel
- dostatečný počet silnic s pevným povrchem
- *lodě zahraničních společností* registrované pod námořní vlajkou Baham; využívají „svobodné přístavy“ Nassau a Freeport

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bf.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bahamy>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={BDE40A6B-B2D5-4F71-ACD9-7E6ED9D31721}>
- <http://www.xist.org/cntry/bahamas.aspx>
- <http://www.bahamas.gov.bs/statistics>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Barbados

Barbados
Barbados

Základní údaje

Rozloha:	431 km ²
Počet obyvatel:	280 946 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	648 obyv./km ²
Hlavní město:	Bridgetown
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	pidgin
Státní zřízení:	parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu
Správní členění:	11 okresů (farností)
Měna:	barbadoský dolar (BBD)

Historický a územní vývoj

- ostrov objeven roku 1510 a obsazen Španěly roku 1518
- v 16.-17. století o něj soupeřili Španělé, Francouzi a Angličané; v té době byl již vylidněný, původní obyvatelé byli odvezeni na Hispaniolu a jiné karibské ostrovy jako otroci
- od roku 1627 anglická kolonie, od roku 1655 korunní kolonie
- do 18. století patřil ostrov k největším světovým exportérům cukru
- 1958-1962 součást federace Západoindických ostrovů
- 1961 získal vnitřní autonomii
- od roku 1966 samostatný stát v rámci Commonwealthu
- v čele generální guvernér zastupující britského panovníka

Poloha

- nejvýchodnější ostrov Malých Antil ležící 320 km severovýchodně od Trinidadu na rozhraní Karibského moře a Atlantského oceánu

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří černoši (90 %), běloši (4 %), Asijci a míšenci 6 %
- podle náboženského vyznání: protestanti 67 % (anglikánská církev 40 %, pentakostalisté 8 %, metodisté 7 %, ostatní 12 %), katolíci 4 %, jiné 17 %, bez vyznání 12 %
- náboženské složení je velmi pestré, činnost vyvíjí celkem asi 90 církví a sekt
- největší města kromě Bridgetownu (okolo 7 000 obyvatel) jsou Bathsheba, Speightstown, Holetown, The Crane (všechna mají okolo 1 000 obyv.)

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojový agrární stát, nezaměstnanost je 10,7 %
- ekonomika založena na exportu produktů z cukrové třtiny (cukr, melasa, rum) a na cestovním ruchu a finančnictví

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 10 % ekonomicky aktivních obyvatel
- orná půda zhruba na 3/4 území státu
- sklízí se *cukrová třtina, kukuřice, batáty, yamy, kokosové ořechy, bavlna, ovoce a zelenina*
- chová se *skot, koně, muly, osli, prasata, ovce, kozy, drůbež*
- *rybolov* (též exportní odvětví)

Průmysl a těžba

- nerostné zdroje představuje pouze *ropa, zemní plyn a stavební kámen korálového původu*
- průmysl zaměstnává 15 % ekonomicky aktivního obyvatelstva

- nejvýznamnější je *potravinářský* průmysl (výroba cukru, melasy, rumu, nápojů), dále *petrochemický, chemický, farmaceutický, stavebních hmot a textilní*

Služby, doprava

- zaměstnávají 75 % ekonomicky aktivních obyvatel
- významný je turistický ruch, který je však závislý na návštěvnících ze Severní Ameriky (hlavně USA) a z Evropy

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bb.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Barbados>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={0FA3D8A3-42E0-4B29-ACB9-B61282E5D919}>
- <http://www.xist.org/cntry/barbados.aspx>
- <http://www.barbados.gov.bb/bgis.htm>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Dominika

Dominické společenství
Commonwealth of Dominica

Základní údaje

Rozloha:	754 km ²
Počet obyvatel:	72 386 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	96 obyv./km ²
Hlavní město:	Roseau
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	kreolská francouzština
Státní zřízení:	parlamentní republika
Správní členění:	10 okresů (farností)
Měna:	východokaribský dolar (XCD)

Historický a územní vývoj

- ostrov objeven roku 1493 Kryštofem Kolumbem
- od 17. století osidlován Francouzi, ale během tzv. sedmileté války (1756-1763) se ho zmocnili Angličané; Dominika byla až posledním ostrovem Karibiku, který Evropané kolonizovali; naráželi zde na tvrdý odpor původního obyvatelstva
- 1763-1967 britská kolonie (s výjimkou 1778-1783, kdy znovu patřil Francouzům)
- 1871-1940 součást federace Návětrných ostrovů
- 1956-1958 samostatná kolonie
- 1958-1962 člen Západoindické federace
- separátní kolonie
- od roku 1967 autonomní přidružený stát Britského společenství s vnitřní samosprávou
- od roku 1978 samostatná republika v rámci Commonwealthu

Poloha

- ostrovní stát v Karibském moři v souostroví Malé Antily v ostrovní skupině Návětrných ostrovů mezi ostrovem Guadeloupe na severu a Martinikem na jihu

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Dominičany: 86,8 % černoši, 8,9 % mulati a kreolové, 2,9 % Indiáni (uvádí se okolo 3000 původních obyvatel, kteří jsou jedinými potomky zdejší předkolumbovské civilizace) běloši 0,8 %, ostatní 0,7 %
- podle náboženského vyznání je 61,4 % obyvatel římskými katolíky, metodisté 3,7 %, pentakostalisté 5,6 %, adventisté sedmého dne 6 %, baptisté 4,1 %, další křesťané 7,7 %, církev Boží 1,2 %, svědci Jehovovi 1,2 %, rastafariáni 1,3 %, bez vyznání 6,1 %, ostatní 1,6 %
- další větší města kromě hlavního jsou Portsmouth, Marigot, Saint Joseph, La Plaine, Berekua

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojový agrární stát, jehož ekonomika je založena hlavně na vývozu banánů; rozvíjí se cestovní ruch (tzv. ekoturistika) a navazující služby, existují vládní záměry na podporu a rozvoj finančnictví a bankovníctví a na výstavbu rafinérie ropy ve východní části ostrova
- nezaměstnanost 23 %, analfabetismus 6 %

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 40 % ekonomicky aktivních obyvatel
- hlavní plodinou jsou *banány*, dále se sklízí *kokosové ořechy, kakaové boby, citrusy, ovoce a zelenina*
- chová se *skot, prasata, ovce, kozy, drůbež*
- *rybolov* (hlavně korýši)
- dobré podmínky pro těžbu *dřeva* (lesnatost zhruba 50 %)

Průmysl a těžba

- přírodní zdroje tvoří *pemza a vápenec*
- průmysl je zaměřen na *zpracovávání domácích zemědělských plodin* (především *kokosové palmy* – kopa, jedlý olej, mýdlo) a *pemzy*; dále se vyrábí *ovocné šťávy, lihoviny a zpracovává se dříví*
- zaměstnává 32 % ekonomicky aktivních obyvatel

Služby, doprava

- zaměstnávaly asi 28 % ekonomicky aktivních obyvatel
- cestovní ruch se rozvíjí
- silniční síť je zhruba z 50 % tvořena silnicemi s pevným krytem vozovky
- přístavy Roseau a Portsmouth, rozšířena je kabotáž

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/do.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Dominika>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={9363CF7E-9E6E-49D9-BE9D-1C3438936C3E}>
- <http://www.xist.org/cntry/dominica.aspx>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Dominikánská republika

Dominikánská republika
República Dominicana

Základní údaje

Rozloha:	48 730 km ²
Počet obyvatel:	9 365 818 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	178 obyv./km ²
Hlavní město:	Santo Domingo
Úřední jazyky:	španělština
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	31 provincií a distrikt hlavního města
Měna:	dominikánské peso (DOP)

Historický a územní vývoj

- ostrov objeven Kryštofem Kolumbem roku 1492 (Hispaniola) a stal se základnou španělských výbojů
- 1679 rozdělen na španělskou (východní) a francouzskou (západní) část; 1804 vyhlášena samostatnost celého ostrova Haity; roku 1808 získali Španělé východní část ostrova se Santo Domingem, která roku 1808 vyhlásila nezávislost; 1822-1843 celý ostrov násilně sjednocen pod Haity; roku 1844 Dominikánská republika vyhlásila nezávislost; anexionistické snahy ze strany Haity, Španělska, USA
- nestabilita vlády (střídání prezidentů, puče, vzpoury, revoluce)
- roku 1930 se za pomoci USA dostal k moci neblaze proslulý diktátor a nejdůležitější postava novodobých dějin země, Rafael Leonidas **Trujillo** Molina (1891 až 1961 – zavražděn), který se nechával nazývat El Benefactor – Dobrodinec

- za jeho despotické vlády zemřelo na 75 000 lidí, jeho rodina vlastnila 50 % půdy a 80 % celkového obchodního kapitálu země; byla po něm pojmenována nejvyšší hora letiště a téměř v každém městě byla jeho socha
- země byla v plném rozkladu a vyčerpaná tvrdým despotismem; různé převraty a „boje“ mezi liberálnější revoluční stranou Kuby (Bosch) a Trujillovými stoupenci (Balaguer)
- zásahy mezinárodních společenství (intervence jednotek USA z pověření OAS); určité uklidnění politické situace po prezidentských volbách 1996 (prezident Leonel **Fernández** Reyna (zvolen i v roce 2004))

Poloha

- ostrovní stát, který zaujímá zhruba dvě třetiny ostrova Hispaniola, tedy jeho střední a východní část; leží na rozhraní Atlantského oceánu (severní pobřeží) a Karibského moře (jižní pobřeží); je součástí Velkých Antil; na východě sousedí s Haiti

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Dominikánci: mulaté 73 %, běloši 16 %, černoši 11 %
- podle náboženského vyznání je 95 % obyvatel římskými katolíky, zbylých 5 % tvoří protestanti, židé, baháisté, animisté, dosud má vliv i vúdú
- zhruba třetina obyvatel žije v aglomeraci hlavního města; další velká města jsou Santiago de los Caballeros, La Romana, San Pedro de Macorís, San Francisco de Macorís, San Cristóbal a další

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojový průmyslově zemědělský stát, který od roku 2003 zaznamenal růst HDP díky stabilizaci země pod vládou prezidenta Fernándeze a orientaci hospodářství na cestovní ruch (v minulosti země známá jen jako exportér cukru, kávy a tabáku)
- přesto je zde dlouhodobě vysoká nezaměstnanost (16 %) a přes 40 % lidí žije pod hranicí chudoby; 13 % obyvatel je negramotných

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 17 % ekonomicky aktivních obyvatel
- hlavními plodinami jsou *cukrová třtina, kávovník a kakaovník*
- dále se sklízí *rýže, kukuřice, čirok, brambory, batáty, maniok, fazole, arašídý, kokosové ořechy, pomeranče, avokádo, mango, ananasy, banány, plantýny, další druhy ovoce a zeleniny, tabák*
- živočišná výroba zaměřena na chov *skotu, koní, mul, oslů, prasat, ovcí, koz, drůbeže*
- uplatňuje se i *rybolov a těžba dřeva*

Průmysl a těžba

- z nerostných zdrojů je nejvýznamnější *feroniklová ruda*, dále se těží *rudý zlata, stříbra, kamenná sůl, sádrovec*, nevyužívaná jsou ložiska *bauxitu*
- průmysl zaměstnává 24,3 % ekonomicky aktivních obyvatel
- hlavním odvětvím je průmysl *potravinářský* (cukrovary, lihovary, zpracování tabáku), významné je i *hutnictví, průmysl petrochemický a chemický, farmaceutický, stavebních hmot, dřevozpracující, textilní, kožedělný a obuvnický*

Služby, doprava

- zaměstnávají 58,7 % ekonomicky aktivních obyvatel
- železniční tratě jsou využívány zejména pro dopravu *cukrové třtiny*
- zhruba 25 % silnic má pevný kryt vozovky, dálnice jsou v okolí hlavního města, velké přístavy *Santo Domingo, Puerto Plata San Pedro de Macorís, La Romana*

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/dr.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Dominik%C3%A1nsk%C3%A1_republika
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={22DC8813-F8E2-40E1-80D8-53EA5B48F751}>
- <http://www.xist.org/cntry/domrep.aspx>
- <http://www.one.gov.do/>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/206562260120017-06.11.2006-21:10-dominikanska-republika.html?from=40>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Grenada

Grenadský stát
State of Grenada

Základní údaje

Rozloha:	344 km ²
Počet obyvatel:	89 971 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	260 obyv./km ²
Hlavní město:	Saint George's
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	pidgin, patois
Státní zřízení:	parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu
Správní členění:	6 okresů a 1 dependence
Měna:	východokaribský dolar (XCD)

Historický a územní vývoj

- roku 1498 zde přistál Kryštof Kolumbus, ostrov byl do roku 1627 pod jménem Concepción španělskou kolonií; do roku 1650 ho ovládali Britové, které vystřídali Francouzi; znovu obsazen Brity, statut kolonie, která byla součástí federace Návětrných ostrovů; 1958-1963 člen federace Západoindických ostrovů; 1967-1974 přidružený stát Commonwealthu s vnitřní samosprávou
- 1974 nezávislost v rámci Commonwealthu; v čele generální guvernér zastupující britského panovníka; 1979-1983 u moci levicová vláda; neshody ve vládnoucí straně vyústily v občanskou válku, intervence amerických států v čele s USA; nastolení parlamentní demokracie
- 1984 odešly americké jednotky, zůstali pozorovatelé z karibských ostrovů

Poloha

- ostrovní stát v Karibském moři, v jihovýchodním cípu Malých Antil, ve skupině Návětrných ostrovů je tvořen nejjižněji položenými ostrovy; nachází se jižně od Svatého Vincence, stát tvoří kromě stejnojmenného vlastního ostrova ještě drobné ostrovy jižní části souostroví Grenadiny (s největším ostrovem Carriacou); jeden z nejmenších samostatných ostrovních států na západní polokouli

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří černoši 82 %, mulati 13 %, běloši evropského původu a Indové 5 %
- podle náboženského vyznání je asi 53 % obyvatel římskými katolíky, anglikánská církev 13,8 %, ostatní protestanti 33,2 %
- kromě hlavního města jsou významnějšími ještě Gouyave, Grenville a Sauters

Hospodářství

- hospodářství: v minulosti zaměřeno především na zemědělství (kolonizátoři zde vytvořili velké cukrové plantáže, v 19. století pak bylo důležitější kakao, ve 20. století je hlavním vývozním artiklem muškátový oříšek), od roku 1985 se rozvíjí cestovní ruch (po výstavbě mezinárodního letiště), dobrou pozici začíná mít stavebnictví a finančnictví
- nezaměstnanost dosahuje 12,5 %; analfabetismus 4 %; 32 % obyvatel žije pod hranicí chudoby
- následky ničivého hurikánu Ivan z roku 2004 zbrzdily relativně progresivní ekonomický vývoj

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 24 % ekonomicky aktivních obyvatel
- pěstuje se *muškátovník* (muškátový květ a muškátový oříšek, zhruba 25 % světové sklizně), *banánovník*, *vanilka*, *hřebíčkovec*, *kokosová palma*, *kakaovník*, *mango*, *avokádo*, *cukrová třtina*, *bavlna*, *další druhy ovoce*, *zelenina*
- živočišná výroba zaměřena na chov *skotu*, *prasat*, *ovcí*, *koz*, *oslů*, *drůbeže*; rybolov

Průmysl a těžba

- průmysl zaměstnává 14 % ekonomicky aktivních obyvatel
- je zaměřen prakticky pouze na *zpracovávání domácí zemědělské produkce* (výroba cukru, rumu, piva, olejů) a na *výrobu oděvů*

Služby, doprava

- zaměstnávají 62 % ekonomicky aktivních obyvatel, cestovní ruch a navazující odvětví se dynamicky rozvíjí

Encyklopedická data

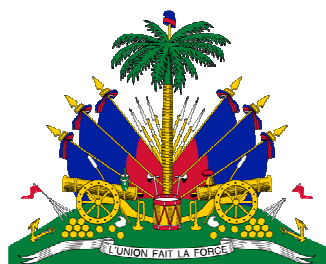
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gj.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Grenada>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={3314DCF8-D03B-4CF2-B680-E13A41A603C0}>
- <http://www.xist.org/cntry/grenada.aspx>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Haiti

Republika Haiti
République d'Haïti

Základní údaje

Rozloha:	27 750 km ²
Počet obyvatel:	8 706 497 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	293 obyv./km ²
Hlavní město:	Port-au-Prince
Úřední jazyky:	francouzština, francouzská kreolština
Další jazyky:	angličtina
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	10 departamentů
Měna:	gourde (HTG)

Historický a územní vývoj

- ostrov objeven Kryštofem Kolumbem roku 1492 (Hispaniola)
- od počátku 16. století do roku 1697, kdy východní část zabrala Francie, byl španělskou kolonií pod názvem Santo Domingo
- 1791-1802 velké povstání otroků, jejich vůdce Dessalines se prohlásil císařem; dělení ostrova na několik státních útvarů, sjednocování, vzájemné ovládání území; roku 1804 vyhlášení samostatnosti, Haiti se stalo první samostatnou černošskou republikou
- roku 1844 se východní část ostrova pod názvem Dominikánská republika definitivně osamostatnila
- 1915-1934 okupace ze strany USA
- 1957-1986 vláda „dynastie“ Duvalierů (Francouis Duvalier – Papa Doc a Jean-Claude Duvalier – Baby Doc), po jejich svržení množství převratů

- po intervenci USA byla roku 1994 vojenská junta donucena předat moc civilní vládě, proběhly řádné parlamentní a prezidentské volby
- roku 2004 donucen odstoupit prezidentem Jean-Bertrand Aristide (tzv. haitská krize), nové volby pod dohledem UN, v květnu 2006 ustanovena demokratická vláda a inaugurován prezident Jacques-Edouard Alexis; přetrvávají střety mezi místními gangy a Modrými přilbami OSN

Poloha

- ostrovní stát, který zabírá menší, západní část ostrova Hispaniola (nazývaného též Haiti), který leží na rozhraní Atlantského oceánu a Karibského moře, 85 km východně od Kuby, a je součástí Velkých Antil; Haiti náleží dva větší ostrovy (Île de la Gonâve a Île de la Tortue) a několik menších ostrovů, všechny ležící v blízkosti pobřeží

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Hait'ané: 95 % černochů, 5 % mulatů a bělochů
- podle náboženského vyznání je 80 % obyvatel římskými katolíky, protestanti 16 % (baptisté 10 %, pentakostalisté 4 %, adventisté 1 %, ostatní 1 %), bez vyznání 1 %, ostatní 3 %, asi 50 % populace zároveň praktikuje vúdú
- velká města kromě hlavního jsou Cap-Haïtien, Gonaïves, Les Cayes

Hospodářství

- hospodářství: Haiti je rozvojový agrární stát, jeden z nejchudších států světa, 80 % obyvatel žije pod hranicí chudoby, 54 % obyvatel žije v nejhlubší bídě
- hospodářská situace byla ztížena sankcemi USA, OSN, OAS v době, kdy byla v zemi u moci vojenská junta (1991 – 1994)
- po velice dlouhé době byl za pomoci MMF mezi lety 2005 a 2006 zaznamenán mírný ekonomický růst
- více než 2/3 obyvatel nezaměstnaných, negramotnost 47,1 %

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- má v hospodářství dominantní pozici, zaměstnává 66 % ekonomicky aktivních obyvatel; jedná se o samozásobitelský způsob hospodaření na malých políčkách; agrární sektor je

však hodně postihován přírodními katastrofami, které často mají příčinu v odlesňování ostrova

- sklízí se *rýže, kukuřice, cukrová třtina, čirok, batáty, fazole, banány, mango, káva, kakaové boby, sisal, bavlněné vlákno*, pěstování *maranty rákosové*, z níž se vyrábí arrowroot
- živočišná výroba zaměřena na chov *skotu, koní, mul, oslů, prasat, ovcí, koz, drůbeže*
- těžba *dřeva* (zejména nekvalitního, palivového)

Průmysl a těžba

- z nerostných zdrojů se využívají ložiska *mramoru, vápenců, slínu*, netěžena jsou ložiska *bauxitu, rud zlata, mědi, stříbra, antimonu, niklu, manganu, platiny, síry, porfyru*
- průmysl zaměstnává 9 % ekonomicky aktivních obyvatel
- rozhodující postavení má průmysl *potravinářský* (cukrovary, lihovary, mydlovary, zpracování tabáku), z dalších odvětví existuje *průmysl textilní, chemický, strojírenský, farmaceutický, stavebních hmot a obuvnický*

Služby, doprava

- zaměstnávají 25 % ekonomicky aktivních obyvatel
- železnice téměř výhradně pro dopravu cukrové třtiny
- zhruba 1/7 vozovek má pevný kryt
- přístavy Port-au-Prince, Cap-Haitien, Les Cayes
- cestovní ruch značně poklesl v důsledku neklidné politické situace začátkem 90. let 20. století

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ha.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Haiti>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={2E33BC4C-E19E-42AA-B299-A1BB2E654CCD}>
- <http://www.xist.org/cntry/haiti.aspx>

Zajímavosti

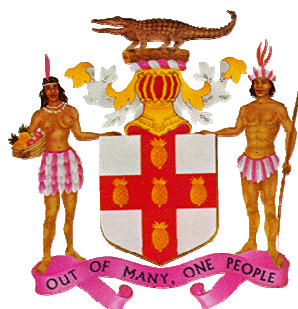
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400819-19.08.2007-10:30.html>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400812-12.08.2007-10:30.html>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Jamajka

Jamajka
Jamaica

Základní údaje

Rozloha:	10 991 km ²
Počet obyvatel:	2 780 132 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	249 obyv./km ²
Hlavní město:	Kingston
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	jamajská angličtina (kreolština)
Státní zřízení:	parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu
Správní členění:	14 okresů
Měna:	jamajský dolar (JMD)

Historický a územní vývoj

- roku 1494 ostrov objeven Kryštofem Kolumbem, od roku 1509 kolonizován Španěly
- 1655-1962 britská korunní kolonie, jejíž ekonomika byla založena na plantážnickém zemědělství – pěstování cukrové třtiny, kaka a kávy; 1953 získal částečnou autonomii, povstání otroků; od roku 1958 součást a zároveň dominantní stát v rámci Západoindické federace, ze které Jamajka roku 1961 vystoupila, čímž federace de facto zanikla
- roku 1962 prohlášení nezávislosti v rámci Commonwealthu, v čele generální guvernér zastupující britského panovníka
- se zhoršujícími se ekonomickými podmínkami v 70. letech 20. století vzrůstala vlna násilí a organizovaného zločinu, různé gangy byly spojeny s hlavními politickými stranami, ve městech se rozmohla korupce a obchod s drogami; venkovské oblasti jsou považovány za relativně bezpečné

Poloha

- ostrovní stát v Karibském moři, 145 km jižně od jihovýchodního pobřeží Kuby a 190 km západně od Haiti; k Jamajce patří drobné ostrůvky Pedro Cayas a Morant Cayas

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Jamajčané: černoši 91,2 %, mulati 6,2 %, zbytek jsou Indové, běloši, Číňané
- podle náboženského vyznání je 62,5 % obyvatel protestanty, 2,6 % je římských katolíků, bez vyznání 20,9 %, ostatní 14,2 %
- největší města kromě hlavního jsou Spanish Town, Montego Bay, Portmore, May Pen, Mandeville

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový agrárně průmyslový stát se zaměřením na průmysl těžební (těžba bauxitu); ekonomika Jamajky je kromě silně závislá na službách, resp. cestovním ruchu a na těžbě bauxitu; potýká se s množstvím problémů, jako je např. nestabilní měna, vysoká dlouhodobá nezaměstnanost a podzaměstnanost, vysoký zahraniční dluh, nízká konkurenceschopnost, vysoká inflace, atp.
- nezaměstnanost dosahuje 11,3 %, asi 15 % obyvatel žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 18,1 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se *cukrová třtina, kukuřice, rýže, batáty, brambory, maniok, yamy, kokosové ořechy, banány, plantýny, káva, kakaové boby, citrusy, zázvor, nové koření, tabák, další druhy ovoce a zeleniny*
- živočišná výroba zaměřena na chov *skotu, prasat, koní, mul, oslů, ovcí, koz, drůbeže*
- *rybolov, těžba dřeva*

Průmysl a těžba

- značné nerostné zdroje, nejvýznamnější je *bauxit*, dále *rudý železa, manganu, olova, zinku, azbest, vápenec, mramor, sklářské písky, keramické hmoty, sádrovec*
- průmysl zaměstnává 17,3 % ekonomicky aktivních obyvatel
- vedle *zpracování bauxitu* ve velkých hliníkárnách je důležitý *průmysl hutnický, strojírenský, petrochemický, chemický, gumárenský (rafinerie), stavebních hmot (výroba cementu, sádry), papírenský, dřevozpracující, textilní, sklářský, kožedělný a zejména potravinářský (výroba cukru, melasy, rumu, ovocných konzerv)*

Služby, doprava

- zaměstnávají 64,6 % ekonomicky aktivních obyvatel
- důležitou roli hraje cestovní ruch (významný zdroj příjmů)
- železnice chybí, zhruba 30 % silnic je s pevným krytem vozovky; 33 km dálnice
- hlavní přístavy jsou Kingston a Montego Bay

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/jm.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Jamajka>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={7D231221-6D42-4348-B7EF-74BACECBACE5}>
- <http://www.xist.org/cntry/jamaica.aspx>
- <http://www.statinja.com/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Kuba

Kubánská republika
República de Cuba

Základní údaje

Rozloha:	110 860 km ²
Počet obyvatel:	11 394 043 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	102 obyv./km ²
Hlavní město:	La Habana (Havana)
Úřední jazyky:	španělština
Státní zřízení:	socialistická republika
Správní členění:	14 provincií a území se zvláštním statutem (ostrov Isla de la Juventud)
Měna:	kubánské peso (CUP), peso convertible (CUC)

Historický a územní vývoj

- roku 1492 ostrov objeven Kryštofem Kolumbem
- 1511-1898 španělská kolonie, která se stala důležitou částí koloniálního panství v Americe (Havana byla obchodním místem, výchozím místem flotil vozících každoročně bohatství z Mexika a Peru do Španělka); obsazena Američany během španělsko-americké války na konci 19. století
- roku 1902 Kubánci proklamují nezávislou republiku, která byla pod kontrolou USA (dosud v pronájmu vojenská základna USA Guantanamo v Guantanamo Bay)
- ve 30. letech byla Kuba jednou z nejlépe prosperujících zemí v Latinské Americe, důležité rekreační středisko pro turisty z USA; důležitý producent cukru, tabáku a rumu

- roku 1952 se moci chopil F. Batista, jeho diktatura nedokázala čelit vzrůstajícímu odporu a roku 1959 se vlády chopila revoluční vláda, když Fidel Castro dovedl ozbrojené vojenské povstání k vítězství
- od 1.1.1959 u moci socialistický režim diktátora Fidela Castra
- stát od počátku 90. let 20. století prožívá hospodářskou krizi v důsledku pádu socialistického bloku, resp. rozpadu SSSR
- stálým problémem je vlna emigrace do USA, cca 3 000 lidí ročně se snaží překonat Floridský průliv, využívají k tomu domácíky vyrobené vory, dřevěné bárky, malá letadla

Poloha

- ostrovní stát v Karibském moři, který se někdy zařazuje ke středoamerickým státům; zahrnuje vlastní stejnojmenný ostrov, jihozápadně ležící ostrov Isla de la Juventud (dříve Isla de Pinos) a asi 1 600 malých ostrovů, ostrůvků a korálových útesů ležících podél severního a jižního pobřeží hlavního ostrova; nachází se na rozhraní mezi Atlantským oceánem na severu a Karibským mořem na jihu; ostrov Kuba je největším a nejzápadnějším ostrovem Velkých Antil, má protáhlý a prohnutý tvar, od západu k východu je jeho délka 1 275 km, šířka v oblasti západně od La Habany je necelých 50 km; Kuba je vzdálena 180 km od Floridy (resp. 150 km od Key West), 210 km od mexického poloostrova Yucatán, 145 km od ostrova Jamajka a 85 km od ostrova Hispaniola

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Kubánci: běloši 37 %, mestici a mulati 51 %, černoši 11 %, 1 % Číňané, statisíce Kubánců emigrovaly během minulých desetiletí (zejména do USA)
- podle náboženského vyznání je 85 % římských katolíků (církve je ovládaná Castrem), další jsou protestanti, Židé, svědci Jehovovi, afroamerické kultury (santería)
- největší města kromě hlavního jsou Santiago de Cuba, Camagüey, Holguín, Guantánamo, Santa Clara, Bayamo, Pinar del Río a další

Hospodářství

- hospodářství: Kuba je zemědělsko-průmyslový stát s centrálně řízeným hospodářstvím; pokles HDP v posledním desetiletí způsoben sílícími sankcemi a embargem USA vůči Kubě a hlavně rozpadem RVHP a ukončením hospodářské pomoci Kubě ze strany

bývalého SSSR; to se projevuje hlavně nedostatkem pohonných hmot, potravin, řady průmyslových výrobků, nezaměstnanost 1,9 % (odhad pro rok 2006)

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 20 % ekonomicky aktivních obyvatel
- nejvýznamnější plodinou je *cukrová třtina*, dále se sklízí *kukuřice, rýže, kasava, brambory, fazole, batáty, banány, plantýny, citrusy, mango, káva, ananasy, kokosové ořechy, kakaové boby, tabák, zelenina*
- živočišná výroba zahrnuje chov *skotu, koní, prasat, ovcí, koz, drůbeže*
- *rybolov* (mj. hlavně krevety)
- *těžba dřeva* (mj. vzácné druhy jako např. mahagon, cedr, barvířské dřevo)

Průmysl a těžba

- značné přírodní zdroje, zejména *niklová a kobaltová ruda*, dále *rudy mědi, chromu, železa, wolframu, manganu, zlata, polymetalické rudy, ropa, zemní plyn, pyrit, magnezit, kamenná sůl, sádrovec, slín, vápenec, kaolin, mramor, asfalt*
- průmysl zaměstnává 19,4 % ekonomicky aktivních obyvatel
- kromě těžebního průmyslu je zastoupeno hutnictví železa (La Habana, Santa Clara), hutnictví barevných kovů (Nicaro, Moa, Minas de Matahambre, La Teja), průmysl strojírenský a elektrotechnický (autobusy, jeřáby, vagóny, lodi, spotřební elektronika), petrochemický, chemický farmaceutický, cementárenský, dřevozpracující a papírenský, textilní, kožedělný a obuvnický, potravinářský (cukrovary, lihovary, konzervárny), zpracování tabáku
- hlavní centra průmyslu jsou ve velkých městech La Habana, Santiago de Cuba, Jovellanos, Santa Clara, Pinar del Río, Cienfuegos, Ciego de Ávila, Guantánamo, Manzanillo

Služby, doprava

- zaměstnávají 42 % ekonomicky aktivních obyvatel
- významným zdrojem příjmů je cestovní ruch
- veřejné železnice, úzkorozchodné železniční tratě slouží pro dopravu cukrové třtiny, téměř polovina silnic má pevný povrch vozovky, dálnice
- přístavy La Habana, Cienfuegos, Matanzas, Santiago de Cuba

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cu.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kuba>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={0D020045-E1E4-4F50-BBC5-D54A9510EFCA}>
- <http://www.xist.org/cntry/cuba.aspx>
- <http://www.one.cu/>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400304-04.03.2007-10:30.html?from=20>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400319-19.03.2006-10:30.html?from=80>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400226-26.02.2006-10:30.html?from=80>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Svatá Lucie

Svatá Lucie
Saint Lucia

Základní údaje

Rozloha:	616 km ²
Počet obyvatel:	170 649 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	270 obyvv./km ²
Hlavní město:	Castries
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	patois (kreolská francouzština)
Státní zřízení:	parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu
Správní členění:	11 okrsků
Měna:	východokaribský dolar (XCD)

Historický a územní vývoj

- roku 1502 k ostrovu připlul Kryštof Kolumbus
- od roku 1605 se zde usazovali angličtí osadníci
- od poloviny 17. století ovládali ostrov Francouzi
- po Napoleonských válkách ostrov připadl Velké Británii
- 1814-1967 britská kolonie
- 1958-1962 součást Západoindické federace
- 1967-1979 autonomní stát přidružený k Velké Británii
- 1979 vyhlášení nezávislosti v rámci Commonwealthu
- v čele generální guvernér zastupující britského panovníka

Poloha

- ostrovní stát ležící v jižní části Malých Antil, ve skupině Návětrných ostrovů, 40 km jižně od Martiniku a 32 km severně od Svatého Vincence; hlavní město Castries má dobrou pozici díky tomu, že je přirozeným přístavem

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří černoši 82,5 %, mulati 11,9 %, Indové 2,4 %, ostatní 3,1 %
- podle náboženského vyznání: katolíci 67,5 %, adventisté sedmého dne 8,5 %, pentakostalisté 5,7 %, rastafariáni 2,1 %, anglikánská církev 2 %, evangelíci 2 %, další křesťané 5,1 %, ostatní 1,1 %, bez vyznání 4,5 %, neudané 1,5 %
- největší města kromě hlavního jsou Vieux Fort, Micond, Soufrière, Denner, Cul de Sac

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojový stát zaměřený na zemědělství (tradiční produkce tropických komodit) a cestovní ruch, který se rozvinul hlavně díky změnám v zemích EU a větší konkurenceschopnosti „banánových“ středoamerických republik v oblasti exportu tropického ovoce
- nezaměstnanost dosahuje 20 %

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 21,7 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se *banány, mango, citrusy, kokosové ořechy, yamy, kakaové boby, batáty, chlebovník, koření, zelenina*
- chová se *skot, prasata, ovce, kozy, koně, muly a osli, drůbež*

Průmysl a těžba

- průmysl zaměstnává 24,7 % ekonomicky aktivních obyvatel
- zaměřený na zpracování domácí zemědělské produkce (*výroba rumu a dalších nápojů, oleje, kokosové moučky*); dále *výroba oděvů, montáž elektronických součástek*

Služby, doprava

- zaměstnávají 53,6 % ekonomicky aktivních obyvatel
- cestovní ruch je důležitým zdrojem HDP, země přijme okolo 700 000 turistů ročně
- převažují nebezpečné komunikace (z celkové délky 910 km silnic je jen 48 km silnic s pevným povrchem), není zde železnice, hlavní přístavy Castries a Vieux Fort (zde i mezinárodní letiště)

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/st.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Svat%C3%A1_Lucie
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={8223C40F-2FC2-41E9-9C94-23DED74DFDB4}>
- <http://www.xist.org/cntry/stlucia.aspx>
- <http://www.stats.gov.lc/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Svatý Kryštof a Nevis

Federace Svátý Kryštof a Nevis
Federation of Saint Kitts and Nevis

Základní údaje

Rozloha:	261 km ²
Počet obyvatel:	39 349 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	149 obyv./km ²
Hlavní město:	Basseterre (na ostrově Saint Kitts)
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	pidgin (kreolská angličtina)
Státní zřízení:	parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu
Správní členění:	14 okrsků (farností)
Měna:	východokaribský dolar (XCD)

Historický a územní vývoj

- ostrovy objeveny 1493 Kryštofem Kolumbem
- 1623 první základna Angličanů v Karibském moři, poté se zde usadili Francouzi a založili dnešní hlavní město
- 1783 připadlo území definitivně Velké Británii
- 1783-1967 britská korunní kolonie
- 1871-1956 součást federace Závětrných ostrovů
- 1958-1962 součást Západoindické federace
- 1967-1983 přidružený stát Velké Británie s vnitřní samosprávou
- 1983 vyhlášení nezávislosti v rámci Commonwealthu, v čele generální guvernér zastupující britského panovníka

- od roku 1983 má ostrov Sv. Nevis vlastní samosprávu (statut spolkového státu)
- roku 1987 změněn oficiální název ze Saint Christopher na současný St. Kitts and Nevis
- v referendu roku 1998 nebyla těsně dosažena dvoutřetinová většina potřebná pro odtržení a osamostatnění Nevis, separatistické tendence stále pokračují

Poloha

- federace Svatý Kryštof a Nevis je tvořena ostrovy Saint Kitts (též Christopher) a Nevis, oba ostrovy jsou od sebe odděleny 3 km širokým průlivem, leží v severní části Malých Antil, ve skupině Závětrných ostrovů

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří černoši 95 %, Britové, Portugalci, Libanonci
- podle náboženského vyznání: protestanti (Anglikáni a ostatní) 76 %, římská katolici 11 %

Hospodářství

- hospodářství: tradiční bylo zaměřené na zemědělství, v současnosti podporován sektor služeb
- nezaměstnanost 4,5 %

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- monokulturní zaměření na pěstování *cukrové třtiny* a zčásti *bavlníku*, v malém množství se sklízí *kokosové ořechy, ovoce a zelenina*
- po několika dekadách neúrody a ztrát stát omezil pěstování cukrové třtiny a uzavřel státní cukrovar a lihovar (2005)
- pro kompenzaci byl rozjet program na diversifikaci zemědělství a stimulování ostatních sektorů
- chová se *skot, prasata, ovce, kozy, drůbež*

Průmysl a těžba

- tradiční bylo zaměřené na výrobu cukru, rumu, nápojů
- v současnosti stát podporuje tradiční malovýrobu zaměřenou následně na export tradičních výrobků, rozšířené je zpracování bavlny a výroba oděvů, též výroba obuvi a montáž elektrospotřebičů

Služby, doprava

- služby, včetně cestovního ruchu (resp. služeb pro turisty), jsou důležitým zdrojem příjmů (tvorby HDP); rozvíjí se sektor bankovníctví a finančnictví; ročně navštíví ostrovy okolo 340 000 turistů
- silniční síť přes ostrovy, železnice určena pro přepravu cukrové třtiny

Encyklopedická data

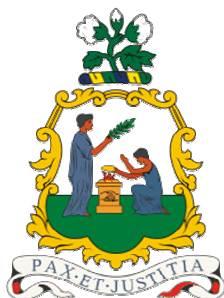
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sc.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Svat%C3%BD_Kry%C5%A1tof_a_Nevis
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={B494CD6F-73F7-4A61-A727-720E37850BDA}>
- <http://www.xist.org/cntry/stkitts.aspx>

Hymna

- http://www.bedekr.cz/staty/SAmerika/Svaty_Kristof/

Svatý Vincent a Grenadiny

Svatý Vincent a Grenadiny
Saint Vincent and the Grenadines

Základní údaje

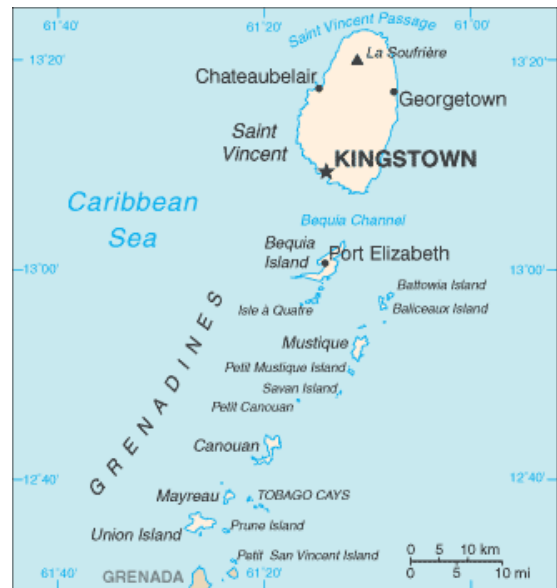
Rozloha:	389 km ²
Počet obyvatel:	118 149 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	302 obyv./km ²
Hlavní město:	Kingstown
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	kreolská angličtina
Státní zřízení:	parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu
Správní členění:	6 okresů
Měna:	východokaribský dolar (XCD)

Historický a územní vývoj

- ostrovy objeveny Kryštofem Kolumbem
- vícekrát změnily majitele (spory mezi Francií a Velkou Británií)
- 1762 britská korunní kolonie (zlikvidován odpor domorodých Karibů)
- 1885-1956 součást federace Návětrných ostrovů, poté znovu separátní kolonie
- 1956-1979 přidružený stát Velké Británie s vnitřní samosprávou
- od roku 1979 nezávislý stát v rámci Commonwealthu
- hlavou státu je britský panovník, kterého na ostrovech zastupuje generální guvernér

Poloha

- ostrovní stát ležící v jižní části Malých Antil, ve skupině Návětrných ostrovů, 40 km jižně od Svaté Lucie a severně od Grenady; je tvořen největším ostrovem Svatý Vincent a drobnými ostrovy severní části souostroví Grenadiny (celkem asi 32 ostrovů)

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří černoši 66 %, míšenci 19 %, Indové 6 %, Karibové 2 %, ostatní 7 %
- podle náboženského vyznání je nejvíce anglikánů (47 %), metodistů (28 %), římských katolíků (13 %), jiná protestantská náboženství (adventisté, metodisté, aj.) 12 %
- kromě hlavního města jsou významnějšími ještě Georgetown, Chateaubelair

Hospodářství

- hospodářství: zaměřeno na zemědělství a cestovní ruch (hlavně Grenadiny), jedná se o pomale rostoucí ekonomiku vzhledem k sezónním výkyvům v těchto sektorech; problémem byly tropické bouře v letech 1995, 1996 a 2002, které zničily úrodu a také omezení cestovního ruchu ze strany USA po 11. září 2001; na Svatém Vincentu se rozvíjí finanční a bankovní sektor
- Svatý Vincent je producentem marihuany a je tranzitní zemí při ilegálním obchodování s drogami mezi Jižní a Severní Amerikou
- vysoká nezaměstnanost (15 %)

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 26 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se především *banány, plantýny, batáty, kasava (maniok), yamy, cukrová třtina, kokosové ořechy, kakaové boby, citrusy, avokádo, mango, maranta (nejvíce na světě), tabák a koření*
- chová se *skot, prasata, kozy, osli, drůbež*

Průmysl a těžba

- průmysl zaměstnává 17 % ekonomicky aktivních obyvatel
- kromě *montáže elektronických součástek z dovezených dílů a výroby oděvů* je zaměřen na zpracování domácí zemědělské produkce (*výroba rumu, piva, ovocných šťáv, marantového škrobu, mlynářství*) a též na zpracování dřeva (*výroba nábytku*)

Služby, doprava

- zaměstnávají 57 % ekonomicky aktivních obyvatel
- postupně se rozvíjí cestovní ruch – viz shora
- silniční síť je relativně dobrá, přes 50 % silnic má zpevněný povrch, hlavní přístav má Kingstown, v zemi jsou registrované lodě jiných států, mezinárodní letiště 3 km od hlavního města

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/vc.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Svat%C3%BD_Vincenc_a_Grenadiny
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={4E0BCC6E-828A-41D6-8A74-117275B74D4A}>
- <http://www.xist.org/cntry/stvincent.aspx>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/207562260120022-24.09.2007-21:00-male-antily.html?from=0>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Trinidad a Tobago

Republika Trinidad a Tobago
Republic of Trinidad and Tobago

Základní údaje

Rozloha:	5 128 km ²
Počet obyvatel:	1 056 608 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	212 obyv./km ²
Hlavní město:	Port-of-Spain
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	francouzština, španělština, hindština, čínština
Státní zřízení:	republika
Správní členění:	9 hrabství, 2 města, 3 správní obvody, 1 autonomní území (Tobago)
Měna:	trinidadsko-tobagský dolar (TTD)

Historický a územní vývoj

- objevení a pojmenování ostrovů roku 1498 Kryštofem Kolumbem na jeho třetí plavbě
- v 16. století základna pirátů
- roku 1802 území prohlášeno britskou kolonií (Británie postupně získala oba ostrovy od Francie); 1888-1899 oba ostrovy spojeny do korunní kolonie, která byla v letech 1958-1962 součástí Západoindické federace
- 1962 vyhlášení nezávislosti v rámci Commonwealthu
- roku 1976 nahrazení monarchie (v čele s britským panovníkem) republikou, která zůstala členem Britského společenství
- od roku 1987 má ostrov Tobago plnou vnitřní samosprávu

Poloha

- ostrovní stát na jihovýchodě Karibského moře, tvořený hlavním ostrovem Trinidad (včetně desítky přilehlých ostrovů a ostrůvků) a ostrovem Tobago (včetně asi 10 ostrůvků), který leží asi 30 km severovýchodně od Trinidadu; ostrov Trinidad je oddělen 15 až 20 km širokými průlivy Bocas del Dragón (Dračí tlama) a Boca de la Serpiente (Hadí tlama) od severní, venezuelské části Jižní Ameriky

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Indové 40 %, černoši 37,5 %, míšenci 20,5 %, ostatní 2 %
- podle náboženského vyznání je 26 % římských katolíků, 22,5 % hinduistů, anglikánská církev 7,8 %, baptisté 7,2 %, pentakostalisté 6,8 %, adventisté sedmého dne 4 %, ostatní křesťané 5,8 %, muslimové 5,8 %, ostatní 10,8 %, bez vyznání 1,9 %, neuvedeno 1,4 %
- největší města kromě hlavního jsou San Fernando, Arima, Point Fortin

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový průmyslově zemědělský stát se značným těžebním průmyslem, který je vůdčím karibským producentem ropy a zemního plynu; je to i vyhlášené místo pro zahraniční investory a neustále roste objem přímých zahraničních investic
- také se rozvíjí cestovní ruch, ale ten není pro ostrovy tak typický, jako pro jiná území v Karibiku
- nezaměstnanost dosahuje 7 %, 20 % obyvatel žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 9,5 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se *cukrová třtina, rýže, kakaové boby, káva, kokosové ořechy, kopra, citrusy, banány, zelenina*
- chová se *skot, buvoli, prasata, ovce, kozy, drůbež*, rozšířený je chov včel
- *rybolov* má jen místní význam

Průmysl a těžba

- značné nerostné zdroje, které tvoří především *ropa* (šelf v zálivu Paria), dále *zemní plyn* a *přírodní asphalt* (největší ložiska na světě, v jihozápadním cípu ostrova v okolí města La Bria)
- průmysl zaměstnává 26,4 % ekonomicky aktivních obyvatel
- kromě *těžebního průmyslu* je nejvýznamnějším odvětvím *průmysl chemický* (výroba *průmyslových hnojiv*), *strojírenský a elektrotechnický* (montáž automobilů), *papírenský, stavebních hmot, textilní, potravinářský* (výroba rumu, piva, zpracování tabáku)
- na základě zahraničních investic se dynamicky rozvíjí *sektor energetiky*

Služby, doprava

- zaměstnávají 64,1 % ekonomicky aktivních obyvatel
- cestovní ruch je stále více významným zdrojem příjmů
- dobrá silniční síť; hlavní přístavy jsou Port of Spain a Scarborough
- rozvinutá je síť ropovodů z ropných polí do rafinérií na pobřeží
- hlavní letiště v Port of Spain

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/td.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Trinidad_a_Tobago
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={9E4A8F3A-631B-4C74-AF16-69625B9F8233}>
- <http://www.xist.org/cntry/trinidad.aspx>
- <http://www.cso.gov.tt/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

REGIONÁLNÍ CHARAKTERISTIKY STÁTŮ JIŽNÍ AMERIKY

- základní fyzickogeografické a socioekonomické charakteristiky regionu viz předchozí kapitoly 2-12; následuje zpřesnění a doplnění údajů

Vymezení regionu

- jedná se o subkontinent Jižní Amerika, který je oddělen od pevninské Střední Ameriky Panamskou šíjí, resp. státní hranicí mezi Panamou a Kolumbií; je omýván Atlantickým oceánem, Tichým oceánem a Karibským mořem
- v Jižní Americe je 12 nezávislých států (Argentina, Bolívie, Brazílie, Ekvádor, Guyana, Chile, Kolumbie, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay, Venezuela) a 3 závislá území (Falklandy, Francouzská Guyana, Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy)

Obyvatelstvo

- **rasová struktura** – od 16. století probíhaly velké změny v původní struktuře obyvatelstva; úbytek (téměř vymizení) Indiánů, růst počtu Evropanů a černochů, později i asijských přistěhovalců, silné míšení obyvatelstva všech tří ras; dnes nejpočetněji zastoupeni mestici a mulati
- **jazyková struktura** – vyplývá z období kolonizace; převažují španělsky mluvící státy (úřední jazyk), v Brazílii portugalština, v Surinamu holandština; místě i jako úřední řeč indiánské jazyky, závislá území užívají jazyk kolonizátora
- **náboženská struktura** – taktéž vyplývá z koloniálního období, převážně se jedná o státy ve sféře vlivu Španělska a Portugalska – křesťanských katolických evropských mocností; proto je převládajícím náboženstvím jihoamerického kontinentu křesťanství, resp. katolicismus
- **sociální struktura** – existují velké rozdíly mezi jednotlivými státy a uvnitř států mezi regiony, velké rozdíly mezi skupinami obyvatel; politická nestabilita států brzdí ekonomický rozvoj a růst; nekontrolovaný a masový přesun venkovské chudiny do průmyslových center (velkých měst), který je veden touhou po lepším životě následně způsobuje extrémní růst počtu obyvatel velkoměst; vláda a místní orgány nemohou zajistit ani minimální životní standard; prohlubují se sociální rozdíly a rozdíly v životní úrovni (vznik chudinských čtvrtí), roste kriminalita a míra tzv. sociálně patologických jevů

Hospodářství

- značné regionální rozdíly v hospodářské úrovni států nebo jejich skupin; vyspělé státy (Brazílie) vers. rozvojové, chudé, zaostalé (Bolívie)
- obecně jsou státy vyspělejší než země Afriky a některé asijské státy; u všech států se objevují prvky charakteristické pro hospodářství méně rozvinutých států (převaha těžebního průmyslu, nedostatečně rozvinutá energetika a černá metalurgie, vývoz cenných surovin, monokulturní zaměření zemědělské výroby a její poměrně nízká produktivita, přítomnost zahraničních monopolů, vysoká zadluženost)
- mezi základní problémy patří zajištění potravin pro vlastní obyvatele (dováží se až 80 % potřeby obilí)

- státy jsou členy různých integračních sdružení, mezinárodních organizací: OSN, OAS, OPEC, ALADI, Andské společenství ...
- ve všech latinskoamerických zemích probíhá hospodářský rozvoj z územního hlediska značně nerovnoměrně, nejvyššího stupně rozvoje dosáhly silně urbanizované, vesměs pobřežní oblasti s dobrou dopravní infrastrukturou a kvalifikovanou pracovní silou (oblast mezi Sao Paulo a Santos, Curitiba a Belo Horizonte v Brazílii; oblast Buenos Aires v Argentině; území mezi Santiago a Valparaíso v Chile; Maracaibo ve Venezuele)

Těžba nerostných surovin a průmysl

- *hnědé uhlí* v Brazílii
- *ropa* v severozápadní Venezuele, Ekvádoru, na jihu Argentiny, v Brazílii
- *zemní plyn* ve Venezuele
- *zásoby a těžba železných rud* v Brazílii (Brazilská vysočina), Venezuele, Chile, Peru
- z rud barevných kovů se těží *mangan* v Brazílii, Chile; *měď* v Chile, Peru; *wolfram* v Bolívii, Peru, Brazílii; *nikl* v Brazílii, Kolumbii; *olovo* v Peru; *cín* v Brazílii, Bolívii, Peru
- dále se těží *bauxit* v Brazílii, Guyaně, Surinamu; *zlato* v Brazílii, Kolumbii, Chile, Peru; *stříbro* v Peru, Chile, Bolívii; *platina* v Kolumbii, Brazílii; *diamanty* v Brazílii, Venezuele; *drahokamy* v Kolumbii, Brazílii
- významná je těžba *jódu* v Chile, naopak klesá těžba pro Chile tradičního *ledku*
- těžba i jiných surovin, *sůl, síra, baryt, fosfáty, vápenec* aj.
- *zpracovatelský průmysl* lokalizován do velkých měst a jejich aglomerací; zakládána i nová průmyslová střediska, pokud existují výhodnější lokalizační faktory
- z dalších odvětví se uplatňuje průmysl *těžební, potravinářský, textilní, chemický a petrochemický, kožedělný a obuvnický*

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- vhodné půdní a klimatické podmínky (mimo nejzazšího jihu, oblastí tropických pralesů a horských oblastí) umožňují pěstovat všechny hlavní plodiny a v mnoha latinskoamerických zemích sklízet úrodu i několikrát do roka; jsou zde i rozsáhlé oblasti vhodné pro chov hospodářských zvířat (hlavně skotu); zemědělství mírného pásu ve vyšších polohách andských států; zemědělství subtropů a tropů v nížinných oblastech
- specifické rysy zemědělství v zemích Jižní Ameriky jsou dány vývojem ekonomických, sociálních a politických skutečností těchto států i přírodními podmínkami
- vysoký podíl (přes 30 %) ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v zemědělství, nízká produktivita práce
- dvě třetiny produkce připadají na rostlinnou výrobu, asi čtvrtina produkce se vyváží (i přes nesoběstačnost zemí v zajištění potravin)
- Argentina vede v produkci *pšenice a kukuřice* (spolu s Brazílií); Brazílie vede v produkci *rýže, kukuřice* (spolu s Argentinou), *kávy* (spolu s Kolumbií), *kakaa, banánů* (spolu s Kolumbií a Ekvádorem), *cukrové třtiny a bavlny*; Kolumbie vede v produkci *kávy* (spolu s Brazílií) a *banánů* (spolu s Brazílií a Ekvádorem); Ekvádor vede spolu s Kolumbií a Brazílií v produkci *banánů*
- dále se sklízí *sójové boby, kasava (maniok), brambory a batáty, luštěniny, olejnaté plodiny, citrusy a ananasy, tabák, vinné hrozny, kokosové ořechy* a mnoho dalších plodin
- živočišná výroba je rozvinuta na jihu a jihovýchodě Jižní Ameriky (Argentina, Uruguay, Brazílie), převažuje chov *skotu a koní*, v horských oblastech And chov *ovcí a lam*

- lesnictví: těží se *tropické dřevo* v Brazílii, Kolumbii, Venezuele, Ekvádoru; *jehličnaté dřeviny* v Argentině a Chile (mnohde bezohledné drancování lesů, neexistuje dobrá úroveň ochrany jako např. v USA a Kanadě)
- významný je rybolov, zejména v Peru, Chile, Brazílii, Argentině

Doprava

- železniční – v celé Latinské Americe v provozu zhruba 150 000 km železničních tratí, nejrozsáhlejší síť má (mimo Mexika) Brazílie a Argentina, ve Venezuele a Paraguaji naopak železniční síť rozvinuta velmi málo; pozoruhodností jsou jihoamerické *vysokohorské železnice* (Peru, Bolívie), které v Andách vystupují až do výšek kolem 4 000 m n.m.; nejdůležitější tah je transkontinentální trať mezi Argentinou, Bolívií, Chile (Buenos Aires – Valparaíso); trať napříč Amazonií (Brazílie – Peru) je ve fázi projektů; převažuje motorová trakce, relativně nedávno dominovala trakce parní, dochází k modernizaci a elektrifikaci tratí; nejdelší železnice Santos – Sao Paulo – La Paz – Arica
- silniční – ve směru sever/jih přes celou Ameriku vede Panamerická dálnice (z Aljašky do Chile a Argentiny), která je v latinskoamerických zemích pouze běžnou dvoupruhovou silnicí, v tropických a horských oblastech problematicky sjízdnou, dosud chybí spojení Panama – Kolumbie; kvalita silnic v Latinské Americe není dobrá, silnice jsou ohroženy záplavami, sesuvy půdy a skal po zemětřeseních, apod.; kvalitní silnice jsou jen v okolí velkých měst, např. Sao Paulo, Rio de Janeiro, Buenos Aires, Caracas; Transamazonská dálnice budí velkou pozornost, zatím jde mnohde jen o uvalcovanou hlinitou cestu; Transandská dálnice, střední jihoamerická dálnice, severojižní magistrála
- vnitrozemská vodní – hluboko do vnitrozemí splavná Amazonka s přítoky (oblasti Amazonie jsou ale málo industrializovány a obydleny), největší říční přístav Manaus, další Pucallpa, Iquitos, Santarém; další splavné toky Paraná, Paraguay, Uruguay, Orinoko, Magdalena
- námořní – opírá se o velké, moderně vybavené přístavy, v Kolumbii Barranquilla; ve Venezuele Maracaibo; v Brazílii Santos, Porto Alegre, Rio de Janeiro, Angra dos Reis, Vitória, Recife, Belém; v Uruguax Montevideo; v Argentině Buenos Aires, La Plata, Bahía Blance; v Chile Valparaíso, Antofagasta, Arica; v Peru Callao; v Ekvádoru Guayaquil; největší obchodní loďstvo ze států Jižní Ameriky má Brazílie, dále Argentina, Peru, Chile, Venezuela
- potrubní – ropovody, popř. plynovody, jen z nalezišť surovin do přístavů (oblast Maracaiba ve Venezuele, ropovod přes Andy k pobřeží Ekvádoru), nejdelší síť v Argentině, nejhustější ve Venezuele
- letecká – relativně málo rozvinutá, má mnohde i zastaralý letadlový park; často ale umožňuje jediné rychlé a spolehlivé spojení do jinak nepřístupného vnitrozemí mnohých zemí; k nejfrekventovanějším a největším letištím patří Rio de Janeiro a Sao Paulo Brazílii, Buenos Aires v Argentině, Santiago v Chile, Lima v Peru, Santa Fé de Bogotá v Kolumbii, Caracas ve Venezuele
- spoje – jejich úroveň v Latinské Americe odpovídá hospodářské vyspělosti příslušné země nebo oblasti, silně zde působí i telekomunikační monopoly a informační média USA

Cestovní ruch, přírodní památky

- překážkou rozvoje cestovního ruchu je politická nestabilita, hospodářská zaostalost četných regionů, nízká úroveň infrastruktury a služeb (ubytování, stravování ...)
- mezi pojmy světové turistiky se již objevuje např. Rio de Janeiro v Brazílii, vodopády Iguazú na brazilsko-argentinské hranici, indiánské památky a velehorské terény v Peru, přírodně zachovalé oblasti lesů, jezer a hor v jižní Argentině a Chile

- potenciál mnoha jiných míst využitelný pro cestovní ruch čeká na zpřístupnění, např. v neklidné Kolumbii nebo v nepřístupném vnitrozemí Venezuely a Bolívie
- více viz obecná kapitola o ochraně přírody a krajiny a v ní uvedené internetové odkazy

Zahraniční obchod

- vyvází se především nerostné suroviny v různých stádiích zpracování (ropa, železná ruda, barevné a vzácné kovy, bauxit) a zemědělské produkty (káva, kakao, banány, cukr, obilí, maso aj.), podíl průmyslových výrobků na celkovém objemu vývozu je dosud nízký
- dováží se především průmyslové výrobky, kompletní investiční celky, mnohde i základní potraviny (obilí); hlavními obchodními partnery jsou USA, státy Evropské unie a Japonsko

Argentina

Argentinská republika
República Argentina

Základní údaje

Rozloha:	2 766 890 km ²
Počet obyvatel:	40 301 927 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	14 obyv./km ²
Hlavní město:	Buenos Aires
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	kečuánština, guaraní a jiné indiánské jazyky
Státní zřízení:	prezidentská federativní republika
Správní členění:	23 provincií, 1 federální distrikt
Měna:	argentinské peso (ARS)

Historický a územní vývoj

- v ústí La Platy přistál roku 1516 Španěl Juan Díaz de Solís
- od roku 1536 do počátku 19. století bylo území dnešní Argentiny součástí španělského koloniálního panství (místokrálovství Peru, místokrálovství Río de la Plata)
- po roce 1816 formování samostatného státu (různé názvy: Spojené provincie La Platy, Republika Argentina)
- nezdařené obsazení Uruguaje; Velká Británie obsazuje dosud neobydlené Falklandy
- 1861 definitivní sjednocení země
- 1864-1870 válka o Paraguay, materiální ztráty pro Argentinu

- po druhé světové válce časté střídání vojenských junt s civilními vládami, různé převraty, výjimkou pouze období vlády Juana Dominga Peróna (1946-1955)
- 1982 válka s Velkou Británií o Falklandy
- porážka Argentiny vedla k pádu vojenské vlády a postupné obnově demokracie
- 1994 vyřešen spor s Chile o hraniční oblast Patagonie ve prospěch Argentiny
- od roku 1990 možno opět navštěvovat Falklandy, kam měli Argentinci od války (1982) zakázaný vstup
- vážná ekonomická krize v letech 2001-2002 je postupně překonávána splácením veřejného dluhu a půjček MMF
- prezidentské volby v prosinci 2007, do čela státu zvolena Christina Fernandez de Kirchner

Poloha

- přímořský stát ležící v jižní části jihoamerického kontinentu při pobřeží Atlantického oceánu; na severu hraničí s Bolivií a Paraguají, na severovýchodě s Brazílií a Uruguají, na západě s Chile (hranice s Chile 5 308 km)

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Argentinci, běloši (převážně španělského a italského původu) 97 %, ostatní (mestici, Indiáni) 3 %
- podle náboženského vyznání: katolíci 92 % (praktikujících jen asi 20 %), protestanti 2 %, Židé 2 %, ostatní 4 %
- celkově řídké osídlení, v aglomeraci hlavního města a provincii Buenos Aires (tj. asi na 11 % území) žije zhruba 42 % všech obyvatel země

- další velká města kromě hlavního jsou Córdoba, Rosario, Mendoza, Morón, Lomas de Zamora, Quilmes, Lanús, General San Martín, Avellaneda, San Isidro, Vicente López, La Plata, Mar del Plata, San Miguel de Tucumán, Salta, Santa Fé, Neuquén, Bahía Blanca, Resistencia, Paraná, Posadas, Santiago del Estero

Hospodářství

- zemědělsko-průmyslový stát s vyspělým zemědělstvím a mnoha-odvětvovým průmyslem
- Argentinské hospodářství vždy těžilo z dostatku nerostných surovin, kvalifikované pracovní síly, na export orientovaného agrárního sektoru a diversifikované průmyslové základny
- nezaměstnanost v roce 2006 dosahovala 8,7 %, pod hranicí chudoby žilo cca 29 % lidí

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- asi 6 % zemědělských podniků vlastní více než $\frac{3}{4}$ zemědělsky využívané půdy, velmi rozšířené je pronajímání půdy (tak je obhospodařováno asi 70 % půdy velkých vlastníků)
- země patří k předním světovým pěstitelům *pšenice, kukuřice, čiroku, lnu, sojových bobů, čaje, slunečnicového semena, vinných hroznů*
- dále se sklízí *ječmen, oves, žito, cukrová třtina, olivy, brambory, bavlna-vlákno, citrony, jablka, hrušky, tabák, yerba maté, kasava, řada dalších druhů ovoce a zeleniny*
- rozšířeno je pěstování *aromatických bylin* (máta, heřmánek, anýz, koriandr, muškátový květ)
- rozsáhlá živočišná výroba, vysoké stavy zvířat; chov *skotu, ovcí, koní, prasat, koz, drůbeže*
- světový producent *včelího medu a surové vlny*
- důležitý je *rybolov a těžba dřeva*
- Argentina je předním a rozhodujícím světovým vývozcem (zhruba 95 %) mimořádně tvrdého *kebračového dřeva*
- zemědělská výroba kryje vlastní spotřebu, přebytky jdou na vývoz a tvoří tak důležitou složku světové potravinové bilance

Průmysl a těžba

- rozsáhlé nerostné bohatství; ložiska *ropy, zemního plynu, černého uhlí, uranové rudy, železné rudy, rud stříbra, zlata, olova, zinku, cínu, mědi, wolframu, molybdenu, manganu, azbestu, rašeliny, dehtů, asfaltů, soli*
- rozvinuté je *hutnictví železa* (železo se dováží z Brazílie, koks z USA), *barevná metalurgie* (výroba olova, cínu, zinku, hliníku, mědi, kadmia), *výroba uranových koncentrátů*
- na zpracovatelském průmyslu má více jak třetinový podíl *průmysl strojírenský*, středisky jsou Córdoba (letadla, traktory, autobusy, zemědělské stroje), San Cristóbal, Tafí Viejo, Junín (vagony), Escobar (zařízení pro petrochemický průmysl), Buenos Aires (kancelářská technika); dále *výroba automobilů, lodářství, petrochemie* (podél toku Paraná a v centrech těžby ropy), *chemický průmysl* (hnojiva, chemikálie); v centrech zemědělské výroby *průmysl potravinářský* (výroba cukru, mléka, sýrů, masa, olejů, čaje, vína, piva); *průmysl dřevozpracující, papírenský, textilní* (jedno z nejstarších průmyslových odvětví, hlavní zaměření na zpracování bavlny), *kožedělný a obuvnický, stavebních hmot*

- průmyslový potenciál rozložen značně nerovnoměrně, 2/3 průmyslové výroby země jsou soustředěny do provincie Buenos Aires, přesto patří země k nejprůmyslovějším státům v Latinské Americe

Služby, doprava

- síť komunikací je nejvíce rozvinuta ve východních provinciích státu
- železniční síť pouze částečně elektrizovaná
- silniční síť, hlavní silnice, Panamerická dálnice o délce 4 835 km
- tonáž námořního loďstva v posledních letech klesá
- důležité námořní přístavy Buenos Aires, Bahía Blanca, Rosario, Quequén, Santa Fé, Mar del Plata, Ensenada, Comodoro Rivadavia, San Lorenzo, Campana, San Nicolás, San Isidro
- rozvinutá síť ropovodů a plynovodů z míst nalezišť zejména do prostoru hlavního města
- největší a jedno z nejdůležitějších letišť v celé Latinské Americe je Buenos Aires – Ezeiza
- značný rozmach telekomunikací

Regiony

- v Argentině se vyčleňuje 6 ekonomickogeografických regionů (PAMPA, ZÁPAD, SEVEROZÁPAD, CHACO, MEZIRÍČÍ, PATAGONIE)

1. Pampa

- nejdůležitější zemědělsko-průmyslová oblast (soustředí většinu produkce země)
- v aglomeraci hlavního města polovina všech průmyslových podniků státu, intenzivní zelinářská výroba, výroba mléčných a masných výrobků
- v oblasti západní Pampy je pšeničná oblast, mezi Buenos Aires a Santa Fé kukuřičný pás
- nejdůležitějším střediskem je hlavní město země Buenos Aires (strojírenství, elektrotechnika, petrochemie, chemie, potravinářství, textilní, kožedělný, obuvnický, konfekční průmysl, důležitý dopravní uzel, přístav)
- další důležitá střediska jsou Córdoba (hutnictví, strojírenství, chemický průmysl, průmysl stavebních hmot, potravinářství, kožedělný průmysl, dopravní uzel na Panamerické dálnici), Rosario (leží na Panamerické dálnici, železniční uzel, velký přístav na řece Paraná slouží pro vývoz obilí, masa, vlny, četné potravinářské závody), La Plata (významný vývozní a dovozní přístav, specializace na potravinářství), Mar del Plata (atlantský přístav, základna námořnictva, středisko rybolovu, rybozpracující průmysl, největší mořské lázně v Jižní Americe), Santa Fé (železniční uzel, přístav na soutoku Paraná a Río Salado, obchodní a průmyslové středisko), Paraná (vývozní říční přístav na řece Paraná, průmysl potravinářský, kožedělný, dřevozpracující, strojírenský), Santa Rosa (potravinářství, zpracování masa a mléka)

2. Západ

- hospodářsky poměrně rozvinutá oblast, která se rozkládá v Centrálních Andách, v jižní části Pampských Sierr a Prekordiller
- základem ekonomiky je pěstování vinné révy, výroba vína, těžební průmysl
- oblast má mnoho nerostných surovin a energetických zdrojů, na toto navazuje rozsáhlá těžba a zpracování nerostných surovin
- pěstování vinné révy a ovoce v pouštní a polopouštní oblasti jen díky závlahám

- zastoupena i živočišná výroba (pastevectví)
- průmysl založen na zpracování zemědělských surovin (hlavně konzervárny), z dalších odvětví petrochemie, chemie, výroba stavebních hmot
- největším městem je Mendoza (leží na transkontinentální železnici z Buenos Aires do Valparaísa, důležité kulturní centrum na západě země, vinařské středisko státu, vedle potravinářství zastoupena petrochemie, textilní výroba, výroba stavebních hmot)
- další významná střediska: San Juan (důležitý železniční a silniční uzel, druhé nejvýznamnější vinařské středisko země, vedle potravinářství zastoupeno strojírenství a výroba cementu) a San Luis (důležitý dopravní uzel na křižovatce Panamerické dálnice a transkontinentální železnice, zastoupen hlavně potravinářský průmysl)

3. Severozápad

- region zahrnuje severní část Pampských Sierr a Prekordiller
- nejdůležitější cukerná základna Argentiny
- vedle cukrové třtiny se pěstuje tabák, rýže, subtropické plodiny
- důležitá surovinová základna pampy, těžba ropy, zemního plynu, cínu, síry, olovnato-zinkových a železných rud
- potravinářský průmysl zpracovává cukrovou třtinu, ovoce, zeleninu a tabák
- důležitá centra jsou Tucumán (železniční a silniční uzel, potravinářství, chemie, strojírenství, obuvnictví, konfekce), Salta (centrum zemědělství, lehkého a petrochemického průmyslu), Jujuy (silniční a železniční uzel, zemědělsko-obchodní středisko a centrum těžby dřeva), Catamarca (potravinářství, textilní a řemeslná výroba, zpracování tkanin ze srsti lam vikuňa a výroba ponč), La Rioja (středisko závlahového zemědělství, textilních a dřevozpracujících podniků)

4. Chaco

- oblast zaujímá roviny Gran Chaca
- hospodářsky nejméně rozvinutý a vyspělý region
- převažuje lesní produkce, hlavně zpracování kebračového dřeva pro export
- ze zemědělské produkce vyniká pěstování bavlníku
- hlavní centrum oblasti je Resistencia (odvětví zaměřená na zpracování kebrača a bavlníku, potravinářství)
- ostatní větší střediska jsou Santiago del Estero (potravinářský, kožedělný, textilní, dřevozpracující a sklářský průmysl, v okolí města se pěstují obilniny, bavlník, v menší míře zastoupena i živočišná výroba) a Formosa (přístav na řece Paraguay, dřevozpracující, textilní, potravinářský průmysl; centrum exportu vzácných dřev)

5. Meziříčí

- zemědělská oblast, která hraje důležitou roli v pěstování tropických kultur, v produkci yerby-maté a tungového oleje (důležité pro export)
- na severu důležitá dřevařská oblast, na jihu převažuje zemědělství a zpracování zemědělských surovin
- důležitá centra jsou Corrientes (blízko hranic s Paraguají, přístav na řece Paraná, obchodní středisko, potravinářský, textilní, obuvnický a keramický průmysl, výroba lodí) a Posadas (přístav na řece Paraná, leží na železniční trati do Paraguaje, oblast pěstování yerby-maté a tabáku)

6. Patagonie

- velké území (téměř 1/3 Argentiny), které je však řídce osídlené
- základem hospodářství je chov ovcí na maso a vlnu
- rostlinná výroba má nepatrný význam
- těžba ropy, uhlí, železné rudy (ostatní přírodní zdroje jsou málo prozkoumány)
- důležitá centra jsou Nequén (přístav, potravinářský průmysl, na závlahách pěstování ovoce a zeleniny), Río Gallegos (přístav, který slouží hlavně pro přepravu uhlí, silniční spojení s Chile), Viedma (zemědělská výroba), Rawson (chov ovcí, rybolov a výroba rybích konzerv) a Ushuala (v teritoriu Ohňová země)

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Argentina>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={E5D69000-2678-4B5F-8C51-CB1A65ACA085}>
- <http://www.xist.org/cntry/argentina.aspx>
- <http://www.indec.mecon.ar/>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/206562260120009-11.09.2006-21:00-patagonie.html?from=60>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/206562260120006-08.02.2007-09:00-buenos-aires.html?from=40>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030401001-01.10.2006-10:25.html?from=40>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400709-09.07.2006-10:30.html?from=60>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Bolívie

Bolívijská republika
República de Bolivia

Základní údaje

Rozloha:	1 098 580 km ²
Počet obyvatel:	9 119 152 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	7 obyv./km ²
Hlavní město:	Sucre (oficiální) La Paz (sídlo vlády)
Úřední jazyky:	španělština, ajmarština, kečuánština
Další jazyky:	angličtina
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	9 departamentů
Měna:	boliviano (BOB)

Historický a územní vývoj

- po dobytí říše Inků Španěly bylo území dnešní Bolívie od roku 1542 součástí místokrálovství Peru
- od roku 1776 pod označením Horní Peru součást místokrálovství La Plata
- války za nezávislost, osvobození území až roku 1824 (poslední z osvobozených území v Jižní Americe)
- 1825 vyhlášení republiky, v jejímž čele záhy stanul Simon Bolívar
- války s Chile, ztráta přístupu k moři roku 1884
- ztráta území ve prospěch Argentiny (1898) a Brazílie (1899)

- válka s Paraguají, ztráta části území Chaca (1932-1935)
- časté střídání vojenských junt, vleklá partyzánská válka (mj. Che Guevara)
- obnovení ústavního režimu na počátku 80. let
- země drží rekord v počtu převratů, dle historiků bylo v letech 1825-1981 více než 180 převratů
- problémy s chudobou, sociální nerovností, ilegálním pěstováním drog
- od roku 2006 prezidentem Juan Evo Morales Ayma, který sliboval vyvést zemi z chudoby; ovšem jeho kontroverzní přístupy vyvolaly vážné neshody mezi domorodými Indiány v andských oblastech a neindiánskými komunitami ve východních nížinách

Poloha

- vnitrozemský stát (jediný ze států Jižní Ameriky nemá přístup k moři, ztráta v tzv. ledkové válce s Chile) ležící v západní části centrální oblasti Jižní Ameriky, na východě a na severu hraničí s Brazílií, na západě s Peru a Chile, na jihu s Argentinou a na jihovýchodě s Paraguají

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Bolivijci, Kečuové 30 %, mestici 30 %, Ajmarové 25 %, běloši 15 %
- podle náboženského vyznání je převážná většina obyvatel (95 %) římskokatolického vyznání, zbytek jsou protestanti (5 %)
- hustěji osídlená je jihozápadní část státu; další velká města kromě La Pazu a Sucre jsou Santa Cruz de la Sierra, Cochabamba, Oruro, Potosí, Tarija, Montero, Trinidad

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový agrární stát s rozvinutým těžebním průmyslem, jedna z nejchudších a nejméně rozvinutých zemí celé Latinské Ameriky; snaha o ekonomické reformy po krizi v 80. letech 20. století; po roce 2005 snaha o pozvednutí téměř nefungujícího státního ropného průmyslu (v souvislosti s novými nalezišti ropy) a o větší kontrolu nad těžebním průmyslem a dopravním sektorem
- vysoká zadluženost, půjčky ze strany MMF a Světové banky ve výši cca 2 bilionů amerických dolarů

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- v důsledku extrémních povětrnostních podmínek, eroze půdy, rozšířeného pěstování koky nekryje zemědělská výroba domácí spotřebu
- sklízí se *pšenice, rýže, kukuřice, brambory, maniok, sójové boby, cukrová třtiny, pomeranče, banány, plantýny, káva, přírodní kaučuk, surová bavlny*
- rozsáhlé je *pěstování koky*, podle neoficiálních údajů až na 75 % obdělávané půdy, roční produkce asi 200 tis. t listů, z toho 90 % jde na výrobu kokainu, roční produkce kokainového polotovaru je zhruba 12 tis. t v hodnotě 1 – 2 mld. US dolarů; třetí (po Kolumbii a Peru) největší pěstitel koky na světě, tranzitní země pro peruánský a argentinský kokain určený pro Brazílii, Argentinu, Chile, Paraguay a Evropu; i přes různá opatření se plochy pro pěstování koky stále zvětšují
- živočišnou výrobu představuje chov *skotu, koní, mul, oslů, prasat, ovcí, koz, drůbeže*
- těžba dřeva (lesy zhruba na 51 % státu), množství vzácných druhů dřeva, mahagon, kebračo, balza, kaučuk v oblasti Llanos, chinovník

Průmysl a těžba

- z nerostného bohatství jsou významná ložiska *rud cínu, antimonu, wolframu, stříbra, zinku, olova, zlata, mědi, bismutu, železné rudy, ropy, zemního plynu, soli*
- velká těžební tradice, vývoz rud již od období kolonizace
- rudná ložiska jsou hlavně v regionu **Altiplano**, rudný pás se táhne od jezera Titicaca na severu až k Puna de Atacama na jihu; v tomto pásu vyčleňujeme **tři větší těžební oblasti**, to **La Paz** – největší zásoby *cínových rud*, těžba *wolframu, mědi, bismutu*, u jezera Titicaca *zinek* (zhruba 80 % celostátní těžby), *zlato, antimon*; **Oruro** – velké doly na *cínovou rudu*, těží se *rudy antimonu*; **Potosí** – zásoby *rud cínu, zinku, olova, wolframu*, též se těží *síra, soli*
- ložiska *ropy* jsou v **Bolívijské nížině**, téměř 70 % ropy se vyváží; spolu s ropou těžba *zemního plynu*
- zásoby *energetických surovin*, které nejsou dostatečně využívány; více než polovina energie se vyrábí ve vodních elektrárnách
- ze zpracovatelských odvětví je nejvýznamnější *hutnictví barevných kovů a strojírenství*, z dalších odvětví *průmysl petrochemický, dřevozpracující, stavebních hmot*
- nejdůležitější odvětví jsou *potravinářský, textilní, oděvní a obuvnický* (dohromady zhruba 70 % průmyslové výroby)

Služby, doprava

- silnice jsou kromě Panamerické dálnice značně zastaralé, železnice
- hlavní ropovod ze Santa Cruz de Sierra na západ do severochilského přístavu Arica
- cestovní ruch není rozvinutý

Regiony

- v rámci Bolívie vyčleňujeme 3 větší oblasti: PUNA, YUNGAS a VALLES, LLANOS

1. Puna

- hornická oblast ležící v nadmořské výšce přes 3 500 m
- zastoupena *barevná metalurgie, potravinářský a lehký (spotřební) průmysl*
- pěstuje se *ječmen, proso, brambory*; chovají se *lamy*

- nacházejí se zde *nejvýznamnější průmyslová centra* (centra těžby): La Paz, nejvýše položené „hlavní“ město na světě, 3 700 m n.m., potravinářský, tabákový, papírenský průmysl, výroba cementu, skla, obuvi, nábytku; Oruro v nadmořské výšce 3 800 m, těžký průmysl, barevná metalurgie, potravinářství, textilní a obuvnický průmysl; výhodná dopravní poloha, město leží na Panamerické dálnici; Potosí ve výšce 4 200 m n.m., též leží na Panamerické dálnici, středisko těžby cínu a stříbra, barevné metalurgie, obuvnického průmyslu a výroby piva

2. Yungas a Valles

- oblast, která zahrnuje údolí východních svahů And, je hlavním zemědělským regionem ve výšce 2 500 m n.m.
- pěstují se hlavně *plantážní kultury* (cukrová třtina, kávovník, kakaovník, bavlník, tabák, rýže), dále *ječmen, kukuřice, pšenice, brambory*
- zpracovatelský průmysl je zastoupen *barevnou metalurgií, petrochemií, potravinářstvím a odvětvími lehkého průmyslu*; hlavními středisky jsou Cochabamba (významný dopravní uzel s potravinářskou, textilní a kožedělnou výrobou a se zpracováním ropy); Sucre (oficiálně hlavní město, dopravní uzel s petrochemickým, dřevozpracujícím, potravinářským a textilním průmyslem a s výrobou cementu); Tarija (leží na Panamerické dálnici, potravinářský a dřevozpracující průmysl)

3. Llanos

- oblast *plantážního zemědělství* (cukrová třtina, kávovník, kakaovník) a *pastevectví*
- navíc se těží *ropa, zemní plyn a dřevo*
- největším střediskem výroby je Santa Cruz (potravinářství, kožedělný průmysl, petrochemie)

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bl.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bol%C3%ADvie>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={7DE8BA34-C6FD-498F-9851-1725A77EC0B8}>
- <http://www.xist.org/cntry/bolivia.aspx>
- <http://www.ine.gov.bo/>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/207562260120009-23.04.2007-21:00-los-yungas.html?from=20>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/207562260120016-11.06.2007-21:00-jezero-titicaca.html?from=20>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/207562260120033-10.12.2007-21:05-jizni-altiplano.html?from=0>

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030401021-21.10.2007-10:30.html>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400507-07.05.2006-10:30.html?from=60>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400423-23.04.2006-10:30.html?from=60>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400814-14.08.2005-10:25.html?from=120>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Brazílie

Brazilská federativní republika
República Federativa do Brasil

Základní údaje

Rozloha:	8 511 965 km ²
Počet obyvatel:	190 010 647 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	21,5 obyv./km ²
Hlavní město:	Brasília
Úřední jazyky:	portugalština
Další jazyky:	indiánské jazyky (tupí, guaraní), španělština, angličtina, francouzština, italština, němčina
Státní zřízení:	prezidentská federativní republika
Správní členění:	26 států, 1 federální distrikt
Měna:	real (BRL)

Historický a územní vývoj

- území objevil roku 1500 portugalský mořeplavec Pedro Alvares Cabral, od roku 1549 portugalská kolonie (založeno město Bahía, dnes Salvador), roku 1763 dělení na dvě místokrálovství Bahía a Rio de Janeiro, za napoleonských válek zde sídlil portugalský dvůr
- na počátku 19. století Brazílie okupovala Francouzskou Guyanu, připojila Uruguay, ale byla donucena obě území vrátit

- 1822 vyhlášena samostatnost Brazílského císařství, 1889 svržena monarchie, vyhlášena federativní republika
- na počátku 20. století rozšířeno území o část Bolívie, Ekvádoru a Kolumbie (tím byl územní vývoj státu ukončen), ve druhé polovině 20. století střídání vojenských vlád, prezidenti směřovali k diktatuře, návrat civilních politiků až po státním bankrotu roku 1985, ekonomickou a finanční krizi se podařilo stabilizovat až v 90. letech

Poloha

- přímořský stát ležící ve střední a východní části Jižní Ameriky, zabírá téměř polovinu tohoto kontinentu; hraničí s Francouzskou Guyanou, Surinamem, Guyanou a Venezuelou na severu, na západě s Kolumbií, Peru a Bolívií, na jihu s Paraguají, Argentinou a Uruguají (kromě Chile a Ekvádoru hraničí se všemi státy Jižní Ameriky); k Brazílii náleží i několik malých ostrovů v Atlantiku (Fernando de Noronha, Trindade, Martin Vaz, Sao Pedro a Sao Paulo)

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Brazilci; běloši 53,7 %, mulati 38,5 %, černoši 6,2 %, ostatní 0,9 %, nezjištěné 0,7 %
- podle náboženského vyznání: 73,6 % obyvatel římskokatolického vyznání, 15,4 % protestanti, spiritualisté 1,3 %, bantu/voodoo 0,3 %, ostatní 1,8 %, bez vyznání 7,4 %, nezjištěné 0,2 %
- nerovnoměrné osídlení, většina obyvatel žije na východě a severovýchodě státu, zejména při pobřeží; velká města: Sao Paulo, Rio de Janeiro, Salvador, Belo Horizonte, Fortaleza, Curitiba, Recife, Belém, Nova Iguacu, Porto Alegre, Manaus, Goiania, Campinas, Guarulhos, Sao Goncalo, Sao Luís, Maceló, Duque de Caxias, Natal, Teresina, Santo Andrés, Osasco, Sao Bernardo de Campo, Campo Grande, Joao Pessoa

Hospodářství

- Brazílie je průmyslově agrární země s obrovskými surovinovými zdroji
- v současnosti patří brazilská ekonomika mezi nejvyspělejší na světě (po radikální industrializaci v 60. letech a překonání období krizí), ekonomika těží z ohromného přírodního bohatství, rozvinutého průmyslu, služeb a dostatku pracovních sil
- nezaměstnanost se pohybuje okolo 10 %

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 20 % ekonomicky aktivních obyvatel
- velké plochy zabírají lesy (zhruba 55 % rozlohy státu)
- země je největším světovým producentem kávy, *cukrové třtiny, pomerančů, sisalu*, přední místa zaujímá v produkci *banánů, kakaových bobů, sójových bobů, obilí (pšenice, kukuřice, čirok, oves)*
- dále se sklízí *batáty, brambory, maniok, fazole, jamy, kokosové ořechy, palmová jádra, palmový olej, arašidy ostatní citrusy, ananasy, vinné hrozny, tabák, bavlněné vlákno, přírodní kaučuk, další druhy ovoce a zeleniny*
- v živočišné výrobě též přední místa ve světě, chová se *skot, koně, buvoli, osli, muly, prasata, ovce, kozy, drůbež*
- významné je včelařství a chov *bource morušového*
- významný rybolov (vysoký objem výlovu) a těžba dřeva (přední místo ve světě)

Průmysl a těžba

- mohutné nerostné bohatství
- světově významná je těžba *železné rudy, bauxitu, manganové rudy, rud cínu, zlata, diamantů, chrómu a fosfátů*; dále je důležitá těžba *ropy, zemního plynu, černého uhlí, rud uranu, niklu, wolframu, zinku, olova, mědi, stříbra, magnezitu, niobu, zirkonu, rud titanu a platiny, azbestu, slídy, grafitu, mramoru, mořské soli* aj.
- zhruba 95 % energie vyráběno ve *vodních elektrárnách* (největší je elektrárna Itaipu), množství dalších velkých vodních elektráren
- zaměstnává 14 % ekonomicky aktivních obyvatel
- hlavním odvětvím je *hutnictví železa* a *hutnictví neželezných kovů (aluminia, mědi, cínu, olova, zinku)*
- velmi rozvinuté *strojírenství* (výroba automobilů, traktorů, motocyklů a ostatních dopravních prostředků, strojů a zařízení), dále *elektrotechnika, petrochemie, chemie* (výroba hnojiv, syntetického kaučuku, umělých vláken), *farmaceutika, gumárenství a výroba plastů*, značná je produkce *stavebních hmot (cement)*, *výroba skla a keramiky, papírenský, celulózový a dřevozpracující průmysl*
- téměř ve všech větších městech je zastoupen *průmysl textilní, oděvní, kožedělný, obuvnický, potravinářský* (dominuje výroba cukru, světové prvenství; masa, piva, tabákových výrobků)
- hlavní centra soustředěna v průmyslovém pásu na jihu a jihovýchodě země

Služby, doprava

- železniční síť pouze částečně elektrizovaná, železnice slouží hlavně pro přepravu surovin z místa těžby do centra zpracování
- silniční síť (zhruba 9 % silnic má pevný kryt vozovky), důležitá je *Panamerická dálnice* a *Transamazonská dálnice*; dálniční síť se buduje jen v prostoru největších aglomerací
- důležité námořní přístavy při Atlantiku jsou Santos, Rio de Janeiro, Angra dos Reis, Belém, Vitória, Rio Grande, Macapá, Porto Alegre, Sao Sebastiao, Paranaguá, Salvador, Recife
- vnitrozemské vodní cesty dosahují zhruba 60 000 km, splavné dolní toky řek Amazonas (pro námořní lodě až do Manausu), Paraná a Sao Francisco
- síť ropovodů a plynovodů hlavně v oblastech těžby a sídelních aglomerací
- nejdůležitější mezinárodní letiště v Sao Paulo a Rio de Janeiro (další v Brasília, Recife, Salvador)

Regiony

- v Brazílii vyčleňujeme 5 ekonomickogeografických regionů (SEVER, STŘEDNÍ ZÁPAD, SEVEROVÝCHOD, JIHOVÝCHOD, JIH)

1. Sever

- rozlohou největší region státu, ale je nejméně osídlený a v hospodářství státu hraje nedůležitou roli
- pokryt hlavně tropickými lesy
- těžba vzácných dřev, kaučukovníku, chininovníku
- významnou plodinou jsou para ořechy, sbírají se aromatické a léčivé rostliny
- důležitý je lov a rybolov
- zemědělství se rozvíjí u ústí řeky Amazonky
- největším městem regionu je Belém, na sever od města je soustředěno 70 % osevních ploch celé Amazonie, pěstuje se paprika na export a rýže; na středním toku Amazonky jsou plantáže juty; na plantážích se dále pěstuje kávovník a banánovník
- chov skotu má jen místní význam
- těží se manganové rudy a zpracovávají se olověné rudy
- vedle Belému je důležitým hospodářským střediskem Manaus (říční přístav, letiště, centrum obchodu)

2. Severovýchod

- méně rozvinutý region, jedná se o oblast první kolonizace a starého plantážního hospodářství; střídají se velké latifundie s malými zemědělskými farmami
- obyvatelstvo a nejdůležitější města jsou soustředěna do pobřežního pásu na východě regionu
- v pobřežních nížinách se pěstuje *cukrová třtina* a *kakaové boby*; na sušších svazích Brazílské vysočiny se pěstuje hlavně *bavlník* (velmi kvalitní dlouhovláknité odrůdy)
- ve vnitrozemských suchých oblastech převažuje *extenzivní živočišná výroba masného typu* a pěstuje se *sisal*
- v nejméně rozvinutých oblastech (sever regionu) se lidé živí *sběrem divoce rostoucích plodů* a *pěstováním rýže*

3. Střední západ

- region nejméně rozvinutý současné kolonizace (v 50. letech 20. století kolonizace podpořena výstavbou nového hlavního města a budováním nových kávovníkových plantáží u řeky Paranaíba)
- základem ekonomiky regionu je *extenzivní živočišná výroba masného typu*
- v rostlinné produkci pěstování rýže, kukuřice, kávovníku
- důležité je též lesnictví a lov v oblasti Mato Grosso
- bohatá ložiska železných a manganových rud jsou málo využita
- významná střediska jsou Brasília (hlavní město země, důležitý železniční uzel, mezinárodní letiště), Goiania (potravinářství, dřevozpracující závody, chemický průmysl a výroba stavebních hmot), Campo Grande (centrum obchodu se skotem, s potravinářským, kožedělným a dřevozpracujícím průmyslem), Corumbá (významný říční přístav, dopravní a obchodní středisko, potravinářský a textilní průmysl, oprava lodí)

4. Jihovýchod

- nejvyspělejší hospodářská oblast Brazílie
- jádrem oblasti je Sao Paulo
- rozvoj osídlení spojen s objevením zlata a diamantů v 18. století a s přílivem imigrantů koncem 19. století a počátkem 20. století
- jediný brazilský region, v jehož odvětvové struktuře převažuje průmysl
- těžba železné rudy, bauxitu, grafitu, zlata, diamantů, radioaktivních minerálů, rud manganu, berylia, niobu
- z průmyslových odvětví je nejvýznamnější *černá a barevná metalurgie*, dále *strojírenství* (asi 80 % celostátní produkce), *elektrotechnika* (zhruba 90 % celostátní produkce) a *dopravní strojírenství* (zhruba 95 % celostátní výroby automobilů); průmysl soustředěn hlavně v aglomeraci Sao Paula
- v zemědělské výrobě orientace na exportní plodiny
- region produkuje přes 90 % celostátní produkce *kávy*, asi 60 % celostátní produkce *bavlníku*, z dalších plodin se pěstuje *cukrová třtina*, *rýže*, *tropické ovoce*, *citrusy*; velkou rozlohu zabírají pastviny, kde se chová hlavně *skot*
- nejvýznamnějšími středisky regionu jsou Sao Paulo (největší město a průmyslové středisko státu, strojírenství, textilní, oděvní, chemický, petrochemický, metalurgický a potravinářský průmysl), Santos (největší brazilský přístav, velký význam pro vývoz kávy, potravinářství a strojírenství), Rio de Janeiro (chemický, petrochemický, strojírenský, potravinářský, hutnický, textilní, dřevozpracující průmysl, výroba stavebních hmot, významný přístav), Volta Redonda (největší brazilské ocelářské středisko), Belo Horizonte (průmyslové centrum s rozsáhlým hutnictvím a strojírenstvím), Itabura (hutnictví), Ouro Preto (hutnictví), Campos (hutnictví, potravinářství, výroba stavebních hmot), Vitória (přístav)

5. Jih

- zemědělská oblast, tudíž v hospodářství převažuje zemědělská výroba a zpracovatelský průmysl se zaměřením na zpracování místních zemědělských surovin
- dělení na tři **subregiony** na základě způsobu využití půdy, majetkových vztahů k půdě a struktury zemědělských komodit
 - nejjižnější část regionu: oblast největších latifundií, specializace na extenzivní živočišnou výrobu, velká stáda *skotu* a *ovcí*, maso a kůže pro export, rostlinná výroba nevýznamná, pěstuje se hlavně pšenice
 - jižní část Brazilské vysočiny: velké zastoupení farem, výroba pro domácí trh státu, zásobování Sao Paula, pěstování *rýže* v nivách řek a na pobřeží Atlantiku, na svazích vrchovin *kukuřice*, *pšenice*, *ječmen*, *oves*, pěstování *tabáku* a *vína* severně od Porto Alegre, pěstování *brambor* jako krmiva, intenzivní chov *vepřů*, důležité je pěstování *cibule* a chov *skotu* pro mléko
 - lesní plošina podél řeky Paraná: základna pastevectví, sběr yerby-maté, uhelné revíry, těžba rud mědi, celostátní význam má potravinářský průmysl (hlavně masný, je ovládán monopoly USA), průmysl kožedělný a obuvnický, dřevozpracující, celulózo-papírenský, místní význam má petrochemie, hutnictví, chemie, textilní průmysl
- největším městem a průmyslovým střediskem celého regionu je Porto Alegre (přístav, strojírenské, chemické, petrochemické, textilní, potravinářské, kožedělné závody), další důležité centrum je Curitiba (dřevozpracující, textilní, hutnický průmysl)

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Braz%C3%ADlie>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={519AE2AF-959D-4527-BD1B-F84BA30CC7D8}>
- <http://www.xist.org/cntry/brazil.aspx>
- <http://www.ibge.gov.br/english/default.php>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030401105-05.11.2006-10:30.html?from=40>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030401022-22.10.2006-10:30.html?from=40>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400904-04.09.2005-10:30.html?from=120>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Ekvádor

Ekvádorská republika
República del Ecuador

Základní údaje

Rozloha:	283 560 km ² (včetně Galapág)
Počet obyvatel:	13 755 680 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	47 obyv./km ²
Hlavní město:	Quito
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	kečuánština, čibča, barbako
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	22 provincií
Měna:	americký dolar (USD) od roku 2000, dříve sucre

Historický a územní vývoj

- původně součást Incké říše, od roku 1526 území obsazováno Španěly, od roku 1544 španělská kolonie, od roku 1563 součástí místokrálovství Peru jako audience Quito, od roku 1718 součást místokrálovství Nová Granada; roku 1822 svržena španělská nadvláda, součást republiky Velká Kolumbie
- roku 1830 vyhlášena nezávislost, roku 1832 zabráný neosídlené Galapágy
- 1904-1942 ztráta území v sérii konfliktů se sousedními státy
- do 70. let 20. století časté střídání vojenských a civilních vlád

- 1995-1999 ozbrojený pohraniční konflikt s Peru, ukončen dohodou a zřízením demilitarizované zóny
- i přes dlouhé období civilní vlády (25 let) se v zemi objevovaly nepokoje, které naposledy vedly k předčasným prezidentským volbám (2004), řádné volby v roce 2006 – prezident Rafael Correa Delgado

Poloha

- přímořský stát ležící na rovníku (odtud pochází i jméno státu), na severozápadě Jižní Ameriky; na severu hraničí s Kolumbií, na východě a jihu s Peru; Ekvádoru náleží Galapágy, tvořené 5 velkými a 8 menšími ostrovy, o celkové rozloze přibližně 8 000 km², ležící asi 960 km západně od pobřeží Ekvádoru

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Ekvádorci, z toho je 65 % mesticů, 25 % Indiánů (hlavně Kečuové, Tupírové), 7 % bělochů, 3 % černochů
- podle náboženského vyznání je převážná většina obyvatel (95 %) římskokatolického vyznání, ostatní 5 % (protestanti, bahaisté, židé, aj.)
- největší města kromě hlavního jsou Guayaquil, Cuenca, Machala, Portoviejo, Manta, Ambato, Santo Domingo de los Colorados
- nejhustěji je osídlená oblast And (zhruba 1/2 obyvatel), nejméně ekvádorská Amazonie

Hospodářství

- hospodářství: agrárně průmyslový stát s rozvinutou těžbou ropy, na které je ekonomika závislá, což se negativně projevilo na konci 90. let 20. století, kdy přírodní katastrofy a velký pokles cen na světových trzích s ropou vedly v roce 1999 k vyvrcholení ekvádorské ekonomické kriz
- po strukturálních reformách byl přijat jako oficiální měna americký dolar, což stabilizovalo ekonomiku; mezi lety 2003-2005 došlo k nárůstu zisků z prodeje ropy, díky stoupajícím cenám na světovém trhu; za vlády Alfreda Palacia země přijala ekonomická opatření vedoucí ke stabilizaci hospodářství, hlavně v oblasti těžebního a petrochemického průmyslu
- 38,5 % obyvatel žije pod úředně stanovenou hranicí chudoby, nezaměstnanost oficiálně dosahuje 10,6 %, ale předpokládaná podzaměstnanost činí asi 47 %

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 8 % ekonomicky aktivních obyvatel
- zemědělství bylo dlouhou dobou základním článkem hospodářství
- rostlinná výroba zaměřena hlavně na pěstování *kakaovníku a banánů* (export), na plantážích se dále pěstuje *káva, podzemnice, bavlna, tabák, tropické ovoce* (citrusy, ananasy, mango), *hlíznaté plodiny* (maniok, batáty, jamy), *pšenice, ječmen, kukuřice, luštěniny, rýže, čaj*
- živočišná výroba je málo rozvinutá, nekryje spotřebu obyvatel, rozšířen chov *ovcí a skotu* v horských oblastech
- důležitou roli hraje *rybolov*, využívají se příhodné podmínky v prostoru Galapág a v oblasti Peruánského proudu; Ekvádor je největším světovým vývozcem garnátů, dále se loví hlavně tuňáci a krevety; rybolov podporován vládou
- *těžba dřeva* se opírá o značné lesní bohatství, množství vzácných druhů dřev (Ekvádor je největším světovým vývozcem balzy), cedr, mahagon, eukalyptus, kaučukovník aj., v oblasti Llanos, chinovník

Průmysl a těžba

- nejvýznamnější nerostnou surovinou je *ropa*, její těžba má stoupající trend, naleziště na poloostrově Santa Helena a na přilehlém šelfu Guayaquilského zálivu, střediskem je Ancón, další ropná pole jsou na severu a severovýchodě země (Lago Agrio, Shushufindi a Sacha)
- dále se těží *zemní plyn*, v nížinatých oblastech *rudy zlata a stříbra*, v menším měřítku ještě *železná ruda, uhlí, rudy mědi, manganu, antimonu a zinku, síra*
- zhruba 73 % energie se vyrábí ve vodních elektrárnách, hlavně v horských oblastech, při pobřeží elektrárny tepelné; vyrobená energie není dostačující pro vlastní potřebu státu
- zaměstnává 24 % ekonomicky aktivních obyvatel
- *průmysl petrochemický* (rafinerie), *strojírenství* (montáž automobilům elektronika), *chemický a farmaceutický průmysl, průmysl stavebních hmot a keramiky, výroba cementu, dřevozpracující průmysl*
- velmi rozšířena jsou tradiční průmyslová odvětví – *textilní a oděvní průmysl, kožedělný a obuvnický, potravinářský* (ten se nachází ve všech větších městech) a *umělecká řemesla* (Cuenca)
- hlavní střediska průmyslu jsou Quito (hlavní město, leží na Panamerické dálnici, rafinerie, potravinářství, textilní, chemický, farmaceutický průmysl), Guayaquil (rafinerie ropy, výroba hliníku, přístav, textilní, potravinářský, dřevozpracující, kožedělný průmysl); dále Cuenca (na Panamerické dálnici, výroba pneumatik, potravinářský, textilní, strojírenský průmysl) a Riobamba (na Panamerické dálnici, výroba cementu, potravinářský, textilní, kožedělný, obuvnický průmysl)

Služby, doprava

- nejvíce je rozvinuta silniční doprava, Panamerická dálnice
- železnice
- obchodní loďstvo, námořní přístavy Guayaquil, Balao, Esmeraldas, Puerto Bolívar, Manta; vnitrozemská vodní doprava po dolním toku řeky Daule/Guayas
- ropovody z oblastí těžby do přístavů a rafinérií
- cestovní ruch dosud není mnoho rozvinutý, snaha soustředit se na ekoturistiku
- služby zaměstnávají 68 % ekonomicky aktivních obyvatel

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ec.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekv%C3%A1dor>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={7929D793-225B-4D90-862A-AA12B698EA18}>
- <http://www.xist.org/cntry/ecuador.aspx>
- <http://www.inec.gov.ec/default.asp>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400114-14.01.2007-10:30.html?from=40>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Guyana

Guyanská kooperativní republika
Co-operative Republic of Guyana

Základní údaje

Rozloha:	214 970 km ²
Počet obyvatel:	769 095 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	4 obyvv./km ²
Hlavní město:	Georgetown
Úřední jazyky:	angličtina
Další jazyky:	hindština, indiánské jazyky
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	10 regionů
Měna:	guyanský dolar (GYD)

Historický a územní vývoj

- koncem 15. století území objeveno španělskými mořeplavci
- v 16. – 18. století soupeření mezi Brity, Francouzi a Nizozemci
- od roku 1814 část území definitivně ovládnutá Velkou Británií (1831-1966 kolonie Britská Guyana)
- 1953 získává provincie autonomii a 1961 rozsáhlou samosprávu, vyhlášení samostatnosti v rámci Commonwealthu
- 1966 srážky mezi bělošskou a černošskou populací; úplná samostatnost
- 1970 vyhlášení republiky; nutnost čelit územním nárokům Venezuely

- jediná jihoamerická země, kde probíhal „socialistický“ experiment – od doby samostatnosti až do roku 1992 se střídaly socialisticky orientované vlády
- 1987 vládnoucí strana opustila cestu ortodoxního marxismu, v zemi se začíná uplatňovat pluralitní politický systém a tržní ekonomika
- 1992 první svobodné volby po 30 letech, prezidentem zvolen Cheddi Jaggan, po jeho smrti v roce 1997 byla prezidentkou jeho žena Janet Jagan (abdikovala v roce 1999 ze zdravotních důvodů); v roce 2001 a opětovně v roce 2006 prezidentem zvolen Bharrat Jagdeo

Poloha

- přímořský stát při pobřeží Atlantského oceánu na severu Jižní Ameriky; na západě hraničí s Venezuelou, na východě se Surinamem, na jihu a jihozápadě s Brazílií

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Indové 50 %, černoši 36 %, Indiáni 7 % (Karibové a Aravakové), Číňané, běloši a míšenci 7 %
- podle náboženského vyznání je většina křesťany (50 %), 35 % hinduisté, 10 % muslimové, 5 % ostatní
- jiná velká města kromě hlavního jsou Linden, New Amsterdam, Corriverton

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový agrární stát s rozvinutým těžebním průmyslem, který po roce 1999 tvoří příznivé prostředí pro podnikatelský sektor; nevýhodou je nízká kvalifikovanost pracovní síly a nedostatečně rozvinutá infrastruktura; slibně se ale rozvíjí zahraniční obchod díky reálným devizovým kurzům
- nezaměstnanost 9,1 %, negramotnost 1,2 %

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- sklízí se *rýže, kukuřice, cukrová třtina, kokosové ořechy, pomeranče, banány, plantýny, další druhy ovoce a zeleniny*
- chov *skotu, prasat, ovcí, koz, drůbeže*
- těžba dřeva (*i vzácných druhů*) se opírá o ohromné zdroje, *rybolov*

Průmysl a těžba

- z nerostných zdrojů jsou nejvýznamnější ložiska *bauxitu, rudy zlata, diamantů*, využívány jsou i ložiska *uranové rudy, rud manganu, molybdenu, niklu, mědi*
- jako celek je průmysl málo rozvinut, významnější je *zpracování hliníku, dřevozpracující, textilní, potravinářský průmysl* (ten v oblastech se zemědělskou výrobou), v menším rozsahu se uplatňuje *výroba plochého skla a lahví*

Služby, doprava

- cestovní ruch je přes značné přírodní krásy ve vnitrozemí teprve v začátcích
- železnice slouží zejména k přepravě bauxitu, silniční síť rozvinuta v pobřežním pásu, do středisek těžby se komunikace budují
- vnitrozemské vodní cesty v délce zhruba 1 077 km po dolních tocích řek Mazaruni, Potaro, Essequibo, Berbice, Demerara
- hlavní přístavy Georgetown a New Amsterdam

Encyklopedická data

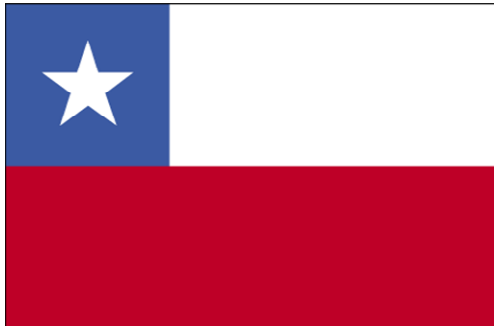
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gy.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Guyana>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={3361CE46-72BD-4DBC-B888-BEC59DB8F513}>
- <http://www.xist.org/cntry/guyana.aspx>
- <http://www.statisticsguyana.gov.gy/>

Hymna

- <http://www.bedeckr.cz/staty/JAmerika/Guyana/hymna.html>
- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Chile

Chilská republika
República de Chile

Základní údaje

Rozloha:	756 950 km ²
Počet obyvatel:	16 284 741 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	21,3 obyv./km ²
Hlavní město:	Santiago (též Santiago de Chile)
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	ajmarština, kečuánština
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	15 regionů
Měna:	chilské peso (CLP)

Historický a územní vývoj

- kolonizace Španěly od roku 1535, ale války s Indiány (Araukánští Indiáni – Mapučové) až do 19. století (do roku 1880)
- v době koloniální bylo území samostatným generálním kapitanátem v rámci místokrálovství Peru
- protišpanělské boje a vyhlášení nezávislosti již roku 1810, ale skutečné vítězství nad Španěly a samostatnost až roku 1818
- územní spory s Peru a Bolívií vyústily ve války (ledková válka, též pacifická), v nichž Chile zvítězilo a získalo nová území, resp. severní regiony obou poražených států

- až do 70. let 20. století politicky nejstabilnější jihoamerický stát
- ekonomika Chile se opírala o těžbu mědi a guana (export)
- 1970-1973 vláda levicové Lidové jednoty v čele s prezidentem Salvadorem Allende, značný chaos a ekonomický propad země; vojenský puč vedený Pinochetem
- 1973-1990 velmi tuhá vojenská diktatura generála A. Pinocheta Ugarte (pozitivum jeho vlády je spatřováno v opětovném ekonomickém rozkvětu země)
- od roku 1990 návrat k pluralitní demokracii, Chile je považováno za stabilní a demokratickou zemi

Poloha

- přímořský stát ležící na jihozápadě jihoamerického kontinentu, území velmi protáhlého tvaru, severojižně orientovaného, má délku téměř 4 300 km a průměrnou šířku pouze 200 km; hraničí na východě s Argentinou, na severovýchodě s Bolivií, na severu s Peru; součástí státu jsou známé Velikonoční ostrovy; při jižním pobřeží řada malých ostrůvků Chilského archipelagu

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Chileané, přičemž 95 % je bělochů, 3 % Indiánů, 2 % ostatní
- podle náboženského vyznání převládají římské katolíci (70 %), evangelíci 15,1 %, svědkové Jehovovi 1,1 %, další křesťané 1 %, ostatní 4,6 %, bez vyznání 8,3 %
- téměř 30 % obyvatel žije v aglomeraci hlavního města, další velká města jsou Viña del Mar, Concepción, Valparaíso, Temuco, Talcahuano, Antofagasta, Puente Alto, San Bernardo, Rancagua, Arica, Talca, Chillán, Iquique, Osorno, Los Ángeles, Punta Arenas, Valdivia, Clama, Quilpué, Puerto Montt, La Serena
- většina obyvatel žije v oblasti středního Chile
- v pouštní severní a jižní chladné oblasti zhruba 1/5 z celkového počtu obyvatel

Hospodářství

- hospodářství: Chile je stát s všestrannou odvětvovou strukturou ekonomiky a s významnou orientací na zahraniční obchod
- po roce 1989 zaznamenává chilská ekonomika rozmach, roste HDP a snižuje se inflace, mj. na základě vládních reforem, ale i díky vysokým cenám na trhu s mědí, vývozu dřeva a růstu domácí spotřeby; Chile také ratifikovalo množství bilaterálních nebo regionálních dohod o obchodování – je zemí s nejvyšším počtem takových dohod (celkem asi 55, ale ne všechny jsou o volném obchodu)
- nezaměstnanost dosahovala 7,8 %, pod hranici chudoby žije okolo 18 % lidí

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 13,6 % ekonomicky aktivních obyvatel
- možnost využívat jen malou část území státu, zemědělství zaměřeno na domácí trh, přesto nekryje vlastní potřebu země
- převažuje rostlinná výroba
- sklízí se *pšenice, žito, ječmen, oves, kukuřice, rýže, brambory, cukrová řepa, fazole, čočka, řepka olejka, len, slunečnice, vinné hrozny, jablka, hrušky, citrusy aj.*
- živočišnou výrobu představuje chov *skotu, prasat, ovcí, koz, koní, drůbeže*
- významná je výroba *surové vlny*, neustále vzrůstá význam *mořského rybolovu* a *lov velryb*
- v malé míře se uplatňuje i těžba dřeva, hospodářsky se využívá zhruba 1/3 rozlohy lesů

Průmysl a těžba

- poměrně značné nerostné bohatství, hlavně na severu země
- vysoká těžba *měděné rudy* v okolí měst Calama, El Salvador aj.; *rud molybdenu* u Valparaísa, Vallenaru, Santiaga a Coquimby; *železné rudy* v krajích Antofagasta, Coquimbo, Atacama; *rud zlata* v prostoru Andacollo a Marga-Marga; *stříbra* u měst La Serena, Taltal a Caracoles, *černé uhlí* v prostoru měst Valdivia, Arauco a nejjihnějšího cípu země
- dále se těží *ropa, zemní plyn* (Ohňová země), *ledek* (ubývá na významu), *rudy manganu, zinku, olova, lithia* (největší známé zásoby na světě), *rtuť, uran, síra, vápenec, sůl*
- zaměstnává 23,4 % ekonomicky aktivních obyvatel
- významné je *hutnictví železa, barevných kovů*; nepříliš rozvinuté *strojírenství; petrochemie, chemie, gumárenství; dřevozpracující a papírenský průmysl, průmysl stavebních hmot, výroba skla a keramiky, textilní (bavlněné tkaniny), kožedělný a obuvnický, potravinářský průmysl* je ve všech větších městech
- hlavní centra Valparaíso, Antofagasta, Valdivia, Talca, Santiago a další

Služby, doprava

- vzhledem k povrchu území a tvaru státu má největší význam námořní doprava
- železnice, silnice, Panamerická dálnice vede od severu až do města Puerto Montt
- významné ropovody Concepción – Concon a Santa Cruz de Sierra (Bolívie) – Arica
- cestovní ruch (návštěvnost okolo milionu zahraničních turistů ročně)
- zaměstnávají 63 % ekonomicky aktivních obyvatel

Regiony

- Chile se dělí na tři oblasti (regiony): SEVERNÍ, CENTRÁLNÍ, JIŽNÍ

1. Severní oblast

- zahrnuje sever Chile až po 30° j.š., jedná se o oblast pouštního, extrémně suchého klimatu
- těžební zaměření oblasti díky velkým nerostným zdrojům, nejvíce se těží *měď a železo; též zlato, stříbro, ledek*
- z průmyslových odvětví se uplatňuje *strojírenství* (automobilový průmysl), *potravinářství, zpracování mědi a železných rud*
- na zavlažovaných polích se pěstuje *pšenice, kukuřice, konopí, tabák, vinná réva, ovoce, bavlník*
- největším a nejvýznamnějším střediskem regionu je tichomořský přístav Antofagasta (výroba lodí a nábytku, potravinářský, textilní a konfekční průmysl, leží na Panamerické dálnici)
- další centra jsou Arica (nejseverněji položený chilský přístav, průmysl potravinářský, chemický, strojírenský průmysl), Iquique (přístav a město na Panamerické dálnici, potravinářství, petrochemie, výroba lodí a stavebních hmot)

2. Centrální oblast

- jsou zde situována největší chilská města, hospodářsky nejvyspělejší oblast země
- pěstování *pšenice, ovoce, brambor, tabáku, vinné révy*; chov *skotu* na maso a mléko
- největší průmyslový komplex představuje hlavní město Santiago de Chile (textilní, potravinářský a strojírenský průmysl)
- Viña del Mar (chemie, petrochemie, textilní a potravinářský průmysl), Valparaíso (přístav, zpracování mědi a ropy, textilní, potravinářský a kožedělný průmysl), Concepción (černá metalurgie a petrochemie), San Antonio (chemický průmysl), Temuco (dřevozpracující průmysl), Talca (papírenský průmysl)

3. Jižní oblast

- zásoby dřeva, ropy a zemního plynu
- na základě těžby rozvoj celulózo-papírenského a dřevařského průmyslu
- zpracovatelský průmysl ve střediscích Punta Arenas a Punta Natales zahrnuje jatka, konzervárny masa, kožedělný, dřevozpracující a petrochemický průmysl
- v zemědělství má rozhodující význam živočišná výroba (chov ovcí pro maso a vlnu)

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ci.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Chile>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={37C9C009-5548-4F11-9133-9E0C6E368D6A}>
- <http://www.xist.org/cntry/chile.aspx>
- http://www.ine.cl/canales/chile_estadistico/home.php

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400422-22.04.2007-10:30.html?from=20>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030401230-30.12.2007-10:30-francie-biarritz-londyn-nothing-hill-argentina-a-chile.html>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Kolumbie

Kolumbijská republika
República de Colombia

Základní údaje

Rozloha:	1 138 910 km ²
Počet obyvatel:	44 379 598 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	38 obyv./km ²
Hlavní město:	Bogotá
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	indiánské jazyky (čibča, kečuánština, aj.)
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	32 departamentů a distrikt hlavního města
Měna:	kolumbijské peso (COP)

Historický a územní vývoj

- 1499 připluli Španělé (Alonso de Ojeda), kteří si podrobili říši Čibču a z území vytvořili v letech 1549-1564 generální kapitanát Nová Granada
- od roku 1739 součást místokrálovství Nová Granada
- 1811 vyhlášen samostatný stát, ale Španělé obnovili svou pozici, jejich definitivní porážka až roku 1819, území součástí republiky Velká Kolumbie; roku 1830 se toto uskupení rozpadlo na Ekvádor, Venezuelu a Novou Granadu (dnešní Kolumbie a Panama)

- Nová Granada od roku 1831 republikou, až do roku 1861 probíhá občanská válka; 1862-1863 vítězná válka s Ekvádorem; změna názvu na Kolumbie
- občanské boje, chaos, ztráta území Panamy (1903, resp. 1914), 1932-1934 válka s Peru
- 1948-1958 konflikt mezi liberály a konzervativci
- 1958-1974 vláda „národní fronty“
- od 80. let roste moc narkomafie (drogový král Pablo Escobar) a ozbrojených povstaleckých hnutí, která ovládají velká území země; korupční skandály;
- v 90. letech 20. století vyvrcholil v podstatě čtyřicetiletý konflikt mezi vládními jednotkami a protivládními skupinami a ilegálními paramilitantními organizacemi podporovanými drogovými kartely
- vlny násilí byly zmírněny v roce 2002 (prezidentem zvolen Alvaro Uribe Velez), ovšem stále pokračují ozbrojené útoky proti civilnímu obyvatelstvu a venkovské oblasti jsou kontrolovány guerillovými hnutími
- vláda usiluje o kontrolu nad zemí, má své jednotky již v každé obci; sousední státy se bojí přerůstání násilí za hranice země

Poloha

- přímořský stát ležící na severozápadě jihoamerického kontinentu, na východě hraničí s Venezuelou, na jihovýchodě s Brazílií, na jihu s Peru a Ekvádorem a na severozápadě s Panamou; pobřeží Karibského moře a Tichého oceánu; ke Kolumbii patří v Karibském moři skupina ostrůvků San Andrés y Providencia a v Tichém oceánu asi 500 km západně od přístavu Buenaventura ostrůvek Isla de Malpelo

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Kolumbijci: mestici 58 %, běloši 20 %, mulati 14 %, černoši 4 %, zambové 3 %, Indiáni 1 %
- podle náboženského vyznání převládají římsí katolíci (90 %), zbytek jsou protestanti, židé, bahaisté aj. (10 %)
- největší města kromě hlavního jsou Cali, Medellín, Barranquilla, Cartagena, Cúcuta, Bucaramanga, Pereira, Ibagué, Manizales, Pasto, Santa Marta, Montería, Valledupar, Villavicencio, Armenia, Palmira, Bello, Popadán
- zhruba 77 % obyvatel v oblasti And, okolo 18 % v Karibské nížině, nejméně zalidněna je Tichomořská nížina, Amazonie a Llanos

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový zemědělsko-průmyslový stát
- v posledních třech letech kolumbijská ekonomika zaznamenala vzestup, i přes neustálé ozbrojené konflikty; vláda hlavně usiluje o reformu sociálního a daňového systému, o snížení nezaměstnanosti a otevření nových těžebních oblastí ropy
- nezaměstnanost 11,1 %, negramotnost 7,2 %, pod hranicí chudoby žije 49 % obyvatel
- značnou zátěží pro ekonomiku je nezákonné pěstování a obchod s drogami (tzv. špinavé peníze) a boj s levicovými guerillami; Kolumbie je největším producentem koky, opia a konopí a významným dodavatelem kokainu na drogový trh USA a do ostatních zemí

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 22,7 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se *pšenice, ječmen, kukuřice* (produkce obilovin není dostatečná, to je hlavní problém zemědělské výroby státu), *rýže, čirok, brambory, maniok, sójové boby, cukrová třtina, ananasy, banány, plantýny, káva* (přední světový producent), *kakaové boby, palmová jádra, palmový olej* (světový producent), *surová bavlna, tabák, zelenina, ovoce, pěstování květin* (hlavně chryzantémy a orchideje, netradiční druh rostlinné výroby)
- na značné části orné půdy se i přes ostré sankce pěstuje *koka*, která slouží k výrobě kokainu
- živočišná výroba má extenzivní charakter, chová se *skot* (velké přírodní pastviny v údolích řek Magdalena a Cauca, ve východním llanos a na pobřeží Karibského moře), dále se chovají hlavně *koně, ovce, kozy*; též *muly, osli, prasata, drůbež*
- lesní bohatství (dřevo) je velké, ale málo využívané, význam má sběr *chininu, přírodního kaučuku a balzámu*
- uplatňuje se sladkovodní i mořský *rybolov*

Průmysl a těžba

- poměrně značné nerostné bohatství, které je málo využívané
- těží se ložiska *ropy, zemního plynu, rud zlata* (nejvíce v Latinské Americe), *stříbra, platiny, niklové rudy, železné rudy, černého uhlí, fosfátů, rud manganu, chromu, olova, zinku, mědi a rtuti, vápence, kamenné a mořské soli*
- většina energie se vyrábí ve vodních elektrárnách
- zaměstnává 18,7 % ekonomicky aktivních obyvatel
- významné je *hutnictví železa a hutnictví hliníku; strojírenský průmysl* (montáž automobilů, elektrotechnika, zemědělské stroje, loďařství), *petrochemie, rafinování ropy, chemický průmysl, farmaceutický, stavebních hmot, dřevozpracující, papírenský průmysl*; tradičním odvětvím je *průmysl textilní a oděvní*, výroba *bavlněné příze, průmysl kožedělný a obuvnický*; výroba *potravin a pochutin* ve všech větších městech a centrech zemědělské výroby

Služby, doprava

- zaměstnávají 58,5 % ekonomicky aktivních obyvatel
- nejvýznamnější je doprava silniční, úsek Panamerické dálnice
- vnitrozemské vodní cesty
- železnice
- hlavní přístavy Santa Marta, Barranquilla, Cartagena, Buenaventura, Turbo a Tumaco
- ropovody z těžebních oblastí do přístavů

Regiony

- v Kolumbii vyčleňujeme šest oblastí (regionů): KARIBSKÝ POBŘEŽNÍ, TICHOOCEÁNSKÝ POBŘEŽNÍ, ZÁPADNÍ KORDILLERY A ÚDOLÍ CAUCY, CENTRÁLNÍ ANDSKÝ REGION, VÝCHODNÍ KORDILLERA, VÝCHODNÍ NÍŽINY

1. Karibský pobřežní region

- zemědělská oblast se specializací na *exportní plodiny*, v živočišné výrobě dodává asi *polovinu celé živočišné produkce země*
- těžba *ropy, petrochemický, textilní a potravinářský průmysl*
- hlavní průmyslová střediska a přístavy jsou Barranquilla (se strojírenstvím, textilním, potravinářským, chemickým a obuvnickým průmyslem) a Cartagena (s potravinářským, petrochemickým, gumárenským a textilním průmyslem)

2. Tichooceánský pobřežní region

- vyniká *těžbou zlata, platiny a dřeva, dále rybolovem a průmyslem potravinářským, dřevozpracujícím a chemickým*
- hlavní průmyslové středisko je Buenaventura (potravinářské středisko, vývoz kávy) a Tumaco (s petrochemií, potravinářstvím, dřevozpracujícím průmyslem)

3. Region západní Kordillery a údolí řeky Cauca

- hlavní oblast pěstování *kávovníku* a dalších *tropických plodin*
- soustředění těžby *zlata, stříbra, platiny, železné rudy, uhlí a strojírenského, potravinářského a textilního průmyslu*
- Medellín (dopravní uzel na Panamerické dálnici, centrum hutnického, strojírenského, chemického, textilního, potravinářského průmyslu; drogový kartel), Cali (centrum gumárenství, textilního, kožedělného, potravinářského a elektrotechnického průmyslu)

4. Centrální andský region

- specializace na *rostlinnou produkci, těžbu ropy, petrochemický a textilní průmysl*
- největším centrem je Barrancabermeja (petrochemie, chemie, papírenství)

5. Region východní Kordillery

- hospodářsky nejvyspělejší region
- soustředěna těžba *železné rudy a černého uhlí* (na těžbu navazuje *černá metalurgie*)
- další důležitá průmyslová odvětví jsou: *strojírenství, potravinářství, textilní výroba*
- Bogotá (hlavní město země, potravinářský, konfekční, polygrafický, chemický pr.)

6. Region východních nížin

- hlavním zaměřením regionu je *lesní hospodářství a živočišná výroba*
- významnějšími středisky jsou Florencia a Mocoa

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kolumbie>

- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={6CCACF17-4450-4214-8020-4AB0F71779BC}>
- <http://www.xist.org/cntry/colombia.aspx>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400311-11.03.2007-10:30.html?from=20>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Paraguay

Paraguayská republika
República del Paraguay

Základní údaje

Rozloha:	406 750 km ²
Počet obyvatel:	6 669 086 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	16 obyv./km ²
Hlavní město:	Asunción
Úřední jazyky:	španělština, guaraní
Další jazyky:	indiánské jazyky
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	17 departamentů a území hlavního města
Měna:	guarani (PYG)

Historický a územní vývoj

- původní obyvatelé Indiáni kmene Guaraní
- 1536 oblast dobyta Španěly
- 1609 vznik jezuitských misí (země byla nazývána „jezuitský stát“ nebo „teokratická republika“)
- 1676 vypovězení jezuitů, území spravováno z místokrálovství Río de La Plata
- 1811 vyhlášena nezávislost
- 1813-1870 vládne rodinná „dynastie“ Rodríguez-Lopézů
- její pád zapříčinily prohrané války s Brazílií, Argentinou a Uruguají (1865-1870) a velké územní ztráty
- 1932-1935 vítězná válka s Bolívií o Gran Chaco, získal 2/3 sporného území

- po druhé světové válce střídání civilních a vojenských vlád
- 1954-1989 brutální diktatura generála Alfreda Stroessnera
- od roku 1989 pozvolný nástup demokracie; 1993 první svobodné volby po téměř 180 letech; 1995 dohoda prezidenta s opozicí o neúčasti armády a policie v komunálních a parlamentních volbách

Poloha

- vnitrozemský stát v jižní části centrální oblasti Jižní Ameriky, na severovýchodě hraničí s Brazílií, na severozápadě s Bolívií, na jihu s Argentinou (definitivní vymezení státu až ve 30. letech 20. století po válce s Bolívií o ekonomicky strategické území Gran Chaca)

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Paraguayci, z nichž je 95 % mesticů, zbytek jsou kreolové, mulati, Indiáni, Japonci, Korejci, Brazilci, Argentinci aj. (5 %)
- podle náboženského vyznání: katolíci 89,6 %, protestanti 6,2 %, další křesťané 1,1 %, ostatní a neudané 1,9 %, bez vyznání 1,1 %
- kromě hlavního města jsou největší Ciudad del Este, Lambaré, Fernando de la Mora, Capiatá, Encarnación, Pedro Juan Caballero
- rozmístění obyvatelstva je nepravdělné, velmi hustě je osídlen levý břeh řeky Paraguay, nejméně je osídlena oblast Gran Chaca
- negramotnost 6 %

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o rozvojový agrární stát s velkým vlivem zahraničního kapitálu v průmyslu, bankovníctví a zahraničním obchodu
- v rámci latinskoamerických zemí je Paraguay považována za středně rozvinutý stát
- oficiální ukazatele o vyspělosti hospodářství jsou orientační, Paraguay má velice rozvinutý tzv. neformální sektor, kam spadají tisíce „mikropodnikatelů“ a pouličních prodejců a drobné obchodování se zemědělskými komoditami přes hranice země
- nezaměstnanost 9,4 %; 32 % lidí žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 45 % ekonomicky aktivních obyvatel
- velký půdní fond, který není zcela využíván, příznivé klimatické podmínky
- převažuje živočišná výroba nad rostlinnou, chová se *skot, prasata, ovce*; živočišná výroba převážně soustředěna v oblasti povodí Paraguay a Paraná
- země je soběstačná, co se týká produkce základních potravin (vyjma produkce pšenice)
- pěstuje se *sója, bavlník, kukuřice, pšenice, cukrová třtina, maniok, rýže, tabák, sorgo, podzemnice, fazole, čirok, banány, citrusy*; sbírá se list *cesmíny paraguayské* a další *aromatické byliny*
- poměrně rozvinutý je i *rybolov* ve vnitrozemských vodách
- významná je těžba *dřeva*, zejména vzácných druhů (tvrdé kebračové dřevo, araukárie, cedr, mahagon)

Průmysl a těžba

- nerostné zdroje nejsou dosud důkladně prozkoumány, využívají se jen menší ložiska *rud železa, manganu, mědi, zinku, uranu, ropy*
- 100 % energie je vyráběno ve *vodních elektrárnách*, množství hydroelektráren na řece Paraguay (brazílsko-paraguayská elektrárna Itaipu)
- průmyslová výroba soustředěna do okolí hlavního města
- z průmyslových odvětví má dále význam *chemický a dřevozpracující průmysl*, výroba *stavebních hmot, textilní průmysl* (zpracování bavlny), *potravinářský průmysl* je soustředěn do větších měst a center zemědělské výroby

Služby, doprava

- síť komunikací je málo rozvinutá (územím prochází Panamerická dálnice)
- pro vodní dopravu je využívána řeka Paraguay
- důležitý je přístav Asunción
- nedostatečná úroveň a dostupnost služeb

Regiony

- řeka Paraguay rozděluje území státu na dvě části (VÝCHODNÍ REGION, ZÁPADNÍ REGION)

1. Východní region

- zabírá zhruba 1/3 území státu, ale žije zde okolo 97 % obyvatel
- hlavní zemědělská oblast (chov skotu, rostlinná produkce), oblast největší sklizně yerby-maté a centrum zpracování dřeva
- z průmyslu zastoupeno potravinářství, textilní a kožedělný průmysl
- důležitými středisky regionu je hlavní město Asunción, dále Coronel Oviedo, Concepción, Encarnación, Villarrica

2. Západní region

- zabírá zhruba 2/3 území státu, ale žije zde pouze okolo 3 % obyvatel
- zaměřen na zemědělství (chov skotu na jihu a východě) a lesnictví
- hlavní střediska regionu jsou Villa Hayes a Fuerte Olimpo

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pa.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Paraguay>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={CA97B08E-21EA-4262-9B85-22D375469CFC}>
- <http://www.xist.org/cntry/paraguay.aspx>
- <http://www.dgeec.gov.py/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Peru

Peruánská republika
República del Perú

Základní údaje

Rozloha:	1 285 220 km ²
Počet obyvatel:	28 674 757 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	22 obyv./km ²
Hlavní město:	Lima
Úřední jazyky:	španělština, kečuánština
Další jazyky:	ajmarština a další indiánské jazyky
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	25 departamentů, 1 provincie
Měna:	nuevo sol (PEN)

Historický a územní vývoj

- již od starověku indiánské kultury (močická, čimu)
- 10.-16. století Incká říše; dobytí říše Inků Španěly 1532, resp. 1572 zabití posledního Inky
- 1543 vznik místokrálovství Peru, hlavní základna španělského vlivu v Jižní Americe
- 1821 vyhlášení nezávislosti; 1836-1839 konfederace s Bolívií; 1879-1884 spolu s Bolívií válka proti Chile; 1932-1934 válka s Kolumbií, ztráta Leticie; 1941-1942 válka s Ekvádorem, územní zisky
- po druhé světové válce časté vnitřní nepokoje, převraty, střídání civilních a vojenských vlád

- od 60. let boje se Světloú stezkou; prezident Alberto Fujimori, počátek ekonomické konsolidace; 1995 konflikt s Ekvádorem; 1997 problémy s guerillovou organizací Tupac Amaru
- 2000 pád Fujimoriho vlády, 2001 nové volby – vítězí Alejandro Toledo, první indiánský svobodně zvolený peruánský prezident; v roce 2006 opětovně zvolen prezidentem Alan García, proklamující zlepšení sociálních podmínek obyvatel a stabilizaci daňového systému

Poloha

- přímořský stát ležící na západním pobřeží Jižní Ameriky, na severu hraničí s Ekvádorem a Kolumbií, na východě s Brazílií, na jihovýchodě s Bolívií a na jihu s Chile; celé území leží na jih od rovníku

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Peruánci, přičemž 45 % je Indiánů (Kečuové, Ajmarové, Aravakové, Panové, Chívarové, Záparové, Tukánové, Tupíové), 37 % je mesticů, 15 % bělochů, ostatní (černoši, Japonci, Číňané) 3 %
- podle náboženského vyznání převládají římsí katolíci (81 %), další křesťané 0,7 %, adventisté sedmého dne 1,4 %, ostatní 0,6 %, bez vyznání nebo nezjištěné 16,3 %
- nerovnoměrné rozmístění obyvatelstva; většina obyvatel žije v pobřežní oblasti Costa, zejména podél řek; největší městské aglomerace jsou Arequipa, Callao, Trujillo, Chiclaio, Piura, Chimbote, Cuzco, Iquitos, Huancayo, Sullana, Ica, Pucallpa, Tacna, Juliaca
- negramotných je 12,3 % obyvatel

Hospodářství

- rozvojový zemědělsko-průmyslový stát s rozvinutým těžebním průmyslem
- hospodářská situace odráží ekonomické podmínky země – pobřežní oblasti, resp. moře je bohatým lovištěm, v andském regionu jsou naleziště nerostných surovin, tropická oblast na hranicích s Kolumbií a Brazílií poskytuje zásoby dřeva
- ekonomiku značně poškodila v 80. letech 20. století guerillová válka s marxistickou teroristickou organizací Světlaú stezka, která získávala finanční prostředky na svůj odboj díky prodeji a distribuci drog (obchodování s kokou, výroba a distribuce kokainu)
- od roku 2002 pomalý ekonomický růst hlavně díky obchodu s nerostnými surovinami

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 9 % ekonomicky aktivních obyvatel
- zhruba 3 % orné půdy, z čehož je více než 1/3 zavlažována
- nejvýznamnější plodinou je *cukrová třtina*, dále se pěstují *brambory*, *pšenice*, *ječmen*, *oves*, *kukuřice*, *rýže*, *bavlník*, *kávovník*, *kakaovník*, *banánovník*, *citrusy*, *zelenina*, *čajovník*, *kasava*, *batáty*
- živočišná výroba zaměřena na chov *skotu*, *prasat*, *ovcí*, *koz*, *koní*, *mul*, *lam (alpak a vikuní)*, *osli*
- vyčleňují se tři významné zemědělské oblasti: Costa (pobřežní oblast) s intenzivním a vysoce produkčním zemědělstvím, zejména závlahovým, plantážním; Sierra (horská oblast) zaměřená na extenzivní živočišnou výrobu; Selva (peruánská Amazonie), oblast aluviální nížiny s pěstováním tropických kultur a oblast výše položená s plantážním zemědělstvím
- ekonomicky významný je *rybolov* (přední místo na světě v objemu výlovu)
- Peru patří mezi největší producenty *rybí moučky*
- důležitá je i těžba *dřeva* (cedr, mahagon), sklízí se i *přírodní kaučuk*

Průmysl a těžba

- rozsáhlé nerostné bohatství, potenciálně bohatá země
- těžba *měděné rudy*, *rud stříbra*, *olova*, *zinku*, *zlata*, *cínu*, *bismutu*, *železné rudy*, *wolframu*, *ropy*, *fosfátů* a dalších surovin; nerostné suroviny zhruba 50 % hodnoty vývozu
- též se těží *guano*, *rudy antimonu*, *molybdenu a india*, *zemní plyn*, *černé uhlí*, *sůl*, *slída*, *selen*
- většina energie se vyrábí ve vodních elektrárnách, největší na řece Mantaro
- průmysl zaměstnává 18 % ekonomicky aktivních obyvatel
- významné je hutnictví barevných kovů a hutnictví železa, málo rozvinuté je strojírenství, z ostatních odvětví petrochemický, chemický, farmaceutický, gumárenský, průmysl, průmysl stavebních hmot, dřevozpracující, papírenský průmysl; širokou základnu má textilní a oděvní průmysl, jehož podniky se nacházejí v mnoha městech; dále kožedělný a obuvnický průmysl; potravinářství v centrech zemědělské výroby, velkých městech a v rybářských přístavech

Služby, doprava

- silnice, nejvýznamnější je peruánský úsek Panamerické dálnice
- železniční doprava; na úseku Lima – La Oroya je nejvýše položená železnice (Galera 4 829 m n.m.) v Americe a druhá nejvýše položená železnice na světě (první Čína – Tibet 5 070 m.n.m.)
- významná i lodní doprava, hlavní námořní přístav je Callao, další přístavy San Nicolás, Talara, Chimbote, San Juan, Paita, Salaverry
- splavné vnitrozemské toky představuje Amazonka a části jejích přítoků a zdrojnic; říční přístavy Iquitos, Pucallpa a Yurimaguas
- ropovody z oblastí těžby do přístavů

Regiony

- v Peru se vyčleňují čtyři oblasti (regiony): SEVERNÍ, CENTRÁLNÍ, JIŽNÍ, VÝCHODNÍ

1. Severní oblast

- těžba ropy, mědi, olova, rud železa, zlata, uhlí
- petrochemie, hutnictví, potravinářství, textilní průmysl
- asi 1/5 průmyslové produkce a více než 1/3 živočišné produkce celého státu
- největšími středisky jsou města Chiclayo (textilní, potravinářský a kožedělný průmysl) a Trujillo (na Panamerické dálnici, potravinářství, průmysl chemický a stavebních hmot)

2. Centrální oblast

- velká ložiska barevných a drahých kovů
- strojírenský průmysl (automobily, lodě), chemický, potravinářský, textilní průmysl
- zhruba 70 % průmyslové produkce státu
- velká centra regionu jsou Lima (hlavní město, petrochemie, strojírenství, chemie, potravinářství, textilní průmysl), Callao (potravinářství, textilní průmysl, hutnictví, výroba lodí), Cuzco (v oblasti Puna, textilní a potravinářský průmysl), Cerro de Pasco (významný dopravní uzel, středisko hutnictví)

3. Jižní oblast

- hlavní oblast živočišné výroby státu
- těžba barevných a vzácných rud a rud železa
- průmysl potravinářský, textilní, hutnictví
- největším střediskem je Arequipa (textilní, kožedělný, chemický a potravinářský průmysl)

4. Východní oblast

- hospodářsky nejméně vyspělý region
- z průmysl pouze petrochemie a zpracování dřeva
- základem rostlinné výroby je pěstování banánů, kávy a citrusů
- nejdůležitějším střediskem je přístav Iquitos na Amazonce (petrochemie, textilní a dřevozpracující průmysl)

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pe.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Peru>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={755DD9A8-B474-4D9A-BE4D-3AC4C8B1C8DB}>
- <http://www.xist.org/cntry/peru.aspx>
- <http://www.inei.gob.pe/>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/206562260120001-15.05.2006-21:00-peru.html?from=60>

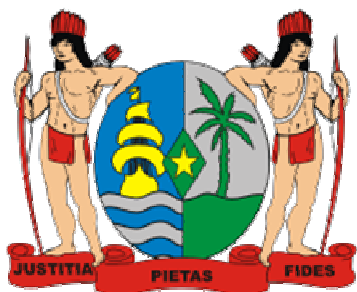
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400701-01.07.2007-10:30.html>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400226-26.02.2006-10:30.html?from=80>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030401223-23.12.2007-10:30-peru-brusel-rakousko-jordansko.html>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Surinam

Surinamská republika
Republiek Suriname

Základní údaje

Rozloha:	163 270 km ²
Počet obyvatel:	470 784 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	3 obyv./km ²
Hlavní město:	Paramaribo
Úřední jazyky:	nizozemština (holandština)
Další jazyky:	hindština, javánština, angličtina (sranan tongo jako hovorový jazyk, nazývaná též surinamština nebo Taki-Taki)
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	10 distriktů
Měna:	surinamský dolar (SRD)

Historický a územní vývoj

- roku 1499 připlula španělská výprava vedená Alonsem de Jeda
- 1551 založení první nizozemské osady
- 1630 území dobyt Brity, zřízení kolonie, která byla roku 1667 postoupena Nizozemsku (výměna za Nový Amsterdam v Severní Americe)
- 1814-1922 nizozemská kolonie (Holandská Guyana), 1922-1954 přidružené území Nizozemska, 1954-1975 autonomní součást Nizozemského království

- 1975 prohlášení samostatné, nezávislé republiky
- do počátku 90. let 20. století stálé střídání civilních a vojenských vlád
- od roku 1991 pomalé uklidnění vnitropolitické situace

Poloha

- přímořský stát na severu Jižní Ameriky při pobřeží Atlantského oceánu, na západě hraničí s Guyanou, na jihu s Brazílií, na východě s Francouzskou Guyanou

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Surinamci: Hindustánci (Indové) 37 %, mulati (zde nazývaní kreolové) 31 %, Javánci 15 %, Marooni (potomci uprchlých černých otroků ve vnitrozemí) 10 %, Indiáni 2 %, Číňané 2 %, běloši 1 %, ostatní 2 %
- podle náboženského vyznání: hinduisté 27,4 %, protestanti 25,2 % (hlavně moravští bratři), katolíci 22,8 %, muslimové 19,6 %, domorodá náboženství 5 %

Hospodářství

- hospodářství: jde o rozvojový agrární stát s rozvinutou těžbou bauxitu
- ekonomika je orientována hlavně na těžbu bauxitu a zlata, důležitý je ropný průmysl (těžba); ekonomický růst se pomalu projevuje po vládních opatřeních vedoucích k liberalizaci trhu, volné soutěži a konkurenceschopnosti podniků
- nezaměstnanost 9,5 %, negramotnost 10,4 %; 70 % obyvatel žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 8 % ekonomicky aktivních obyvatel
- rostlinná výroba zaměřena na pěstování *rýže, cukrové třtiny, banánovníku (banány a plantýny), kokosové palmy, citrusů, kasavy a zeleniny*
- živočišná výroba zaměřena na chov *skotu, prasat, ovcí, koz, drůbeže*
- *rybolov* (zejména garnáty)
- těžba *dřeva* přes ohromnou rozlohu lesů (zhruba 91 % rozlohy státu) včetně vzácných druhů není významná

Průmysl a těžba

- hlavním nerostným bohatstvím je *bauxit*, jeho těžba probíhá na severu země v oblasti Moengo, Onverwacht, Paramaribo
- využívána jsou i ložiska rud *zlata* v nížinách řek Lawa a Saramacca, rud *železa*, *manganu*, *niklu*, *mědi*, *platiny*, *diamantů*, *kaolinu*, *ropy*, *zemního plynu*
- průmysl zaměstnává 14 % ekonomicky aktivních obyvatel
- dominuje *zpracování bauxitu*, *hutnictví hliníku* se nachází v hlavním městě a v Paramaribu
- z ostatních odvětví existuje *průmysl stavebních hmot*, *dřevozpracující*, *textilní*, *potravinářský*, vše hlavně v Paramaribu a dalších větších centrech při pobřeží

Služby, doprava

- zaměstnávají 78 % ekonomicky aktivních obyvatel
- železniční tratě jsou většinou mimo provoz, zhruba 17 % silnic má pevný povrch
- vnitrozemské vodní cesty
- námořní přístavy: Paramaribo, Nieuw Nickerie a Albina

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ns.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Surinam>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={D9709AAF-BD64-44B5-B779-A06849195132}>
- <http://www.xist.org/cntry/suriname.aspx>
- <http://www.statistics-suriname.org/www/index.php?lang=en>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Uruguay

Uruguayská východní republika
República Oriental del Uruguay

Základní údaje

Rozloha:	176 220 km ²
Počet obyvatel:	3 460 607 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	19 obyv./km ²
Hlavní město:	Montevideo
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	brazilero (směs španělštiny a portugalštiny, používá se v oblasti brazilsko-uruguayského pohraničí)
Státní zřízení:	prezidentská republika
Správní členění:	19 departamentů
Měna:	uruguayské peso (UYU)

Historický a územní vývoj

- 1515 území objeveno španělskou výpravou, v jejímž čele stál Juan Díaz de Solís
- od 16. století boje o území mezi Španěly a Portugalci
- stálá evropská kolonizace se datuje od roku 1680
- roku 1726 založeno Montevideo, původně vojenská pevnost, později velice důležitý strategicky umístěný přístav v přirozeném zálivu Río de la Plata a obchodní centrum

- 1776 připojení území (pod jménem Banda Oriental del Uruguay) k místokrálovství Río de la Plata; Španělé zde byli u moci až do roku 1814
- území Uruguaye předmětem sporů mezi Brazílií a Argentinou; 1816-1825 zemi ovládala Brazílie (od roku 1821 tzv. provincie Cisplatina); 1825 povstání, vyhlášení samostatné republiky; do roku 1828 opětovné spory s Brazílií a Argentinou, dohoda o území
- od roku 1830 Uruguay definitivně samostatná
- dlouhá občanská válka, do níž obě sousední země několikrát aktivně zasahovaly
- po druhé světové válce se střídají stabilní politické poměry s obdobími vojenských diktatur
- poslední diktatura v letech 1973-1983 (údajně na ochranu země před ohrožením ze strany teroristů marxistické guerillové organizace Tupamaros)
- až od roku 1985 postupný návrat k demokracii a ustanovení civilní vlády
- v roce 2004 vyhrála volby široká koalice levého středu, čímž byl konečně efektivně vyřešen 170 let trvající zápas o vládu mezi „barevnými“ a bílými stranami
- Uruguay má jeden z nejvolnějších pracovních trhů na kontinentu

Poloha

- přímořský stát ležící na jihovýchodě jihoamerického kontinentu; na severovýchodě a severu hraničí s Brazílií, na západě s Argentinou (celou hranici tvoří řeka Uruguay); jižní a jihovýchodní pobřeží leží u ústí Río de la Plata a u Atlantického oceánu

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Uruguayci: 88 % bělochů, resp. bílých kreolů (potomci evropských přistěhovalců – Španělů, Basků, Italů, Francouzů a jiných Evropanů), mestici 8 %, černoši 4 %
- podle náboženského vyznání: katolíci 66 %, protestanti 2 %, židé 1 %, ostatní a bez vyznání 31 %
- v hlavním městě žije téměř 39 % obyvatel země
- na jihu státu je vysoká koncentrace obyvatel, naopak na severu země je hustota osídlení minimální
- největší města kromě hlavního jsou Salto, Paysandú, Las Piedras, Rivera

Hospodářství

- hospodářství: průmyslově agrární stát s rozvinutým zemědělstvím, hlavně živočišnou výrobou
- dobře prosperující ekonomika orientovaná na export zemědělských komodit, mající dostatek kvalifikované pracovní síly a vysokou úroveň sociálních výhod
- negativně se na vývoji ekonomiky odrazilo období (1998)1999-2002(2005), kdy došlo k hospodářským krizím v sousední Argentině a Brazílii; problémem bylo velké čerpání amerických dolarů ze strany Argentiny, které byly uloženy v uruguayských bankách
- nezaměstnanost 10,8 %; 28 % domácností žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 14 % ekonomicky aktivních obyvatel
- sklízí se *pšenice, ječmen, oves, kukuřice, rýže, čirok, brambory, cukrová třtina, cukrová řepa, slunečnice, len, vinné hrozny*
- živočišná výroba tvoří těžiště zemědělství a je i nejdůležitějším exportním odvětvím země; její hlavní zaměření je na chov *ovcí* (světově významná je produkce surové vlny), *skotu, prasat, koní, drůbeže*
- zabezpečení soběstačnosti země v základních potravinách; živočišná výroba je extenzivní, využívá velkých ploch pastvin

Průmysl a těžba

- omezené nerostné zdroje, využívají se jen menší ložiska *rud železa, mědi, olova, manganu, zlata, magnezitu, ropy, drahokamů, stavebních hmot (vápence, mramoru, grafitu)*
- většinu energie zabezpečují *hydroelektrárny*
- průmysl zaměstnává 16 % ekonomicky aktivních obyvatel
- z průmyslových odvětví patří mezi důležitější *petrochemický, chemický a farmaceutický průmysl* lokalizovaný hlavně v Montevideu (zde též *sklářský a gumárenský průmysl, výroba stavebních hmot, papírenský, textilní, kožedělný a obuvnický průmysl*)
- malý objem výroby vykazuje hutnictví železa a strojírenství (montáž automobilů)
- nejdůležitější je potravinářství, závody lokalizovány ve větších městech a centrech zemědělské produkce
- největší střediska různých potravinářských závodů jsou Montevideo, Salto, Paysandú, Las Peidras, Rivera, Melo, Tacuarembó, Mercedes, Minas

Služby, doprava

- rozvinutá silniční síť (důležitá je Panamerická dálnice a i poměrně vysoký počet kilometrů ostatních dálnic)
- důležité jsou vnitrozemské vodní cesty po řece Uruguay
- hlavním říčním i námořním přístavem je Montevideo, další přístavy jsou Paysandú a Salto
- zaměstnávají 70 % ekonomicky aktivních obyvatel

Regiony

- na území Uruguaye se vymezují tři ekonomickogeografické regiony: (REGION HLAVNÍHO MĚSTA, POBŘEŽNÍ REGION, REGION CHOVU SKOTU)

1. Region hlavního města

- i z historického hlediska se jedná o oblast nejdůležitější hospodářské aktivity země
- velké průmyslové podniky tradičních odvětví (mrazírny, textilní a kožedělný průmysl) a nových odvětvích (petrochemie, chemie, gumárenství, elektrotechnika aj.)
- zóna pěstování ovoce a zeleniny, zóna chovu skotu mléčného typu, vepřů, drůbeže
- hlavní město státu Montevideo, největší průmyslové, finanční a dopravní centrum země, významný přístav, na předním místě v Latinské Americe co do koncentrace obyvatel a podílu na její celkové průmyslové výrobě

2. Pobřežní region (litoral)

- území na levém břehu řeky Uruguay
- oblast extenzivní zemědělské výroby (obiloviny, olejniny), plantáží cukrové řepy, a cukrové třtiny, pěstování citrusů a chovu skotu na maso i mléko
- průmysl se orientuje na zpracování produktů místního zemědělství
- hlavní střediska regionu jsou Paysandú, Fray Bentos, Salto, Mercedes

3. Region chovu skotu

- řídké osídlená oblast země se specializací na chov skotu a produkci surové vlny pro domácí i zahraniční trhy
- nejdůležitější střediska regionu jsou Tucuaembo, Melo, Durazno

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uy.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Uruguay>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={FBE5D948-0D8B-43E3-B4F3-B8D3C66FA312}>
- <http://www.xist.org/cntry/uruguay.aspx>
- <http://www.ine.gub.uy/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

Venezuela

Bolívarská republika Venezuela
República Bolivariana de Venezuela

Základní údaje

Rozloha:	912 050 km ²
Počet obyvatel:	26 023 528 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	28 obyv./km ²
Hlavní město:	Caracas
Úřední jazyky:	španělština
Další jazyky:	indiánské jazyky
Státní zřízení:	prezidentská federativní republika
Správní členění:	23 federálních států, 1 federální distrikt, 1 federální dependence
Měna:	bolívar (VEB)

Historický a územní vývoj

- 1498 připlul Kryštof Kolumbus, 1499 usídlení prvních španělských kolonizátorů
- od 1777 součást generálního kapitanátu Caracas
- 1811 vyhlášení nezávislosti pod jménem Spojené státy venezuelské
- znovu obsazena Španěly, faktická nezávislost až 1819 (do roku 1830 v rámci celku Velká Kolumbie)

- značná vnitropolitická labilita (občanské války, střídání diktatur, civilních a vojenských vlád, vzpoury ...), pozvolná stabilizace stavu až od počátku 70. let 20. století, hlavně růst ekonomiky, jejíž páteří je státní těžební průmysl (od 70. let zestátněován vládou)
- prezident Hugo Chavez Frias od roku 1999, kdy byl zvolen, zavedl kontroverzní politiku „demokratického socialismu“, jejímž výsledkem je oslabení demokratických institucí, zpolitizování vojska, politická polarizace státu, násilí související s drogovou problematikou na hranicích s Kolumbií, zvýšení konzumace drog, oslabení pozice ropného těžebního průmyslu, devastace deštných pralesů díky nekontrolované těžbě

Poloha

- přímořský stát ležící na severu jihoamerického kontinentu, při pobřeží Karibského moře a částečně Atlantického oceánu; na západě hraničí s Kolumbií, na jihu s Brazílií, na východě s Guyanou; Venezuele náleží ostrov Isla de Margarita nedaleko od pobřeží a další malé ostrůvky nacházející se v Malých Antilách a podél pobřeží

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo tvoří Venezuelci: míšenci 68 %, běloši 20 %, černoši 10 %, Indiáni 2 %
- podle náboženského vyznání je většina obyvatel římskokatolického vyznání (96 %), protestanti 2 %, ostatní 2 %
- kromě hlavního jsou největší města Maracaibo, Valencia, Barquisimeto, Maracay, Ciudad Bolívar, San Cristóbal, Cumaná, Maturín, Mérida, Barinas, Los Teques, Coro, Barcelona (aglomerace s Puerto La Cruz), aglomerace Ciudad Guayana, Guarenas-Guatire, Río Acarigua-Araure, Cabimas, Valera, Punto Fijo
- méně zalidněna je centrální a jižní část (Guayanská vysočina, Llanos)

Hospodářství

- hospodářství: rozvojový průmyslově-zemědělský stát se silnou závislostí na těžbě ropy (ropný průmysl vytváří 90 % příjmů z mezinárodního obchodu, přes 50 % příjmů státu a tvoří asi 30 % HDP)
- nezaměstnanost 8,9 %, 38 % lidí žije pod hranicí chudoby

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- zaměstnává 13 % ekonomicky aktivních obyvatel
- zemědělská výroba je nízká a neodpovídá potřebám národního hospodářství
- rostlinná výroba se soustředí hlavně na pěstování obilovin a tropického ovoce; sklízí se *kukuřice, rýže, čirok, brambory, maniok, cukrová třtina, sójové boby, arašidy, sezam, kokosové ořechy, pomeranče, avokádo, banány, plantýny, ananasy, surová bavlna, kávové a kakaové boby, tabák, sisal*
- živočišná výroba se soustřeďuje hlavně na chov *skotu*, dále se chovají *koně, osli, prasata, ovce, kozy, drůbež*; hlavními oblastmi chovu je povodí Orinoka a jižní svahy And

Průmysl a těžba

- bohaté nerostné zdroje, dominuje ropa
- těžba *ropy* Punta Cardon, Annuay, Puerto la Cruz, významná je i těžba *zemního plynu* v lokalitách těžby ropy, dále těžba *železné rudy, rud zlata, bauxitu, diamantů, černého uhlí, azbestu, asfaltu*; využívají se i ložiska *magnezitu, rud niklu, zinku, olova, mědi, stříbra, rtuti, manganu, uranu, titanu*; též těžba *soli, fosfátů, sádrovce*
- téměř 70 % energie se vyrábí ve vodních elektrárnách
- zaměstnává 23 % ekonomicky aktivních obyvatel
- nejvýznamnějším odvětvím je *petrochemie*, rafinerie v oblastech těžby, rozvinuté je i *hutnictví železa a hutnictví barevných kovů* (Ciudad Guayana); *strojírenství* zastoupeno montáží automobilů a loďářstvím v Caracasu, Valencii
- *chemický a farmaceutický průmysl, gumárenství, průmysl skla a keramiky, stavebních hmot, dřevozpracující a papírenský průmysl, textilní a oděvní, kožedělný a obuvnický, potravinářský průmysl* je ve všech větších městech, *zpracování tabáku*

Služby, doprava

- železnice, silnice, úsek Panamerické dálnice,
- námořní doprava, hlavní přístavy La Guaira (pro Caracas), Maracaibo, Puerto Cabello, Puerto la Cruz, Cabimas, Amuay
- vnitrozemská vodní doprava na dolních tocích řeky Orinoko a jejích přítocích Apure a Arauca; hlavním přístavem Puerto Ordaz
- řada ropovodů spojujících místa těžby s rafineriemi a přístavy
- zaměstnávají 64 % ekonomicky aktivních obyvatel

Regiony

- ve Venezuele vyčleňujeme šest relativně homogenních ekonomických oblastí (regionů): KARIBSKÉ ANDY, ZULIA, STŘEDOANDSKÝ, VENEZUELSKÁ GUYANA, JIHOANDSKÝ, LLANOS

1. Karibské Andy

- oblast vyspělého zemědělství, pěstuje se zde hlavně *kakaovník, kávovník, tabák, brambory, bavlník*
- v oblasti soustředěna velká část *zpracovatelského průmyslu* celé země
- hlavní průmyslová střediska jsou Caracas (hlavní město, lehký a chemický průmysl, petrochemie, výroba aut), Valencia (lehký, chemický, petrochemický průmysl, ze strojírenství montáž automobilů, velké masokombináty), Maracay (potravinářský, textilní, dřevozpracující, chemický průmysl), Cumaná (potravinářství, textilní průmysl)

2. Region Zulia

- zahrnuje oblast stejnojmenného spolkového státu
- region s vysoce rozvinutou živočišnou výrobou (skot, ovce) a s velkými ložisky ropy (zhruba 80 % produkce státu) a zemního plynu (zhruba 55 % produkce státu)
- střediskem regionu je Maracaibo (významný ropný přístav, středisko těžby ropy, rozvinutá petrochemie, strojírenství, potravinářský, textilní a dřevozpracující průmysl)

3. Středoaandský region

- oblast s rozvinutou rostlinnou a živočišnou výrobou a s mnoha petrochemickými závody
- centrem je Barquisimeto (strojírenství, potravinářství, textilní, kožedělný, farmaceutický průmysl)

4. Oblast venezuelské Guyany

- značná ložiska železné rudy, zlata, diamantů
- velký hydroenergetický potenciál a významné zásoby dřeva
- hlavní centra jsou Ciudad Guyana (ocelárny, hliníkárny), Ciudad Bolívar (říční přístav na Orinoku, centrum strojírenství, potravinářství, textilního, kožedělného a farmaceutického průmyslu)

5. Jihoaandský region

- důležitá zemědělská oblast s chovem skotu, vepřů a ovcí; s pěstováním kávovníku (zhruba 40 % produkce země), kukuřice, cukrové třtiny, brambor
- průmysl málo rozvinutý; hlavním střediskem oblasti je San Cristóbal (potravinářství, dřevozpracující průmysl a průmysl stavebních hmot)

6. Oblast venezuelských llanos

- region zahrnuje rozsáhlé roviny na severu a severozápadu od řeky Orinoko
- oblast s extenzivní živočišnou výrobou a pěstováním rýže, bavlníku, tabáku, kukuřice
- průmysl zastoupen pouze malými zpracovatelskými závody, a to především ve městech Barcelona (potravinářství, textilní a dřevozpracující průmysl) a Maturín (výroba potravin, zpracování tabáku a dřeva)

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ve.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Venezuela>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={4E856601-6565-4555-BC96-56DB74933BAC}>
- <http://www.xist.org/cntry/venezuela.aspx>
- <http://www.ine.gov.ve/>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>

NESAMOSTATNÁ ÚZEMÍ SEVERNÍ AMERIKY

Grónsko

- rozloha: 2 166 086 km²
- počet obyvatel: 56 344 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 0,026 obyv./km²
- hlavní město: Nuuk
- úřední jazyky: dánština, grónština (grónská eskymáština)
- další jazyky: angličtina
- zřízení: samosprávné území Dánska
- největší ostrov na Zemi ležící severovýchodně od amerického kontinentu, je obklopen Atlantickým a Severním ledovým oceánem
- osídlen Vikingy již v 10. – 11. století, od roku 1380 součástí Dánska, ale novodobá kolonizace započala až v 18. století
- od roku 1979 autonomní statut, vysílá své dva zástupce do dánského parlamentu, dánskou královnu zastupuje na ostrově vysoký komisař
- obyvatelstvo je tvořeno Grónany (88 %, potomci Eskymáků – Inuitů a evropských, zejm. dánských přistěhovalců), 12 % je Evropanů
- věřící se z 98 % hlásí k evangelické luteránské církvi, zbytek jsou další protestanté a i římsí katolíci
- přes 90 % obyvatel žije při jihozápadním pobřeží, ve městech zhruba 80 % obyvatel
- říční a jezerní síť neexistuje
- rostlinstvo a živočišstvo omezeno na druhy schopné přežít v polárních podmínkách
- velmi drsné, polární podnebí
- hospodářství:
 - patří mezi 20 nejvyspělejších ekonomik světa
 - opírá se o rybolov (tresky, garnáti, krevety, platýzy, lososi) a lov tuleňů, mrožů, velryb
 - půdy pro zemědělství velice chudé, krátké vegetační období, pěstování omezeno na brambory, krmnou řepu, skleníkovou zeleninu
 - důležité je pastevectví, chov ovcí a sobů, nezanedbatelný je chov kožešinové zvěře
 - nerostné bohatství je značné, není v současnosti využíváno, těží se kryolit, olovo, zinek, grafit, čisté železo, mramor, ropa a zemní plyn
 - potravinářský průmysl (zpracování ryb a masa)
 - textilní, kožešnická, kožedělná výroba
 - cestovní ruch
 - zahraniční obchod, nutný dovoz prakticky všeho potřebného k životu

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gl.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Gr%C3%B3nsko>

Saint Pierre a Miquelon

- rozloha: 242 km²
- počet obyvatel: 7 036 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 26 obyv./km²
- hlavní město: Saint-Pierre
- úřední jazyky: francouzština
- zřízení: francouzské územní společenství (dříve zámořský departament) Francie
- seskupení osmi ostrovů poblíž Newfoundlandu v Atlantickém oceánu, z nichž největší jsou Saint-Pierre a Grand Miquelon (odtud je název území)
- ostrovy objeveny Portugalci začátkem 16. století, k Francii připojeny roku 1536
- trvalé osídlení až od druhé poloviny 18. století
- od roku 1985 statut územního společenství s větší mírou autonomie
- obyvatelstvo je tvořeno potomky Basků a Bretonců (uvádí se Francouzi)
- podle náboženského vyznání se 99 % obyvatel hlásí k římskokatolické církvi
- hospodářství: hlavně zaměřeno na rybolov, zpracování ryb (pro potravinářské účely a výroba rybí moučky) a cestovní ruch, pěstuje se zelenina, píce, chová se skot (nejsou dobré přírodní podmínky, nedostatek půdy, chladné, vlhké, oceánské podnebí, krátká léta, dlouhé, chladné zimy); vše potřebné se musí dovážet

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sb.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Saint-Pierre_a_Miquelon

NESAMOSTATNÁ ÚZEMÍ STŘEDNÍ AMERIKY A KARIBSKÉ OBLASTI

Americké Panenské ostrovy

- rozloha: 346 km²
- počet obyvatel: 108 448 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 354 obyv./km²
- hlavní město: Charlotte Amalie
- úřední jazyky: angličtina
- další jazyky: francouzština, španělština
- státní zřízení: zámořské území, statut nezačleněného území (v podstatě kolonie) USA
- zabírají severozápadní a jižní část Panenských ostrovů ležících v severozápadní části Malých Antil, v blízkosti východního pobřeží Portorika (východní část Panenských ostrovů spravuje Velká Británie); tvoří je ostrovy Saint Croix, Saint Thomas, Saint John a dalších asi 50 malých, většinou neobydlených ostrůvků v jejich blízkosti
- obyvatelstvo: 76,2 % černoši, 13,1 % běloši, míšenci 3,5 %, Asiaté 1,1 %, ostatní 6,1 %
- podle náboženského vyznání: baptisté 42 %, katolíci 34 %, episkopální církev 17 %, ostatní 7 %
- hospodářství: rozvojové území závislé na USA, základem ekonomiky je cestovní ruch

Průmysl a těžba

- průmysl zastoupen *petrochemií* (na Saint Croix je jedna z největších rafinerií ropy na světě), dříve byla v provozu i hliníkárna, později přebudovaná na rafinerii etanolu
- dalšími odvětvími je *potravinářství* (cukr, vavřínový rum), *montáž hodinek*, *výroba textilií, parfémů, léčiv*

Zemědělství

- limitováno nedostatkem orné půdy
- sklízí se *cukrová třtina, čirok, citrusy, banány, mango, avokádo, kokosové ořechy, melouny*
- *rybolov*

Služby, doprava

- ročně navštíví zemi kolem 1,5 mil. turistů
- přístavy, mezinárodní letiště, dobrá síť silnic (vše vázáno na cestovní ruch)

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/vq.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Americk%C3%A9_Panensk%C3%A9_ostrovy

http://rgla.upol.cz/state.php?name=Panen_ostrovy

Anguilla

- rozloha: 102 km²
- počet obyvatel: 13 677 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 124 obyv./km²
- hlavní město: The Valley
- úřední jazyky: angličtina
- státní zřízení: zámořské území Velké Británie
- ostrovní území ležící v severní části Malých Antil, na samém severu ostrovní skupiny Závětrných ostrovů, 113 km severozápadně od ostrova Saint Kitts a 8 km severně od ostrova Saint-Martin/Sint Maarten; kromě stejnojmenného ostrova tvoří Anguillu ještě další ostrovy: Scrub Island na severovýchodě od hlavního ostrova, několik neobydlených ostrůvků ležících severně, a severozápadně ležící Sombrero Island
- obyvatelstvo tvoří: černoši 90,1 %, míšenci (mulati) 4,6 %, běloši 3,7 %, ostatní 1,5 %
- podle náboženského vyznání: anglikánská církev 29 %, metodisté 23,9 %, ostatní protestanti 30,2 %, katolíci 5,7 %, další křesťané 1,7 %, ostatní 5,2 %, bez vyznání nebo neuvedené 4,3 %
- hospodářství: je slabě rozvinuté, založené na cestovním ruchu

Průmysl a těžba

- jediným nerostným zdrojem je *sůl* (průmysl je založen na *těžbě soli* a *stavbě člunů*)

Zemědělství

- pěstuje se kajan (hrách), batáty, kukuřice
- chovají se *ovce, kozy, skot a drůbež*
- důležitým zdrojem příjmů je *rybolov*, zejména výlov *humrů*

Služby, doprava

- cestovní ruch je rozhodující pro vývoj ostatních hospodářských odvětví
- přístavy Road Bay a Blowing Point, malé letiště u The Valley

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/av.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Anguilla>

<http://rgla.upol.cz/state.php?name=Anguilla>

Aruba

- rozloha: 193 km²
- počet obyvatel: 100 018 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 571 obyv./km²
- hlavní město: Oranjestad
- úřední jazyky: nizozemština (holandština)
- další jazyky: španělština, angličtina, papiamentu (kreolský jazyk)
- státní zřízení: zámořské autonomní území Nizozemska, není součástí EU
- ostrov na jihozápadním cípu souostroví Malé Antily v Karibském moři, leží cca 25 km od pobřeží Venezuely, při ústí zálivu Golfo de Venezuela, necelých 70 km západně od nizozemskoantilského ostrova Curaçao
- obyvatelstvo tvoří: 80 % mestici, 20 % ostatní
- podle náboženského vyznání: katolíci 82 %, protestanti 8 %, ostatní 10 %
- kromě hlavního města je dalším významnějším Sint Nicolaas
- hospodářství: založeno na zpracování ropy dovážené z Venezuely

Průmysl a těžba

- nerostnými zdroji je *sůl* a v malém množství *zlato*
- rozhodujícím odvětvím je *petrochemie*, zpracovávají se i *suroviny domácí zemědělské produkce* (výroba nápojů, tabákové výrobky, produkty z aloe)

Zemědělství

- nízká kvalita půdy, zemědělství vytváří jen malou část HDP
- pěstování *aloe* pro kosmetické a farmaceutické účely
- v malém rozsahu se chová *hospodářské zvířectvo* a málo je rozvinut i *rybolov*

Služby, doprava

- hlavním zdrojem příjmů je cestovní ruch, návštěvnost okolo 500 000 zahraničních turistů
- poměrně kvalitní silniční síť, přístav a mezinárodní letiště v hlavním městě

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/aa.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Aruba>

<http://rgla.upol.cz/state.php?name=Aruba>

Bermudy

- rozloha: 53,3 km²
- počet obyvatel: 66 163 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 1 216 obyv./km²
- hlavní město: Hamilton
- úřední jazyky: angličtina
- další jazyky: portugalština
- státní zřízení: závislé území Spojeného království s širokou vnitřní autonomií (samosprávná britská kolonie)
- ostrovy leží izolovaně v západní části Atlantského oceánu (1 200 km jihovýchodně od města New York v USA); souostroví tvoří přes 300 malých, navzájem v těsné blízkosti ležících ostrovů a ostrůvků; obydleno je pouze 20 ostrovů, největší z nich je Bermuda Island
- obyvatelstvo tvoří černoši 54,8 %, běloši 34,1 %, míšenci 6,4 %, ostatní 4,3 %, nezjištěné 0,4 %
- podle náboženského vyznání: protestanti 66 % (anglikánská církev 27 %, ostatní 39 %), katolíci 15 %, ostatní 19 %
- urbanizace dosahuje téměř ke 100 %, obyvatelstvo žije pouze ve městech, kromě Hamiltonu jsou významná města Saint George, Flatt's, Somerset
- hospodářství: zaměřeno na cestovní ruch, HDP/obyvatel/rok je jeden z nejvyšších na světě (69 900 USD, za rok 2004), nezaměstnanost téměř neexistuje (2,1 %)

Průmysl a těžba

- průmysl vytváří asi 10 % HDP a zaměstnává stejné procento ekonomicky aktivních obyvatel
- je zaměřen na opravy a stavbu lodí a na výrobu kosmetiky, léčiv a potravin

Zemědělství

- zaměstnává 3 % ekonomicky aktivních obyvatel
- pro zemědělství se využívá velmi málo půdy (zhruba 370 ha)
- pěstují se brambory, zelenina, banány, citrusy, květiny
- chová se *skot, prasata, kozy*
- *rybolov*

Služby, doprava

- pro výhodné daňové podmínky se Bermudy staly významným finančním centrem, zejména v odvětví pojišťovnictví
- registrováno přes 7 500 zahraničních společností
- v bankovníctví pracuje asi 19 % ekonomicky činných obyvatel
- zhruba přes 500 000 turistů ročně (téměř 90 % všech zahraničních návštěvníků je z USA)

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bd.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Bermudy>

<http://rgla.upol.cz/state.php?name=Bermudy>

Britské Panenské ostrovy

- rozloha: 153 km²
- počet obyvatel: 23 552 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 137,3 obyv./km²
- hlavní město: Road Town
- úřední jazyky: angličtina
- státní zřízení: závislé území Velké Británie s částečnou vnitřní autonomií (britské závislé území)
- zabírají východní část Panenských ostrovů, které leží v severozápadní části Malých Antil, východně od Portorika (severozápad a jih ostrovů spravuje USA); jsou tvořeny asi 60 ostrovy, z nichž největší jsou Tortola, Anegada, Virgin Gorda; obydlených je zhruba 16 ostrovů
- obyvatelstvo tvoří převážně černoši (83 %), dále běloši, mulati a Asiaté (17 %)
- podle náboženského vyznání: protestanti 86 % (metodisté 33 %, anglikánská církev 17 %, církev Boží 9 %, adventisté sedmého dne 6 %, baptisté 4 %, svědci Jehovovi 2 %, ostatní 15 %), katolíci 10 %, ostatní 2 %, bez vyznání 2 %
- hospodářství: jedná se rozvojové území, základem ekonomiky je cestovní ruch

Průmysl a těžba

- malá, nevyužívaná ložiska mědi, zlata a stříbra, těží se stavební hmoty a sůl
- slabě rozvinutý průmysl, dle odvětví je zastoupen těžební průmysl (těžba šterku, písku a soli), výroba rumu a barev

Zemědělství

- pěstuje se *kokosová palma, mango, citrusy, banánovník, cukrová třtina, zelenina a další druhy ovoce*
- chov *skotu, mul, oslů, prasat, ovcí kozy, drůbeže*
- *rybolov*

Služby, doprava

- zaměstnávají 59,4 % ekonomicky aktivních obyvatel

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/vi.html>

http://rgla.upol.cz/state.php?name=Brit_pan_ostrovy

Guadeloupe

- rozloha: 1 780 km²
- počet obyvatel: 453 000 (odhad červenec 2006)
- hustota zalidnění: 254,4 obyv./km²
- hlavní město: Basse-Terre
- úřední jazyky: francouzština
- další jazyky: kreolská francouzština
- státní zřízení: zámořský departement Francie s částečnou vnitřní samosprávou
- ostrovní území, které je tvořeno kromě vlastního stejnojmenného ostrova dalšími menšími přilehlými ostrovy Marie-Galante, La Désirade a skupinou ostrovů Les Saintes; leží v ostrovní skupině Závětrné ostrovy, ve střední části Malých Antil, na rozhraní Atlantského oceánu a Karibského moře; administrativně ke Guadeloupe náleží i dva ostrovy ležící asi 220 km severněji, Saint-Martin, jehož jižní třetina je pod nizozemskou správou (název Sint Maarten) a Saint-Barthélemy
- obyvatelstvo tvoří: černoši a mulati 90 %, běloši 5 %, Indové, Libanonci, Číňané 5 %
- podle náboženského vyznání: katolíci 95 %, hinduisté a africké kulty 4 %, protestanti 1 %
- největší města jsou Les Abymes, Pointe-à-Pitre, Le Gosier, Capesterre-Belle-Eau, Le Moule, Sainte-Anne, Morne-à-l'Eau
- hospodářství: rozvojové území, které je silně závislé na pomoci Francie

Průmysl a těžba

- nejvýznamnější je *potravinářství* (výroba *cukru, rumu, mlynářství*), v malém množství se uplatňuje průmysl *chemický, strojírenský a cementářský*

Zemědělství, lesnictví a rybolov

- hlavní plodinou jsou *banány a cukrová třtina*, dále se sklízí *plantýny, batáty, jamy, kasava, kokosové ořechy, melouny, ananasy, káva, kakaové boby a další druhy ovoce a zeleniny*
- živočišná výroba zaměřena na chov *skotu, prasat, koz, ovcí, drůbeže*
- *rybolov* (zejména *garnáty*)
- *těžba dřeva* v malém rozsahu

Služby, doprava

- hlavním zdrojem příjmů je *cestovní ruch*
- dobrá silniční síť, hlavní přístav a mezinárodní letiště v Pointe-à-Pitre

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Guadeloupe>

<http://rgla.upol.cz/state.php?name=Guadeloupe>

Kajmanské ostrovy

- rozloha: 262 km²
- počet obyvatel: 46 600 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 140 obyv./km²
- hlavní město: George Town
- úřední jazyky: angličtina
- státní zřízení: závislé území Britského království s vnitřní samosprávou
- sestávají ze tří ostrovů: Grand Cayman (leží asi 300 km jižně od pobřeží Kuby v Karibském moři), Cayman Brac a Little Cayman, které jsou menší a jsou vzdáleny asi 100 až 130 km na východ od Grand Cayman
- obyvatelstvo tvoří nejrozumnější míšenci (40 %), běloši (20 %), černoši (20 %), asijské přistěhovalci, Indiáni, ostatní (20 %)
- podle náboženského vyznání: protestanti (spojená církev (presbyteriáni a kongregacionalisté), anglikánská církev, baptisté, církev Boží), katolíci
- téměř veškeré obyvatelstvo žije ve městech
- na ostrově Grand Cayman žije téměř 95 % obyvatel, na ostrově Little Cayman jen 0,1 %
- kromě George Townu jsou většími městy West Bay a Bodden Town
- hospodářství: založeno na cestovním ruchu a bankovníctví

Průmysl a těžba

- představuje *potravinářství (želví maso)* a *výroba chemikálií*

Zemědělství, lesnictví a rybolov

- neúrodná půda, velmi omezená produkce, sklízí se malé množství *banánů a citrusů*
- chová se *skot, prasata, ovce, drůbež (rybolov)*

Služby, doprava

- sektor služeb má dominantní postavení, zaměstnává 86 % ekonomicky aktivních obyvatel
- na ostrově Grand Cayman má sídlo téměř 550 bank, 350 pojišťovacích společností a na 30 000 různých obchodních společností, převážně zahraničních, které využívají místních výhodných daňových podmínek
- velmi kvalitní silniční síť, zhruba 75 % vozovek s pevným krytem
- hlavní přístav a mezinárodní letiště v George Townu

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cj.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kajmansk%C3%A9_ostrovy

http://rgla.upol.cz/state.php?name=Kajmanske_ostrovy

Martinik

- rozloha: 1 100 km²
- počet obyvatel: 436 000 (odhad červenec 2006)
- hustota zalidnění: 396,5 obyv./km²
- hlavní město: Fort-de-France
- úřední jazyky: francouzština
- další jazyky: kreolská francouzština
- státní zřízení: zámořský departement Francie s částečnou vnitřní samosprávou
- ostrov ležící ve střední části Malých Antil ve skupině Návětrných ostrovů, na rozhraní Atlantského oceánu a Karibského moře (severně od Svaté Lucie, jižně od Martiniku); na severu ostrova sopka Montagne Pelée známá katastrofálním výbuchem v roce 1902
- obyvatelstvo tvoří: černoši a míšenci 90 %, běloši 5 %, Indové, Číňané 5 %
- podle náboženského vyznání: katolíci 85 %, protestanti 10,5 %, muslimové 0,5 %, hinduisté 0,5 %, ostatní 3,5 %
- velká města jsou Fort-de-France, Le Lamentin, Sainte-Marie, Le Robert, Le François, Schoelcher,
- hospodářství: rozvojové území s ekonomikou opírající se zejména o cestovní ruch a silně závislou na francouzské pomoci

Průmysl a těžba

- *petrochemický, potravinářský (cukrovar, výroba rumu)*
- v malém rozsahu průmysl *strojírenský, cementárenský, chemický, textilní a dřevozpracující*

Zemědělství, lesnictví a rybolov

- pěstuje se *cukrová třtina, banánovník, jamy, batáty, melouny, ananasy, citrusy, avokádo, mango, kávovník, kasava, zelenina*
- chová se *skot, koně, prasata, ovce, kozy, drůbež*
- *rybolov*
- *těžba dřeva (mj. ebenu, mahagonu, růžového dřeva)*

Služby, doprava

- *cestovní ruch* je důležitým zdrojem příjmů
- vcelku dobrá silniční síť (zhruba 30 % má pevný kryt vozovky)
- přístav ve Fort-de-France, mezinárodní letiště v Le Lamentin

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Martinik>

<http://rgla.upol.cz/state.php?name=Martinik>

Montserrat

- rozloha: 102 km²
- počet obyvatel: 9 538 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 92,5 obyv./km²
- hlavní město: Plymouth
- úřední jazyky: angličtina
- státní zřízení: britská korunní kolonie, závislé území Spojeného království s vnitřní samosprávou
- ostrov v severovýchodní části Malých Antil, v ostrovní skupině Závětrných ostrovů, leží necelých 50 km jihozápadně od Antiguy
- obyvatelstvo tvoří černoši (zhruba 94 %), běloši (asi 3 %), míšenci a přistěhovalci z Asie
- podle náboženského vyznání: protestanti (anglikánská církev, pentakostalisté, adventisté sedmého dne, ostatní), katolíci
- hospodářství: rozvojové území, jehož ekonomika se opírá o cestovní ruch
- problematika sopečné činnosti a vulkanismu: obnovení vulkanické činnosti v roce 1995, v roce 1997 odchod části obyvatel (asi 8 000)

Průmysl a těžba

- nerostné zdroje prakticky neexistují
- průmysl zaměřen na *montáž elektronických součástek, výrobu elektroinstalačních materiálů a zpracování zemědělské produkce*

Zemědělství, lesnictví a rybolov

- pěstuje se *bavlník, citrusy a zelenina*
- chov *skotu, prasat, ovcí, koz, drůbeže*
- *rybolov*

Služby, doprava

- *bankovníctví* (hlavně před bankovní skandálem v roce 1990) a *cestovní ruch* významně ovlivňují tvorbu HDP
- silniční síť má dobrou kvalitu (zhruba 80 % silnic s pevným krytem vozovky)
- přístav má Plymouth, letiště Blackburne

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mh.html>

<http://rgla.upol.cz/state.php?name=Montserrat>

Nizozemské Antily

- rozloha: 960 km²
- počet obyvatel: 223 652 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 310,1 obyv./km²
- hlavní město: Willemstadt (na ostrově Curaçao)
- úřední jazyky: nizozemština (holandština), papiamentu
- další jazyky: angličtina, španělština
- státní zřízení: zámořské autonomní území Nizozemska, není součástí EU
- skládají se ze dvou skupin ostrovů v Karibském moři, navzájem vzdálených asi 800 km; hlavní skupina leží v jižní části Malých Antil, 60 až 90 km severně od pobřeží Venezuely (ostrovy Curaçao, Bonaire); druhá skupina se nachází v severovýchodním oblouku Malých Antil (ostrovy Sint Maarten, resp. jeho třetina, zbytek náleží ke Guadeloupe, Sint Eustasius a Saba)
- obyvatelstvo tvoří z 85 % černoši a mulati, zbývajících 15 % jsou Indiáni (Aravakové), Indové a běloši
- podle náboženského vyznání: katolíci 72%, pentakostalisté 4.9%, protestanti 3.5%, adventisté sedmého dne 3.1%, metodisté 2.9%, svědkové Jehovovi 1.7%, další křesťané 4.2%, židé 1.3%, ostatní nebo neuvedené 1.2%, bez vyznání 5.2%
- nejhustěji zalidněn ostrov Sint Maarten, hodně obyvatel žije i na ostrově Curaçao
- důležitá města kromě hlavního jsou Philipsburg na ostrově Sint Maarten a Kralendijk na Bonairu
- hospodářství: založeno na zpracování ropy dovážené z Venezuely; nezaměstnanost 17 %

Průmysl a těžba

- z nerostných zdrojů je významná pouze *sůl, vápenec a fosfáty*
- rozhodujícím průmyslovým odvětvím je *zpracovávání ropy* v rafinerii na Curaçau, pronajaté venezuelské státní ropné společnosti
- mimo ropu je významnější ještě *potravinářství (výroba likéru curaçao), výroba barev, papíru, mýdla a cigaret* na Curaçau, *textilu* na Bonaire, *opravy lodí* v suchých docích na Curaçau

Zemědělství, lesnictví a rybolov

- nepatrný význam, orná půda zhruba na 5 % území
- sklízí se *aloe, čirok, divi-divi (druh taninu), arašídý, sisal, luštěniny, zelenina a tropické ovoce*
- chová se *skot, osli, prasata, kozy, ovce, drůbež*
- *rybolov*

Služby, doprava

- významným zdrojem příjmů je *bankovníctví*, velmi důležitý je *cestovní ruch*
- dobrá silniční síť, rozvinuta námořní doprava nákladní i osobní

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nt.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Nizozemsk%C3%A9_Antily

http://rgla.upol.cz/state.php?name=Niz_Antily

Portoriko

- rozloha: 8 870 km²
- počet obyvatel: 3 944 259 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 434 obyv./km²
- hlavní město: San Juan
- úřední jazyky: španělština, angličtina
- státní zřízení: volně přidružený stát USA, s vnitřní samosprávou
- správní členění: 78 obcí
- Portorické společenství tvoří ostrov Portoriko a přilehlé menší ostrovy; leží na rozhraní Atlantského oceánu (na severu) a Karibského moře (na jihu), východně od ostrova Hispaniola; je nejvýchodnější částí Velkých Antil, má protáhlý tvar ve směru rovnoběžkovém o délce 150 km a šířce 60 km; u východního pobřeží leží ostrovy Vieques a Culebra, západně se nachází ostrov Mona
- obyvatelstvo tvoří: běloši (hlavně potomci Španělů) 80,5 %, černoši 8 %, Indiáni 0,4 %, Asijci 0,2 %, míšenci a ostatní 10,9 %
- podle náboženského vyznání: 85 % obyvatel vyznává římskokatolické náboženství, zbytek jsou protestanti a ostatní (15 %)
- více než 50 % obyvatel žije v aglomeraci hlavního města
- prakticky veškeré obyvatelstvo žije při pobřeží a podél vodních toků
- největší města kromě hlavního jsou Bayamón, Ponce, Carolina, Caguas, Mayagüez, Guaynabo, Toa Baja, Arecibo, Trujillo, Aguadilla, Vega Baja, Humacao
- negramotnost 5,9 %, trvalým problémem je nezaměstnanost (12 %)
- hospodářství: značně rozvinutý průmysl, významnou roli sehrává finanční pomoc USA

Průmysl a těžba

- z nerostných zdrojů jsou významnější *ložiska mědi a niklu*, která však nejsou využívána, a *vápence*
- mezi významná průmyslová odvětví patří *strojírenství, elektrotechnika, elektronika, chemický a petrochemický průmysl, farmaceutický průmysl, průmysl stavebních hmot, skla a keramiky, textilní, potravinářský*
- středisko *uměleckých řemesel* v Mayagüez (hlavně výšivka), *hračky a umělé květy* se vyrábějí v okolí měst San Juan a Humacao

Zemědělství, lesnictví a rybolov

- sklízí se především *cukrová třtina (výroba surového cukru), dále banány, káva, tabák, ananasy, citrusy, kokosové ořechy, kasava, batáty, kukuřice, rýže a další druhy ovoce a zeleniny*
- živočišná výroba zaměřena na chov *skotu, koní, prasat, drůbeže*
- *rybolov*

Služby, doprava

- *cestovní ruch*, návštěvnost okolo 3 – 4 mil. zahraničních hostů/rok
- nejvýznamnější je silniční doprava, množství silnic i dálnic
- železnice pouze pro přepravu cukrové třtiny
- hlavní námořní přístavy v San Juan, Ponce, Mayagüez
- mezinárodní letiště v San Juan

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rq.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Portoriko>

<http://rgla.upol.cz/state.php?name=Portoriko>

Turks a Caicos

- rozloha: 430 km²
- počet obyvatel: 21 746 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 49,2 obyv./km²
- hlavní město: Grand Turk (Cockburn Town)
- úřední jazyky: angličtina
- další jazyky: kreolština
- státní zřízení: závislé území Spojeného království s vnitřní samosprávou
- ostrovní území, které je tvořeno více než 30 ostrovy nacházejícími se jihovýchodně od Baham (severně od Haiti) v západní části Atlantského oceánu; ostrovní skupinu Caicos tvoří větší ostrovy, východněji leží skupina Turks tvořená drobnými ostrovy; z celého souostroví je pouze 8 ostrovů obydlených trvale
- obyvatelstvo tvoří: černoši (90 %), míšenci, Evropané a ostatní (10 %)
- podle náboženského vyznání: baptisté 40%, anglikánská církev 18%, metodistická církev 16%, církev Boží (Church of God) 12%, ostatní 14%
- nejvíce obyvatel žije na ostrovech Providenciales (zhruba 45 %) a Grand Turk (asi 30 %)
- hospodářství: zaměřeno na cestovní ruch a finančnictví, nezaměstnanost 10 %

Průmysl a těžba

- nepatrný podíl na tvorbě HDP, omezuje se na *těžbu soli* a *potravinářství*, zejména *zpracování ryb*

Zemědělství, lesnictví a rybolov

- omezeno nedostatkem půdy, produkuje malé množství *luštěnin*, *kukuřice*, *ovoce* a *zeleniny* pro domácí potřebu
- významný *rybolov* (zejména škeblí a langust)

Služby, doprava

- hlavním zdrojem příjmů jsou služby, registrováno množství bank, zahraničních obchodních a pojišťovacích společností
- velmi rozvinut *cestovní ruch*

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tk.html>

<http://rgla.upol.cz/state.php?name=Turks>

NESAMOSTATNÁ ÚZEMÍ JIŽNÍ AMERIKY

Falklandy (Malvíny)

- rozloha: 12 173 km²
- počet obyvatel: 3 105 (odhad červenec 2007)
- hustota zalidnění: 0,24 obyv./km²
- správní středisko: Stanley (na ostrově East Falkland)
- úřední jazyk: angličtina
- státní zřízení: závislé území Spojeného království (Britsko-argentinská válka o Falklandy; území si stále nárokuje Argentina – viz kapitola 16-1)
- souostroví leží v jihozápadní části Atlantického oceánu, 480 km od Magalhaesova průlivu, argentinský název Islas Malvinas, tvořeny dvěma hlavními ostrovy (West Falkland Island a East Falkland Island)
- obyvatelstvo je převážně britského původu, z toho asi 2/3 jsou narozeni na ostrovech
- podle náboženského vyznání: anglikánská církev, katolíci, sjednocená svobodná církev (United Free Church), evangelíci, svědci Jehovovi, luteráni, adventisté sedmého dne
- zhruba ¾ obyvatelstva žije v jediném městě na ostrovech, a to ve Stanley
- hospodářství: ekonomika zaměřena na pastevecký chov ovcí na nekvalitní zemědělské půdě, vývoj ekonomiky se po britsko-argentinské válce o území ostrovů jeví jako příznivý

Průmysl a těžba

- kromě *rašeliny* nebyly využívány žádné jiné nerostné zdroje
- byla objevena *ložiska ropy a zemního plynu*, která nejsou využívána (politická nestabilita, technická obtížnost těžby)
- průmysl zaměřen na *zpracování vlny, výrobu vlněného zboží a zpracování ryb*

Zemědělství, lesnictví a rybolov

- zaměřeno na *chov ovcí* na malých rodinných farmách, dále se v menší míře chovají i *koně a skot*
- *rybolov* v pobřežních vodách

Služby, doprava

- důležitým zdrojem příjmů je prodej licencí na rybolov v pobřežních vodách
- vydávání poštovních známek a mincí
- základna pro horolezce a hlavně pro ornitology
- silniční síť hlavně v okolí hlavního města, jinde se silnice s pevným krytem vozovky postupně dokončují
- důležitým druhem dopravy je kabotáž (příbřežní plavba)

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fk.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Falklandy>

<http://rgla.upol.cz/state.php?name=Falklandy>

Francouzská Guyana

- rozloha: 91 000 km²
- počet obyvatel: 196 000 (odhad červenec 2005)
- hustota zalidnění: 2,2 obyv./km²
- hlavní město: Cayenne
- úřední jazyky: francouzština
- další jazyky: kreolská francouzština
- státní zřízení: zámořský departement Francie s částečnou vnitřní samosprávou
- na severovýchodě jihoamerického kontinentu, při pobřeží Atlantického oceánu, na západě hraničí se Surinamem, na jihu a východě s Brazílií, hranice po vodních tocích
- obyvatelstvo tvoří: černoši a mulati 66 %, běloši 12 %, Indové, Číňané a Indiáni 12 %, ostatní 10 %
- podle náboženského vyznání: katolíci
- prakticky veškeré obyvatelstvo žije při pobřeží a podél vodních toků
- největší města kromě hlavního jsou Kourou, Saint-Laurent-du-Maroni, Rémire-Montjolly, Matoury
- hospodářství: rozvojové převážně zemědělské území, které je silně závislé na Francii

Průmysl a těžba

- nerostné zdroje dosud nejsou dobře prozkoumány
- využívají se ložiska *zlata, bauxitu*, v menším měřítku se těží *kaolin, tantalit a diamanty*
- průmysl je kromě těžebního omezen na zpracování zemědělských, lesních a mořských produktů, významnější je výroba *cukru a rumu, lisování růžového oleje*

Zemědělství, zejména pak lesnictví a rybolov

- zhruba 81 % území pokrývají lesy, orné půdy a luk a pastvin po 0,1 %
- rostlinná výroba produkuje *rýži, cukrovou třtinu, maniok, banány, batáty, kávu, kakaové boby*
- živočišná výroba zaměřena na chov *skotu, prasat, ovcí, koz, drůbeže*
- *rybolov* (zejména *garnáty*)
- těžba *dřeva* přes velkou rozlohu lesů a nalezišť mnoha vzácných druhů se mnoho neuplatňuje, špatná infrastruktura znemožňuje těžbu a jejich širší využívání

Služby, doprava

- špatná silniční síť
- není mnoho rozvinut cestovní ruch
- splavné dolní toky řek, velká města jsou i námořními přístavy, mezinárodní letiště v hlavním městě
- poblíž Kourou je umístěno středisko pro kosmické lety Evropské kosmické agentury (ESA), které spravuje Francie

http://cs.wikipedia.org/wiki/Francouzsk%C3%A1_Guyana

http://rgla.upol.cz/state.php?name=Fr_Guyana

Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy

- rozloha: 3 903 km²
- počet obyvatel: bez stálých obyvatel
- hlavní sídlo a přístav: Grytviken
- úřední jazyky: angličtina
- státní zřízení: závislé území Spojeného království; výkonnou moc má komisař, kterým je guvernér Falkland
- tvořeny dvěma skupinami ostrovů; západněji leží Jižní Georgie, souostroví v jihozápadní části Atlantického oceánu, které je vzdáleno přes 1 000 km jihovýchodně od Falkland; Jižní Sandwichovy ostrovy leží asi 750 km jihovýchodně od Jižní Georgie, jsou tvořeny 16 vulkanickými ostrovy
- obyvatelstvo: od roku 1966, kdy byla zrušena velrybářská základna v Leithu, nemá souostroví žádné stálé obyvatele; na ostrově Bird pracuje v britské antarktické výzkumné stanici asi 20 vědců a pomocný personál; je zde rozmístěna malá posádka britské armády; Jižní Sandwichovy ostrovy nejsou ani přechodně osídleny
- hospodářství: hlavním zdrojem příjmů je vydávání poštovních známek a investiční poplatky; na ostrovech nejsou pozemní komunikace, funguje příležitostné námořní spojení (lodě antarktických vědeckých expedic) s Falklandami; zásobování vojenské posádky zajišťují lodě vojenského námořnictva, poštovní služby zajišťují vojenské vzdušné síly shazováním

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sx.html>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Ji%C5%BEn%C3%AD_Georgie_a_Ji%C5%BEn%C3%AD_Sandwichovy_ostrovy

http://rgla.upol.cz/state.php?name=Jiz_Geor

LITERATURA

1. Odborné a populárně naučné publikace z geografie, historie, etnografie, ekonomie, biologie, kartografie a oborů příbuzných, které se týkají amerického kontinentu a jsou využitelné pro studium regionální geografie Ameriky

- ANDĚL, Jiří, MAREŠ, Roman. *"Nový svět" - Amerika, Austrálie a Oceánie : encyklopedický přehled zemí*. 1. vyd. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2000. 283 s. ISBN 80-7182-113-6.
- BA, Abdourahmane, et al. *Staré civilizace*. 2. vyd. Praha : Gemini, 1994. 480 s.
- BAAR, Vladimír. *Anglosaská Severní Amerika*. 1. vyd. Ostrava : Ateliér Milata, 1994. 162 s.
- BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století : emancipace nebo nacionalismus?*. 2. vyd. Šenov u Ostravy : Tilia, 2002. 415 s. ISBN 80-86101-66-5.
- BAAR, Vladimír, ŠINDLER, Petr. *Regionální geografie světadílů a oceánů II. : Amerika, Antarktida, oceány, I. část*. 1. vyd. Ostrava : Pedagogická fakulta v Ostravě, 1989a. 197 s. ISBN 80-7042-015-4.
- BAAR, Vladimír, ŠINDLER, Petr. *Regionální geografie světadílů a oceánů II. : Amerika, Antarktida, oceány, II. část*. 1. vyd. Ostrava : Pedagogická fakulta v Ostravě, 1989b. 232 s. ISBN 80-7042-016-2.
- BATEMAN, Graham, EGANOVÁ, Victoria. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Praha : Columbus, 1999. 512 s. ISBN 80-901727-6-8.
- BATES, Marston. *Jižní Amerika : Země a život*. Praha : Artia, 1975. 198 s.
- BÁLEK, Jiří, et al. *Cestománie III.*. 1. vyd. Praha : Kartografie Praha, 2007. 223 s.
- BLOUET, Brian W., BLOUET, Olwyn M. (eds.). *Latin America and the Caribbean : a systematic and regional survey*. 2nd edition. New York : J. Wiley and Sons, 1993. 438 s.
- BOROVÍČKA, Bohuslav, et al. *Cestománie I.*. 1. vyd. Praha : Kartografie Praha, 2006a. 205 s.
- BOROVÍČKA, Bohuslav, et al. *Cestománie II.*. 1. vyd. Praha : Kartografie Praha, 2006b. 217 s.
- BRIGHT, Michael, et al. *1000 divů přírody*. 1. vyd. Praha : Reader's Digest Výběr, 2002. 448 s. ISBN 80-86196-39-9.
- BURTONOVÁ, Rosemary, CAVENDISH, Richard, STONEHOUSE, Bernard. *Cesty velkých objevitelů*. 1. vyd. Praha : Knižní klub, 1994. 224 s. ISBN 80-85634-70-8.

- COE, Michael, SNOW, Dean, BENSON, Elizabeth. *Svět předkolumbovské Ameriky : kulturní atlas*. 1. vyd. Praha : Euromedia Group - Knižní klub : Balios, 1997. 240 s. ISBN 80-7176-519-8.
- COLE, John. *Geography of the world's major regions*. 1st edition. London : Routledge, 1996. 474 s.
- CONNOLLY, Sean. *3D atlas země*. 1. vyd. Praha : Grada, 2001. 56 s.
- CONNOLLY, Sean, et al. *Země a lidé: encyklopedie zeměpisu. Severní a Jižní Amerika*. 1. vyd. Praha : Svojtka & Co., 1999. 384 s. ISBN 80-7237-169-X.
- DENIS, Pierre. *Zeměpis světa. Díl patnáctý, Jižní Amerika, I.*. 1. vyd. Praha : Aventinum, 1929. 311 s.
- DENIS, Pierre. *Zeměpis světa. Díl patnáctý, Jižní Amerika, II.*. 1. vyd. Praha : Aventinum, 1930. 384 s.
- DOSTÁL, Vítězslav, ŠVIHÁLEK, Milan. *Na kole třemi světadíly*. 2. vyd. Opava : Grafis, 1998. 98 s. ISBN 80-238-2761-8.
- DVOŘÁK, Jaroslav, HOŘÍNEK, Stanislav, ŠPILLAROVÁ, Lenka. *Jižní Amerika : nejen cestou Inků*. Jablonec nad Nisou : SH Progress, 1997. 135 s. ISBN 80-86120-00-7.
- FICHO, Jean-Pierre. *Civilizace USA*. 1 vyd. Praha : Victoria Publishing, 1995. 101 s.
- GOODWIN, Paul, Jr. *Global studies. Latin America*. 6th edition. Guilford : Dushkin, 1994. 244 s.
- GOODWIN, Paul B. *Latin America*. 11th edition. Boston : WCB / Mc Graw-Hill a Maidenhead : Mc Graw-Hill Education, 2004. 239 s.
- GORRY, Conner. *Jižní Amerika: Argentina, Bolívie, Brazílie, Chile, Kolumbie, Ekvádor, Falklandy, Guyany, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela*. 1. vyd. Praha : Svojtka & Co., 2003. 1 089 s.
- GÖBEL, Peter. *Přírodní parky : Krajinné oblasti a přírodní ráje pod záštitou UNESCO*. 1. vyd. Praha : Euromedia Group, 1999. 256 s. ISBN 80-7176-907-X.
- GRAZZINI, Giuseppe. *Národní parky světa*. 1. vyd. Praha : Slovart, 1994. 260 s. ISBN 80-85871-00-9.
- GRIFFIN, Paul F., YOUNG, Robert N., CHATHAM, Ronald L. *Anglo-America : a regional geography of the United States and Canada*. San Francisco : Fearon, 1962. 552 s.
- HAYWOOD, John, et al. *Historie světa : Atlas světových dějin*. Praha : Columbus, 1998. 380 s. ISBN 80-85928-81-7.
- HÄUFLER, Vlastislav, et al. *Zeměpis zahraničních zemí 2*. 1. vyd. Praha : Academia, 1968. 1 067 s.

- HONZÁK, František, PEČENKA, Marek. *Státy a jejich představitelé*. 4. vyd. Praha : Libri, 1999. 449 s. ISBN 80-85983-79-6.
- HUDSON, John C. *Across this land : a regional geography of the United States and Canada*. Baltimore : John Hopkins University Press, 2002. 474 s.
- HUMBOLDT, Alexander F. W. H. von. *Cestopisy z Nového světa*. 1. vyd. Praha : Clinamen, 2002. 197 s.
- HÜBELOVÁ, Dana, CHALUPA, Petr. *Cvičení z regionální geografie : Amerika a Austrálie*. 1. vyd. Brno : Paido, 2004. 87 s. ISBN 80-7315-061-1.
- CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 575 s. ISBN 80-7106-323-1.
- JANKA, Jaromír, MIŠTERA, Ludvík. *Zeměpis světadílů : Učebnice pro pedagogické školy*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1967. 482 s.
- JANSKÝ, Bohumír. *Geografie moří a oceánů*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1992. 138 s. ISBN 80-7066-678-1.
- JANSKÝ, Bohumír, et. al. *K pramenům Amazonky*. 1. vyd. Praha : Ottovo nakladatelství, 2000. 248 s.
- KAŠPAR, Oldřich. *Dějiny Karibské oblasti*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 261 s. ISBN 80-7106-557-9.
- KAŠPAR, Oldřich, MÁNKOVÁ, Eva. *Dějiny Mexika*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 389 s. ISBN 80-7106-269-3.
- KATZ, Friedrich. *Staré americké civilizace*. 1. vyd. Praha : Odeon, 1989. 469 s. ISBN 80-207-0151-6.
- KLÍMA, Jan. *Dějiny Brazílie*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1998. 458 s. ISBN 80-7106-261-8.
- KOLEKTIV. *The Oxford Atlas*. 1st edition. London : Oxford University Press, 1951. 122 s.
- KOLEKTIV. *Soubor map „Poznáváme svět“ : Ecuador, Guyana, Kolumbie, Peru a Venezuela*. 1. vyd. Praha : Kartografické nakladatelství, 1968. 55 s. (1: 6 000 000)
- KOLEKTIV. *Soubor map „Poznáváme svět“ : Bolívie a Brazílie*. 1. vyd. Praha : Kartografické nakladatelství, 1969. 47 s. (1: 6 000 000)
- KOLEKTIV. *Internationaler Atlas*. 1. Auflage. Chicago : Rand McNally & Company, 1974. 279 s. ISBN 3-14-10 6000-2.
- KOLEKTIV. *Vojenský zeměpisný atlas*. 2. vyd. Praha : Vojenský zeměpisný ústav v Praze, 1975. 446 s.

- KOLEKTIV. *Soubor map „Poznáváme svět“ : Argentina, Chile, Paraguay a Uruguay.* 2. vyd. Praha : Kartografie, 1980. 54 s. (1: 6 000 000)
- KOLEKTIV. *Soubor map „Poznáváme svět“ : Jižní Amerika.* 2. vyd. Praha : Geodetický a kartografický podnik v Praze, 1985. 46 s. (1: 12 000 000)
- KOLEKTIV. *Země světa : Afrika, Amerika, Oceánie.* Praha : Svoboda, 1987. 476 s.
- KOLEKTIV. *Geografický místopisný slovník světa.* 1. vyd. Praha : Academia, 1993. 924 s.
- KOLEKTIV. *Lexikon zemí. Sv. 5, Amerika (Severní, Střední, Jižní) a Karibik.* 1. vyd. Praha : GeoCenter, 1994a. 92 s. ISBN 3-575-11788-8.
- KOLEKTIV. *Lidská sídla.* 1. vyd. Praha : Nakladatelský dům OP, 1994b. 256 s. ISBN 80-85841-14-2.
- KOLEKTIV. *Atlas objevů.* 1. vyd. Praha : Knižní klub : Balios, 1998a. 248 s. ISBN 80-7176-779-4.
- KOLEKTIV. *Student atlas . 1st edition.* Glasgow : Collins-Longman Atlases, 1998b. 162 s.
- KOLEKTIV. *Všechno o Zemi : Místopisný průvodce světem.* 1. vyd. Praha : Reader's Digest Výběr, 1998c. 768 s. ISBN 80-86196-01-1.
- KOLEKTIV. *Školní atlas.* 1. vyd. Praha : Ikar, 1999. 160 s. ISBN 80-7202-454-X.
- KOLEKTIV. *Zeměpisný atlas světa.* 1. vyd. Vizovice : SHOCart, 2003a. 304 s. ISBN 80-7224-445-0.
- KOLEKTIV. *Velká encyklopedie zeměpisu.* 2. vyd. Praha : Svojtka & Co., 2003b. 640 s. ISBN 80-7237-939-9.
- KOLEKTIV. *Svět, v němž žijeme. Národy světa.* Praha : Euromedia Group - Knižní klub, 2004a. 79 s. ISBN 80-242-1222-6.
- KOLEKTIV. *Svět, v němž žijeme. Zvířata a rostliny II : Afrika, Severní, Střední a Jižní Amerika.* Praha : Euromedia Group - Knižní klub, 2004b. 79 s. ISBN 80-242-1280-3.
- KOLEKTIV. *Svět, v němž žijeme. Kulturní a přírodní dědictví. Amerika.* Praha : Euromedia Group - Knižní klub, 2005a. 78 s. ISBN 80-242-1381-8.
- KOLEKTIV. *Velký atlas živočichů.* Prešov : Vydavateľstvo Príroda, 2005b. 208 s. ISBN 80-07-01395-4.
- KOLEKTIV. *Školní atlas světa.* 2. vyd. Praha : Kartografie Praha, 2007. 175 s. ISBN 978-80-7011-925-9.
- KOPP, Jan, et al. *Geografie ostrovů.* 1. vyd. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2006. 196 s. ISBN 80-7043-440-6.
- LIŠČÁK, Vladimír, FOJTÍK, Pavel. *Státy a území světa.* 1. vyd. Praha : Libri, 1996. 935 s. ISBN 80-85983-07-9.

- LUNDKVIST, Artur. *Sopečný kontinent : cesta po Jižní Americe*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1966. 369 s.
- LYON, James, et al. *South America : a Lonely Planet shoestring guide*. 6th edition. Hawthorn : Lonely Planet, 1997. 1169 s. ISBN 0-86442-401-9.
- MAASS, Winfried, et al. *100 divů světa : Největší poklady lidstva na pěti kontinentech*. 2. vyd. Čestlice : REBO Productions, 2004. 207 s. ISBN 80-7234-185-5.
- MANCIET, Yves. *Čas se zastavil nad Amazonkou*. 1. vyd. Praha : Olympia, 1969. 220 s.
- MIGOTOVÁ, Petra. *Předkolumbovské indiánské civilizace Ameriky ve výuce na základních a středních školách*. [s.l.], 2006. 141 s. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie. Diplomová práce.
- MINOGUE, Kenneth, et al. *Vlády a vládcové : jak se kde vládne*. 1. vyd. Praha : Fortuna Print, 2005. 320 s. ISBN 80-7321-154-8.
- NESNÍDAL, Jan. *Nebojte se Latinské Ameriky*. 1. vyd. Brno : Opálová stopa, 1999. 146 s. ISBN 80-238-3862-8.
- NEUBERT, Hans-Joachim, MAASS, Winfried. *100 nejkrásnějších národních parků světa : cesta pěti kontinenty*. 3. vyd. Čestlice : Rebo, 2007. 208 s. ISBN 978-80-7234-867-1.
- OPATRŇÝ, Josef. *Amerika v proměnách staletí*. 1. vyd. Praha : Libri, 1998. 841 s. ISBN 80-85983-42-7.
- OPATRŇÝ, Josef. *Objevitelé, dobyvatelé, osadníci : 500 let Ameriky*. 1. vyd. Praha : Road, 1992. 205 s.
- PATURI, Felix R., STRAUCH, Friedrich, HERHOLZ, Michael. *Kronika Země*. 3. vyd. Praha : Fortuna Print, 2003. 576 s. ISBN 80-7321-070-3.
- PECLOVÁ, Kateřina, SLABA, Richard. *Jižní Amerikou od severu k jihu*. 1. vyd. Jihlava : IEC, 2000. 103 s. ISBN 80-902825-0-4.
- PEČENKA, Marek, et al. *Encyklopedie moderní historie*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999. 655 s. ISBN 80-85983-95-8.
- PEJML, Karel. *Studie o kolísání klimatu v historické době na západním pobřeží Jižní Ameriky*. 1. vyd. Praha : Hydrometeorologický ústav, 1966. 82 s.
- POLIŠENSKÝ, Josef, et al. *Dějiny Latinské Ameriky*. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1979. 830 s.
- PRZEWORSKI, Adam. *Democracy and the market : political and economic reforms in eastern Europe and Latin America*. Cambridge : Cambridge University Press, 1992. 210 s. ISBN 0-521-41225-0.
- RADEHOSE, Eckehard. *Americké hory snů : Od Aljašky po Ohňovou zemi*. 1. vyd. München : Bergverlag Rother GmbH, 2002. 199 s. ISBN 80-7316-045-5.

- ROGERS, Alisdair. *Lidé a kultury*. Praha : Nakladatelský dům OP, 1994. 256 s. ISBN 80-85841-13-4.
- ROVNÁ, Lenka, JINDRA, Miroslav. *Dějiny Kanady*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 436 s. ISBN 80-7106-211-1.
- ŠLÉGL, Jiří, et al. *Světová pohoří : Severní, Střední a Jižní Amerika*. 1. vyd. Praha : Knižní klub, 2003. 176 s. ISBN 80-242-0960-8.
- ŠUMAVSKÝ, Jan. *Utrpení a naděje Latinské Ameriky*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 298 s.
- TINDALL, George B., SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1996. 897 s. ISBN 80-7106-088-7.
- TOMEŠ, Jiří, et al. *Školní atlas : Dnešní svět*. Praha : Terra, 1997. 93 s. ISBN 80-902282-0-8.
- TOSQUES, Edward. *To nejlepší z Ameriky*. Firenze : Bonechi, c1997. 156 s. ISBN 88-8029-590-X.
- VIŠVÁDER, František. *Latinská Amerika - nepokojný kontinent*. 1. vyd. Bratislava : Vydavatelství politické literatury, 1963. 384 s.
- VRHEL, František, KAŠPAR, Oldřich. *Etnografie mimoevropských oblastí : Amerika - Jižní Amerika*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1985. 161 s.
- VYMAZALOVÁ, Stanislava. *Regionální geografie Jižní Ameriky ve výuce na II. stupni základních škol*. [s.l.], 2007. 161 s. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie. Diplomová práce.
- WATERKAMP, Rainer, et al. *Peru, Bolívie, Ekvádor, Galapágy: cestování a kultura, poznávání zvířat a rostlin*. 1. vyd. Praha : Baset, 2005. 278 s.
- WIDDOWS, Richard. *World handbook : Country by country*. Caroline Rayner. 1st edition. London : George Philip Limited, c1993. 298 s. ISBN 0-540-05702-9.
- ZWETTLER, Otto. *Lexikon zemí 2003*. Ivo Odehnal. Praha : Fortuna Print, 2002. 503 s. ISBN 80-7321-038-X.

2. Články z geografických časopisů, on-line informace (zajímavosti)

- ABROMEIT, Lars. Odkaz dávných Mayů. *GEO*. 2006a, č. 2, s. 94-109.
- ABROMEIT, Lars. Větrná pevnost. *GEO*. 2006b, č. 7, s. 46-65.
- ABROMEIT, Lars, MENZEL, Peter. O životě nad oblaky. *GEO*. 2006, č. 10, s. 90-104.
- ABROMEIT, Lars, CARSTEN, Peter. Vzhůru do minulosti. *GEO*. 2007, č. 4, s. 98-111.
- ALLARD, William A. Útěcha v Surprise Creeku. *National Geographic*. 2006, č. 6, s. 116-143.

- APPENZELLER, Tim. Velké tání. *National Geographic*. 2007, č. 6, s. 46-61.
- ARANAOVÁ, Marie. Očima kondora : Latinská Amerika z ptáčích perspektiv. *National Geographic*. 2007, č. 9, s. 120-137.
- Autor neuveden. Lidé ve Venezuele demonstrovali za i proti Chávezovi. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-12-01].
- Autor neuveden. Na jihu Chile se záhadně ztratilo jezero. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-06-22].
- Autor neuveden. Nedobytní. *GEO*. 2006, č. 10, s. 10-11.
- Autor neuveden. Počet obětí zemětřesení v Peru překročil pět set. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-08-17].
- Autor neuveden. Při zemětřesení v Peru zemřelo přes 330 osob. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-08-16].
- Autor neuveden. Silné zemětřesení zabilo v Chile dva lidi. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-11-14].
- Autor neuveden. Sport vysmíváný, zakazovaný i oslavovaný. *GEO*. 2006, č. 5, s. 16-18.
- Autor neuveden. USA zabavily ponorku vezoucí skoro šest tun kokainu. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-08-23].
- Autor neuveden. V Patagonii objevili obří kostru neznámého dinosaura. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-10-15].
- Autor neuveden. Venezuelané Chávezovi zarazili v referendu reformu ústavy. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-12-03].
- Autor neuveden. Vojáci zničili největší drogovou laboratoř v Kolumbii. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-10-23].
- Autor neuveden. Záplavy na jihu Mexika si vyžádaly osm obětí, lidé se bojí kajmanů. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-11-04].
- BAĎUROVÁ, Monika. Nejstarší v Americe. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 5, s. 102-111.
- BALEJÍKOVÁ, Anita. Bůh Marley a ti druzí. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 6, s. 78-82.
- BALTUS, Jan. Píseň pro sekvoje. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 4, s. 146-154.
- BANOUT, Jan. Tajemství na očích. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 8, s. 94.
- BAUMGARTNEROVÁ, Barbara, VERNASCHI, Marco. Drama tvrdé existence. *GEO*. 2007, č. 7, s. 113-127.
- BERHORST, Ralf. Velká výkopová válka. *GEO*. 2007, č. 2, s. 97-113.
- BÍMOVÁ, Alena. Modlitba syna slunce. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 5, s. 78-84.
- BOURNE, Joel K. Zánik divočiny. *National Geographic*. 2006a, č. 5, s. 56-83.

- BOURNE, Joel K. Svá pobřeží vroucně milujeme. *National Geographic*. 2006b, č. 7, s. 110-135.
- BOWDEN, Charles. Zed'. *National Geographic*. 2007, č. 6, s. 86-109.
- BUREŠ, František. Huičolové nepřístupní indiáni. *Lidé a Země*. 2006a, roč. 55, č. 1, s. 76-81.
- BUREŠ, František. Zmizelý svět Mayů I.. *Lidé a Země*. 2006b, roč. 55, č. 5, s. 34-63.
- BUREŠ, František. Zmizelý svět Mayů II.. *Lidé a Země*. 2006c, roč. 55, č. 7, s. 30-46.
- CARROLL, Chris. Problematické praskliny. *National Geographic*. 2007a, č. 4, s. 16.
- CARROLL, Chris. Tak to vše končí. *National Geographic*. 2007b, č. 4, s. 102-111.
- CESTROVÁ, Dagmar, ZELENÝ, Mislav. Možná nastává konec jejich kultury. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 1, s. 40-45.
- ČERNÝ, Karel, KABRDA, Jan. Americké prezidentské volby v roce 2004. *Geografické rozhledy*. 2004/2005, roč. 14, č. 3, s. 78-79.
- ČERNÝ, Michal. Vodní svět na Río Dulce. *Lidé a Země*. 2006a, roč. 55, č. 1, s. 18-26.
- ČERNÝ, Michal. Zatím tu fouká Xocomil. *Koktejl*. 2006b, roč. XV, č. 9, s. 70-75.
- DANĚK, Milan. Mezi indiány z povodí Xingú. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 5, s. 18-26.
- DRAKEOVÁ, Carolyn. Víra vychází z Brooklynu : Lubavičtí Židé šíří své myšlenky jako nikdy předtím. *National Geographic*. 2006, č. 2, s. 124-137.
- DRBOHLAV, Dušan. Pestré Los Angeles v trochu bláznivém „La la landu“. *Geografické rozhledy*. 2004/2005, roč. 14, č. 3, s. 62-63.
- DVOŘÁKOVÁ, Alena, FISCHER, Viktor. Misie Argentina - Chile. *Koktejl*. 2002, roč. XI, č. 9, s. 60-68.
- EDWARDS, Mike. Staré skály : Kraj kaňonů odhaluje geologickou historii. *National Geographic*. 2007, č. 3, s. 116-131.
- EHRLICHOVÁ, Gretel. Poslední dny ledové říše?. *National Geographic*. 2006, č. 1, s. 34-57.
- FOCHLER, Pavel. Robinsonův ostrov. *Lidé a Země*. 2006a, roč. 55, č. 3, s. 64-70.
- FOCHLER, Pavel. Dobrodružství kávy. *Lidé a Země*. 2006b, roč. 55, č. 8, s. 72-73.
- FOCHLER, Pavel. Jedenáct let poté. *Koktejl*. 2006c, roč. XV, č. 10, s. 100-104.
- FOCHLER, Pavel. Karibské zapadákovy. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 10, s. 46-56.
- FREISLER, Eduard. Nekrvavý diktátor?. *Lidé a Země*. 2007a, roč. 56, č. 3, s. 16-17.
- FREISLER, Eduard. Dáma se zaťatou pěstí. *Lidé a Země*. 2007b, roč. 56, č. 10, s. 20-21.
- FRENCH, Nina. Belize - Budoucí Monako?. *Koktejl*. 2005a, roč. XIV, č. 1, s. 38-47.
- FRENCH, Nina. Ďábelské stříbro. *Koktejl*. 2005b, roč. XIV, č. 12, s. 80-88.
- FRENZ, Lothar. Objevitel neznámé Amazonie. *GEO*. 2006, č. 3, s. 76-89.
- FRÖMELOVÁ, Susanne, MENZEL, Peter. Poslední lovci. *GEO*. 2006, č. 11, s. 61-73.

- FULLEROVÁ, Alexandra. Mexičtí poutníci v sedlech. *National Geographic*. 2007, č. 8, s. 46-55.
- GAINES, Ernest J. Kde jsi, New Orleans?. *National Geographic*. 2006, č. 8, s. 38-59.
- GLICK, Daniel. Suché rudé období. *National Geographic*. 2006, č. 4, s. 98-111.
- GRIMM, Antonín. Přístav plný rumu. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 10, s. 82-85.
- GUGLIOTTA, Guy. Mayové sláva a ruiny. *National Geographic*. 2007, č. 8, s. 56-93.
- GUILLERMOPRIETOVÁ, Alma. Venezuela podle Huga Cháveze. *National Geographic*. 2006, č. 4, s. 76-97.
- GWIN, Peter. Nežadaní. *National Geographic*. 2007, č. 2, s. 16.
- HAVLÍČEK, Tomáš. Vodopády Iguazú. *Geografické rozhledy*. 2005/2006, roč. 15, č. 3, s. 32.
- HAYDEN, Thomas. Konec bouří v nedohlednu. *National Geographic*. 2006, č. 8, s. 60-71.
- HOLLANDOVÁ, Jennifer S. Svět tam dole. *National Geographic*. 2006, č. 12, s. 112-131.
- HOLLANDOVÁ, Jennifer S. Tajemní havajští červi. *National Geographic*. 2007a, č. 2, s. 36-49.
- HOLLANDOVÁ, Jennifer S. Modré vody Bahamského souostroví : Ráj, kde je doma žralok. *National Geographic*. 2007b, č. 3, s. 36-57.
- HOLLANDOVÁ, Jennifer S. Okřídlení vítězové : Panamští přizpůsobiví netopýři. *National Geographic*. 2007c, č. 6, s. 110-123.
- HORÁČEK, Aleš. Čerokíové vyhnali z kmene černochoy. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 5, s. 10.
- HORSKÝ, Otto. Zachráníme jezero Titicaca?. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 2, s. 66-69.
- HOŠEK, Pavel. S kaktusářem do Mexika. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 8, s. 80-83.
- HRUŠKA, Petr. Mayští šamané nezmizeli. *Koktejl*. 2005, roč. XIV, č. 9, s. 70-79.
- HUTŇAN, Daniel. U objevu mastodonta byli Češi. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 2, s. 74-79.
- CHADWICK, Douglas H. Písně Sonorské pouště. *National Geographic*. 2006, č. 9, s. 118-142.
- CHADWICK, Douglas H. Pravda o lesích Tongass. *National Geographic*. 2007, č. 8, s. 114-137.
- CHALUPA, Petr. Panama – země při dvou oceánech. *Biologie-Chemie-Zeměpis*. 2006, roč. 15, č. 1, s. 41-49.
- CHALUPA, Petr, HÜBELOVÁ, Dana. Venezuela – svět tepuis, vodopádů a příčné biflurkace. *Biologie-Chemie-Zeměpis*. 2006, roč. 15, č. 4, s. 195-198.
- CHALUPA, Petr, HÜBELOVÁ, Dana. Peru – modelová andská země. *Biologie-Chemie-Zeměpis*. 2007a, roč. 16, č. 2, s. 91-97.

- CHALUPA, Petr, HÜBELOVÁ, Dana. Latinská Amerika se mění. *Biologie-Chemie-Zeměpis*. 2007b, roč. 16, č. 3, s. 155-156.
- CHALUPA, Petr, HÜBELOVÁ, Dana. Latinská Amerika se mění (2) – nejchudší a nejbohatší státy Ameriky. *Biologie-Chemie-Zeměpis*. 2007c, roč. 16, č. 4, s. 195-203.
- CHROMÝ, Pavel, JELEČEK, Leoš. Québec – francouzský duch severní Ameriky. *Geografické rozhledy*. 2004/2005, roč. 14, č. 2, s. 56.
- JARONĚK, Richard. Kam lezou jen šílenci. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 1, s. 66-71.
- JEŽKOVÁ, Petra. Karibik pro batůžkáře. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 9, s. 66-68.
- JEŽKOVÁ, Petra. Džunglí s pumou na vodítku. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 9, s. 86-90.
- JIROUŠEK, Vladimír. Jaguár. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 3, s. 92-95.
- JOHN, Radek. Ráj pirátů z Karibiku. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 12, s. 36-45.
- KAJZRLIKOVÁ, Ivana. Zachráně se dinosauří stopy?. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 1, s. 90-93.
- KETTWIG, Hans. Muž, který spadl z nebes. *GEO*. 2006, č. 1, s. 98-108.
- KLESIUS, Michael. Létaující krása. *National Geographic*. 2007, č. 2, s. 122-137.
- KLÍMOVÁ-PUMEROVÁ, Květa. Gumbo zvané New Orleans. *Koktejl*. 2004, roč. XIII, č. 9, s. 72-78.
- KOLBABA, Jiří. A tají se tu dech. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 7-8, s. 28-30.
- KOUBEK, David. Rio tančilo sambu. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 4, s. 102.
- KOZÁK, Ondřej. Kuba v černobílém. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 9, s. 44-49.
- KULIŠ, Jiří. Chicago – sladký domov blues. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 12, s. 60-63.
- LACINA, David. Pomeranče nechtěly ani kozy. *Koktejl*. 2005, roč. XIV, č. 12, s. 62-71.
- LANGEOVÁ, Karen E. Víte, co byste si vzali do Nového světa?. *National Geographic*. 2007, č. 5, s. 68-79.
- LOEW, Martin. Kde buší srdce Patagonie. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 11, s. 56-61.
- MANN, Charles C. Americké ztráty & nálezy. *National Geographic*. 2007, č. 5, s. 44-67.
- McBRIDE, James. Planeta hip-hopu. *National Geographic*. 2007, č. 4, s. 112-129.
- MILLER, Hedvika. Medvědi versus lidé. *Koktejl*. 2006a, roč. XV, č. 3, s. 18-27.
- MILLER, Hedvika. Šamané si se zuby neporadí. *Koktejl*. 2006b, roč. XV, č. 3, s. 64-66.
- MILLER, Hedvika. Zkouška divočinou. *Koktejl*. 2007a, roč. XVI, č. 1, s. 34-41.
- MILLER, Hedvika. Léčba pomocí woodoo. *Koktejl*. 2007b, roč. XVI, č. 2, s. 44-51.
- MITCHELL, John A. Ohrožené rezervace. *National Geographic*. 2006, č. 10, s. 114-123.
- MITCHELL, John G. Když se zarovnávají hory. *National Geographic*. 2006, č. 3, s. 108-127.
- MIZERA, Pavel. Stále záhadný Geronimo. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 9, s. 106-113.
- MORELLOVÁ, Virginia. Nevídaný kaňon. *National Geographic*. 2006, č. 1, s. 114-135.

- MOTANI, Kateřina, MOTANI, Miloš. U ďáblovy kuchyně. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 5, s. 44-55.
- MYKISKA, Martin. Jiná setkání v Nazce. *Lidé a Země*. 2006a, roč. 55, č. 6, s. 74-75.
- MYKISKA, Martin. (Ne)pohoda na Aconcague. *Lidé a Země*. 2006b, roč. 55, č. 10, s. 58-63.
- MYKISKA, Martin. Skála plná rukou. *Koktejl*. 2007a, roč. XVI, č. 3, s. 78-83.
- MYKISKA, Martin. Klikatou stezkou zlata. *Lidé a Země*. 2007b, roč. 56, č. 4, s. 60-66.
- NEWMANOVÁ, Cathy. Smím prosit?. *National Geographic*. 2006, č. 7, s. 92-109.
- NÍDR, Tomáš. Obnovená vláda přírody. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 5, s. 84-87.
- PANENKA, Petr. Peřejemi nespoutaných řek. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 3, s. 56-58.
- PIGULA, Topí. Víra, nebo věda?. *Koktejl*. 2007a, roč. XVI, č. 2, s. 88-93.
- PIGULA, Topí. Když houstne dým. *Koktejl*. 2007b, roč. XVI, č. 5, s. 90-97.
- PIGULA, Topí, CHÝLEK, Tomáš. Seřizovač nemá havaj ani na Havaji. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 7-8, s. 82-87.
- PÍCHA, Alexandr. Sám, a přesto bezpečně. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 5, s. 58-59.
- PLECHAČ, Karel. Patagonie: víchř a led. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 3, s. 84-91.
- PRINC, Martin. Metropole, kudy chodí strach. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 5, s. 68-73.
- RAJLICOVÁ, Eva. Svítání nad solnou pustinou v Bolívii. *Novinky.cz* [online]. 2007 [cit. 2007-08-01].
- RIEBOVÁ, Markéta. Stateční Boquerónští. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 6, s. 78-82.
- RIGOSOVÁ, Alexandra. Hory z vesmíru. *GEO*. 2006, č. 5, s. 74-91.
- ROMEROVÁ, Emilia, ZANKL, Solvin. Ptačí revue. *GEO*. 2007, č. 10, s. 95-111.
- ROSIKOVÁ, Eva. Jako hinduistická kraslice. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 5, s. 54-56.
- ROTHOVÁ, Siobhan. Oblíbená jména v USA. *National Geographic*. 2007, č. 1, s. 16.
- RUDOLSKÝ, Jiří. Kámen Bohů. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 1, s. 62-67.
- RYŠKA, Tomáš. Podivní misionáři. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 1, s. 48-58.
- SATURNO, William. Počátky Mayské civilizace : Bohové a vládci. *National Geographic*. 2006, č. 1, s. 58-67.
- SCHEAFER, Jürgen, TURNLEY, David. Byl to sen. *GEO*. 2007, č. 9, s. 107-126.
- SCHRÖDER, Jens. Darwinova cesta za poznáním. *GEO*. 2007, č. 4, s. 83-97.
- SPARMANNOVÁ, Anka, ZIEGLER, Christian. Mangrovníky – dárci života mezi nebem a zemí. *GEO*. 2006, č. 11, s. 74-91.
- STEINBERGEROVÁ, Karin, PILLITZ, Christopher. Světlo a stín v Rio de Janeiru. *GEO*. 2006, č. 8, s. 107-126.
- SUCHA, Marian. Expres do divočiny. *Lidé a Země*. 2007a, roč. 56, č. 1, s. 34-37.

- SUCHA, Marian. Koleje do ztraceného města. *Lidé a Země*. 2007b, roč. 56, č. 1, s. 38-41.
- SUCHA, Marian. Vlak do nebe. *Lidé a Země*. 2007c, roč. 56, č. 1, s. 46-49.
- SUCHA, Marian. Horké město karnevalu. *Lidé a Země*. 2007d, roč. 56, č. 1, s. 62-67.
- SUCHA, Marian. Přání svěťte Ekekovi. *Koktejl*. 2007e, roč. XVI, č. 2, s. 58-65.
- ŠILHA, Václav. Kdo hnízdí na Floridě. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 9, s. 64-71.
- ŠIMEK, Vladimír. Vlídňá tvář drsných velehor. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 7, s. 56-63.
- ŠIMKOVÁ-BROULOVÁ, Kamila. Antarktida na 20. rovnoběžce. *Koktejl*. 2004, roč. XIII, č. 3, s. 60-71.
- ŠIMKOVÁ-BROULOVÁ, Kamila. Po stopách Karaí Pukú. *Lidé a Země*. 2006a, roč. 55, č. 3, s. 18-24.
- ŠIMKOVÁ-BROULOVÁ, Kamila. Fenomén káva. *Lidé a Země*. 2006b, roč. 55, č. 8, s. 66-71.
- ŠIMKOVÁ-BROULOVÁ, Kamila. Do kraje stoletých. *Lidé a Země*. 2006c, roč. 55, č. 12, s. 20-26.
- ŠIMKOVÁ-BROULOVÁ, Kamila. Zázraky v povodí Paraná. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 5, s. 40-46.
- ŠLÉGL, Jiří. Na nevyzpytatelné ekvádorské vulkány. *Koktejl*. 2004, roč. XIII, č. 3, s. 106-115.
- TER-AKOPOW, Viktor. Panama není jen průplav. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 3, s. 48-56.
- THIELE, Christian. Jak se vlastně žije ... v roce 46 let po Diegovi?. *GEO*. 2007, č. 1, s. 128.
- THORSTEN, Milse. Dojemné rodinné scény. *GEO*. 2006, č. 10, s. 24-35.
- TOBIAS, Zick, MENZEL, Peter. Co zbylo z revoluce. *GEO*. 2006, č. 11, s. 110-127.
- TÜGELOVÁ, Hanne. Metropole malých zázraků. *GEO*. 2007, č. 5, s. 112-126.
- TŮMA, Petr. Mechaničtí hrdinové. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 11, s. 70-77.
- UHLÍK, Jan. Na havajské vlně. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 11, s. 62-65.
- VÁGNER, Jiří. Nikaragua zleva doprava. *Geografické rozhledy*. 2004/2005, roč. 14, č. 3, s. 108-109.
- VAŠUT, Marek. Britskou Kolumbií v sedle. *Lidé a Země*. 2006, roč. 55, č. 4, s. 68-70.
- VÁVRA, Jaroslav. Argentina. *Geografické rozhledy*. 2004/2005, roč. 14, č. 2, s. 50-51.
- VESELÁ, Ludmila. Jak se hýří v Riu. *Koktejl*. 2006a, roč. XV, č. 10, s. 70-73.
- VESELÁ, Ludmila. Indiáni s českou krví. *Koktejl*. 2006b, roč. XV, č. 11, s. 102-107.
- VĚTVIČKA, Ivan. Ušlechtilá divočina. *Lidé a Země*. 2007a, roč. 56, č. 4, s. 28-29.
- VĚTVIČKA, Ivan. Když si sopka oddechne. *Lidé a Země*. 2007b, roč. 56, č. 4, s. 30-36.
- VĚTVIČKA, Ivan. Deníček cestovatele. *Lidé a Země*. 2007c, roč. 56, č. 4, s. 38-42.

- VĚTVIČKA, Ivan. Doby tajemné i neklidné. *Lidé a Země*. 2007d, roč. 56, č. 4, s. 44-47.
- VĚTVIČKA, Ivan. Zelené hlubiny Kostariky. *Lidé a Země*. 2007e, roč. 56, č. 4, s. 48-51.
- VILÍMKOVÁ, Olga. Život indiánů v peruánských Andách. *Geografické rozhledy*. 2004/2005, roč. 14, č. 3, s. 80-81.
- VRLÍK, Miro. Papoušek oceánu. *Koktejl*. 2007, roč. XVI, č. 2, s. 16-23.
- WALLACE, Scott. Brazilský divoký západ. *National Geographic*. 2007, č. 1, s. 88-115.
- WARNE, Kennedy. Po kolena v oceánu. *National Geographic*. 2007, č. 2, s. 102-121.
- WARRENOVÁ, Lynne. Národní parky v krizi. *National Geographic*. 2006, č. 10, s. 100-113.
- WIELANDOVÁ, Johanna. Ostrovy nevšedních pokladů. *GEO*. 2007, č. 8, s. 115-127.
- WILLIAMSOVÁ, A. R. Tajemství tetované mumie. *National Geographic*. 2006, č. 6, s. 66-79.
- WILLIAMSOVÁ, A. R. Svět přichází o jazyky. *National Geographic*. 2007, č. 10, s. 20.
- ZELENÝ, Mnislav. Samá zlá znamení. *Koktejl*. 2006a, č. 7-8, s. 106-112.
- ZELENÝ, Mnislav. Šamani & čarodějové. *Lidé a Země*. 2006b, roč. 55, č. 9, s. 18-25.
- ZELENÝ, Mnislav. Chechtavý čaroděj. *Lidé a Země*. 2007, roč. 56, č. 7, s. 20-26.
- ZELENÝ, Václav. Jihoamerické páramo a puna. *Geografické rozhledy*. 2006/2007, roč. 16, č. 3, s. 12-13.
- ŽÁKOVIČ, Vladimír. Fettermanův masakr. *Koktejl*. 2006, roč. XV, č. 12, s. 104-112.
- Většina článků je přístupných on-line na www stránkách jednotlivých časopisů (odkazy níže k 13. 12. 2007), některé články jsou na internetu ve zkrácené verzi, resp. jsou k dispozici jejich abstrakty, plná verze je dostupná pro registrované předplatitele, nebo pouze ve verzi tištěné.
- <http://www.lideazeme.com/Modules/LideAZeme/Index.aspx> (Lidé a Země)
- <http://www.geografickerozhledy.cz/> (Geografické rozhledy)
- <http://www.geo-magazin.cz/index.php?id=1014> (GEOmagazín, GEOsezóna)
- <http://www.czech-press.cz/index.php?kid=2> (Koktejl, iKoktejl, Koktejl speciál, Koktejl extra)
- <http://ngm.nationalgeographic.com/ngm/ngm.html> (National Geographic Magazine)
- <http://www.national-geographic.cz/> (National Geographic Česko)

3. Multimediální materiály – VHS, CD, DVD, on-line pořady, související www stránky

VHS

<i>Název</i>	<i>Rok vydání</i>	<i>Vydavatel</i>
Florida	?	ABCD VIDEO
Krásy západní Ameriky	?	ABCD VIDEO
Národní parky USA a Kanady	?	ABCD VIDEO
Dominikánská republika	?	ABCD VIDEO
Chile	?	ABCD VIDEO
Brazílie	?	ABCD VIDEO
Kostarika	?	ABCD VIDEO
Kuba	?	ABCD VIDEO
Peru	?	ABCD VIDEO
Aljaška – Duch divočiny	?	ABCD VIDEO
Kaňon Zion - Poklad bohů	?	ABCD VIDEO
Grand Canyon	?	ABCD VIDEO
Havajské ostrovy	?	ABCD VIDEO
Krásy východní Ameriky a Kanady	?	ABCD VIDEO
Las Vegas	?	ABCD VIDEO
Los Angeles	?	ABCD VIDEO
New York	?	ABCD VIDEO
San Francisco	?	ABCD VIDEO
Yellowstone	?	ABCD VIDEO
Národní park Yosemite	?	ABCD VIDEO
Paraguay	?	ABCD VIDEO
Tajuplný svět Inků	?	ABCD VIDEO
Bahamy	?	ABCD VIDEO
Guatemala	?	ABCD VIDEO
Mexiko	?	ABCD VIDEO
Kanada	?	ABCD VIDEO
Louisiana – Mississippi	?	ABCD VIDEO
Amazonka – historie poznávání	?	ABCD VIDEO
Texas – New Mexico	?	ABCD VIDEO
Argentina	?	ABCD VIDEO
Bolívie	?	ABCD VIDEO
Ekvádor, Galapágy	?	ABCD VIDEO
Patagonie	?	Studio Budíkov
Velikonoční ostrovy	?	Studio Budíkov
American Rockies	?	Lonely Planet
Nová cestománie Amerika (USA: poklady jihozápadu, Portoriko: brána Karibiku, USA-Kanada: zlatonosný Yukon, Kuba: Osudu navzdory)	2005	Febio, CET 21, Sony

CD

<i>Název</i>	<i>Rok vydání</i>	<i>Vydavatel</i>
Severní Amerika	2007	OMEGA software team
Zeměpis – kontinenty: Severní Amerika	?	MEDIA TRADE
Jižní Amerika	2006	OMEGA software team
Svět 2007	2007	OMEGA software team
Ozvěny Karibiku – hudební CD	?	Levné knihy KMa

DVD

<i>Název</i>	<i>Rok vydání</i>	<i>Vydavatel</i>
Kolekce Cesty kolem světa (USA – Národní parky 1. část: Divoká krása přírody)	2006	De Agostini Polska
Lonely Planet Six Degrees: Buenos Aires	?	Lonely Planet
Six Degrees: Havana	?	Lonely Planet
Lonely Planet Six Degrees: Mexico Cit	?	Lonely Planet
Lonely Planet Six Degrees - Miami	?	Lonely Planet
Lonely Planet Six Degrees - Rio de Janeiro	?	Lonely Planet
Lonely Planet Six Degrees: San Francisco	?	Lonely Planet
Mexico digitours	?	Aqua Marine
Florida digitours	?	Aqua Marine
Niagara: mýty, kouzla a zázraky	2004	ABCD VIDEO
Peru	2004	ABCD VIDEO
Kostarika	2005	ABCD VIDEO
Brazílie	2005	ABCD VIDEO

ON-LINE POŘADY (vysílání z archivu ČT na <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/>, uvedené odkazy staženy ke dni 25. 10. 2007 v případě pořadů Planeta věda a Objektiv a k 18. 12. 2007 v případě pořadů Na cestě a Duchovní kuchyně; pořady jsou z let 2005 až 2007)

Pořad Planeta Věda

→ [30. 9. 2007 18:31 ČT24](#)

Deštné pralesy

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/10095530301-planeta-veda/207411058200031-30.09.2007-18:31-destne-pralesy.html?from=0>

Pořad Objektiv

→ [21. 10. 2007 10:30 ČT1](#)

Bolívie

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030401021-21.10.2007-10:30.html>

→ [9. 9. 2007 10:30 ČT1](#)

Kanada – vinařství

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400909-09.09.2007-10:30.html>

→ [2. 9. 2007 10:30 ČT1](#)

Kanada – největší hypermarket

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400902-02.09.2007-10:30.html>

→ [19. 8. 2007 10:30 ČT1](#)

Haiti – voodoo

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400819-19.08.2007-10:30.html>

→ [12. 8. 2007 10:30 ČT1](#)

Haiti – Port-au-Prince

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400812-12.08.2007-10:30.html>

→ [1. 7. 2007 10:30 ČT1](#)

Peru – Machu Picchu

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400701-01.07.2007-10:30.html>

→ [1. 7. 2007 10:30 ČT1](#)

USA – hon na UFO

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400701-01.07.2007-10:30.html>

→ [17. 6. 2007 10:25 ČT1](#)

USA – Roy Bean

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400617-17.06.2007-10:25.html>

→ [17. 6. 2007 10:25 ČT1](#)

USA – San Francisco

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400617-17.06.2007-10:25.html>

→ [13. 5. 2007 10:30 ČT1](#)

USA – Yosemitejský park

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400513-13.05.2007-10:30.html?from=20>

→ [6. 5. 2007 10:30 ČT1](#)

USA – golfový turnaj US Masters

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400506-06.05.2007-10:30.html?from=20>

→ [22. 4. 2007 10:30 ČT1](#)

Chile – Valparaiso

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400422-22.04.2007-10:30.html?from=20>

→ [1. 4. 2007 10:30 ČT1](#)

USA – Central Park v New Yorku

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400401-01.04.2007-10:30.html?from=20>

→ [1. 4. 2007 10:30 ČT1](#)

USA – orchideje

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400401-01.04.2007-10:30.html?from=20>

→ [11. 3. 2007 10:30 ČT1](#)

Kolumbie – partyzáni

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400311-11.03.2007-10:30.html?from=20>

→ [4. 3. 2007 10:30 ČT1](#)

Kuba – automobily

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400304-04.03.2007-10:30.html?from=20>

→ [25. 2. 2007 10:30 ČT1](#)

USA – Yellowstone

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400225-25.02.2007-10:30.html?from=20>

→ [21. 1. 2007 10:30 ČT1](#)

USA – Buffalo Bill

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400121-21.01.2007-10:30.html?from=20>

→ [14. 1. 2007 10:30 ČT1](#)

Ekvádor – rovník

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400114-14.01.2007-10:30.html?from=40>

→ [27. 12. 2006 12:32 ČT24](#)

USA – Los Angeles

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030401203-27.12.2006-12:32.html?from=40>

→ [5. 11. 2006 10:30 ČT1](#)

Brazílie – Candomblé

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030401105-05.11.2006-10:30.html?from=40>

→ [22. 10. 2006 10:30 ČT1](#)

Brazílie – Salvador

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030401022-22.10.2006-10:30.html?from=40>

→ [1. 10. 2006 10:25 ČT1](#)

Patagonie – Fitz Roy

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030401001-01.10.2006-10:25.html?from=40>

→ [9. 7. 2006 10:30 ČT1](#)

Argentina – NP Los Glaciares (Perito Moreno)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400709-09.07.2006-10:30.html?from=60>

→ [7. 5. 2006 10:30 ČT24](#)

Bolívie – barokní hudba a Indiáni

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400507-07.05.2006-10:30.html?from=60>

→ [23. 4. 2006 10:30 ČT24](#)

Bolívie - Bolívijské misie

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400423-23.04.2006-10:30.html?from=60>

→ [9. 4. 2006 10:30 ČT24](#)

USA – San Francisco (Chinatown)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400409-09.04.2006-10:30.html?from=80>

→ [19. 3. 2006 10:30 ČT24](#)

Kuba – Zátoka sviní

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400319-19.03.2006-10:30.html?from=80>

→ [19. 3. 2006 10:30 ČT24](#)

USA – Arizona „Sluneční údolí“

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400319-19.03.2006-10:30.html?from=80>

→ [26. 2. 2006 10:30 ČT1](#)

Kuba – pěstitelé tabáku

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400226-26.02.2006-10:30.html?from=80>

→ [26. 2. 2006 10:30 ČT1](#)

Amazonská džungle – Indiáni z kmene Ribereros

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400226-26.02.2006-10:30.html?from=80>

→ [15. 1. 2006 10:30 ČT1](#)

Havaj – kávové plantáže

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/206411030400115-15.01.2006-10:30.html?from=80>

→ [31. 12. 2005 11:30 ČT24](#)

Mexiko – Oaxaca (výroba mezcalu - tradiční alkoholický nápoj z agáve)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400619-31.12.2005-11:30.html?streamtype=RH&from=100>

→ [20. 11. 2005 10:30 ČT1](#)

USA – celoamerický sjezd modelářů figurek

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030401120-20.11.2005-10:30.html?from=100>

→ [2. 10. 2005 10:30 ČT1](#)

USA – kalifornské městečko Bolinas (alternativní kultura)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030401002-02.10.2005-10:30.html?from=100>

→ [18. 9. 2005 10:30 ČT1](#)

USA – Miami (pláže + čtvrť Art Deco)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400918-18.09.2005-10:30.html?from=120>

→ [4. 9. 2005 10:30 ČT1](#)

Brazílie – v rezervaci Xingu se s amazonskými indiány zúčastníme smutečního obřadu

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400904-04.09.2005-10:30.html?from=120>

→ [21. 8. 2005 10:25 ČT1](#)

Mexiko – navštívíme keramickou školu, kde se děti učí vyrábět předměty podle vzorů z předkolumbovské éry

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400821-21.08.2005-10:25.html?from=120>

→ [14. 8. 2005 10:25 ČT1](#)

Bolívie – náhorní plošina Altiplano

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400814-14.08.2005-10:25.html?from=120>

→ [17. 7. 2005 10:25 ČT1](#)

Mexiko - mexické údolí Oaxace (výroba vlněných koberců)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400717-17.07.2005-10:25.html?from=120>

→ [29. 5. 2005 10:25 ČT1](#)

USA – Las Vegas (sté výročí založení)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400529-29.05.2005-10:25.html?from=120>

→ [22. 5. 2005 10:25 ČT1](#)

Florida – kubánská komunita v Miami

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400522-22.05.2005-10:25.html?from=120>

→ [8. 5. 2005 10:25 ČT1](#)

USA – Texas, město Austin (barbecue)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400508-08.05.2005-10:25.html?from=120>

→ [17. 4. 2005 10:25 ČT1](#)

USA – Texas, městečko Galveston (výzkumná stanice mořských želv)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400417-17.04.2005-10:25.html?from=140>

→ [10. 4. 2005 10:25 ČT1](#)

USA – Jamestown (kolébka amerického národa)

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/205411030400410-10.04.2005-10:25.html?from=140>

Pořad Na cestě

→ [20. 2. 2006 21:00 ČT1](#)

Acapulco

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/205562260120004-20.02.2006-21:00-acapulco.html?from=80>

→ [6. 3. 2006 21:00 ČT1](#)

Seattle

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/205562260120006-06.03.2006-21:00-seattle.html?from=60>

→ [10. 4. 2006 21:00 ČT1](#)

Florida

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/205562260120011-10.04.2006-21:00-florida.html?from=60>

→ [15. 5. 2006 21:00 ČT1](#)

Peru

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/206562260120001-15.05.2006-21:00-peru.html?from=60>

→ [11. 9. 2006 21:00 ČT1](#)

Patagonie

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/206562260120009-11.09.2006-21:00-patagonie.html?from=60>

→ [6. 11. 2006 21:10 ČT1](#)

Dominikánská republika

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-cestech/206562260120017-06.11.2006-21:10-dominikanska-republika.html?from=40>

→ [8. 2. 2007 09:00 ČT1](#)

Buenos Aires

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-ceste/206562260120006-08.02.2007-09:00-buenos-aires.html?from=40>

→ [23. 4. 2007 21:00 ČT1](#)

Los Yungas

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-ceste/207562260120009-23.04.2007-21:00-los-yungas.html?from=20>

→ [4. 6. 2007 21:00 ČT1](#)

Belize

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-ceste/207562260120015-04.06.2007-21:00-belize.html?from=20>

→ [11. 6. 2007 21:00 ČT1](#)

Jezero Titicaca

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-ceste/207562260120016-11.06.2007-21:00-jezero-titicaca.html?from=20>

→ [24. 9. 2007 21:00 ČT1](#)

Malé Antily

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-ceste/207562260120022-24.09.2007-21:00-male-antily.html?from=0>

→ [10. 12. 2007 21:05 ČT1](#)

Jižní Altiplano

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1185966822-na-ceste/207562260120033-10.12.2007-21:05-jizni-altiplano.html?from=0>

Pořad Duchovní kuchyně

→ [9. 12. 2007 19:00 ČT2](#)

Indiánská náboženství

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/10122711478-duchovni-kuchyne/307298380030014-09.12.2007-19:00-indianska-nabozenstvi.html>

WWW STRÁNKY (ověřena aktuálnost k 4. 12. 2007)

<http://www.fotojinak.info/>

<http://www.cd-rom.cz/cz/index.php>

<http://geography.about.com/>

<http://www.hedvabnastezka.cz/>

<http://www.veskole.cz/>

<http://www.sheppardsoftware.com/>

<http://www.ecuaworld.com/>

<http://www.lonelyplanet.com/>

<http://rgla.upol.cz/>

<http://www.america-atlas.com/>

<http://www.travelblog.org/World/>

<http://fhs.uhk.cz/ibero/>

<http://www.jizniamerika.expedition.sk/>
<http://www.lib.utexas.edu/maps/americas.html>
<http://www.ezoo.cz/>
<http://www.febio.cz/index2.php?chlan=cz>
<http://www.geohive.com/default1.aspx>
<http://www.mzv.cz/>
<http://english.freemap.jp/>
<http://www.altapedia.com/>
http://www.wmo.ch/pages/index_en.html
<http://volcano.und.nodak.edu/>
<http://www.census.gov/ipc/www/idb/>
<http://www.xist.org/default1.aspx>
<http://www.un.org/>
<http://members.aol.com/bowermanb/latin.html>
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
<http://dir.yahoo.com/Science/geography/cartography/maps/>
<http://www.maphistory.info/collections.html>
http://www.census.gov/main/www/stat_int.html
<http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/contents.html>

4. Další materiály, které byly získány během řešení grantu FRVŠ a které jsou vhodné k rozšiřujícímu studiu regionální geografie amerického kontinentu

WWW ODKAZY NA TURISTICKÉ PRŮVODCE LONELY PLANET

USA Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/PRD_PRD_1456/USA+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196626797173 (2.12.2007)

Canada travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/PRD_PRD_1486/Canada+travel+Guide.jsp?bmUID=1196626797189 (2.12.2007)

Mexico Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/PRD_PRD_1461/Mexico+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196626797204 (2.12.2007)

Montreal & Quebec City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/PRD_PRD_1655/Montreal++Quebec+City+Guide.jsp?bmUID=1196626797220 (2.12.2007)

San Francisco City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/PRD_PRD_1546/San+Francisco+City+Guide.jsp?bmUID=1196626797220 (2.12.2007)

New York City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/PRD_PRD_1508/New+York+City+Guide.jsp?bmUID=1196626797236 (2.12.2007)

Southwest USA Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/PRD_PRD_1304/Southwest+USA+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196626797251 (2.12.2007)

Toronto City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/PRD_PRD_1527/Toronto+City+Guide.jsp?bmUID=1196626797267 (2.12.2007)

Yosemite National Park Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/PRD_PRD_1736/Yosemite+National+Park+Guide.jsp?bmUID=1196626797282 (2.12.2007)

Alaska Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1642/Alaska+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196627826478 (2.12.2007)

Cape Cod, Nantucket & Martha's Vineyard Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1472/Cape+Cod+Nantucket++Marthas+Vineyard+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196627826494 (2.12.2007)

California Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1610/California+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196627826509 (2.12.2007)

Coastal California Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1895/Coastal+California+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196627826509
(2.12.2007)

Florida Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1638/Florida+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196627826525 (2.12.2007)

Hawaii Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1977/Hawaii+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196627826541 (2.12.2007)

Hawaii: The Big Island Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1416/Hawaii+The+Big+Island+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196627826541
1 (2.12.2007)

Honolulu Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1641/Honolulu+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196627826572 (2.12.2007)

Kaua'i Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_965/Kauai+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196627826572 (2.12.2007)

Maui Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1415/Maui+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196628370767 (2.12.2007)

New England Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_State_and_Regional/PRD_PRD_1401/New+England+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196628370783
(2.12.2007)

Boston City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_2190/Boston+City+Guide.jsp?bmUID=1196628640000 (2.12.2007)

Chicago City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1506/Chicago+City+Guide.jsp?bmUID=1196628640015 (2.12.2007)

Chicago City Map

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1385/Chicago+City+Map.jsp?bmUID=1196628640031 (2.12.2007)

Las Vegas Encounter Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1962/Las+Vegas+Encounter+Guide.jsp?bmUID=1196628640031 (2.12.2007)

Las Vegas City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1559/Las+Vegas+City+Guide.jsp?bmUID=1196628640047 (2.12.2007)

Los Angeles & Southern California Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1861/Los+Angeles++Southern+California+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196628640062
(2.12.2007)

Los Angeles Encounter Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_2130/Los+Angeles+Encounter+Guide.jsp?bmUID=1196628640062 (2.12.2007)

Miami & the Keys Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1468/Miami++the+Keys+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196628640078 (2.12.2007)

New Orleans City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1585/New+Orleans+City+Guide.jsp?bmUID=1196628640094 (2.12.2007)

Best of New Orleans City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1507/Best+of+New+Orleans+City+Guide.jsp?bmUID=1196628640109 (2.12.2007)

New York City Encounter Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1438/New+York+City+Encounter+Guide.jsp?bmUID=1196629936667 (2.12.2007)

New York City Map

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1446/New+York+City+Map.jsp?bmUID=1196629936683 (2.12.2007)

San Francisco Encounter Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1545/San+Francisco+Encounter+Guide.jsp?bmUID=1196629936698 (2.12.2007)

San Francisco City Map

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1445/San+Francisco+City+Map.jsp?bmUID=1196629936714 (2.12.2007)

Seattle City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1760/Seattle+City+Guide.jsp?bmUID=1196629936714 (2.12.2007)

Washington, DC City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1509/Washington+DC+City+Guide.jsp?bmUID=1196629936729 (2.12.2007)

Washington, DC City Map

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1442/Washington+DC+City+Map.jsp?bmUID=1196629936745 (2.12.2007)

Santa Fe, Taos & Albuquerque Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/USA_City/PRD_PRD_1620/Santa+Fe+Taos++Albuquerque+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196629936761 (2.12.2007)

Great Smoky Mountains & Shenandoah National Parks Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/National_Park_and_Hiking/PRD_PRD_1607/Great+Smoky+Mountains++Shenandoah+National+Parks+Guide.jsp?bmUID=1196630387090 (2.12.2007)

Grand Canyon National Park Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/National_Park_and_Hiking/PRD_PRD_1344/Grand+Canyon+National+Park+Guide.jsp?bmUID=1196630387090 (2.12.2007)

Hiking in Hawaii Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/National_Park_and_Hiking/PRD_PRD_1231/Hiking+in+Hawaii+Guide.jsp?bmUID=1196630387106 (2.12.2007)

Hiking in the Rocky Mountains Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/National_Park_and_Hiking/PRD_PRD_1167/Hiking+in+the+Rocky+Mountains+Guide.jsp?bmUID=1196630387121 (2.12.2007)

Hiking In Sierra Nevada Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/National_Park_and_Hiking/PRD_PRD_1117/Hiking+In+Sierra+Nevada+Guide.jsp?bmUID=1196630387121 (2.12.2007)

Yellowstone & Grand Teton National Parks Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/National_Park_and_Hiking/PRD_PRD_1735/Yellowstone++Grand+Teton+National+Parks+Guide.jsp?bmUID=1196630387137 (2.12.2007)

Zion & Bryce Canyon National Parks Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/USA/National_Park_and_Hiking/PRD_PRD_1606/Zion++Bryce+Canyon+National+Parks+Guide.jsp?bmUID=1196630387168 (2.12.2007)

Baja California & Los Cabos Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/Mexico/PRD_PRD_1964/Baja+California++Los+Cabos+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196630854903 (2.12.2007)

Cozumel: Diving & Snorkeling Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/Mexico/PRD_PRD_2165/Cozumel+Diving++Snorkeling+Guide.jsp?bmUID=1196630854934 (2.12.2007)

Puerto Vallarta & Pacific Mexico Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/Mexico/PRD_PRD_1557/Puerto+Vallarta++Pacific+Mexico+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196630854950 (2.12.2007)

Yucatan Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/Mexico/PRD_PRD_1643/Yucatan+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196631119004 (2.12.2007)

Banff, Jasper and Glacier National Parks Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/Canada/PRD_PRD_1345/Banff+Jasper+and+Glacier+National+Parks+Guide.jsp?bmUID=1196631177096 (2.12.2007)

British Columbia Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/Canada/PRD_PRD_1984/British+Columbia+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196631177112 (2.12.2007)

Nova Scotia, New Brunswick & Prince Edward Island Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/Canada/PRD_PRD_2196/Nova+Scotia+New+Brunswick++Prince+Edward+Island+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196631177158 (2.12.2007)

Vancouver City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/NORTH_AMERICA/Canada/PRD_PRD_1792/Vancouver+City+Guide.jsp?bmUID=1196631177174 (2.12.2007)

Central America on a Shoestring

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CENTRAL_AMERICA/PRD_PRD_1992/Central+America+on+a+Shoestring.jsp?bmUID=1196631456134 (2.12.2007)

Costa Rica Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CENTRAL_AMERICA/PRD_PRD_1887/Costa+Rica+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196631456165 (2.12.2007)

Honduras & the Bay Islands Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CENTRAL_AMERICA/PRD_PRD_1017/Honduras++the+Bay+Islands+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196631456181 (2.12.2007)

Nicaragua & El Salvador Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CENTRAL_AMERICA/PRD_PRD_2102/Nicaragua++El+Salvador+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196631456196 (2.12.2007)

Bahamas, Turks & Caicos

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/Bahamas_Turks_And_Caicos_Islands/PRD_PRD_1658/Bahamas+Turks++Caicos.jsp?bmUID=1196631769702 (2.12.2007)

Bermuda Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/Bermuda/PRD_PRD_973/Bermuda+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196631852777 (2.12.2007)

Enduring Cuba

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/Cuba/PRD_PRD_940/Enduring+Cuba.jsp?bmUID=1196631916400 (2.12.2007)

Cuba Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/Cuba/PRD_PRD_1463/Cuba+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196631916463 (2.12.2007)

Havana Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/Cuba/PRD_PRD_1704/Havana+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196631916479 (2.12.2007)

Dominican Republic Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/Dominican_Republic/PRD_PRD_1429/Dominican+Republic+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196632048506 (2.12.2007)

Jamaica Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/Jamaica/PRD_PRD_1868/Jamaica+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196632097582 (2.12.2007)

Puerto Rico Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/Puerto_Rico/PRD_PRD_1494/Puerto+Rico+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196632135565 (2.12.2007)

Caribbean Islands

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/PRD_PRD_1695/Caribbean+Islands.jsp?bmUID=1196632172861 (2.12.2007)

Honduras' Bay Islands: Diving & Snorkeling Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/PRD_PRD_932/Honduras+Bay+Islands+Diving++Snorkeling+Guide.jsp?bmUID=1196632172861 (2.12.2007)

Virgin Islands (US): Diving & Snorkeling

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/PRD_PRD_1166/Virgin+Islands+US+Diving++Snorkeling.jsp?bmUID=1196632172877 (2.12.2007)

Cayman Islands: Diving & Snorkeling Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/CARIBBEAN/PRD_PRD_1572/Cayman+Islands+Diving++Snorkeling+Guide.jsp?bmUID=1196632172908 (2.12.2007)

Trekking in the Patagonian Andes Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Argentina/PRD_PRD_2335/Trekking+in+the+Patagonian+Andes+Guide.jsp?bmUID=1196676329942 (3.12.2007)

Argentina Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Argentina/PRD_PRD_1302/Argentina+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196676329958 (3.12.2007)

Buenos Aires Encounter Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Argentina/PRD_PRD_2108/Buenos+Aires+Encounter+Guide.jsp?bmUID=1196676329989 (3.12.2007)

Buenos Aires City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Argentina/PRD_PRD_1273/Buenos+Aires+City+Guide.jsp?bmUID=1196676329973 (3.12.2007)

Bolivia Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Bolivia/PRD_PRD_1958/Bolivia+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196677109416 (3.12.2007)

Brazil Travel Guide (6th Ed.)

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Brazil/PRD_PRD_1665/Brazil+Travel+Guide+6th+Ed.jsp?bmUID=1196677199775 (3.12.2007)

Rio de Janeiro City Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Brazil/PRD_PRD_1583/Rio+de+Janeiro+City+Guide.jsp?bmUID=1196677199822 (3.12.2007)

Chile & Easter Island Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Chile_and_Easter_Island/PRD_PRD_1648/Chile++Easter+Island+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196677340726
(3.12.2007)

Colombia

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Colombia/PRD_PRD_1829/Colombia.jsp?bmUID=1196677429178 (3.12.2007)

The Falklands & South Georgia Island

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/The_Falklands_and_South_Georgia_Islands/PRD_PRD_1387/The+Falklands++South+Georgia+Island.jsp?bmUID=1196677492958 (3.12.2007)

Venezuela Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Venezuela/PRD_PRD_1946/Venezuela+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196677787220 (3.12.2007)

Peru Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Peru/PRD_PRD_1466/Peru+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196677849657 (3.12.2007)

Trekking in the Central Andes Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Peru/PRD_PRD_1236/Trekking+in+the+Central+Andes+Guide.jsp?bmUID=1196677849719 (3.12.2007)

Ecuador & the Galapagos Islands Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Ecuador_and_The_Galapagos_Islands/PRD_PRD_1840/Ecuador++the+Galapagos+Islands+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196677967827 (3.12.2007)

Watching Wildlife: Galapagos Islands Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/Ecuador_and_The_Galapagos_Islands/PRD_PRD_1805/Watching+Wildlife+Galapagos+Islands+Guide.jsp?bmUID=1196677967843 (3.12.2007)

South America on a shoestring Travel Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/PRD_PRD_1871/South+America+on+a+shoestring+Travel+Guide.jsp?bmUID=1196678106857 (3.12.2007)

Healthy Travel Central & South America Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/PRD_PRD_2331/Healthy+Travel+Central++South+America+Guide.jsp?bmUID=1196678106919 (3.12.2007)

Honduras' Bay Islands: Diving & Snorkeling Guide

http://shop.lonelyplanet.com/Primary/Region/SOUTH_AMERICA/PRD_PRD_932/Honduras+Bay+Islands+Diving++Snorkeling+Guide.jsp?bmUID=1196678106919 (3.12.2007)

TELEVIZNÍ POŘADY NA VHS A DVD – ULOŽENO V KNIHOVNĚ KGE PF JCU

Kaučukové království (cyklus Zeměpis světa, Příběhy z vnitrozemí Jižní Ameriky, 2003)

Rybáři z písečných přesypů (cyklus Zeměpis světa, Příběhy z pobřeží Jižní Ameriky, 2003)

Korálová moře až polární pustiny (1. díl z britského dokumentárního cyklu BBC Modrá planeta, 2002)

Hlubiny (2. díl z britského dokumentárního cyklu BBC Modrá planeta, 2002)

Širý oceán (3. díl z britského dokumentárního cyklu BBC Modrá planeta, 2002)

Zamrzlá moře (4. díl z britského dokumentárního cyklu BBC Modrá planeta, 2002)

Puls moře (7. díl z britského dokumentárního cyklu BBC Modrá planeta, 2002)

Pobřeží (8. díl z britského dokumentárního cyklu BBC Modrá planeta, 2002)

Jak se natáčel cyklus Modrá planeta (2002)

Andy (4. část z cyklu BBC Continent series, Divočinou Jižní Ameriky, 2001)

Amazonská džungle (5. část z cyklu BBC Continent series, Divočinou Jižní Ameriky, 2002)

Pobřeží tučňáků (6. část z cyklu BBC Continent series, Divočinou Jižní Ameriky, 2002)

Před první cestou (pořad Svět očima H + Z, Česká televize, 1998)

Dobrodružství a přátelství (pořad Svět očima H + Z, Česká televize, 1998)

Roraima (dokument BBC, 2006)

Smrt v deštném pralese (dokument České televize, 2005)

El Niño (dokument BBC, 2007)

Dobrodružství s Nigelem Marvenem 4 (Česká produkční 2000 a.s. pro CET 21 s.r.o., 2005)

Jezero Titicaca (pořad České televize Na cestě, 2007)

Kolumbijská drogová válka (dokument National Geographic Television & Film, 2004)

Machu Picchu (z německého dokumentárního cyklu Podoby světové kultury, IFOGE a Bayerischen Rundfunks, 1999)

Panamský průplav (z cyklu Superstavby, An Unapix Entertainment, Inc. a WOW-TV Production, 1998)

Yellowstone (z cyklu Nezkrotná příroda, Ellis Vision Production a Travel Chnnel a Discovery Channel Canada, 2002)

Aljaška (z cyklu Nezkrotná příroda, Ellis Vision Production a Travel Chnnel a Discovery Channel Canada, 2002)

PŘEHLED NÁZVŮ VYSÍLANÝCH REPORTÁŽÍ Z CYKLU CESTOMÁNIE (ČESKÁ TELEVIZE) A NOVÁ CESTOMÁNIE (TELEVIZE NOVA) – informace staženy z <http://www.febio.cz/tvorba.php?tid=30> a <http://www.febio.cz/tvorba.php?tid=31> k 25. 8. 2007 v případě Jižní Ameriky a k 26. 10. 2007 v případě Severní Ameriky, Střední Ameriky a Karibiku

ARGENTINA – CHILE (DRSNOU PATAGONIÍ)
ARGENTINA (V RYTMU TANGA)
ARUBA (ŠŤASTNÝ OSTROV)
BARBADOS (ANGLIE V KARIBIKU)
BELIZE (ZEMĚ TISÍCŮ TVÁŘÍ)
BOLÍVIE (V SRDCI JIŽNÍ AMERIKY)
BRAZÍLIE – AMAZONIE (PROTI PROUDU AMAZONKY)
BRAZÍLIE (CESTA DO RONDÓNIE)
BRAZÍLIE (MEZI PRAMENY A PROUDY)
BRAZÍLIE (ZA KARNEVALEM DO RIA)
DOMINIKÁNSKÁ REPUBLIKA (SLADKÉ ÚSMĚVY)
DOMINIKÁNSKÁ REPUBLIKA (V ÚTROBÁCH OSTROVA)
EKVÁDOR (ZEMĚ BEZ STÍNŮ)
GRENADA (S VŮNÍ MUŠKÁTOVÉHO OŘÍŠKU)
GUADELOUPE A DOMINIKA (DVA PROTIKLADY KARIBIKU)
GUATEMALA (ŘÍŠE MAYŮ)
GUYANA (KRÁSNÁ A NEZNÁMÁ)
HONDURAS (POSLEDNÍ RÁJ)
CHILE – VELIKONOČNÍ OSTROV (TAJEMNÍ SVĚDKOVÉ)
CHILE (HORKÝ SEVER, CHLADNÝ JIH)
JAMAJKA (KDYŽ PROMLUVÍ REGGAE)
KANADA – ZÁPADNÍ ČÁST (OTEVŘENÁ NÁRUČ)
KANADA (ZA INDIÁNSKÝM LÉTEM)
KOLUMBIE (TAM, KDE LEŽÍ ELDORÁDO)
KOLUMBIE (V RYTMU SALSY)
KOSTARIKA (BOHATÉ POBŘEŽÍ)
KOSTARIKA (ŠVÝCARSKO STŘEDNÍ AMERIKY)
KUBA (OBJEVNÍ AMERIKY)
KUBA (OSUDU NAVZDORY)
MARTINIK A GUADELOUPE (ŽHAVÉ MALÉ ANTILY)
MEXIKO – CHIAPAS (INDIÁNSKÁ ZEM)
MEXIKO (ZEMĚ OPEŘENÉHO HADA)
MEXIKO (ZEMÍ AZTÉKŮ)
NIKARAGUA (ZEMĚ JEZER A VULKÁNŮ)
PANAMA (ZEMĚ VODNÍ CESTY)
PARAGUAY (KOVBOJŮ RÁJ)
PERU (HLEDÁNÍ ELDORÁDA)
PORTORIKO (BRÁNA KARIBIKU)
PORTORIKO (JINÁ AMERIKA)
SALVADOR (DOBŘE STŘEŽENÁ ZEM)

SURINAM (HOLANDSKÉ DĚDICTVÍ)
URUGUAY (STARÉ ČASY NA PRODEJ)
USA – FLORIDA (ROZKVELLÁ LOUKA)
USA – KANADA (ZLATONOSNÝ YUKON)
USA – MASSACHUSETTS (CESTA ČASEM)
USA – MICHIGAN (U BŘEHŮ VELIKÉ VODY)
USA – STŘEDOZÁPAD (POUŠTÍ A SNĚHEM)
USA – TEXAS (ZEMĚ OSAMĚLÉ HVĚZDY)
USA (HAVAJSKÝ RÁJ)
USA (KDYŽ SE ŘEKNE HAVAJ)
USA (MADE IN HOLLYWOOD)
USA (POKLADY JIHOZÁPADU)
USA (SKVOSTY SEVEROZÁPADU)
USA (VOLÁNÍ ALJAŠSKÉ DIVOČINY)
USA (ZLATOU BRANOU KALIFORNIE)
USA (V HLAVNÍ ROLI PŘÍRODA)
VENEZUELA (BENÁTKY JIŽNÍ AMERIKY)
VENEZUELA (ZTRACENÝ SVĚT)